

KROK University
State Scientific Institution “Institute of Education Content Modernization”
Kryvyi Rih National University
Warszawskiej Szkole Zarządzania – Szkole Wyższej
IMC Fachhochschule Krems
University of National and World Economy
Institute of Entrepreneurship
Fatima Al-Fihri Open University
Scientific center of innovative researches
Union - Nikola Tesla University

МАТЕРІАЛИ
II МІЖНАРОДНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ДЕРЖАВА, РЕГІОНИ, ПІДПРИЄМНИЦТВО: ІНФОРМАЦІЙНІ,
СУСПІЛЬНО-ПРАВОВІ, СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ
РОЗВИТКУ»

Частина 1

20 листопада 2020 р.

м. Київ - 2020 р.

УДК 338.2(06)
Д-36

*Рекомендовано до друку Вченою радою
ВНЗ «Університету економіки та права «КРОК»
(протокол №3 від «21» грудня 2020 р.)*

Рецензенти:

***Чирва О. Г.** – доктор економічних наук, професор, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

***Денисенко М. П.** – доктор економічних наук, професор, професор кафедри бізнес-економіки та туризму, Київський національний університет технологій та дизайну*

ISBN 978-966-170-045-0

Д-36 Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку (20 листопада 2020 р.). Частина 2. Київ, 2020. 361 с.

Збірник містить матеріали II міжнародної конференції «Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку», що була організована та проходила у Вищому навчальному закладі «Університет економіки та права «КРОК» 20 листопада 2020 року.

Призначено для здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних працівників, фахівців з туризму, а також тих, хто цікавиться актуальними питаннями сучасної наукової думки.

Тези опубліковані в авторській редакції. Організатори конференції не несуть відповідальності за їх зміст.

ISBN 978-966-170-045-0

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ІНФОРМАЦІЙНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ, РЕГІОНІВ, ПІДПРИЄМСТВ ТА БІЗНЕСУ

Троцько В.В., Чернозубкін І.О., Добришин Ю.Є. Підхід до вирішення задачі комівояжера з використанням обмеженого пошуку	11
Журавель О.Я., Семеняка Т.В. Вплив сучасних інформаційних технологій на економічні процеси держави	13
Істоміна А.С., Француз А.Й. Вплив карантинного та пост карантинного періодів на роль та місце інформаційної безпеки	16
Мазуркевич А.Г. Сучасні підходи до управління інформацією та знаннями в ІТ-проектах	18
Маруховський О.О. Актуальність викладання політичної журналістики як унікальної спеціалізованої галузі професійної діяльності журналіста	21
Галака О.В., Маруховський О.О. Роль медіа-дипломатії як форми стратегічної комунікації у формуванні зовнішньої політики держави	24
Рєпа Т.Ю., Маруховський О.О. Інформаційні аспекти висвітлення конфлікту США та Ірану в міжнародних ЗМІ	27
Робакідзе Г.К., Ярова А.Б. Стан цифровізації роботи муніципальних органів України (на прикладі медичних закладів)	30
Лисянський Ю.С., Ярова А.Б. Напрямки розвитку цифрової держави в Україні	32
Daliavska T. Genesis of the unrecognized states phenomenon in the age of information wars escalation (case of nagorno-karaback conflict)	34
Новіцький В.Ю. Соціальні мережі, як джерело інформації для приватного детектива	36
Пазєєва Г.М. Світовий досвід управління інформаційною системою в галузі охорони здоров'я	39
Горшков В.О., Ярова А.Б. Портал «Дія» як фундамент цифрової держави	47
Петрова І.Л., Shirazi Ebrahim Ehsan Internet technologies development in digital marketing	49

**СЕКЦІЯ 2. СУСПІЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ
ДЕРЖАВИ, РЕГІОНІВ, ПІДПРИЄМСТВ ТА БІЗНЕСУ**

Карпун М.В., Голобородько Т.В. Патріотизм як один із етичних принципів діяльності державних службовців	52
Кальніченко Т.К., Ольшанецька О.Б. Правове регулювання транспланталогії в Україні	55
Сідоров І.І., Голобородько Т.В. Теоретичні аспекти професійної етики державного службовця	58
Баликіна-Галанець Л.І. Процес вивчення юридичної англійської мови: актуальні проблеми	60
Громей Д.В. Правове забезпечення права власності	63
Походжай О.О., Долянська І.М. Сучасні перспективи розвитку медіації в процесі здійснення суддями професійної діяльності в Україні	66
Корольова В.В., Івженко О.О. Законодавче забезпечення паліативної допомоги в Україні	69
Казік Т.В. Поняття, сутність та ознаки лібералізації	72
Кісель А.А., Семеняка Т.В. Конституційний переворот президента: як формують конституційний суд і чи можна його розігнати?	74
Кривов'яз Є.С., Олійник О.Б. Особливості спадкування житла за законодавством України та зарубіжних держав	76
Денис А.М. Окремі питання законодавчо-нормативного регулювання діяльності інтернет-засобів масової інформації в Україні	78
Носенко Б.О., Француз А.Й. Співробітництво суб'єкта приватної детективної діяльності з оперативними підрозділами органів національної поліції України	80
Птушкіна К.В., Олійник О.Б. Теоретико-правові засади визначення захисту прав суб'єктів господарювання	83
Радомська Т.В. Правове регулювання електронної комерції як складової успішної зовнішньо-економічної діяльності українських підприємств у сучасних умовах	85
Рибченко В.І. Нормативно-правове-забезпечення розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки з комунальної в приватну власність (на прикладі м. Київ)	88

Сокальська О.В.	
Некритичне цитування в історико-правових дослідженнях або історія одного «плагіату» крізь віки	91
Тупіченко Ю.К., Француз А.Й.	
Інститут приватної детективної діяльності в польщі: теоретико-правові аспекти	94
Фокін О.В.	
Перспектива розвитку сімейної медіації в Україні	97
Яновська А.В., Француз А.Й.	
Медіація як спосіб захисту прав суб'єктів господарювання	100
Ященко Ю.М., Корольова В.В.	
Правове регулювання трансплантації органів в Україні	103
Matskevich L., Moysenenok O.	
Legal and regulatory support for business in the republic of Belarus during the crisis	105
Христюк І.В., Корольова В.В.	
Проблематика діяльності державної виконавчої служби	108
Тільна Я.А., Аленгоз В.Ю.	
Деякі аспекти злочинів, скоєних неповнолітніми	111
Дмитришин Р.А., Кот Т.Ю.	
Законодавчі аспекти та права при вирощуванні риби	114
Бойко Г.В., Кот Т.Ю.	
Деякі аспекти питання правового регулювання використання безпілотних літальних апаратів в Україні	117
Красовський К.Ю.	
Український конституціоналізм під час комуністичного режиму: «совецький» («совітський») чи «радянський» період? Шляхи обґрунтування термінології	119

СЕКЦІЯ 3. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ, РЕГІОНІВ, ПІДПРИЄМСТВ ТА БІЗНЕСУ

Пекна Г.Б.	
Конкурентоспроможність підприємств для досягнення визначеності результатів бізнесу	122
Гайдамаха О.В., Андрєєва В.А.	
Управління персоналом підприємства	126
Конвісарова Л.М., Андрєєва В.А.	
Науково-технічні аспекти створення девелоперських підприємств в Україні	128
Кучковський В.С., Пекна Г.Б.	
Особливості діяльності девелоперського підприємства у сфері житлової нерухомості	134

Колядич О.І.	
Проблеми економічного зростання та зайнятості населення в контексті досягнення цілей сталого розвитку	137
Нікітюк Т.Л.	
Формування корпоративної культури організації	141
Архипенко С.В.	
Ресурсна основа та передумови фінансової незалежності органів місцевого самоврядування	143
Архипенко С.В., Проскуріна І.С.	
Бюджетне планування як інструмент забезпечення ефективності використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів: проблеми впровадження в Україні	145
Бойко І.В., Літвін Н.М.	
Розробка маркетингових параметрів нового продукту для забезпечення економічної безпеки підприємства	147
Ващенко О.О., Радіонова І.Ф.	
Фактори формування конкурентної стратегії підприємства на ринку нерухомості	150
Голобородько Т.В., Чигрин К.С.	
Роль єдиного податку в формуванні доходів місцевого бюджету	153
Денисенко Д.О., Голобородько Т.В.	
Людський потенціал як показник соціально-економічного розвитку держави	156
Golubev S., Puplikov S.	
Internal sources and reserves of innovative transformations in the housing and utilities sector of the republic of Belarus	159
Данилюк О.В.	
Організація контролю розрахунків з оплати праці	163
Демков О.А., Андрєєва В.А.	
Стратегії управління витратами та їх застосування на підприємствах	167
Довгань Д.О.	
Генезис теорії тіньової економіки: підходи до визначення поняття	170
Другова Є.В.	
Інституційна структура ринку праці: проблеми регулювання та розвитку	173
Адамовська В.С., Жовтуха А.І.	
Соціально – економічні аспекти розвитку західноєвропейських країн в реаліях сьогодення	175
Архипенко С.В., Жовтуха А.І.	
Світовий досвід залучення інвестиційного капіталу в національну економіку держави	178
Кириченко О.С.	
Концептуальні засади управління логістичною діяльністю підприємств промисловості	181

Ільків Ю.І., Копитко М.І. Особливості співпраці між університетами та бізнесом	185
Крижовська В.Ю. Вплив економічних факторів макросередовища на поведінку споживачів мінеральної води «Боржомі»	187
Кулик І.М., Пекна Г.Б. Етапи формування системи економічної безпеки підприємства	189
Лойко В.В., Маляр С.А. Ідентифікація об'єктів критичної інфраструктури у житловому фонді України	192
Дем'яненко К.О., Семеняка Т.В. Соціальна відповідальність в системі управління як підґрунтя соціально-економічної безпеки підприємства	195
Дем'яненко К.О., Шепелюк В.А. Управлінські аспекти фінансової звітності в умовах глобалізації економіки	198
Журавель О.Я., Шепелюк В.А. Коронавірусна криза та її вплив на малій бізнес	201
Макаренко Є.О. Концесія – як спеціальний режим господарської діяльності в Україні	203
Марченко Н.Г. Сучасні підходи до оцінки фінансової стійкості підприємства	206
Мошляк І.О. Концептуальні підходи до портфельного інвестування підприємствами	209
Адамовська В.С., Найко С.Д. Особливості соціально-економічного розвитку України	212
Поросла П.В., Шепелюк В.А. Екологічний податок: зарубіжний досвід застосування у державних фінансах країнах Євросоюзу	215
Радіонова І.Ф., Лойко Є.М., Загороднюк Є.В. Аналіз динаміки рівня продовольчої безпеки України	218
Румик І.І. Фінансові мотиви оберненої інтеграції в агропромисловому комплексі	221
Сингаївська О.О. Алгоритм процесу ухвалення рішень в діяльності випробувальної лабораторії легкої промисловості	224
Мохорт С.Г., Андрєєва В.А. Механізм розробки стратегії розвитку малого підприємства	227
Тринчук В.В., Гофман М.О. Стратегія диверсифікації у діяльності торгових підприємств	230
Карюк В.І. Аналіз ефектів від впровадження політики корпоративної соціальної відповідальності в систему управління підприємством	233

Бондаренко М.М., Гофман М.О.	237
Обґрунтування ринкової ніші підприємства на основі бізнес-плану	
Фещенко В.М.	239
Взаємодія національного підприємництва з державними інститутами: історико-теоретичний аспект	
Хмара Н.О.	241
Визначення факторів ризику функціонування систем управління якістю підприємств	
Чумаченко О.Г.	243
Інвестиційна діяльність як фактор економічної безпеки України	
Шепелюк В.А.	245
Соціальна відповідальність бізнесу в період пандемії	
Шишка А.М., Іщенко М.І.	247
Карантинні обмеження пандемії Covid-19 як загроза економічній безпеці України	
Шуневич А.С.	250
Особливості розширення бази акцизного оподаткування в Україні	
Шура Н.О.	254
Управління організаційними змінами на підприємстві у контексті нарощення його економічного потенціалу	
Рябова В.П., Пекна Г.Б.	258
Організація управляючої компанії на ринку комерційної нерухомості	
Корчан О.Л., Троц І.В.	262
Зарубіжний досвід імплементації мультилістингової системи у сфері нерухомості	
Міклевська С.С., Пекна Г.Б.	265
Особливості ріелторських послуг на ринку нерухомості України	
Sydorenko Y., Naumova O.	269
Consumer behavior in the context of coronavirus	
Брадул О.М., Юнацький М.О.	272
Сучасні інновації у фінансовій сфері	
Loiko V., Princy Gultrand Stephane Mban, Loiko Y.	275
Modeling the impact of the secondary sector of the economy on the gdp of the national economy of the republic of the Congo (Brazzaville)	
Ткаченко В.Г., Кузьмінський В.З.	279
Управління грошовими потоками підприємства	
Ткаченко В.Г., Кузьмінський В.З.	284
Організація обліку та аналіз грошових потоків підприємства	
Плетенецька С.М.	287
Механізм впровадження е-лікарняних в Україні з врахуванням зарубіжного досвіду	
Савельєв Є.В.	290
Етапи впровадження ефективної молодіжної політики в Україні в умовах децентралізації	

Цевух С.М.	
Забезпечення конкурентоздатності експортно-орієнтованого бізнесу як основа для реалізації експортного потенціалу України	293
Правдивець О.М.	
Мобілізаційна підготовка, як фактор забезпечення економічної безпеки підприємства	299
Gajdobranski A., Krmpot V., Belčević Ognjen	
Challenges of the green revolution in agro-economic practice	302
Коваль Я.С.	
Функціональні особливості моніторингу в системі державного антикризового управління	306
Горбачук О.І.	
Економічна дипломатія як інструмент зовнішньої політики України в просуванні українського експортного потенціалу на Африканський континент	310
Moysenenok O.	
Demographic security as part of the national security of the republic of Belarus	313
Шепелюк В.А., Георгієва М.Ю.	
Вплив пандемії на соціально-економічні аспекти розвитку малого та середнього бізнесу в Україні	315
Вознюк А.М.	
Удосконалення бухгалтерського обліку розрахунків підприємства з податку на додану вартість	318
Андрєєва В.А.	
Девелопмент інвестиційного проекту на ринку нерухомого майна України	321
Андрєєва В.А., Бондаренко Г.Г.	
Управління бізнесом в ринкових умовах	323
Пекна Г.Б., Кириєнко Л.І.	
Особливості та недоліки українського девелопмент	325
Петрошук Н.Р., Кириченко А.Ю.	
Освіта сучасності: дистанційне навчання та концепція школи майбутнього	328
Буряк Ж.М., Карпенко І.О., Кот Т.Ю.	
Гендерна нерівність як світове соціальне явище	330
Velychko V.	
Modernization theory: western connotations on economics	332
Лойко В.В., Поздєєва К.В.	
Фінансова складова розвитку закладів загальної середньої освіти	337
Бузовецька А.В.	
Деякі аспекти інформаційної війни між Україною та РФ у 2014-2020 роках	340

<i>Поварчук А.Л.</i>	
Дипломатичний конфлікт між урядами України та Угорщини. Незаконна агітація на Закарпатті	343
<i>Лівіцька М.О.</i>	
Міжнародний та регіональний вимір співробітництва щодо нерозповсюдження бактеріологічної зброї	346
<i>Луценко Ю.В.</i>	
Аналіз основних особливостей сучасного геополітичного положення України	249
<i>Вавілова О.О.</i>	
Пропозиції, щодо інтеграції України в європейський соціокультурний простір	352
<i>Горбаченко О.В.</i>	
Деякі напрямки діяльності МЗС по створенню іміджу України в світі	355
<i>Маляренко Я.А.</i>	
Маркетингові технології у сфері охорони здоров'я	358

СЕКЦІЯ 1.
**ІНФОРМАЦІЙНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ,
РЕГІОНІВ, ПІДПРИЄМСТВ ТА БІЗНЕСУ**

**ПІДХІД ДО ВИРІШЕННЯ ЗАДАЧІ КОМІВОЯЖЕРА З
ВИКОРИСТАННЯМ ОБМЕЖЕНОГО ПОШУКУ**

Троцько В.В.,

*к.військ.н., доцент кафедри комп'ютерних наук,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: trotsko@i.ua*

Чернозубкін І.О.,

*к.т.н., доцент кафедри комп'ютерних наук,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: IgorCh@krok.edu.ua*

Добришин Ю.Є.,

*к.т.н., доцент кафедри комп'ютерних наук,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: dobr@krok.edu.ua*

Сучасний розвиток економіки обумовлює широке залучення інформаційно аналітичних методів для вирішення широкого спектру практичних завдань. Зокрема, в логістиці використовується задача комівояжера для визначення оптимальних маршрутів транспортування товарів. Задача комівояжера (TSP) належить до однієї з найпоширеніших задач комбінаторної логіки. Для її вирішення існує багато алгоритмів за допомогою яких можна отримувати розв'язки досягаючи локального або глобального мінімуму(максимуму). Ефективність цих алгоритмів залежить від вирішуваної конкретної задачі. Однак пошуки методів та алгоритмів для вирішення задачі комівояжера продовжуються [1]. Частина таких алгоритмів використовує методи штучного інтелекту(мурашиний алгоритм, бджолиний алгоритм, генетичні алгоритми тощо).

Особливістю таких алгоритмів є використання ітераційних процедур в більшості яких встановлюється асимптотична збіжність найкращого рішення до оптимального результату. В цих алгоритмах відсутня можливість обмеження кількості обчислювальних операцій шляхом виключення заздалегідь непродуктивних дій. Тому, сьогодні почали використовувати поєднання метаевристичних алгоритмів з обчислювальними процедурами або підходами, що дозволяють суттєво скоротити час знаходження прийнятних локальних оптимумів.

Метаевристичні алгоритми використовують повторний випадковий пошук з поступовим наближенням до оптимального значення. На час такого пошуку суттєво впливає кількість маршрутів на всьому графі. Логічно припустити, що мінімальний маршрут буде головним чином складатися з ділянок які мають довжини наближені до мінімальних. Саме на вибір мінімальних маршрутів на

кожній з ділянок орієнтований «жадібний» алгоритм. Однак у цьому алгоритмі перевага мінімізації втрачається з кожним наступним кроком через звуження можливостей вибору. Позбавлення від недоліків цього алгоритму можливе шляхом формування підмножини мінімізованих маршрутів для кожного міста. Графічно (для прикладу з п'яти міст) такі підмножини виглядають так.

Рис. 1 Відсортований за довжиною розподіл відстаней між містами

Зазначений підхід однозначно обмежує кількість маршрутів, і відповідно, зменшує кількість обчислювальних операцій. Це особливо важливо для швидкого пошуку прийняттого за довжиною локального маршруту. Окремим питанням залишається визначення обсягу таких підмножин. Однак, враховуючи, що кількість маршрутів знаходиться в арифметичній залежності від кількості міст, табл. 1, можна припустити, що обсяг множини прийнятних локальних мінімумів буде зростати пропорційно.

Таблиця 1

Демонстрація кількості зростання маршрутів у відповідності до зростання кількості міст в задачі комівояжера

Кількість міст, n	3	4	10	16	100	1000	10000
Кількість маршрутів,	3	6	45	12	4950	499500	49995000

Список використаних джерел:

1. Застосування алгоритму мурашиної колонії до вирішення задачі декількох комівояжерів без депо / О. С. Тимчук, Я. А. Проценко, А. І. Парамонов // Системи обробки інформації. - 2019. - Вип. 3. - С. 73-78.

ВПЛИВ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЕКОНОМІЧНІ ПРОЦЕСИ ДЕРЖАВИ

Журавель О.Я.,

*студентка кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування,
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: zhuravel.olga25@gmail.com,*

Семеняка Т.В.,

*асистент кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування,
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: semenyaka@knu.edu.ua,*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8318-4578>

Домінуючою тенденцією світового економічного розвитку є формування інформаційної економіки [1]. Аналіз спеціальних наукових джерел дозволив виокремити такі основні риси інформаційної економіки: перетворення сфери послуг (інформаційних, фінансово-комерційних, науково-технічних, соціально-екологічних) в основну сферу праці; переважання функції маркетингу, налагодження, програмування, управління змінами, контролю у діяльності працівників матеріального виробництва; інформатизація суспільства; перетворення інформації в основний виробничий ресурс, а людського капіталу – в основний вид капіталу; розвиток інформаційних, управлінських, фінансових, фізико-хімічних ресурсів та біотехнологій як інформаційно-інноваційних передумов економічного зростання.

Під впливом розвитку інформаційної економіки розширюється сфера та напрямки використання сучасної інформаційно-комунікаційної діяльності економічних суб'єктів, традиційною функцією якої було просування – сукупність дій і заходів, з допомогою яких суб'єкти господарювання передавали інформацію на ринок про свої товари та послуги, з'ясовували потреби споживачів, стимулювали їх до купівлі, скеровували попит. У сучасних умовах інформаційної діяльності економічних суб'єктів є невід'ємним елементом операційного, фінансового, інвестиційного та іншого виду їх функціонування. При цьому виробничі цикли стають інформаційно-виробничими (електронна комерція, електронний бізнес з використанням електронних грошей тощо)[1].

Сектор інформаційних технологій є сукупністю суб'єктів підприємницької діяльності, інших видів господарювання, зокрема і наукової діяльності, які спрямовують свої зусилля на розробку або використання методів, виробничих процесів і програмно-технічних засобів, інтегрованих з метою збирання, опрацювання, поширення інформації.

Будь-яка галузь потребує для свого функціонування належного ресурсного забезпечення, зокрема у сфері інформаційних технологій це програмні сервіси чи програмні продукти, які використовуються у сфері розробки та обслуговування; апаратне забезпечення; інтелектуально-кадрові ресурси; фінансово-інвестиційне забезпечення; науково-дослідна підтримка; інформаційно-маркетингове та консалтингове забезпечення; інтелектуальний

капітал (який передусім виражається у наявності кваліфікованих фахівців), інфраструктура інтелектуальної власності та її ресурси [2].

Еволюція суспільства та держави потребує цілеспрямованої інформаційної політики, що має стати одним із першочергових завдань державної політики та істотно вплинути на реалізацію реформ в Україні [3].

Державна інформаційна політика має створювати умови для реалізації конституційного права громадян своєї держави вільно отримувати і використовувати інформацію для вирішення таких важливих завдань, як формування національного інформаційного простору, включення його до світового інформаційного простору на засадах забезпечення інформаційного суверенітету та інформаційної безпеки і формування демократично орієнтованої свідомості [4].

Ураховуючи, що Україна інтегрується в глобальне інформаційне суспільство, глобалізаційні трансформації висувають перед світовою спільнотою і, зокрема, нашою державою, велику кількість проблем технологічного, соціально-економічного і політико-правового характеру. Вхідження України до європейського і глобального інформаційного суспільства вимагає ознайомлення з існуючими теоріями і практикою формування інформаційного суспільства. Сьогодні Україна вимушена реалізовувати свої національні інтереси в нових міжнародних і навіть цивілізаційних умовах. Світ стрімко глобалізується, поступово формується постіндустріальне суспільство, засноване на інформації, ерозії піддається більшість державних інститутів.

На сьогоднішній день одним із значущих важелів поглиблення фінансової інтеграції в ЄС виступають інфраструктурні проекти Європейського центрального банку – діюча система TARGET2 та введені з 2013 р. системи T2S і CCVM2. Кожна з них забезпечує єдину платформу для проведення ключових фінансових операцій – незабезпечених і заставних міжбанківських операцій, а також трансграничних потоків цінних паперів. Завдяки єдиним вимогам і структурі витрат вартість трансграничних фінансових операцій повинна знизитися до рівня цін країни, що мінімізує цінові коливання на однотипні фінансові продукти в різних країнах ЄС, а значить, приведе до зростання фінансової інтеграції [3].

Отже, підсумовуючи вище сказане, можна зробити висновок, що сектор інформаційних технологій виконує важливу роль у реалізації соціально-управлінських завдань у економічних процесах держави. Інформаційний сектор національної економіки має величезне значення для сучасного соціально-економічного розвитку держави, особливо в умовах побудови інформаційного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Шемаєва Л. Г. Вплив сучасних інформаційно-комунікаційних технологій на економічну безпеку держави / Л. Г. ШЕМАЄВА, К. Г. НАУМІК-ГЛАДКА. // Інформаційна безпека людини, суспільства, держави.. – 2017. – С. 78–80.
2. Васильців В. Г. Сектор інформаційних технологій та його місце і роль у системі економічної безпеки держави / В. Г. Васильців. // Науковий вісник НЛТУ України. – 2016. – С. 302–303.

3. Жукова Л. М. Вплив інформаційних технологій на соціально-економічні процеси держави як чинник інституціональних перетворень / Л. М. Жукова. // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2016. – С. 127–128.
4. Проценко Т. Основні напрями інформатизації державного управління в процесі становлення громадянського суспільства / Т. Проценко, В. Шамрай // Вісник УАДУ. – 2002. – № 1. – С. 339–344.

ВПЛИВ КАРАНТИННОГО ТА ПОСТ КАРАНТИННОГО ПЕРІОДІВ НА РОЛЬ ТА МІСЦЕ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Істоміна А.С.,

*студент кафедри правознавство,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: istominastia@gmail.com*

Француз А.Й.,

*Герой України, д.ю.н., професор, заслужений юрист України,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: anatoliyff@krok.edu.ua*

Світ змінюється, подія №1 в новинах - COVID-19, подія яка вплинула на життя кожного з нас, змінивши буденність та звичайне життя. Пандемія коронавірусної хвороби впливає на все в сучасному світі, на роботу, навчання, відпочинок, і звісно це впливає на свободи звичайних людей і інформаційну безпеку.

В умовах всесвітньої пандемії коронавірусної хвороби (COVID-19) відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 р. № 211 з 12 березня 2020 р. на території України було запроваджено карантин [1].

13 квітня 2020 р. було прийнято Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» щодо запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» № 555-IX [2], відповідно до якого дозволено обробку персональних даних без згоди особи. Ці дії влади були спрямовані задля того щоб отримати якнайбільше даних про хворих на COVID-19, маючи цю інформацію найефективніше вживати заходів для стримання розповсюдження коронавірусної хвороби.

Це такі дані наприклад як: місце проживання та роботи особи, стан здоров'я, дані про місця частого перебування та госпіталізації. Таким чином, вживаються профілактичні заходи, проводяться тестування на COVID-19 серед близького оточення з ким частіше за все перебував хворий. Завдяки цьому виявлено більшу кількість осіб які захворіли на COVID-19, ізолювати осіб тим самим стримуючи розповсюдження хвороби. Проаналізувавши вищезазначене, прийняття Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» щодо запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» дещо порушує права громадян на конфіденційність персональних даних, з іншого є виправданим в такий період.

Великою загрозою пов'язаною з карантинними заходами є витік персональних даних осіб, які перебувають на лікуванні, карантині або самоізоляції. Із введенням карантину спостерігається збільшення випадків кіберзлочинності, шахрайства, крадіжок і підробок. Про що 18 березня 2020 р. INTERPOL був вимушений повідомити на офіційному сайті У таких складних умовах люди потребують посиленого захисту своїх прав і безпеки в інформаційній сфері. Держава має спрямувати свої дії на удосконалення відповідного законодавства, що регулює дані правовідносини та забезпечувати конфіденційність персональних даних пацієнтів.

Інформація, яка публікується онлайн має великий ризик для людей, яких вона стосується. Обробка а особливо використання персональних даних про здоров'я повинно юридично регламентуватися гарантіями, заснованими на правах людини. Є вдосталь прикладів дискримінації осіб, які були в Китаї чи в інших країнах, де прогресує COVID-19. Ці люди були піддані цькуванню, приниженню іншими людьми, та їхньому життю загрожувала небезпека, такі дії є просто абсурдним в правовій державі. Влада повинна забезпечувати конфіденційність персональних даних хворих і ефективно вживати заходів, щоб захистити від цькувань окремих осіб і груп людей, які можуть вважатися «винуватцями» пандемії, ретельно розслідувати всі повідомлення про такі факти і притягати винних до кримінальної відповідальності.

Також держава має гарантувати, що отримані дані будуть використані лише для боротьби з епідемією, не будуть використані третіми особами і будуть знищені після подолання пандемії COVID-19.

Тепер можна зробити певні висновки та використати досвід у майбутньому. Доцільно зробити на рівні інформаційного законодавства України зміни до прав та обов'язків громадян, що стосується збереження та надання особами своїх персональних даних, надання даних юридичними особами на період боротьби з надзвичайними ситуаціями. Описати процедуру отримання, зберігання, використання та захисту від доступу з боку третіх осіб, даних фізичних та юридичних осіб, зібраних в період надзвичайної ситуації. Регламентувати відповідну процедуру ліквідації чи зберігання, отриманих під час пандемії, даних. Ці зміни дозволять швидше реагувати органам влади на виникнення подібних надзвичайних ситуацій. Держава має подбати про удосконалення відповідного законодавства, що регулює дані правовідносини.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.03.2020 р. № 211. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-n> (дата звернення: 11.05.2020)
2. Про внесення змін до Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» щодо запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України від 13.04.2020 № 555-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-20> (дата звернення: 11.05.2020)
3. INTERPOL. URL: <https://www.interpol.int/en/News-and-Events/News/2020/Preventing-crime-and-protecting-police-INTERPOL-s-COVID-19-global-threat-assessment>
4. Якуша В. Голова комітету НААУ з медичного права Ірина Сенюта: «Коронавірус яскраво ілюструє роль медицини і те, хто має бути найвищою цінністю для держави». Закон і Бізнес. № 16 (1470). 25.04–01.05.2020. URL: https://zib.com.ua/ua/142409-koronavirus_yaskravo_ilyustrue_rol_medycini_i_te_hto_mae_but.html

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА ЗНАННЯМИ В ІТ-ПРОЕКТАХ

Мазуркевич А.Г.,

*аспірант кафедри управлінських технологій,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: mazurkevychag@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5016-3938>*

Висока конкуренція на ринку вимагає від компаній оперативності виконання проектів, мінімізації затрат і високого рівня якості. Орієнтація компанії на її стратегічні цілі додає ще одне обмеження – відповідність стратегії компанії. Компанія має дві групи цілей: спрямовані на внутрішній (підвищення вартості бізнесу та ефективності бізнес-процесів) та на зовнішній розвиток (підвищення продажів, вихід на нові ринки). Необхідно чітко розуміти цілі компанії та підбирати ті проекти, які дозволять їх досягти. При досягненні стратегічних цілей виникає необхідність управляти кількома різними проектами, ефективно використовуючи обмежені ресурси [1].

Для досягнення стабільних позитивних результатів проекти повинні бути легкокерованими. Розробка легкокерованих проектів вимагає діяльності в двох паралельних напрямках. По-перше, необхідно залучити всіх, хто робить ставку на проект (тобто всіх, хто може виграти при здійсненні проекту), до визначення конкретних цілей проекту і засобів їх досягнення. По-друге, необхідний пошук такого варіанту (серед наявних варіантів), який би забезпечував економне витрачання ресурсів при реалізації проекту.

Термін «знання» іноді ототожнюють з терміном «інформація». Однак у розуміння категорії «інформація» та її співвідношення з категорією «знання» існують певні відмінності. Інформацію найчастіше представляють як дані, які організовані та передані певним чином, як рух, пов'язаний з передачею знань. Інформація є базисом знань. Знання можуть бути визначені і як продукт використання інформації, та як інструмент для її інтерпретації. Вони залежні від соціального, технологічного контексту.

На думку М. Шпака, управління знаннями можна розглядати як нову технологію менеджменту, що в сучасних умовах набуває глобального характеру і має стати частиною філософії кожної організації, а також її корпоративної культури. О. Монахова визначає управління знаннями як технологію, яка охоплює комплекс формалізованих методів, а саме: пошук та отримання знань із живих та неживих об'єктів (носіїв знань); структурування та систематизацію знань (для забезпечення їх зручного зберігання та пошуку); аналіз знань (виявлення залежностей і аналогій); оновлення знань; поширення знань; генерацію знань [3].

Створення і розвиток системи інформаційного забезпечення в ІТ-проектах і на основі цього формування корпоративних знань передбачає управління ними. Підприємства, які приділяють значну увагу управлінню знаннями мають певні конкурентні переваги перед іншими підприємствами.

Інформаційні технології досягають великих масштабів їх застосування шляхом спрощеного доступу до інформації проекту та дотримання успішної комунікації між учасниками команди проекту. До складу інформаційних технологій не входять власні інструменти календарно-мережевого планування, а входять функції об'єднання із автоматизованими системами проектного управління [2].

При формуванні системи управління знаннями в ІТ-проектах треба враховувати, що знання можуть бути отримані з різних як зовнішніх, так і внутрішніх джерел. До зовнішніх джерел знань слід віднести: публікації; галузеві консультаційні послуги; спеціальні документи з галузевого знання; комерційні бази даних і системи експертних знань; галузеві і міжгалузеві конференції; курси, семінари, симпозіуми; інтелектуальний потенціал суміжних організацій; зворотний потік інформації від агентів ринку; зворотний потік інформації від споживача; потік інформації від постачальників; нові співробітники, менеджери-консультанти; наукові дослідження; вивчення передових методів роботи; співпраця, партнерство, стратегічні альянси і спільні підприємства; моніторинг середовища і сканування подій і тенденцій; засоби масової інформації (преса, телебачення, радіо) [4].

Особливим напрямком є міжнародний трансфер технологій, ефективність якого є складною проблемою. Тому в рамках управління знаннями створюється інтегрований та організований набір рішень, домовленостей, механізмів та заходів, пов'язаних з наданням технологій між компаніями. Прикладний характер технології вимагає додаткової комунікації. Тому охоплені не тільки формальні, а й неформальні взаємодії, які необхідні для передачі неявних знань, незахищених ноу-хау, формування навичок в процесі впровадження та на початкових етапах використання технології. Періодичний або постійний трансфер технологій вимагає спеціального планування, організації та забезпечення.

Управління знаннями в міжнародних ІТ-проектах має великий зовнішній аспект, який охоплює всі види зовнішньої співпраці та абсорбції знань. Це направлено на своєчасне, швидке отримання нових знань з мінімальними витратами за рахунок оптимального поєднання різних джерел знань, а також за необхідності найму фахівців. В результаті утворюються різноманітні інтернаціональні «спіралі» отримання знань в рамках інтересів корпорацій. Абсорбція нових знань із зовнішнього середовища здійснюється в платних або безкоштовних формах. Окремою проблемою в цьому є виявлення джерел релевантних знань та пошук фахівців [5].

Успіх діяльності в ІТ-проектах у ринкових умовах господарювання залежить від існуючої на підприємстві системи управління знаннями. Управління знаннями можна визначити як сукупність управлінських дій на засоби, методи та форми організації соціальних стосунків у ІТ-проектах, поширення та використання знань, спрямоване на підвищення ефективності цих процесів, що здійснюються у конкретних економічних межах.

Головна проблема управління знаннями на сьогодні полягає в тому, як скористатися цими знаннями, оскільки більшість з них «приховано» в головах

індивідів тобто співробітників фірми. Як показує зарубіжний досвід, вирішення задач управління знаннями можливо лише в тісному контакті між фахівцями самих різних сфер діяльності підприємства і фахівцями з інформаційних технологій, а головне – при зацікавленості вищого і середнього менеджменту підприємства в отриманні оперативного доступу до будь-яких інформаційних ресурсів ІТ-проектів в зручній, зіставній формі, для аналізу отриманої інформації в реальному масштабі часу.

Забезпечити успіх впровадження процедур управління знаннями в ІТ проектах має формування єдиної інформаційної інфраструктури, координуючим елементом якої повинен стати центр знань. Під центром знань слід розуміти критичний інтегрований ресурс ІТ-проекту, що включає бази даних, довідники, результати аудиту знань, спільноти, портали знань, навчальні матеріали, практичні рекомендації, резюме, та інші ресурси, які допомагають працівникам у знаходженні інформації і людей, що володіють необхідним знанням.

Отже, процес управління знаннями та інформацією в ІТ-проекті є фундаментальною основою координації функціонування та успішної реалізації проекту на всіх етапах його впровадження.

Список використаних джерел:

1. Василевська А. В. Управління проектами підприємства із використанням інформаційних технологій. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2012. № 1. С. 99–105
2. Кобиляцький Л. С. Управління проектами. Київ: МАУП. 2002. 200 с.
3. Монахова Е. А. Управление знаниями планетарного масштаба. Маркетинг. 2005. № 7. С. 36–44.
4. Новікова М. М. Організація системи управління знаннями. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2014. №7 (3). С. 134–137
5. Поляков М. В. Управління знаннями у міжнародних компаніях: теоретико-методологічні засади, основні напрями та механізм. Ефективна економіка. 2017. № 7. URL: <http://www.econotyu.nauka.com.ua/?op=1&z=5690>.

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ ЯК УНІКАЛЬНОЇ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ГАЛУЗІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЖУРНАЛІСТА

Маруховський О.О.,

*к.політ.н., доцент кафедри міжнародних відносин та журналістики
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ; Україна
e-mail: OlegM@krok.edu.ua*

На початку ХХІ століття в епоху зародження та розвитку інформаційного суспільства актуальна проблема взаємодії журналістики і політики має як загальнотеоретичне, так і прикладне значення. Взаємний вплив засобів масової інформації та політики, роль преси в політичному житті соціуму представляються надзвичайно цікавими на сучасному етапі розвитку суспільства, особливо в часи політичних катаклізмів, соціальних революцій та інформаційних війн.

Проблему політизації ЗМІ і медіатизації політики часто розглядають як дві сторони однієї медалі. При цьому політизація — це процес, який стосується більше змісту, ніж форми, а медіатизація — процес, який більше впливає на форму, ніж на зміст, отже медіатизація політики — це не що інше, як переміщення політичного процесу в символічний простір засобів масової інформації.

На думку вчених А. А. Чічановського та В. І. Шкляра, які справедливо вважаються одними з авторів концепції політичної журналістики: «В політичному житті суспільства преса відіграє бінарну роль: вона і відтворює політику (репродуктивна функція), і творить її (продуктивна). З того, які акценти в контексті епохи вона розставляє, з'ясовується характер і потенціал суспільства, уточнюються оцінки політичного процесу та його учасників-політиків» [1, 38].

Починаючи з бурхливих часів Помаранчевої революції 2004 року та Революції Гідності 2014 року, коли кожні два роки відбувалися передвиборчі кампанії виборів Президента України та Верховної Ради України (вибори президента — 2004 р., вибори до ВР — 2006 р., розпуск ВР і перевибори — 2007 р., вибори президента — 2010 р., вибори до ВР — 2012 р. і т.д.) і до сьогодні, політична журналістика «вступила у фазу політичного плюралізму на тлі тотальної політичної заангажованості» та чіткого розподілу ЗМІ між різними політичними силами (політичними партіями та політичними блоками), які використовуються як платформа для усякого роду політичних маніпуляцій свідомістю населення, відкритих та прихованих інформаційних війн, постійного інформаційного впливу на владу та суспільство. Таким чином, підвищення політичного значення засобів масової інформації сприяло збільшення їх ролі політичної соціалізації і політичної мобілізації, особливо в період виборчих кампаній. Саме цим обумовлено той факт, що в рамках програми підготовки журналістів за спеціальністю 061 «Журналістика» у майже всіх вищих навчальних закладах України та світу введено в навчальні

плани таку актуальну та унікальну спеціалізовану галузь професійної діяльності журналіста як «Політична журналістика».

Все вищенаведене підводить до висновку про доцільність і необхідність введення у навчальний процес спеціальності «Журналістика» нашого Університету економіки та права «КРОК» хоча б у статусі вибіркової, такої навчальної дисципліни, як «Політична журналістика». Її основна мета має полягати у формуванні знань і оволодінні аналітичними і практичними навичками в області висвітлення політичної тематики в засобах масової інформації та підготовки журналістів, які спеціалізуються на висвітленні подій, процесів і явищ в сфері політичного життя суспільства та працюють в засобах масової інформації в умовах їх політизації та медіатизації політики. Предметом навчальної дисципліни «Політична журналістика» є розуміння характеру і особливостей, функцій і принципів, норм, методів та форм політичної журналістики як особливого різновиду професійної інформаційної діяльності.

Виходячи з цього, основні завдання «Політичної журналістики» можна сформулювати так: 1) надати студентам знання про структуру, зміст та принципи політичної журналістики; 2) розкрити поняття і зміст політичної культури журналіста; 3) навчити аналізувати теоретичні підходи до вивчення політичної системи суспільства і місця в ній журналістики, а також застосовувати на практиці знання про сучасні методи дослідження політичної журналістики. У результаті вивчення навчальної дисципліни «Політична журналістика» студенти повинні знати: 1) ключові поняття, категоріальний апарат та основні технології політичної журналістики; 2) специфіку інформаційної роботи політичного журналіста, її роль, важелі впливу та загрози професійної діяльності при зборі та розповсюдженні політичної інформації; 3) інформацію про наукові дослідження, вітчизняний та зарубіжний професійний досвід в сфері політичної журналістики.

Навчальна дисципліна «Політична журналістика» має сформувати у студентів уміння:

1) працювати у різних жанрах політичної проблематики (цитата політика та інтерв'ю з ним, політичний коментар, політична стаття, політичний огляд, політичний портрет та ін.);

2) навчити аналізувати політичні тексти на предмет відповідності нормам політичної журналістики та чинному законодавству;

3) аналізувати методи й прийоми подачі політичної інформації (політичні персоналії та події, політичні процеси та тенденції);

4) вміти професійно аналізувати та розрізняти аналітичні тексти політичного спрямування від прихованої політичної реклами;

5) визначати методи інформаційних політичних маніпуляцій та прогнозувати розвиток політичних подій і ситуацій;

6) працювати та писати роботи (політичні аналітичні тези і статті) в жанрі політичної журналістики з актуальних тем.

Як справедливо підкреслює одна із засновниць політичної журналістики Д. Дуцик: «Політичний журналіст за будь-яких політичних умов повинен виконувати унікальну місію — бути ланкою між владою та суспільством.

Інформувати владу про потреби суспільства, — з одного боку, та повідомляти суспільству про дії влади, — з другого. Послуга, що її надає політичний журналіст — це донесення інформації до споживачів: влади і громадськості. Він має виконувати такі завдання, як: критично оцінювати владу та її дії, перебуваючи на сторожі інтересів суспільства, а також транслювати інтереси, потреби і проблеми суспільства представникам влади. Адже, політична журналістика — це професійна діяльність зі збирання, обробки та поширення актуальної політичної інформації через пресу, радіо, телебачення та інтернет» [2].

Список використаних джерел:

1. Чічановський А.А., Шкляр В.І. Політика. Преса. Влада. К.; М.: Слов'янський діалог, 1993. 68 с.
2. Дуцик Д. Політична журналістика. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2005. 138 с.

РОЛЬ МЕДІА-ДИПЛОМАТІЇ ЯК ФОРМИ СТРАТЕГІЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ФОРМУВАННІ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Галака О.В.,

студентка IV курсу, МВ ІД-17

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна

e-mail: HalakaOV@krok.edu.ua

Маруховський О.О.,

к.політ.н., доцент кафедри міжнародних відносин та журналістики

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК» м. Київ, Україна

e-mail: OlegM@krok.edu.ua

Відомо, що в даний час існують кілька теорій взаємодії ЗМІ та політичних діячів, виділених американськими вченими Б. Джонсом і М. Вольф, Перша з них - теорія впливу (*influence theory*), згідно якої ЗМІ диктують політикам, що думати. Друга - теорія постановки порядку денного (*agenda setting theory*): ЗМІ диктують політикам, про що думати. Третя - теорія вказівок (*indexing theory*): політики диктують ЗМІ, про що писати і четверта, теорія детекції (*detection theory*), згідно якої політики і ЗМІ конкурують, щоб визначити, охарактеризувати і розставити пріоритети в складних множинних потоках інформації [1, с.1]. Окрім перерахованих вище, існує ще одна теорія - **теорія медіадипломатії (*media diplomacy*)**, яку прихильники теорії детекції критикують, тому що в ній надається надмірно велике, на їхню думку, значення впливу ЗМІ на зовнішньополітичний процес держави.

Як бачимо, перераховані вище теорії взаємодії і взаємозалежності ЗМІ і уряду розрізняються оцінкою ступеня глибини взаємозалежності цих двох складових. Відповідно до теорії детекції та ЗМІ, політики також залучені в складний інформаційний процес. Кожен учасник процесу переслідує свої цілі, але було б зайвим спрощувати бачення цього процесу, дотримуючись точки зору прямого впливу: ЗМІ на політиків чи політиків на ЗМІ. Деякі дослідники (Ш. Айенгар, Р. Л. Бер) [2] вважають, що в даний час немає явних прикладів прямого впливу ЗМІ на формування зовнішньополітичного курсу будь-якої країни, але доведено, що ЗМІ можуть поставити тональність політичного процесу шляхом направленої критики і розставлених акцентів в інформаційному потоці, отже, це означає, що ЗМІ безпосередньо впливають на політичний процес.

Також варто зазначити, що розширеною інтерпретацією вищевикладеної теорії детекції є точка зору на участь ЗМІ в політичних процесах німецьких вчених К. Вольтмера і С. Кох-Баумгартена [3]. Вони стверджують, що при відборі і виявленні тематики для трансляції ЗМІ інформації, за допомогою чого і відбувається формування обстановки з інформаційним бекграундом, тобто, атмосфери політичного процесу, на ЗМІ впливають два істотних фактори, про які докладно йтиметься нижче.

Перший фактор - це альянс ЗМІ з якоюсь політичною ідеологією, або політичною партією, який зазвичай позначається як ангажованість, упередженість або новинна інтерпретація.

Другий фактор - це усталений алгоритм роботи ЗМІ, який визначає професійні стандарти і професійні рутинні операції журналістів, які відображаються на відборі і поданні глядачеві політичних новин. Найбільш помітна особливість відбору новин - це визначення такого параметра, як цінність події в контексті інтересу для глядача - наскільки в освітленні новинної події присутні такі елементи, як конфлікт, драма, персоніфікація. Навіть якщо журналісти прагнуть стояти на позиціях нейтралітету в освітленні якої-небудь події, сам усталений алгоритм роботи ЗМІ до якого він належить, призводить до того, що висвітлення політичних подій в спробах привернути увагу глядача формується в залежності від загальної лінії політики даного ЗМІ і часом навіть спотворюється.

Варто також докладніше зупинитися на положеннях згаданої вище теорії медіадипломатія (*media diplomacy*). В даній теорії відзначається висока значимість ЗМІ у впливі на політичний процес, а також робиться акцент на тому, що на процес прийняття політичних рішень активно впливають зв'язку з громадськістю.

При цьому медіадипломатія визначається як форма стратегічної комунікації, яка може включати в себе зустрічі між лідерами держав і дипломатами, інтерв'ю журналістам, публічні виступи, а також ретельно зрежисовані фотосесії політиків для досягнення максимального охоплення глядацької і читацької аудиторії. Крім того, медіадипломатія дозволяє політичним діячам використовувати ЗМІ для того, щоб передавати повідомлення главам конкуруючих держав та іншим учасникам процесу, і як інструмент медіадипломатії може використовуватися навіть свідомо спланований політиками витік інформації.

Про роль медіадипломатії у формуванні зовнішньої політики держави говорить кейс-стаді Й. Коена, який ще 1986 року провів дослідження впливу ЗМІ на зовнішньополітичний курс Великобританії шляхом вивчення взаємин ЗМІ і МЗС цієї країни [4]. Й. Коен сформулював основні характеристики медіадипломатії. Ті характеристики, які описав Й. Коен для ЗМІ Великобританії, цілком можна застосувати і для сучасних телерадіокомпаній. Якщо застосувати основні особливості медіадипломатії, виявлені Й. Коеном, і проаналізувати їх застосування в реаліях сучасного суспільства, то виділені їм 4 елементи медіадипломатії цілком можна застосувати до сучасних ТРК:

1) ЗМІ є джерелом інформації для декількох груп учасників процесу формування зовнішньополітичного курсу: для дипломатів за кордоном, для міністрів і урядовців, для суспільства в цілому.

2) ЗМІ служать каналом зв'язку між суспільством і політичними діячами з питань дискусій про зовнішньополітичний курс і в питаннях відображення цих дискусій. в громадській думці стосовно політичних діячів.

3) Медіадипломатія асоціюється з концепцією впливу: ЗМІ визначають, які області і аспекти політики будуть ними висвітлюватися, і таким чином ЗМІ впливають на зміни політичного курсу.

4) Медіадипломатія стосується способу організації каналу зв'язку, забезпеченого ЗМІ між урядом і суспільством інших країн: трансляції курсу

уряду в редакторській обробці ЗМІ, і розкриття для широкої публіки тієї інформації, яка може впливати на зміну зовнішньополітичного курсу.

Відповідно до цієї формули, диктор на телебаченні передає глядацької аудиторії інформаційне повідомлення, яке супроводжується аналітичним коментарем, тональність якого може варіюватися від негативного до позитивного, і таким чином у глядацької аудиторії (соціальної групи) виробляється ставлення до озвученої в інформаційному повідомленні проблеми, відповідно в діапазоні від негативного до позитивного.

Список використаних джерел:

1. Jones B. D., Wolfe M. *Public Policy and the Mass Media: An Information Processing Approach. Proceedings of European Consortium for Political Research. Workshop on Public Policy and the Mass Media: Influences and Interactions. Helsinki, 2007. 22 p.*
2. Behr R. L., Iyengar S. *Television news, real-world cues, and changes in the public agenda. Public Opinion Quarterly. 1985. No. 49 (1). P. 38-57.*
3. Voltmer K., Koch-Baumgarten S. *Mass Media and Public Policy – is there a link? Public Policy and the Mass Media. The Interplay of Mass Communication and Political Decision Making. London: Routledge, 2010. 256 p.*
4. Kohen Y. *Media Diplomacy: The Foreign Office in the Mass Communications Age. Routledge, 1986. 208 p.*

ІНФОРМАЦІЙНІ АСПЕКТИ ВИСВІТЛЕННЯ КОНФЛІКТУ США ТА ІРАНУ В МІЖНАРОДНИХ ЗМІ

Рена Т.Ю.,

студентка IV курсу, МВ ІД-17

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна

e-mail: ReraTY@krok.edu.ua

Маруховський О.О.,

к.політ.н., доцент кафедри міжнародних відносин та журналістики

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна

e-mail: OlegM@krok.edu.ua

Головною метою даних тез є спроба проаналізувати інформаційне забезпечення світової спільноти щодо конфлікту США та Ірану через міжнародні засоби масової інформації. Для здійснення цієї мети, найбільш ефективним, на нашу думку, є проведення комплексного контент-аналізу, що дозволяє виявити як кількісні, так і якісні характеристики аналізу міжнародних ЗМІ на наявність належного інформаційного висвітлення ірано-американського конфлікту за часи президентства Дональда Трампа.

Об'єктом даного аналізу було обрано відомий міжнародний новинний ресурс, а саме: британська телерадіомовна корпорація ВВС – найбільша телерадіомовна компанія у світі [1], яка є однією з найбільш популярних інформаційних мереж на Заході. Даний вибір обумовлений тим фактом, що вищезазначені ЗМІ є глобальними, тобто такими, що досягають найбільшої кількості аудиторії в кожному регіоні світу, а отже відображають загальну оцінку подій, із якою рахується переважна більшість реципієнтів.

Дане дослідження конфлікту між США та Іраном базується, головним чином, на періоді останніх років, а саме часів президентства Дональда Трампа, що має безпосереднє відношення та є чи не найбільшою рушійною силою цього процесу. Саме тому, для отримання найбільш ефективних результатів, хронологічними рамками даного дослідження обрано саме період останніх років (травень 2019 – травень 2020 року).

За одиницю рахунку було взято кількість новинних повідомлень, що повністю відповідають темі конфлікту США та Ірану. Новини, що розкривали інші аспекти їх зовнішньополітичної співпраці чи інші аспекти життя цих країн, не були відібраними до даного контент-аналізу, адже не відповідали заданим критеріям. Загальну кількість релевантних новин, що безпосередньо стосуються теми дослідження та задовольняють обрані хронологічні рамки було порівняно з загальною кількістю всіх новинних повідомлень за той самий період з метою виявлення відсоткового значення важливості даної тематики в загальному розрізі всіх висвітлених подій.

Першим об'єктом даного дослідження стала британська радіомовна корпорація ВВС. Перш за все, необхідно зазначити, що даний інформаційний портал висвітлює абсолютно різні аспекти життя – спорт, роботу, погоду, музику, телебачення, новини, політику, культуру, подорожі тощо. Саме тому, порівнюючи загальну кількість новин за заданий період із релевантними

новинними повідомленнями, маємо наступні результати – 3304 і 118 новинних повідомлень, відповідно. Таким чином, за останній рік новини ірано-американського конфлікту, в середньому, займали 3,57 % загального інформаційного простору ВВС.

Дуже цікавим показником важливості подій та гостроти перебігу конфлікту є частота висвітлення новин за заданою темою. Таким чином, проаналізувавши кількісну складову новин за періодами, розмежованими на місяці, маємо наступні результати. Найбільша кількість новин була опублікована в січні 2020 року в кількості 68 одиниць, що займає 58% від загальної кількості всіх відібраних новин. Такий інформаційний бум є абсолютно передбачуваним, адже саме січень місяць став піком загострення конфлікту та відкритого протистояння сторін; саме в цей відбулися найгучніші події – вбивство однієї з найвпливовіших людей Ірану, генерала Сулеймані, що викликало ще більшу ескалацію напруженості у відносинах між двома країнами; другою важливою подією стала ракетна атака Ірану на американські авіабази в Іраку як прояв помсти за вбивство Сулеймані. І хоча даний інцидент не призвів до тяжких втрат американської сторони, новину активно почали транслювати та обговорювати всі новинні видання.

В наступні місяці ВВС продовжили обговорення ірано-американського конфлікту, проте обмежилися значно меншою кількістю новин, що поступово йшла на спад – 17 одиниць у лютому, 9 одиниць у березні, 5 одиниць у квітні, 4 одиниці в травні 2020 р. Крім того, невелику, проте помітну хвилю (7 новинних повідомлень) обговорення ірано-американський конфлікт отримав у травні 2019 року, коли світова спільнота активно обговорювала кризу ядерної угоди та відповідні погрози Ірану відмовитися від виконання власних зобов'язань за даною угодою [3].

Друга за масштабністю новина пов'язана з Україною, але також безпосередньо стосується ірано-американського конфлікту, так як він став вирішальним фактором у цій трагедії. Мова йде про збиття іранською ракетою українського літака недалеко від Тегерану. Перші новини говорили про те, що іранський уряд заперечував факт збиття українського літака, але через деякий час все ж визнав свою провину та назвав цю фатальну помилку людським фактором. Дана новина відображалася на платформі ВВС 26 разів, що дорівнює 22% від загальної кількості новин.

Третя тема стосується іранського нападу на авіабази США в Іраку. Даній події виділили 22 новинних згадування, що дорівнює 19% загальної кількості новин. Дана подія подається наступним чином: Іран завдав удар по авіабазам США, в яких розміщувалися американські війська в Іраку, у відповідь на вбивство генерала Касема Сулеймані. Дональд Трамп заявив, що в ході атак бази понесли лише мінімальний збиток.

Четверта основна тема стосується більш ранньої фази конфлікту, що, загалом, призвела до зазначених вище наслідків – вихід США з ядерної угоди. Дана новина та її наслідки публікувались 13 разів, що складає 11 % загальної кількості новин. Основні тези були наступними: Іранці досі лютують через те, що американський президент Дональд Трамп вийшов з ядерної угоди в

минулому році та ввів жорсткі санкції проти країни. Тепер Іран погрожує припинити виконання деяких своїх зобов'язань за угодою і продовжити роботи зі збагачення урану [2].

В незначній кількості BBC публікувало новини за наступними темами: комплексний аналіз зовнішньополітичних відносин США та Ірану, застосування нових санкцій США проти Ірану та, як наслідок, обурення Ірану з цього приводу. Одним із головних іранських аргументів є те, що американські санкції заважають Ірану боротися з негативним впливом коронавірусу. Ще декілька новин розкривають історії американських громадян, що стали полоненими на території Ірану, що також зображує іранську сторону в негативному світлі. Останні новини стосуються транспортування іранськими танкерами нафти до Венесуели та негативних коментарів Вашингтону з цього приводу.

Таким чином, аналізуючи якісну складову даного дослідження, головну увагу було зосереджено на головних темах новинних повідомлень, що розкривають особливості даного конфлікту. Таким чином, було виокремлено 4 основні та 5 додаткових тем, що доповнюють загальну картину конфлікту та вносять певні цікаві деталі.

Список використаних джерел:

1. Інформаційне агентство BBC: веб-сайт. URL: <https://www.bbc.com/news>
2. US-Iran relations: A brief history: URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-24316661>
3. Крист, Девід. *Twilight War: Тайная история Тридцатилетнего конфликта Америки с Ираном*. Penguin Press, 2012.

СТАН ЦИФРОВИЗАЦІЇ РОБОТИ МУНІЦИПАЛЬНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ)

Робакідзе Г.К.,

*студент кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування,
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна
e-mail: robakidzegeorge@gmail.com*

Ярова А.Б.,

*к.е.н., доцент кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування,
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна
e-mail: alla.iarova@knu.edu.ua*

Вже декілька років поспіль одним із оголошених пріоритетів розвитку України є напрям впровадження інформатизації в процеси функціонування державних, регіональних та муніципальних установ. Такий напрям розвитку України також відомий як “Держава у смартфоні”. На сьогоднішній день в рамках цієї ініціативи для громадян України вже була реалізована можливість із замовлення та отримання в електронному режимі багатьох адміністративних послуг, серед яких представлені замовлення та отримання довідки про відсутність судимості громадянина, електронна реєстрація особи як фізичної особи-підприємця, отримання ліцензії на імпорт або виробництво ліків та багато інших. Перевагами розробки та впровадження такої електронної системи надання послуг є значне спрощення взаємодії громадянина та держави, позбавлення громадян необхідності відстоювати черги задля отримання послуг, зменшення навантаження держслужбовців, що обробляють відповідні запити від громадян. Аналізуючи прогрес за останні декілька років, можна зробити висновок, що Україна зробила значний крок у напрямку інформатизації держави як суб’єкта [1].

Але взаємодія громадянина з державою не єдине, що підлягає інформатизації у сучасній розвиненій країні. Для досягнення ефективної роботи державних, регіональних, муніципальних органів також є обов’язковою інформатизація роботи працівників таких органів та установ. Пропонуємо розглянути поточний рівень інформатизації таких процесів на прикладі роботи муніципального медичного закладу. Ще декілька років тому сфера надання медичних послуг громадянам була чи не найменш зацифрованою та автоматизованою сферою діяльності держави, де багато процесів потребували ведення паперової документації: отримання довідок, документування історії хвороби пацієнта, призначення рецептів на ліки тощо. Для розв’язання цієї та багатьох інших проблеми в Україні була розпочата актуальна медична реформа.

Реалізація цієї реформи в Україні передбачала створення єдиного електронного державного реєстру усіх медично важливих даних громадян (електронної бази даних пацієнтів) та надання доступу до цього реєстру для бізнесу, який мав можливість створювати спеціалізоване програмне забезпечення для надання можливості лікарям в адмініструванні такими даними [2].

Впровадження такої системи у роботи муніципальних закладів охорони здоров'я повинно було зменшити обсяги паперової роботи, яку доводиться виконувати медичному персоналу на повсякденних засадах. Така система була реалізована на державному рівні та отримала назву "eHealth". Водночас із розробкою цієї державної системи також було розроблене та представлено приватне програмне забезпечення, що вміє працювати із даними державного сервісу eHealth: Health24, MedAir, Medstar та ін. Застосування такого програмного забезпечення у медичних закладах дозволило досягти цілей з автоматизації роботи медичного персоналу, але адаптація цих технологій відбувається із певними труднощами. Головними проблемами у роботі медичного персоналу із новою електронною системою можна виділити: недосконалу матеріально-технічну базу медичних закладів, відсутність навичок медичного персоналу похилого віку у використанні комп'ютерів та тимчасові нестабільності обраного програмного забезпечення або системи eHealth.

Інформатизація та автоматизація бюрократичних процесів є дуже важливим фактором ефективної роботи будь-якої успішної держави. Україна вже декілька років поспіль впроваджує можливості для електронної взаємодії громадян з державою та автоматизує бюрократичні процеси всередині державного, регіонального та муніципального апаратів. Не зважаючи на наявні складнощі та проблеми, можна зробити висновок, що Україна надалі може стати розвиненою цифровою державою.

Список використаних джерел:

1. <https://www.kmu.gov.ua/news/denis-shmigal-cifrovizaciya-ce-kolosalnij-investicijnij-resurs-yakij-ye-zmoga-spryamuvati-na-rozvitok-ekonomiki>
2. <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjppqKd4vPsAhWt-yoKHTYYDyEQFjAAegQIAhAC&url=https%3A%2F%2Fwww.kmu.gov.ua%2Fstorage%2Fapp%2Fuploads%2Fpublic%2F5a7%2Fc21%2Fc86%2F5a7c21c867bde621479479.doc&u sg=AOvVawlMdRLd8k2uNDcXh3ejZ7ix>

НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ

Лисянський Ю.С.,

*студент кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування,
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна
e-mail: yulis710@gmail.com*

Ярова А.Б.,

*к.е.н., доцент кафедри обліку, оподаткування,
публічного управління та адміністрування,
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна
e-mail: alla.iarova@knu.edu.ua*

Україна щодня впроваджує нові елементи цифрової держави, впевнено прямуючи до звання одного з лідерів світового ІТ-ринку. Вже діють кілька напрямків проекту «Дія», і наступним кроком буде «Дія City».

Так, для подальшого розвитку ІТ в Україні постала потреба у законах, які б захистили від силового тиску, а також запровадили вигідні моделі оформлення трудових відносин.

І вже сьогодні можна говорити про перший крок на шляху до становлення «Дія City», а саме про реєстрацію відповідних законопроектів, які є найважливішими для розвитку ІТ-галузі і об'єднали правові та організаційні ініціативи в даній сфері [1, 2]. Це дозволить ІТ-ринку залучити нові інвестиції та створить конкурентні умови ведення бізнесу.

Зокрема, важливою новацією є введення концепції GIG-працевлаштування. Концепція додає до звичної моделі фрілансу основні трудові права працівника: відпустку, лікарняні, мінімальну зарплату та інше. Працівники та компанії отримують сучасні трудові інструменти: договори про нерозголошення, уникнення конкуренції, не переманювання, комфортні для працівника механізми звільнення.

Законопроекти пропонують додаткові інструменти корпоративного управління, зокрема, можливість управління компанією юридичною особою, а також конвертовану позику, опціонний договір, ліквідаційні привілеї та акціонерні угоди. Задля залучення та ефективного захисту традиційних та венчурних інвестицій, законопроект передбачає введення елементів англійського права.

Верховна Рада України зареєструвала законопроекти № 4303 «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» та № 4305 «Про внесення змін до кримінального законодавства щодо особливого порядку здійснення розслідування кримінальних правопорушень з метою забезпечення належних умов для розвитку цифрової економіки».

Передбачені також зміни до кримінально-процесуального кодексу, зокрема, підвищується санкційність слідчих дій стосовно резидентів «Дія City» на рівень керівника (прокурора) обласної прокуратури.

Варто відзначити, що «Дія City» не прив'язана до певної території і спеціальний правовий режим буде діяти на всій території.

«Дія City» може стати прикладом для трансформації правової системи в країні загалом.

Такі проекти є досить привабливими для України, оскільки лібералізація трудових відносин та вигідні умови оподаткування, а також зрозуміла фінансова структура компаній та система сплати податків дозволить залучати більше інвестицій та виходити на міжнародні ринки.

Список використаних джерел:

1. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70298
2. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70299

GENESIS OF THE UNRECOGNIZED STATES PHENOMENON IN THE AGE OF INFORMATION WARS ESCALATION (CASE OF NAGORNO-KARABACK CONFLICT)

Daliavska T.,

*Ph.D. (Political), Associate Professor of International Relations and Journalism Chair,
KROK University, Kyiv, Ukraine,
e-mail: daliavskatp@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4473-0684>*

In recent years, the phenomenon of unrecognized states in the post-Soviet space has attracted more and more attention from politicians, diplomats, experts, scientists, and the media. In modern conditions, as practice shows, the rules of international law become hostages of different states political interests. This is especially acute in the issues of the new states' recognition/non-recognition and the resolution of ethno-political conflicts.

The revival of the ethno-national consciousness of some nations in the mid-1980s, as a result of the liberalization and democratization of part of Europe, led to the immediate formation of new states, some of which never received international recognition. It is well known that only the collapse of the Soviet Union and the so-called «The parade of sovereignties», in a relatively short time, led to the formation of 19 new states (4 of which have not received, in general or in part, international recognition) and the Nagorno-Karabakh Republic among them. It is now the subject of discussion in almost all media in connection with the escalation of the conflict. This is since the international community still attributes the unrecognized Nagorno-Karabakh Republic not to the type of negation, toleration, or quasi-recognition, but to the type of boycott [1, P. 35].

The UN Security Council, the UN General Assembly, the Council of Europe and other international organizations do not recognize the Nagorno-Karabakh Republic, while it is recognized by several states in the United States and Australia, and plans to recognize Armenia [2].

If we analyze the information coverage of the conflict in the media, it is significant that in official statements of Azerbaijan, Nagorno-Karabakh is never mentioned even as state-like entities or unrecognized states, and even more so as just states.

For a long time, the technology of «neither peace nor war» was used in relation to Nagorno-Karabakh. In less than two decades since the signing of the agreement on the end of Azerbaijan-Armenian war, the official peace process on the Nagorno-Karabakh conflict, mediated by the OSCE Minsk Group, has not been resolved. Following a meeting between the Presidents of Armenia and Azerbaijan in January 2012 and the Foreign Ministers of Armenia and Karabakh in 2013, the Karabakh negotiation process has entered to a passive phase and has not yet led to a peaceful settlement of the conflict. This situation can be explained by the fact that 2012 and 2013 were electoral, both for intermediary countries (Russia, USA) and for Armenia, Nagorno Karabakh and Azerbaijan [3]. The German media are emphasizing

increasingly the danger of this escalation not only for the two sides of the conflict, but also for the entire international community, and especially for the Russian Federation and Turkey, relations between which are still tense.

Against the background of Turkey's huge interest in the military events in Karabakh, the country's media are trying to understand Russia's role in this conflict in the South Caucasus. Cumhuriyet further emphasizes that the South Caucasus is of great importance to Russia. First, the region is located on the way out of Central Asia and China to the West, and there are energy lines and trade routes. «For this reason,» - the Turkish newspaper writes, - «Russia's ability to maintain control here means its ability to control Central Asia and increase its weight in the global energy sector (recall how Kazakhstan's connection to the Baku-Tbilisi-Ceyhan pipeline violated Russia's interests).»

According to this situation the European media either resort to neutrality or express support for Karabakh. One of the oldest newspapers in Spain «La Vanguardia» published an article entitled «Battle cry in Baku» Karabakh is Azerbaijan! ». Unlike the April 2016 war, the Russian media use an objective approach to analysis of the escalating conflict. Thus, RIA Novosti, Interfax, TASS and others publish information about hostilities, while maintaining relative objectivity. However, these Russian news agencies, mentioning the Nagorno-Karabakh Republic, inevitably note that this entity is unrecognized. Moreover, referring to the history of the Nagorno-Karabakh conflict, Russian media note that the conflict is between Azerbaijan and Armenia only.

The situation in Karabakh are covered actively in the Ukrainian media too. In general, the reaction of the media is balanced, and the positions of all parties are presented. There are a few exceptions that published information from Azerbaijani sources, but this was not systemic.

Thus, it is safe to say that the current situation in the Nagorno-Karabakh Republic is not clear, and prospects are still blurred. The escalation of the conflict has only once again shown how unstable the South Caucasus is and the need for a deep settlement of disputes by political means, excluding the use of force. The OSCE peace plans do not provide full security guarantees, and therefore need to be refined to consider the significant media impact on the situation. After all, information wars do not stop even when the conflict enters a latent phase and primary the main means of achieving military-political goals in the 21st century.

References:

1. Berg E. *Forms of Normalisation in the Quest for De Facto Statehood*, *The International Spectator*. 2009. № 4. P. 29-43.
2. Фукуяма Ф. *Сильное государство: управление и мировой порядок в XXI веке [пер. с англ. О.Э. Колесникова, Н.Г. Кротовской, В.С. Кулагиной-Ярцевой и др.]* М. : АСТ : Хранитель, 2006. 220 с.
3. Маляян М. *Арцахское урегулирование в 2012-ом [Электронный ресурс] Режим доступа : <http://theanalyticon.com/?p=2829&lang=ru>*

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ, ЯК ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ПРИВАТНОГО ДЕТЕКТИВА

Новіцький В.Ю.

студент магістратури, 2 курсу

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м.Київ, Україна

e-mail: novitskiyiviktor@gmail.com

У сучасному глобалізованому світі інформація є одним із найцінніших ресурсів. Потенціал суспільства переважно визначається обсягом інформаційних ресурсів та рівнем розвитку інформаційної інфраструктури. Інформація постійно ускладнюється, змінюється якісно, зростає кількість її джерел і споживачів. Необхідність суспільства постійно отримувати та вивчати нові знання дає підстави до поширення відповідної змістової інформації, що обумовлює розвиток інтелекту соціуму. З огляду на це у суспільства виникає інтерес до створення цілеспрямованої системи інформаційної взаємодії індивідів, розвитку та закріпленні їх комунікаційних відносин. В той же час зростає уразливість сучасного інформаційного суспільства від недостовірної (а іноді і шкідливої) інформації, її несвоєчасне надходження, промислового шпигунства, комп'ютерної злочинності, або банальне не розуміння небезпеки при використанні своїх персональних даних в мережі інтернет [2].

Одним із найкращих відкритих джерел інформації в мережі інтернет є соціальні мережі. Мені подобається наступне визначення соціальних мереж: соціальні мережі є унікальною платформою для консолідації різних груп суб'єктів на основі спільності їх інтересів. Соціальні мережі сприяють структуризації комунікативного простору, створенню віртуальних співтовариств, які часто на практиці перетворюються на громадські об'єднання. А громадським інституціям дають можливість поширювати свої ідеї, залучати до своїх лав нових членів та координувати їх дії. Спостерігається взаємопроникнення повсякденної соціальної реальності і віртуальної. Це комунікативне середовище є органічною складовою механізми формування й розвитку громадянського суспільства і водночас джерелом інформації соціальної тематики. Соціальні мережі дедалі більше стають певною мірою інформаційним відбитком громадянської активності, оскільки саме цей канал комунікації використовується для поширення ідей, об'єднання однодумців у спільноти (як віртуальні, так і реальні), організації заходів, координації зусиль, як к зазначає Г. Кардозо (G. Cardoso), «...ми бачимо нове поняття простору, де фізичне і віртуальне впливає одне на одне, закладаючи підґрунтя для виникнення нових форм соціалізації, нових форм життя і нових форм соціальної організації» [3]. Тобто практично всі суспільно значущі процеси, події, явища залишають певний інформаційний відбиток у соціальних мережах.

На початку поточного року інформаційний ресурс «РБК-України» оприлюднили опитування компанії «Research & Branding Group», де дослідили топ найпопулярніших соціальних мереж серед українців. За результатами цього опитування можемо зробити наступні висновки: найпопулярнішими в Україні є

«Facebook» (58% від усіх респондентів), «YouTube» (41%), «Instagram» (28%), «Telegram» (14%), далі зі значним відривом йдуть Вконтакте (7%), Однокласники (6%) і twitter (5%), а найменш популярною є Linkdn (1%). За даними опитування, не користуються соціальними мережами 31% респондентів, а 1% не змогли відповісти. У більшості соціальних мереж значущих відмінностей між залученням у них чоловіків та жінок немає, за винятком двох соціальних мереж - Instagram і Однокласників: ними користуються більше жінок, ніж чоловіків.

Довіра до суспільно-політичної інформації з соцмереж низьке як найпопулярніші з них (Facebook, YouTube, Instagram, telegram), так і в менш використовуваних (Вконтакте, Однокласники, twitter, Linkdn): такої інформації беззастережно довіряє менше десятої частини користувачів, більшість довіряє частково і приблизно п'ята частина користувачів взагалі не використовує соцмережі в якості джерела суспільно-політичної інформації [4].

Приватний детектив же може використовувати інформацію із соціальних мереж для будь яких завдань, які стоять перед ним. Наприклад через банальні «лайки» людей в соціальній мережі «Facebook» можна приблизно розуміти який контент людина «споживає», що їй цікаво, які погляди вона має, кого чи що підтримує, тощо. Це навіть не говорячи, про те, що людина може сама описати таку інформацію в передбачених на це пунктах свого профілю, наприклад: місце роботи, сімейний стан, роки проходження військової служби, місця відпочинку. Взагалі механізм дуже простий, якщо у людини є «Instagram», тоді є можливість дізнатись за допомогою фото, або геолокації, де людина буває, в деяких випадках її номер телефону та пошту. Якщо є «Viber» чи «Telegram» можна дізнатись ім'я та як людина виглядає

Такий оператор як «Vodafone» надає таку послугу, як ЗнайДе, після підключення якої інформація буде доступна з наступим алгоритмом дій: відправляється ім'я людини і номер її мобільного на відповідний код. Після цього відправник отримує смс з інформацією про місцезнаходження людини. Використання доступно за допомогою смс-команд, через веб-сайт або мобільний додаток. Оператор Київстар має аналогічну послугу під назвою Маячок. У запиті набирається номер для додавання в список контактів, місце розташування яких буде з'ясовуватись. Після цього людина отримує смс з підказками, які дозволяють встановити адресу. Попереднє підключення не потрібно [5].

Корпорація «Google» (власник соціальної мереже «Facebook») офіційно пояснює яким чином можливо здійснювати пошук людини по фотографії. Facebook привласнює числовий ідентифікатор всіх фотографій, завантажених на канал соціальної мережі. Будь-які зображення, завантажені з Facebook, за замовчуванням будуть мати цей числовий ідентифікатор як частина імені файлу. Якщо ви знаєте цей номер, ви можете використовувати його, щоб знайти джерело зображення в Facebook. Це може бути зображення профілю людини, який поділився ним, або людина, профіль якого ви намагаєтесь знайти, може бути названий або позначений на зображенні.

Вся ця інформація лежить на поверхні і кожний бажаючий може протестувати данні можливості. Це навіть не говорячи про платні програми такі як «FindFace», через яку можна знайти по фотографії людини відомості про неї, не говорячи про платні боти в месенджері «Telegram», такі як «info_baza_bot», «Dosie_Vot», «OpenDataUABot», та багато інших, де тільки за допомогою ПІБ людини можна знайти: дату народження, телефони, пошту, номер паспорту, ПІН, рухомість, наявність ФОП, профілі в соціальних мережах та багато іншої інформації.

Список використаних джерел:

1. Конституція України, прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. «Указ Президента України « Про доктрину інформаційної безпеки України» від 8 липня 2009 року. N 514/2009
3. Cardoso G. Paquete de Oliveira Manuel J. Parauna Sociologia do Ciberspaco: comunidades virtuais em portuques. – Oeiras, Portugal: Celta Edito.ra 1998
4. [Електронний ресурс]: <https://www.rbc.ua/ukr/news/ukraintsy-nazvali-samye-populyarnye-sotsialnye-1582734412.html>
5. [Електронний ресурс]: https://www.moyo.ua/ua/news/kak_nayiti_cheloveka_po_nomeru_mobil_nogo_telefona_3_sposoba_reshit_zadachu.html

СВІТОВИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЮ СИСТЕМОЮ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Пазєєва Г.М.,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри управлінських технологій,
Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,*

e-mail: PazeevaA@krok.edu.ua,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6557-6890>

Можливість медичної інформаційної системи забезпечити проведення аналітичної обробки інформації під час наукових досліджень є одним з головних критеріїв досконалості даної системи. Ряд розвинених країн Європи, а також Австралія, Канада, США, Японія протягом останніх десятиліть реалізують комплексні загальнодержавні програми інформатизації у системах охорони здоров'я. Основна ідея цих програм – це інтеграція всіх складових інформатизації.

Надто успішних досягнень в даній галузі поки що не дуже багато, та створити єдину МІС в межах конкретної держави є не дуже простим процесом, тому що, завдання інформатизації системи охорони здоров'я є складним технічно, організаційно та фінансово.

Наприклад, у Великобританії ще з 2002 року діяв масштабний національний проект зі збору і обміну медичною інформацією. Згодом проблеми реалізації даного проекту потребували дуже масштабного обговорення, адже проект обійшовся англійцям як платникам податків у суму більше 20 млрд. доларів (14 млрд. фунтів стерлінгів). Тому даний проект було вирішено закрити. Первинним терміном був поставлений 2010 рік, згодом – 2015 р., проте на сьогодні стало зрозуміло, що функціонування даного проекту у галузі охорони здоров'я Великої Британії є необхідним, тому проект діє на сьогодні, проте в більш спрощеній формі.

В межах даного проекту була також здійснена Національна кадрова електронна система для медичних працівників Англії, якою здійснюється забезпечення єдиного централізованого кадрового обліку і нарахування заробітної плати для більше ніж 1,3 млн. медичних працівників. Вартість даної системи склала для бюджету Англії близько 100 млн. доларів.

Саме висока вартість інформаційного забезпечення у сфері охорони здоров'я полягає у виняткових особливостях медичної інформації. Проте кількість проектів, направлених на впровадження інформаційних технологій у сферу охорони здоров'я, останніми роками тільки зростає.

Сучасні інформаційні системи у Сполучених Штатах Америки та у інших розвинених країнах – дуже великі, охоплюють масштаби регіонів, по своїй структурі і є гетерогенними. До їх складу входять ІС, підсистеми різних апаратних платформ, комунікаційних технологій та програмних рішень, орієнтовані на сучасні стандарти у сфері охорони здоров'я та стандарти у сфері ІТ. Вони є досить складні за своєю бізнес-логікою та системними угрупованнями.

Європейські організації й комісії з інформаційно-комунікаційних технологій, завданням яких є об'єднання національних інформаційних мереж здоров'я країн Європейського Союзу та забезпечення формування уніфікованих електронних карток здоров'я населення на всій території сьогодишнього Європейського Союзу, разом з національними програмами кожної держави-впроваджують єдину програму Європейського Союзу e-Health - електронна система охорони здоров'я, що забезпечує обмін медичною інформацією та реалізацію програми медичних гарантій населення., якою виконуються такі першочергові задачі: стандартизація, забезпечення страхового покриття незалежно від розташування, оброблення медичної інформації про пацієнта з використанням інформаційних технологій.

Розмір інвестицій Європейського союзу в межах програми e-health без врахування відповідних національних програм кожної держави-учасника вже склав сотні мільйонів євро [7].

Так як галузь охорони здоров'я швидко розвивається, а цінність медичної інформації закладів охорони здоров'я є дуже високою, то інформаційні системи мають будуватися так, щоб жодні зміни не призводили до втрати інформації й не мали негативного впливу на роботу медичного працівника при здійсненні службових обов'язків. Заміні підлягають тільки комунікаційні, апаратні, програмні деталі інформаційної системи, але для кінцевих користувачів (лікарів, медичних сестер чи управлінців) ці зміни мають бути непомітними і не мають відобразитися на щоденній професійній роботі з медичною інформацією пацієнтів, яка зберігається роками та десятиліттями. З досвіду зарубіжних країн можна зробити висновок, що метою проектування інформаційних систем згідно існуючих на сьогодні інформаційних технологій є забезпечення в майбутньому:

- 1) сумісності інформаційних систем різних рівнів з метою об'єднання їх в єдину інформаційну систему держави,
- 2) зменшення затрат у разі заміни складових частин інформаційної системи на більш сучасні за необхідності.

В межах даної роботи необхідно навести перелік найбільш відомих протоколів із стандартизації інформаційних технологій та організацій у сфері охорони здоров'я, які використовуються на сьогодні у країнах світу табл. 1:

Таблиця 1

Найвідоміші протоколи із стандартизації інформаційних технологій та організацій у сфері охорони здоров'я, які використовуються на сьогодні у країнах світу

Назва	Характеристика
CCOW - ClinicalContextObjectWorkgroup	міжнародний стандарт, протокол, який ще називається у медицині як «управління контекстом» та полегшує роботу в галузі охорони здоров'я

Назва	Характеристика
CCR – ContinuityofCareRecord	стандартна специфікація медичних карток, розроблена сумісно Масачусетською медичною спільнотою, Об'єднанням інформації та систем управління охороною здоров'я, Американською академією сімейних лікарів, Американською академією педіатрії
CEN - Європейський комітет з стандартизації.	міжнародна неприбуткова організація, яка ставить своєю метою розвиток торгівлі медичними товарами та послугами через розробку та впровадження медичних стандартів, заснована у Бельгії, проводить свою діяльність за технічними стандартами Швейцарії
DICOM	Протокол обміну цифровими зображеннями та комунікації в медицині (стандарт створення, зберігання, передачі та візуалізації цифрових медичних зображень і документів пацієнтів
EDIFACT	Обмін електронними даними для адміністрації, комерції та транспорту (міжнародний стандарт, створений у 1988 році ООН, ним був розроблений набір синтаксичних правил і комерційних елементів, які були оформлені у вигляді двох стандартів: ISO 7372, ISO 9735
HL7 (HealthLevel — 7	Стандарт обміну медичною інформацією, версія 2 та версія 3 (міжнародний стандарт збереження медичної інформації та адміністративних даних у програмному забезпеченні
HL7 CDA - HL7	Структура медичного документа
МКХ-10	Міжнародна класифікація хвороб (документ, розроблений Всесвітньою організацією охорони здоров'я, містить провідну статистичну та класифікаційну інформацію)
ICPC	Міжнародна класифікація первинної допомоги (дозволяє концентрувати увагу на потребах конкретного пацієнта, а не орієнтуватися на зручність обробки кодів для формування відповідної статистики)
IEEE	Інститут електричної та електронної інженерії

Назва	Характеристика
IHE	Об'єднання підприємств охорони здоров'я
ISO OID - ISO	Ідентифікатор Об'єкта (механізм ідентифікації, який розроблений для іменування об'єктів унікальним постійним іменем).
ISO / TK215	Технічний комітет 215 (міжнародна організація зі стандартизації медичної інформації та комунікативних технологій).
LOINC	Назви та коди лабораторних тестів
NCSP - NOMESCO	Класифікація хірургічних процедур
OpenEHR	Електронна медична карта
PKI	Інфраструктура відкритих ключів (інтегрований комплекс засобів та методів, призначених забезпечувати реалізацію та використання криптографічних систем з застосуванням відкритих ключів)
SNOMED	Систематизована Номенклатура Медицини (систематизована машинно-обробляюча медична номенклатура, до її складу входять медичні терміни, коди термінів, визначення кодів).

Джерело: складено автором

На сьогоднішній день на практиці у країнах світу здійснюється активна робота зі створення єдиних міжнародних стандартів в галузі зберігання, обміну й доступу до медичної інформації.

У країнах Європи активно проводиться робота зі стандартизації персональних машинних носіїв медичної інформації (на смарт-картках). Основні вимоги, якими забезпечується інформаційна сумісність таких пристроїв, визначені в міжнародних стандартах ISO 21549:2004 Health informatics.

Отже, інформаційні системи в галузі охорони здоров'я різних країн світу забезпечують обмін конфіденційною інформацією з використанням новітніх засобів телекомунікації. Прикладом такої системи є проект STRIDE (Stanford Translational Research Integrated Database Environment), завданням якого є створення єдиної централізованої системи біологічної та медичної інформації, яка використовується лікарями ат науковими співробітниками Стенфордського університету, його медичним центром (Stanford University Medical Center – SUMC), його клініками та лабораторіями [4].

На території країн колишнього СНД останніми роками також удосконалюється інформаційне забезпечення в галузі охорони здоров'я. У всіх країнах колишнього СНД у національних програмах розвитку охорони здоров'я визначено пріоритетним розвиток «електронної охорони здоров'я» і створення сумісних національних медичних систем.

В Україні, розвиток процесу інформатизації проходить вкрай важко. Також вже з два десятки років введено обов'язкове державне медичне страхування для всього населення, а також добровільне приватне медичне страхування для бажаючих.

На сьогодні в нашій країні проводяться великі програми у напрямку інформатизації у великих містах, регіонах та на території всієї держави [3, с.68, 5, с.13], а саме:

- ведуть свою діяльність іноземні підприємства, які розробляють ІС для медичних закладів, якими здійснюється реалізація регіональних проектів;
- на території України працює велика кількість фірм, які спеціалізуються тільки у сфері інформатизації.

В Україні також проводиться робота з розвитку інформаційного забезпечення сфери медицини: приймаються закони, важливою стала розробка та затвердження Національної стратегії реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015-2020 років [1], розробка проекту Концепції управління якістю медичної допомоги у галузі охорони здоров'я України на період до 2020 року [2].

На території України працюють офіційні асоціації, які здійснюють співпрацю на рівні європейських та світових організацій [6, с.109], розробляють та впроваджують інформаційні системи в окремі медичні заклади.

На сьогодні немає жодної розвиненої країни або країни, що розвивається, яка б не оголосила реформування сфери охорони здоров'я, проте причини пильної уваги до сфери здоров'я та завдання, які переслідуються реформами, досить різні.

У Сполучених Штатах Америки, де діє дорога приватна медицина, 30% громадян не отримують регулярне медичне обслуговування. В країнах Європи, державні лише 70% галузі охорони здоров'я, проте громадяни вимушені кожного разу більше сплачувати за медичну страховку. Ринок електронних послуг у сфері охорони здоров'я Європи на сьогодні оцінюється в 20 млрд. євро, та ще 205 млрд. євро виділено на електронну фармацевтику на рік. Електронна фармацевтика складається з послуг з надання електронної рецептури, послуг комп'ютерного аналізу сумісності медикаментів та послуги тестування нових медичних препаратів.

У Німеччині витрачається щороку в середньому 2,660 тис. євро на лікування одного пацієнта, а на електронні послуги в цей же час відводиться тільки 17,3 євро. Іспанія щорічно витрачає на послуги у сфері охорони здоров'я в середньому 1,55 тис. євро на одного хворого, і лише 15 євро з цих коштів витрачається на електронні послуги: це електронний запис на прийом до лікаря, до спеціалістів, електронна історія хвороби, що дає можливість більш персоналізовано підходити до кожного пацієнта.

На теперішній час у Словаччині дитяче онкологічне відділення лікарні у місті Кошице має інформаційну систему, яка дає можливість лікарям під час призначення препаратів порівняти його хімічний склад. За експертними висновками вчених, використання у лікарнях інформаційних технологій на 70-

75% скорочує кількість медичних помилок, які пов'язані з невірним призначенням лікарями медичних препаратів.

В більшості країн світу застосовується інформаційна система «case management» («управління медичною справою пацієнта»), яка об'єднує медичні документи нагляду за хворим та лікування хворого протягом будь-якого етапу лікування. До прикладу, у Великій Британії компанія «Cerrus» створила інформаційну систему, яка дозволяє керувати процесом догляду за пацієнтом, сестринським доглядом на дому і паліативним спостереженням. Нагляд і лікування пацієнтів у будь-якому лікувальному закладі зафіксовуються у вигляді єдиного робочого процесу, це значно полегшує визначення лікарем діагнозу і зменшує ймовірність медичної помилки.

У Росії у місті Пенза у Федеральному кардіологічному центрі встановлене рішення УС для здійснення медичних консультацій віддалено. Даним центром надається медична допомога 10 млн. громадян щорічно та проводиться близько 3 тис. віддалених медичних консультацій.

Компанія Сполучених Штатів Америки «Home Care Homebase» запровадила спеціальні мобільні рішення для лікарів і медичних сестер, які здійснюють медичне обслуговування пацієнтів на дому. Приїхавши за адресою хворого, набирає інформацію у своєму мобільному пристрої, синхронізує її з інформацією в головній базі даних лікарні. В США також активно використовується у медичних закладах система Microsoft Identity Manager Server, за допомогою якої отримується необхідна інформація з усіх відділень лікарні (з лабораторії, кардіології та ін.). Інфраструктура Active Directory, впроваджена у медичних закладах США, гарантує захист конфіденційної інформації лікарень від несанкціонованого доступу.

В медичних закладах Голландії впроваджено рішення «Home Care - послуги на дому», яка допомагає проводити моніторинг стану здоров'я літньої людини, яка перебуває на лікуванні вдома. Показники стану здоров'я хворого передаються лікарю за допомогою датчиків. Якщо ці показники виходять за дозволені межі, то до медичного центру надходить сигнал тривоги. В Чехії для літніх людей також розроблена подібна система, яка має назву «Блакитне світло».

Інформаційна програма «Wireless Home Care» у Великобританії, яка надає медичні послуги хворим на дому, дозволяє зменшити витрати на лікарняні послуги на 85%. щотижня.

Дослідивши фінансові результати впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у медичних закладах Німеччині, можна прийти до висновку, що застосування інформаційних технологій для надання послуг хворим віддалено зменшує фінансові витрати на медицину на 1,5 млрд. євро щорічно.

Цікаво розглянути приклад державної лікарні «Торревьеха» у Іспанії, де активно використовуються інформаційні технології для формування електронних карток пацієнтів, спостереження за клінічними процесами та навчання медичного персоналу. Застосування цих інформаційних технологій дозволило покращити якість медичних послуг у даній лікарні. Завдяки

інформаційним технологіям в державній лікарні «Торревьеха» за рік було проведено 15000. успішних операцій, а це у 4 рази більше, ніж у більшості медичних центрів Іспанії. Завдяки ІТ зменшилися витрати на лікування завдяки відмові від повторних аналізів і способом швидкого доступу до результатів лабораторних досліджень. Час очікування для медичних процесів завдяки ІТ зменшився в 4 рази, а кошти, які було звільнено завдяки економії часу, було направлено на додаткове навчання та підвищення кваліфікації персоналу, на підняття премій та надбавок найбільш професіональним медичним працівникам. Наприклад, середня заробітна плата лікаря в державній лікарні «Торревьеха» в Іспанії на сьогодні на 40% більша за середню заробітну плату лікарів інших медичних закладів Іспанії.

Отже, у світовому досвіді ефект від використання інформаційних технологій у сфері охорони здоров'я є досить відчутним.

На підставі дослідження, можна зробити висновок, що інформаційні технології – це системи, за допомогою яких зберігається, обробляється та передається інформація. В країнах Європейського Союзу протягом останніх п'ятнадцяти років приблизно п'ятсот мільйонів євро виділено на наукові дослідження у сфері медичної інформатики.

Медичні інформаційні технології — це методи та засоби, за допомогою яких обробляються медичні дані у технологічних системах з метою створення, використання, зберігання, передавання і захисту інформаційного продукту. Саме медична інформаційна система є інструментом, який дає можливість визначити і спланувати ресурси медичного закладу за допомогою спеціального програмного забезпечення, спеціальної обчислювальної техніки, певного медичного обладнання, визначених засобів зв'язку, а також який підтримує лікувально-діагностичну, фінансову, адміністративно-господарську, облікову та сервісну діяльність медичної установи для надання якісного рівня медичних послуг пацієнтам.

Інформаційно-аналітичний відділ – це структурний підрозділ, який функціонує у кожному медичному закладі. Даний кабінет за структурою входить до служби медичної статистики Міністерства охорони здоров'я України.

Постійне завдання державної влади – це забезпечення доступу громадян до інформації щодо заходів у сфері забезпечення потреб кожного громадянина та суспільства взагалі у сфері охорони здоров'я через різноманітні форми та заходи.

Управління інформаційним забезпеченням закладів охорони здоров'я здійснюється за допомогою забезпечення ефективних інформаційних зв'язків між різними рівнями управління системи охорони здоров'я, лікувально-профілактичними закладами (внутрішня комунікація); забезпечення ефективних інформаційних зв'язків також між іншими галузями господарства та суспільством (зовнішня комунікація).

Інформаційне забезпечення у галузі охорони здоров'я на регіональному та місцевому рівнях — це процеси, які мають змінити та покращити існуючий

стан системи. Методологічна основа галузі охорони здоров'я – це забезпечення успіхів у впровадженні реформ на основі інформатизації.

Для вирішення питання впровадження на практиці управління охороною здоров'я на регіональному та місцевому рівнях інноваційних механізмів, зорієнтованих на широку інформатизацію галузі, варто використовувати логістичну наукову концепцію управління розвитком інформаційної системи охорони здоров'я, яку навів науковець Володимир Петрович Мегедь.

Створення та розвиток логістичної системи управління дає змогу управлінню інформаційним забезпеченням у сфері охорони здоров'я перейти на новий якісніший рівень, особливо в момент проведення реформ на регіональних та місцевих рівнях.

Управління інформаційним забезпеченням у сфері медицини допомагає виконати завдання реалізації інформаційних та комунікаційних технологій, стимулює розвиток медицини, встановлює єдиний доступ усіх суб'єктів господарювання до медичних даних.

Ряд розвинених країн Європи, а також США, Японія, Канада, Австралія протягом останніх десятиліть проводять комплексні загальнодержавні програми інформатизації у системах медицини. У цих країнах останніми роками запроваджені інноваційні зрушення у медичних закладах, які зменшують ризик медичних помилок, несумісності призначених медичних препаратів, неправильного визначення діагнозів.

В Україні також проводиться робота з розвитку інформаційного забезпечення медицини: приймаються необхідні закони та правові акти, на сьогодні розроблена та затверджена Національна стратегія реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015-2020 років, схвалений проект Концепції управління якістю медичної допомоги у галузі охорони здоров'я України на період до 2020 року.

Список використаних джерел:

1. Балусєва О.В. Удосконалення механізмів державного управління розвитком інформаційної системи галузі охорони здоров'я: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр: спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / О.В. Балусєва. Донецьк: ДУВС, 2007. 20 с.
2. Грицик А.Р. Спосіб – основний об'єкт патентного права в фармацевтичній галузі. Проблеми сучасного медичного наукознавства : матер. наук.-практ. конф., 18-19 травня 2006 р. Тернопіль: Перша Друкарня, 2006. 45-48 с.
3. Ларіна Р.Р. Державний механізм інформатизації системи охорони здоров'я: монографія. Донецьк: Вебер, 2008. 252 с.
4. Минцер О.П. Концепція інформатизації охорони здоров'я України: період вид. Київ: Медична інформатика та інженерія, 2012. №3. С.29.
5. Національне положення (Стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 135 «Витрати», затверджене Наказом Міністерства фінансів України № 568 від 18.05.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0903-12#Text> (дата звернення: 02.09.2020).
6. Про модернізацію роботи системи телефонної «гарячої лінії» МОЗ України. Наказ Міністерства охорони здоров'я України №292 від 10.04.2013. Київ: Офіційний вісник ВРУ, 2013. 34 с.
7. Програма економічних реформ України на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» / Комітет з економічних реформ при Президентові України // Офіційний вісник України. - 2013. - № 20. - Ст. 681.

ПОРТАЛ «ДІЯ» ЯК ФУНДАМЕНТ ЦИФРОВОЇ ДЕРЖАВИ

Горшков В.О.,

*студент кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування,
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна
e-mail: horshkov.viktor@gmail.com*

Ярова А.Б.,

*к.е.н., доцент кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування,
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна
e-mail: alla.iarova@knu.edu.ua*

Цифровізація для України стала амбітним, але досяжним викликом. Держава у смартфоні економить громадянам їх особистий час, який вони б витратили, стоячи в черзі за довідкою або оформлюючи бізнес та гроші, які вони б витратили на хабар чиновникам, задля цієї ж довідки. Метою цього застосування є зменшення корупції, бо грошей смартфона не даси, щоб всі найважливіші документи були з вами постійно в самих непередбачуваних ситуаціях, чи то паспорт, ідентифікаційний код або водійські права [1].

Цей портал набагато спрощує життя українцям вже зараз.

Важливим фактом є те, що на запуск та розробку цього додатку не було використано ні однієї гривні з державного бюджету.

Україна стала першою державою в світі, яка має цифровий паспорт громадянина, за допомогою якого можна подорожувати або відкрити банківський рахунок онлайн, та четвертою країною Європи, що має цифрові водійські права.

На сьогоднішній день мобільним додатком «Дія» користується вже близько 5 мільйонів українців, і ця цифра зростає.

Цифровізація дає змогу вивільнити мільйони людино годин, які ми проводимо в чергах, за узгодженням довідок та реєстрів. І цей величезний ресурс буде направлений на розвиток населення, на розвиток економіки.

Вже тепер можна відкривати банківські рахунки за наявності електронного паспорта.

На порталі «Дія» можна реєструвати, закрити, змінювати фізичну особу підприємця (ФОП) всього за 15 хвилин, та від нещодавно є можливість реєструвати товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ) за 30 хвилин. Варто відмітити, що ці показники є найшвидшими в світі.

Також на порталі запустилась послуга «еМалятко», завдяки якій батьки новонародженої дитини можуть не оббивати пороги для оформлення десятка довідок, а зробити це онлайн.

Створено єдиний реєстр будівельної діяльності. Він має нові, сучасні та актуальні дані. Цей реєстр дає змогу зменшити корупцію в цьому напрямку до нуля.

В додатку «Дія» в кожному смартфоні тепер є такий перелік документів, які не потрібно носити з собою в паперовій формі, бо вони всі є в твоєму смартфоні: паспорт громадянина, закордонний паспорт, водійське посвідчення,

свідоцтво про народження дитини, технічний паспорт на автомобіль, довідка внутрішньо переміщеної особи, цифровий податковий номер [1].

Також в паспорті та свідоцтві є актуальне місце реєстрації.

В додатку є окрема вкладка зі штрафами за порушення правил дорожнього руху, де ви можете їх продивитись та оплатити.

На додачу до штрафів за ПДР є сповіщення про заборгованість по виконавчим провадженням, які там же можна і оплатити, до речі також вперше в історії України.

Важливим моментом є така послуга як «People to People», тобто ви можете за допомогою свого додатку перевірити по QR-коду дійсність та справжність документів за 1 секунду.

Це все є історичним кроком для України, ми стаємо ефективнішими, дієвішими та результативнішими.

Список використаних джерел:

1. Урядовий портал «Дія». Режим доступу: <https://diia.gov.ua>

INTERNET TECHNOLOGIES DEVELOPMENT IN DIGITAL MARKETING

Ehsan Ebrahim Shirazi

PhD Student,

e-mail: ehsan_es@yahoo.com,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6006-5805>

Irina Petrova

Doctor of sciences (Economics), Professor, Head of Department of Marketing and Behavioral Economy, "KROK" University, Kyiv, 2020,

e-mail: Petrovakrok@gmail.com,

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4206-5403>

The abstract discloses the particularities of Internet technologies development and its influence on formation of marketing policy on modern market. It studies the concept and essence of marketing Internet technologies, defines its main instruments as well as particularities of its application. Today's Internet technological progress is not only one of the main factors in ensuring the effective functioning of the marketing services market, but also the most important condition for the process of its sustainable development. Therefore, information marketing technologies that, due to their unique properties, contribute to the dynamic development of all sectors of the market should be given priority attention in studies of modern marketing features.

At present time, Internet marketing technologies use influences greatly on formation of marketing policy on modern market due to following reasons: a significant part of Internet users are those who are most likely to be able to perceive information about new products, and may subsequently affect other consumers; Internet marketing technologies are suitable to be used to promote information-rich goods, services (travel services, financial services, etc.) and such goods as home appliances, cars, etc. One of the most significant particularities of Internet marketing technologies is that it provides an opportunity to quickly determine the level of their efficiency, which allows objectively assessing the feasibility of using other marketing technologies [1].

Significant contribution of Internet technologies on modern market marketing policy can be described by raise of its number, which, in terms, happens due to increased demand for their use (fig. 1).

Base on all mentioned above, following conclusions can be made [2]:

1 Because of features and suitability of Internet users for new products marketing, Internet marketing technologies have significant influence on formation of marketing policy on modern market.

2. Internet marketing technologies main particularities are connected mainly with its ability to provide quickdetermination oftheir efficiency level, which, in terms, allows objective assessment of the other marketing technologies feasibility.

3. Concept and essence of marketing Internet technologies can be defined as new type of marketing, which involves some innovative Internet tools for identification and meeting the needs of consumers.

4. Main groups of marketing Internet technologies are: research technologies; communication technologies; products technologies. Main instruments of marketing Internet technologies are Internet advertising and content marketing.

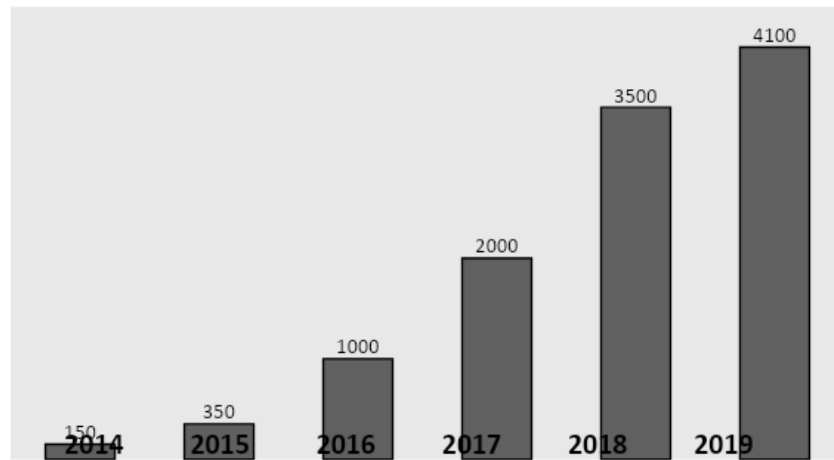

Fig. 1. The raise of marketing Internet technologies number in recent years

More than 30 million companies use LinkedIn for business. Not just because it's the preeminent social network for recruiting and hiring top talent. With more than 690 million members, more and more brands are using LinkedIn marketing to network, connect, and sell [3].

There are LinkedIn marketing tools available for every business size and type, from small to large and B2B to B2C. This guide will show you how to use LinkedIn for business, equip you with the best tools, and help you get the most out of your LinkedIn marketing strategy.(fig. 2).

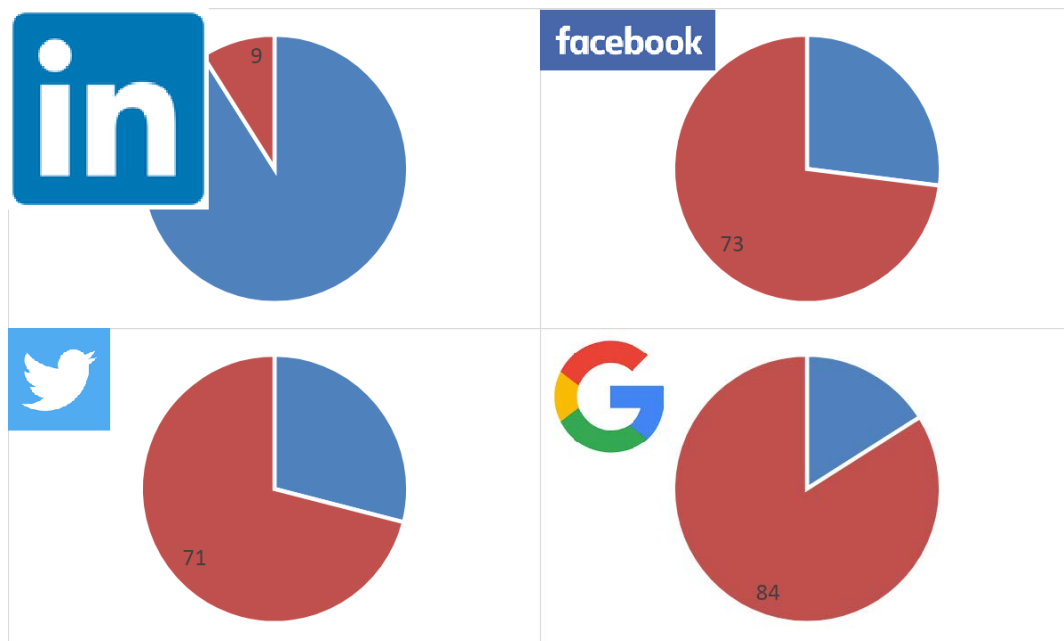

Fig. 2. Content Revolutionaries' sources for professional content

Internet marketing is the medium that can help a lot of independent business people to expand their business and reap great profits.

References:

1. Satyendra Tewari / *Digital Marketing 2018*.
2. Chaffey D. *The Marketing Technology Landscape in 2017. Infographic [Electronic source]. – Access mode: <https://www.smartinsights.com/managing-digital-marketing/marketing-innovation/marketing-technology-2014/>.*
3. Allen R. *Essential Digital Marketing tools. Infographic. [Electronic source]. – Access mode: <https://www.smartinsights.com/digital-marketing-platforms/essential-digital-marketing-tools-infographic/>.*

СЕКЦІЯ 2.

СУСПІЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ, РЕГІОНІВ. ПІДПРИЄМСТВ ТА БІЗНЕСУ

ПАТРІОТИЗМ ЯК ОДИН ІЗ ЕТИЧНИХ ПРИНЦИПІВ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Карпун М.В.,
*студентка кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування,
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна
e-mail: marunakarpun13@gmail.com*

Голобородько Т.В.,
*к. е. н., старший викладач кафедри обліку, оподаткування,
публічного управління та адміністрування,
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна
e-mail: holoborodko@knu.edu.ua
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-9289-8932>*

Для сучасної України надзвичайно важливою є проблема формування спільних національних цінностей, які об'єднують громадян в єдину націю. У зв'язку з цим для інститутів державної служби та служби в органах місцевого самоврядування постає завдання обґрунтування мети та напрямків системних реформ у державному управлінні, які були б зорієнтовані на підвищення ефективності діяльності всіх органів влади, захист національних інтересів нашої Вітчизни, примноження національних цінностей і традицій [1].

Особливо це повинно реалізовуватися та проявлятися в публічній діяльності.

Етична поведінка державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування ґрунтується на принципах державної служби та служби в органах місцевого самоврядування, визначених Законами України «Про державну службу» і «Про службу в органах місцевого самоврядування», а також загальних вимогах до поведінки цих осіб, визначених Законом України «Про запобігання корупції» [2].

Ці принципи найбільшою мірою виявляють соціальну природу публічної служби як служіння суспільству, народу, країні в цілому. Для виконання цих функцій публічні службовці повинні мати такі риси, як почуття обов'язку, уміння і навички у сфері забезпечення суспільних інтересів, здатність робити добро людям та патріотизм.

Патріотизм - відданість та вірне служіння Українському народові [3]. Патріотизм – (грец. *patre* - батьківщина) – громадський і моральний принцип, який характеризує відношення людей до своєї країни, який проявляється в певному образі дій і складному комплексі суспільних почуттів, який зазвичай називають любов'ю до батьківщини [4].

Розглянемо основні принципи державної служби (рис. 1).

Рис. 1. Принципи державної служби

На думку Василевської Т. Е. [5] державні управлінці є представниками держави, яка впорядковує, здійснює управління життям країни, представляє державні інтереси на міжнародній арені. Тому тут патріотизм виходить на рівень державного патріотизму, а державні управлінці виявляються «двічі патріотами» - за «велінням серця» та за обов'язком, тобто постають як: особи, які люблять свою вітчизну; професіонали, які представляють інтереси та діють на користь країни, яку унаочнює держава.

Неможливо поставити любов до батьківщини (як і будь-яку любов) в обов'язок, проте, діючи у своїй сфері в інтересах народу, працюючи професійно, державні управлінці тим самим стверджують патріотизм своєю діяльністю, докладають зусиль до гармонізації життя своєї країни.

Для публічних управлінців внутрішня суперечливість вимоги патріотизму міститься в тому, що патріотизм як почуття, як любов до батьківщини має ірраціональну природу й може вступати в конфлікт із такими значимими чеснотами, як неупередженість, безпристрасність, толерантність [5, ст. 98].

Незважаючи на те, що патріотизм як принцип визначено на законодавчому рівні, його дотримання не завжди виконується представником державної служби. Державні службовці зобов'язані діяти лише у спосіб, передбачений Конституцією та законами України. Будучи патріотичними представники державної служби, вони своїми діями також, окрім іншого, будують добробут України.

Отже, не може бути державним службовцем та людина, яка не є патріотом. Дотримання цього принципу проявляється не тільки в любові до Батьківщини, а і до її народу. Це означає, що вся діяльність державної служби має бути спрямована на служіння інтересам і кожного громадянина, і всього народу. Служіння інтересам народу можливо лише за умови запровадження такого

правового режиму взаєностосунків між органами держави і громадянами, за якого людині буде гарантовано як реальне дотримання її прав і свобод, так і надійний правовий захист у разі їх порушення. Забезпечення реалізації такого правового режиму покладається саме на публічну службу.

Список використаних джерел:

1. Говоруха В. В. Патріотизм державного службовця України. *Державне будівництво*. 2009. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVu_2009_1_47. (дата звернення: 29.10. 2020).
2. Про затвердження Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування : Наказ Національного агентства України з питань державної служби від 05 серпня 2016 р. № 158. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1203-16#Text>. (дата звернення: 30.10. 2020).
3. Про державну службу : Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>. (дата звернення: 30.10. 2020).
4. Філософський енциклопедичний словник: у 6 т. / за ред. В. І. Шинкарук та ін. Київ, 2002. Т. 6. 742 с.
5. Василевська Т. Е. Етика державного управління : підручник / Т. Е. Василевська, В. О. Саламатов, Г. Б. Марушевський ; за заг. ред. Т. Е. Василевської. Київ, 2015. 204 с.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНСПЛАНТАЛОГІЇ В УКРАЇНІ

Кальніченко Т.К.,

*вихованець КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді»,
відділення філософії та суспільствознавства секції «Правознавство»,
учень 10-В класу гімназії №257 «Синьоозерна», м. Київ, Україна,
e-mail: tkalnichenko@gmail.com*

Ольшанецька О.Б.,

*вчитель правознавства
гімназії №257 «Синьоозерна», м. Київ, Україна,
e-mail: olgaolshanetskaya@gmail.com*

Згідно Конституції, Україна є соціальною державою, таким чином, підтверджується пріоритетна політика в сфері трансплантації та донорства органів. Донорство органів та їх трансплантація має загальнодержавне стратегічне значення і є одним із ключових питань вітчизняної системи охорони здоров'я. Однак українське законодавство далеке від досконалості у регулюванні даного питання.

Поняття «трансплантація» в Україні за новим Законом від 17 травня 2018 року, характеризується як «спеціальний метод лікування, що полягає в пересадці анатомічного матеріалу людини від донора реципієнту і спрямований на відновлення здоров'я людини».

Однак, впродовж багатьох років ситуація виглядала таким чином, що вітчизняні законодавці ігнорували регулювання сфери трансплантації. І вже зараз тисячі наших громадян потребують операції з трансплантації того чи іншого органу, і більшість із них, за умови його відсутності, приречена.

Багато науковців дослідили проблематика питання української трансплантації органів та тканин. Врешті-решт, підсумовуючи можна навести чотири основні види трансплантації: ксенотрансплантація (пересадка від донора до реципієнта з різних біологічних родів та родин), гетеротрансплантація (пересадження від донора до реципієнта різних видів в межах одного роду), гомотрансплантація (пересадка органів та тканин від людини до людини) та аутоотрансплантація (пересадка в межах одного організму). Усі вищезазначені види трансплантації регламентуються чинним законодавством України.

Слід зазначити, що історія пам'ятає часи, коли здійснювалися перші спроби пересадки органів та тканин від здорової людини хворому. Наприклад, цьому можна знайти підтвердження в античній міфології та релігії, трактатах Середньовіччя та медичних записах, що дійшли до нашого часу. Значну роль відіграв Микола Іванович Пирогов, наукові праці якого стали зразками для цілого покоління українських хірургів.

Завдяки тому, що в останні п'ятдесят років галузь транспланталогії набула широкої популярності в медицині, виникла потреба в чіткому міжнародному юридичному регулюванні. Перші спроби стосувалися регулювання етичних питань. А вже 1987 року на 39-ій сесії Всесвітньої медичної асамблеї була

підписана Декларація з трансплантації органів людини. 1991 року ВООЗ були схвалені «Керівні принципи, що регламентують трансплантацію органів і тканин людини». Обидва акти є фундаментальними у міжнародному праві.

В нашій державі існує висока потреба у донорстві органів. Для цього, Верховна Рада прийняла Закон, який отримав негативні відгуки провідних експертів.

Головною причиною є принцип «презумпції незгоди», який за думкою фахівців є менш прийнятним за «презумпцію згоди». Останній принцип розповсюджений у багатьох розвинених країнах (Бельгія, Ізраїль, Велика Британія, Білорусь, Австрія, Іспанія, ін.).

А от принцип «презумпції незгоди», навпаки, діє в набагато меншій кількості країн. За даним принципом пріоритетом є не життя та здоров'я живих людей, а збереження тіл померлих.

У новому Законі України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» було передбачено ряд змін до Кримінального Кодексу України. Ці зміни стали поштовхом до запобігання нелегальній трансплантації, таким чином збільшивши суворість покарань. Також встановлюється чіткий порядок констатації смерті головного мозку та біологічної смерті.

Ряд запроваджених змін досі не втілені. По-перше, не створено Єдину державну інформаційну систему трансплантації, яка призначена для роботи з інформацією та розподілом даних щодо трансплантації. По-друге, не систематизована велика кількість реєстрів: реєстр анатомічних матеріалів людини, призначених для трансплантації; реєстр живих донорів; реєстр реципієнтів. Кабінет Міністрів України та інші органи виконавчої влади, що мають делеговані повноваження, не приймають підзаконні НПА, що передбачені прийнятим у 2018 році Законом.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що новий Закон є кращим за попередній. Водночас глобальних змін, що стануть подальшим кроком на шляху до євроатлантичного курсу України, не відбулося. Хоча Україна має багато прикладів для наслідування (сусідня Білорусь, високотехнологічний Ізраїль, партнерська Туреччина, ін.). Прийняття 17 травня 2018 року Закону України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» започаткувало новий етап вітчизняної трансплантології. Закон є недопрацьованим і породжує ряд проблем, які виникли вже після його введення: для його виконання не прийнято цілу низку підзаконних нормативно-правових актів; не прописано програмне забезпечення для Єдиної державної інформаційної системи трансплантації; не існує діючої системи трансплант-координації в Україні; не визначений відповідальний орган, що буде реалізувати державну політику у сфері надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації; не прописано конкретної черговості отримання згоди у близьких родичів та членів сім'ї донора; не існує Картки донора анатомічного матеріалу, яка б містила відмітки про надання згоди або незгоди на посмертне донорство; не існує Переліку закладів охорони здоров'я, які будуть здійснювати трансплантації та/або діяльність, пов'язану з нею, вимог щодо технічного оснащення цих суб'єктів, переліку супроводжувальної

документації; і головне – не змінено «презумпцію незгоди» на «презумпцію згоди».

Список використаних джерел:

1. Конституція України: офіц. текст. К.: Алерта : 2019. 80 с.
2. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині : Закон України від 17.05.2018 р. № 2427-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2427-19>
3. Ольховик Л.А. Правове регулювання трансплантології в Україні / Л. А. Ольховик, А.Д. Ременяк// Порівняльно-аналітичне право. – 2016. – № 5., 114–116 с.
4. Новицька М. М. Ключові зміни до законодавства України про трансплантацію. Особливості розвитку публічного та приватного права в Україні: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 20-21 липня 2018 р). – Харків: ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2018., 56-59 с.
5. Тодуров Б. Законодавче закріплення презумпції згоди дасть поштовх до розвитку трансплантації в Україні / Б. Тодуров [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/F3286n>
6. Анікіна Г. В. Особливості правового регулювання трансплантації органів від померлого донора / Г.В. Анікіна // Юридична Україна. – 2010. – № 10., 68-75 с.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ

Сідоров І.І.,

*студент кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування,
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: sidorov.igor43@gmail.com*

Голобородько Т.В.,

*к. е. н., старший викладач кафедри обліку, оподаткування,
публічного управління та адміністрування,
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: holoborodko@knu.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9289-8932>*

Державна служба є ключовим елементом системи державного управління, від ефективного функціонування якого залежить дотримання конституційних прав і свобод громадян, послідовний розвиток країни [1].

Етика державного службовця – це система норм поведінки, порядок дій і правил, взаємин і принципів у державно-службових відносинах, що являють собою сукупність найбільш придатних, глибоко усвідомлених і конкретизованих, які належать даному суспільству і є нормами загальнолюдської моралі [2].

Радов Д. І., досліджуючи питання професійної етики державного службовця [3], визначив її основні поняття, такі як: професійний обов'язок, професійна чесність, професійна справедливість та професійний такт.

В Україні окремі аспекти законодавчо-нормативного регулювання поведінки державних службовців зафіксовані в Загальних правилах етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування затверджено Наказом НАДС від 05.08.2016 №158 [4].

Відтак, загальні обов'язки державного службовця та посадової особи місцевого самоврядування включають, окрім іншого, наступні вимоги [2]:

1. Діяти на підставі та в межах повноважень, визначених законодавством; своєчасно та точно виконувати рішення, накази, доручення тощо.

2. Сумлінно, компетентно, результативно і відповідально виконувати свої посадові обов'язки.

3. Під час виконання своїх посадових обов'язків неухильно дотримуватись загальноновизнаних етичних норм поведінки, бути доброзичливими та ввічливими, дотримуватись високої культури спілкування (не допускати використання нецензурної лексики, підвищеної інтонації), з повагою ставитись до прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина, об'єднаних громадян, інших юридичних осіб, не проявляти свавілля або байдужість до їхніх правомірних дій та вимог.

4. Виконувати свої посадові обов'язки чесно і неупереджено, незважаючи на особисті ідеологічні, релігійні або інші погляди, не надавати будь-яких переваг та не виявляти прихильності до окремих фізичних чи юридичних осіб, громадських і релігійних організацій.

5. Постійно поліпшувати свої уміння, знання і навички відповідно до функцій та завдань займаної посади, підвищувати свій професійний та культурний рівень, удосконалювати організацію службової діяльності.

6. Дбати про авторитет державної служби і служби в органах місцевого самоврядування, а також про позитивну репутацію державних органів та органів місцевого самоврядування, що включає дотримання правил етикету, належного зовнішнього вигляду, забезпечення високої якості роботи, встановленого внутрішнього службового розпорядку.

7. Шанувати народні звичаї і національні традиції.

8. З повагою ставитися до державних символів України, використовувати державну мову під час виконання своїх посадових обов'язків, не допускати дискримінації державної мови.

9. Одяг державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування повинен бути офіційно-ділового стилю і відповідати загальноприйнятим вимогам пристойності.

12. Повинні поважати приватне життя інших осіб [4].

Згідно ст. 64 Закону України «Про державну службу» дисциплінарна відповідальність державного службовця невиконання або неналежне виконання посадових обов'язків, визначених Законом та іншими нормативно-правовими актами у сфері державної служби, посадовою інструкцією, а також порушення правил етичної поведінки та інше порушення службової дисципліни державний службовець притягається до дисциплінарної відповідальності [5].

Підвищенню професійної стики державного службовця сприятиме удосконалення чинного законодавства в сфері державного управління, приділення більшої уваги морально-психологічному вихованню державних службовців, розроблення програм та рекомендацій щодо підвищення рівня професійної правосвідомості, професійної етики, регулярне проведення занять, курсів підвищення кваліфікації, практична роботи з психологами, створення більш сприятливих умов праці та стимулювання за проявлені успіхи (наприклад, підвищення заробітної плати, нормований робочий день) тощо [6].

Отже, дотримання професійної етики державного службовця є невід'ємною складовою виконання ним своїх посадових обов'язків.

Список використаних джерел:

1. Василевська Т. Етичні аспекти реформування системи державної служби. Демократичне врядування. 2011. URL: <http://www.lvivacademy.com/visnik7/fail/vasylevska.pdf>.
2. Філософський енциклопедичний словник: у 6 т. / за ред. В. І. Шинкарук та ін. Київ, 2002. Т. 6. 742 с.
3. Радов Д. І. Професійна етика державного службовця Новий Колегіум. 2011. № 2. С. 55-59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NovKol_2011_2_15.
4. Про затвердження Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування : Наказ Національного агентства України з питань державної служби від 05 серпня 2016 р. № 158. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1203-16#Text>. (дата звернення: 30.10. 2020).
5. Про державну службу : Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>. (дата звернення: 30.10. 2020).
6. Устименко О. С. Сутність та специфіка професійної етики державного службовця. Право і суспільство. 2016. № 6(2). С. 135-138.: URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2016_6\(2\)_26](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2016_6(2)_26).

ПРОЦЕС ВИВЧЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ

Баликіна-Галанець Л.І.,

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри державно-правових дисциплін,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м.Київ, Україна,*

e-mail: ludmilai@krok.edu.ua,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2619-1912>

На сьогоднішній день помітне зростання вимог до володіння англійської мови, як для студента бакалавра, який бажає продовжити навчання і вступити до магістратури, а потім до аспірантури, так і для висококваліфікованого спеціаліста. Звертаючись до юристів, виникає потреба володіння англійською мовою, як мови міжнародного спілкування.

Студенти юристи з третього курсу починають вивчати мову за професійним спрямуванням. Юридична англійська є вкрай специфічною мовою. Це викликано, по-перше, різницею між українською та англо-американською правовими системами. А по-друге, – у термінології британської англійської та англійської мови США. У вітчизняній літературі вивченню англійської мови у закладах вищої освіти присвячено ряд робіт [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7]. Проте покращення кваліфікації майбутніх юристів в процесі вивчення англійській мови присвячено недостатньо публікацій [9, 11, 12]. Цим зумовлена актуальність даної теми.

Виникає питання, які виклики сьогодення виникають в процесі вивчення англійської мови? У межах даної роботи спробуємо знайти відповідь на це питання.

Перш за все, звернемо увагу на навчальні матеріали під час навчання. У бібліотеках є посібники, підручники, словники англійської мови для юристів. Чи достатньо цих матеріалів для підготовки студентів до діалогу з зарубіжними спеціалістами? Ряд науковців зазначають, що комунікативний підхід до вивчення іноземної мови зараз став популярним [11]. Із цього підходу випливає, що лексична та граматична правильність висловів відходить на другий план, враховуючи мету – комунікацію. А головним критерієм стає вдала передача та сприйняття потрібного повідомлення, «вирішення різноманітних комунікативних завдань» [11]. Тому, перш ніж починати вивчати юридичну англійську, у студента загальна мовна підготовка має бути не нижче Intermediate (середньої), щоб поєднуватися з професійно-орієнтованою. Існуючих матеріалів недостатньо, а в більшості своїй вони застарілі та не можуть слугувати ефективним інструментом для підготовки студентів юристів до міжкультурного спілкування. Основною задачею юридичної освіти стає вивчення та виявлення нових явищ й адекватна підготовка спеціалістів до ефективної роботи в нових суспільних відносинах. Як зазначають М. Нурхамітов та Н. Геркіна, питання соціалізації є завжди актуальним під час вивчення іноземної мови [10]. У зв'язку із зазначеним, виникає потреба у сучасних навчальних матеріалах, які несуть актуальну інформацію. Крім

посібників, підручників, словників тощо, є потреба у розширенні міжнародних контактів, що створює сприятливі умови для вирішення проблеми дистанційного навчання та недостатньої комунікації зі спеціалістами у сфері права, які є носіями мови.

Водночас, удосконалення способів інтерактивного спілкування, умов карантину та дистанційне навчання зумовлюють використання сучасних цифрових технологій. Як викладач, так і студенти сьогодні повинні бути впевненими користувачами ПК, систем дистанційного навчання, текстових редакторів, засобів створення презентацій та онлайн спілкування. Наприклад, підготовка презентації для пари (будь то на лекцію викладачем, чи на семінар студентом) зараз є невід'ємною складовою навчання. Під час презентації є можливість не тільки представити інформацію у текстовій формі, а також додати зображення, відео або музику. Завдяки цьому під час лекції студент може повністю зануритися у віртуальне середовище країни, мову якої вивчає. Є можливість познайомитися з мовою жестів, мімікою, реальними промовами, стилем та вимовою. Як зазначили у своїй роботі Н. Геркіна та Р. Гаріпова, відео під час заняття стимулює зацікавленість, дає зразок для наслідування (як мови, так і поведінки у конкретній ситуації), розширює знання про країну, мову якої вивчають [8]. Разом з тим, підготовка відео та аудіо матеріалів – це тільки частина роботи. Ще необхідно передати ці матеріали, належним чином продемонструвати в умовах дистанційної роботи. А це онлайн трансляція, робота з віртуальними хмарними сервісами тощо, спеціальні онлайн платформи для навчання.

Так, умови карантину позитивно вплинули на можливості вивчення англійської мови для студентів юристів. Але недостатня діджитал-компетентність як викладачів, так і студентів ставлять нові виклики, які потребують вирішення.

Автором було проведене анкетування студентів юристів українських закладах вищої освіти на тему вивчення ними англійської мови. Його результати будуть представлені в подальших публікаціях.

Отже, під час вивчення такої специфічної дисципліни як англійська мова для юристів, виникає багато викликів. Наразі виділимо, на думку автора, найактуальніші. Для формування необхідного та достатнього рівня знання англійської мови, необхідно:

1. Підготовка не тільки посібників, підручників та словників для правників, але й актуальних аудіо та відео матеріалів.
2. Ефективне використання новітніх цифрових технологій для інтерактивного спілкування.

Список використаних джерел:

1. Bodnar S. *Content and Language integrated teaching to ukrainian university students majoring in economics. Advanced education. 2016. Issue 6. P. 53-59.*
2. Fiialka S., Onkovych H. and Baliun O. *The use of modern teaching methods in editor education in Ukraine. Advanced Education. 2017. Issue 7. P. 57-63.*
3. Gritchenko I., Nesterenko I. *Innovative approaches to teaching English language to artists. Advanced Education. 2016. Issue 6. P. 106-110.*

4. Karpova O. *The implementation of the multimedia approach to teaching business English. Advanced Education. 2017. Issue 8. P. 10-15.*
5. Kupchuk L., Litvinchuk A. *Differentiated in english learning, teaching and assessment in non-language universities. Advanced Education. 2020. Issue 15. P. 89-96.*
6. Nabok M. *Ukrainian National Dumas: National Perceptions in the Process of Intercultural Communication. Psycholinguistics. Series: Philology. Vol 24 No 2 (2018). P. 198-217.*
7. Shemuda M. *Strategies for teaching gifted students English Grammar. Advanced Education. 2018. Issue 9. P. 107-113.*
8. Гарипова Р., Геркина Н. *Технология использования видео на уроках английского языка. Методические рекомендации. NovaInfo.Ru (Электронный журнал). 2016. № 50 URL: https://repository.kpfu.ru/?p_id=139279*
9. Заярна І. *Зміст навчання англійського аргументованого писемного мовлення майбутніх правників. Неперервна професійна освіта: теорія і практика (серія: педагогічні науки). 2017. Випуск №1-2 (50-51). С. 81-87.*
10. Нурхамитов М., Геркина Н. *Особенности преподавания английского языка для студентов юристов в университете. Казанский (Приволжский) федеральный университет. 2017. Том 1, № 58. С. 494-497.*
11. Тимощук Н., Довгань Л. *Формування професійних якостей майбутніх юристів у процесі вивчення іноземних мов. Наукові записки [Вінницького національного аграрного університету]. Сер.: Соціально-гуманітарні науки. 2013. Вип. 2. С. 190-196.*
12. Шумило І. *Особенности викладання англійської мови за професійним спрямуванням студентам юридичних спеціальностей. Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки. 2015. № 2. С. 238-248.*

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ

Громей Д.В.,

*студент юридичного факультету
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м.Київ, Україна
e-mail: samsunggrom13@gmail.com*

Цією темою, як правило, розпочинається вивчення окремих інститутів цивільного права. Інститут права власності посідає центральне місце в системі цивільного права будь-якої правової системи, в тому числі правової системи України.

Чим же пояснюється таке значення інституту права власності? Перш ніж відповісти на це запитання дещо скажемо про поняття власності. Його треба проаналізувати щонайменше у двох аспектах: економічному і соціальному.

Розглядаючи власність в економічному плані, потрібно виходити з того, що власність — це відношення суб'єкта (громадянина, юридичної особи, держави) до тієї чи іншої речі як до належної йому, як до своєї. Саме на розподілі "моє і не моє" заснована власність. Власність має місце тільки в суспільстві, за "силовим полем" суспільства немає осіб, які б, не будучи власниками конкретної речі, зобов'язані були ставитися до неї як до чужої.

Таким чином, власність — це відносини між людьми з приводу речі. З одного боку цих відносин, — власник, який ставиться до певної речі як до своєї, з другого - не власники, всі інші особи, які зобов'язані ставитися до цієї речі як до чужої. Привласнюючи конкретну річ, власник тим самим усуває від неї всіх інших осіб, вступаючи в такий спосіб у відносини з ними.

Підкреслимо, що й саме суспільство неможливе без тих чи інших відносин власності: ці відносини визначають його економічну структуру, ідеологічне, моральне і політичне обличчя.

Відносинам власності як суспільним майновим відносинам притаманний вольовий характер, що проявляється в можливості власника своєю волею володіти, користуватися й розпоряджатися належним йому майном [2].

Соціальне значення власності полягає у тому, що за допомогою власності забезпечується самовираження особи, наповнюється реальним змістом її правоздатність. Соціальний характер власності проявляється тому, що держава, як власник, виплачує пенсії, всілякі допомоги непрацездатним та іншим громадянам.

Відіграючи значну роль у житті суспільства, власність не може залишитися поза увагою права.

Інтерес до правового оформлення відносин власності пояснюється, по-перше, необхідністю стабільного забезпечення існуючих потреб громадян та інших суб'єктів правовідносин у майні, захисті інтересів у підприємстві та сфері інтелектуальної діяльності, зробиш власність недоторканною для інших осіб; по-друге, неможливістю ефективної заміни права власності іншими майновими правами. Власник має набагато більше можливостей щодо володіння, користування й розпорядження своїм майном, ніж, скажімо,

орендар, охоронець; по-третє, недопущенням свавілля суб'єктами відносин власності при володінні, користуванні і розпорядженні майном. Право власності, як будь-яке право, є знаряддям обмеження прав учасників відносин власності. Отже, відносини власності породжують потребу їх правового регулювання, що веде до виникнення права власності, яке й буде предметом подальшого розгляду.

Право власності має об'єктивний і суб'єктивний аспекти. Під правом власності в об'єктивному аспекті розуміють систему правових норм, що регулюють відносини власності. Суб'єктивне право власності - це забезпечена законом міра можливої поведінки фізичної чи юридичної особи щодо володарювання над речами (тобто надана особі можливість володарювати над певною — належною їй — річчю). Складовими суб'єктивного права власності є правомочність — володіння, користування і розпорядження речами. Названі правомочності становлять юридичне забезпечені можливості власника, вони належать йому доти, доки він залишається власником [3].

Правомочність володіння — це юридичне забезпечена можливість власника бути в безпосередньому фактичному зв'язку з річчю. Володіння треба розуміти не як постійний матеріальний зв'язок власника з річчю, а як постійну можливість такого матеріального зв'язку, воно тісно пов'язане з волевиявленням. Для власника право володіння забезпечує можливість у будь-який час вирішувати долю речі, використовувати її корисні якості. Тому, якщо особа володіє річчю, то це дає можливість лише припустити, що вона є її власником. Це враховується правом при встановленні презумпції законності фактичного володіння, що означає: той, у кого знаходиться річ, припускається її законним володільцем, якщо не буде доведено протилежне [4].

Згідно з ст. 41 Конституції України Кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності.

Право приватної власності набувається в порядку, визначеному законом.

Громадяни для задоволення своїх потреб можуть користуватися об'єктами права державної та комунальної власності відповідно до закону.

Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним.

Примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості. Примусове відчуження таких об'єктів з наступним повним відшкодуванням їх вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану.

Конфіскація майна може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом [1].

Список використаних джерел:

1. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – с. 141. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Розгон О. В. МЕЖІ ТА ОБМЕЖЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ / О. В. Розгон., 2006. – 188 с.
4. Харченко О.С. Підстави припинення права власності: Монографія. — К.: Вид-во Європ. ун-ту. 2009. —174 с.

СУЧАСНІ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕДІАЦІЇ В ПРОЦЕСІ ЗДІЙСНЕННЯ СУДДЯМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Походжай О.О.,

*Здобувач на програмі “Магістр медіація та менеджменту конфліктів”
БІЗНЕС ШКОЛА “КРОК” ВНЗ “Університет економіки та права “КРОК”, м. Київ, Україна
e-mail: olgapokhodzhai@gmail.com*

Доляновська І.М.,

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри державно-правових дисциплін,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: DolianovskaIM@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1606-7096>*

Медіація як альтернативний метод є дієвим механізмом врегулювання конфліктів в багатьох країнах світу. Доказом того, що медіація впевнено займає почесне місце серед альтернативних методів вирішення суперечок, є підписання 7 серпня 2019 року в Сінгапурі Конвенції ООН "Про міжнародні угоди за результатами медіації" (United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation) [1]. Підписання Урядом України даної Конвенції, свідчить про те, що медіація в Україні розвивається, однак ще не закріплена на законодавчому рівні. Процес становлення медіації в Україні є досить тривалим, існує вже близько 14 законопроектів про медіацію, останній з яких - законопроект № 3504 від 19.05.2020 - прийнято в першому читанні [2].

Паралельно з законотворчою діяльністю за підтримки міжнародної ініціативи відбувається процес впровадження інтеграції медіації в судову систему України. На базі пілотних проектів у п'ятнадцяти судах загальної юрисдикції першої та апеляційної інстанції було відпрацьовано щонайменше п'ять проектів з медіації. У рамках цих проектів розроблено три моделі судової медіації: добровільна медіація за участю зовнішніх медіаторів; добровільна медіація за участю судді-медіатора; процедура врегулювання суперечки за участю судді. Кожна з цих моделей має свої переваги та недоліки в процесі застосування. Сучасні тенденції щодо посилення взаємодії медіаційної процедури та судочинства зумовлюють необхідність приділення окремої уваги дослідженню проблем медіації, інтегрованої в судове провадження [3 с.121].

Досвід впровадження медіації в різних країнах свідчить про те, що альтернативне вирішення суперечок стає більш поширеним у світі та займає міцну позицію поруч з судовим процесом. Все більше країн впроваджують медіацію як обов'язкову досудову процедуру. В інших країнах звернення до альтернативного вирішення суперечок залишається добровільним, однак користується попитом завдяки своїм перевагам.

Проблема популяризації медіації залишається відкритою та актуальною незалежно від того, піде Україна шляхом добровільності процесу або обов'язковості досудової медіації. Оскільки медіація не існує сама по собі, а її розвиток багато в чому залежить від підтримки держави, спільноти правників

та суспільства в цілому, вважаємо за доцільне розглянути більш ґрунтовно участь стейкхолдерів (зацікавлених сторін), а саме суддів, у розвитку медіації в Україні та визначити фактори, які б допомогли вплинути на швидке та успішне впровадження цього альтернативного методу вирішення конфліктів.

Окремі науковці, такі як Кисельова Т., Ясиновський І. Г. та інші здійснювали комплексне дослідження проблем впровадження медіації в Україні. Інші, такі як Яковлев В. В., досліджували основні моделі медіації як правового інституту в залежності від її співвідношення з судовою системою держави [4]. Проте ними не було в повній мірі розкрито питання участі суддів у розвитку медіації в Україні.

Кисельова Т. досліджувала розвиток медіації в Україні та вплив основних стейкхолдерів, зокрема суддів, на цей процес і слушно зауважила, що відносна ефективність діяльності українських судів вказує на те, що вони можуть бути зацікавлені в медіації як технології вирішення суперечок більше, ніж в механізмі підвищення своєї ефективності. Дійсно, українські судді, які брали участь в пілотних проектах з медіації, демонстрували розуміння медіації як цивілізованого засобу мирного врегулювання суперечок і бачили себе носіями нової культури вирішення конфліктів. Це ставлення має підтримуватися і заохочуватися. Суди залишаються головним воротарем у питанні вирішення суперечок, і їх підтримка має життєво важливе значення для розвитку руху медіації [5].

На думку Алеша Залара, серед суддів в Україні поширена думка про те, що в даний час не існує достатньої кількості правових підстав для направлення судових справ на медіацію. На відміну від деяких країн Центральної та Східної Європи, правова культура і традиції в Україні не сприяють еволюційному тлумаченню загальних правових принципів з точки зору того, що медіація може розвиватися без чіткої нормативно-правової основи. «Неписане» правило - все, що не є чітко дозволеною, заборонено - є серйозною перешкодою для розвитку медіації. Здається, що в даних обставинах правові прогалини щодо медіації при суді можуть бути заповнені тільки в рамках експериментальної, пілотної схеми медіації, яка реалізується в судах. Оскільки суди не мають чітких регуляторних повноважень для визначення внутрішніх принципів, стандартів і правил роботи системи медіації, не слід очікувати, що суди займатимуть активну позицію з цього питання та запропонують низову ініціативу [6].

Як бачимо з наведених вище досліджень, підтримка суддів не є однозначною, хоча впровадження альтернативного врегулювання суперечок мало б позитивно вплинути на судову систему, а саме зменшити навантаження на суди та суддів зокрема. Для цього, звичайно, суддівський копрпус має позитивно сприймати та ратувати за запровадження таких можливостей використання елементів медіації в судах, як: інформування та заохочення сторін у справі до використання засобів альтернативного вирішення спорів; визнання медіаційної угоди як належного правового доказу у справі; ухвалення у разі необхідності нормативно-правової бази для медіації і надання експертної у разі доповнення проєктів Закону «Про медіацію»; участь у тренінгах та

навчальних програмах стосовно навчання навичкам альтернативного вирішення спорів.

Отже, важливість підтримки розвитку медіації в Україні спільнотою правників, зокрема адвокатами та суддями, важко переоцінити, адже саме до цих інстанцій звертаються при виникненні конфлікту. Медіація як альтернативний метод вирішення конфліктів стає популярною та широко застосовуваною там, де є всебічна підтримка усіх стейкхолдерів. Підтримка серед суддів могла б бути запорукою довіри суспільства до медіації як до інституту.

Можемо дійти висновку, що посилення підтримки медіації серед суддів буде позитивно впливати на розвиток медіації в Україні. Це покращить обізнаність та сприятиме тому, що судді все частіше направлятимуть справи на медіації, незалежно від того, яку з моделей буде обрано в Україні. Також небезпідставним буде дослідження рівня обізнаності та підтримки суддями медіації як альтернативного методу вирішення суперечок.

Список використаних джерел:

1. Конвенція ООН "Про міжнародні угоди за результатами медіації" URL: <https://www.singaporeconvention.org/convention/the-convention-text/> (дата звернення 11.11.2020).
2. Про медіацію: Проект Закону від 19.05.2020 № 3504. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68877 (дата звернення 11.11.2020).
3. Медіація у професійній діяльності юриста : підручник./ Т. Білик та ін. ; за ред. Н. Крестовської, Л. Романадзе. Одеса, 2019. 456 с.
- 4 Яковлев В.В. Присудова та позасудова медіація: основні ознаки Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «ПРАВО». Випуск 26, 2017 р. С.139-151
5. Кисельова Т. Інтеграція медіації в судову систему України. Програмний документ. У рамках проекту Ради Європи "Підтримка впровадженню судової реформи в Україні". Київ 2017.С.15.URL:<https://rm.coe.int/kyselova-t-mediation-integration-ukr-new-31072017/168075c1e7>. (дата звернення 11.11.2020).
6. Аlesh Залар. Комплексний аналіз поточного контексту, бар'єрів та можливостей для розвитку медіації з рекомендаціями щодо розвитку та впровадження медіації в Україні. Програма реформування сектору юстиції "Нове Правосуддя". USAID.2019. С.35 URL:https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2019/11/New-JusticeComprehensive_Analyses_on_Mediation_for_Ukraine_Ales_Zalar_UKR.pdf (дата звернення 11.11.2020).

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПАЛІАТИВНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ

Івженко О.О.,

*студент спеціальності право,
ВНЗ «Університет економіки та права “КРОК”», м. Київ, Україна,
e-mail: karosar8@gmail.com*

Корольова В.В.,

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри державно-правових дисциплін,
ВНЗ «Університет економіки та права “КРОК”», м. Київ, Україна,
e-mail: ViktoriyaV@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2998-6144>*

Пандемія COVID – 19 стала прикладом того, що не зважаючи на сучасний рівень медицини та можливостями моментального обміну інформацією, світ виявився не готовим до такого. Хвороба продовжує поширюватися, та забирати тисячі життів щоденно, Україна не стала винятком. Невід’ємність права на життя є одною з основних засад Конституції України, та покладає на державу обов’язок захищати життя людей [1, ст. 27].

Саме тому якісна, доступна та своєчасна медична допомога є невід’ємною частиною сучасного життя. Можливість попередити, своєчасно виявити та усунути загрозу здоров’ю щодня рятує тисячі людей, збільшує тривалість та якість їх життя. Нажаль, можливість вилікувати хворобу існує не завжди, цілий ряд захворювань так і залишається невиліковними. В таких випадках пацієнт потребує особливого догляду, а його родина підтримки, а саме паліативної допомоги.

Правову базу діяльності паліативної допомоги закладено в Законі України «Основи законодавства України про охорону здоров’я» в якому визначено базове поняття паліативної допомоги як комплекс заходів, спрямованих на полегшення фізичних та емоційних страждань пацієнтів, а також надання психосоціальної і моральної підтримки членам їх сімей, і гарантує безкоштовність її надання [2, ст. 35-4]. Відповідно до цього закону порядок надання паліативної допомоги та перелік медичних показань для її надання визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров’я.

Затвердження порядку надання паліативної допомоги міститься в Наказі МОЗ «Про удосконалення організації надання паліативної допомоги в Україні» від 04.06.2020, в якому окрім організаційних моментів, також зазначені основні завдання, складові та принципи паліативної допомоги. Надання паліативної допомоги ґрунтується на принципах доступності, планування, безперервності та наступності, відповідно до побажань пацієнта щодо вибору місця лікування та місця смерті із забезпеченням можливості отримання куративного лікування паралельно із паліативною допомогою, з урахуванням етичного і гуманного ставлення до пацієнта та членів його сім’ї, інших осіб, що здійснюють догляд за пацієнтом, упродовж 7 днів на тиждень [3, п.4, р.2]. Також на відміну від попереднього наказу, що втратив чинність, цей наказ в своїх додатках містить

чіткі критерії визначення пацієнта та пацієнта дитячого віку, де вказаний перелік захворювань, станів, клінічних показників та розладів при яких особа потребує паліативної допомоги.

Важливою складовою паліативної допомоги є її забезпечення, оскільки не кожна людина має фінансову можливість забезпечити собі всі необхідні медикаменти та послуги спеціалістів. ЗУ «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» в своїх нормах гарантує повну оплату за рахунок коштів Державного бюджету України необхідних їм медичних послуг та лікарських засобів, пов'язаних з наданням паліативної допомоги [4, ч.1, ст. 4]. Надання медичних послуг та лікарських засобів за програмою медичних гарантій, пов'язаних з паліативною медичною допомогою та медичною реабілітацією, здійснюється за направленням лікаря, який надає первинну медичну допомогу, або лікуючого лікаря в порядку, передбаченому законодавством, крім випадків, коли згідно із законодавством направлення лікаря не вимагається [4, п.5, ст. 9].

Для максимальної реалізації своїх основних функцій, паліативна допомога має відповідати державному стандарту, який визначається наказом Міністерства соціальної політики України «Про затвердження Державного стандарту паліативного догляду», що містить вимоги та рекомендації з приводу організації надання соціальної послуги з паліативного догляду паліативним хворим, які не здатні до самообслуговування і потребують постійної сторонньої допомоги [5, п.1, р.1]. Також в нормах цього наказу містяться критерії моніторингу й контролю за якістю надання соціальної послуги з паліативного догляду та встановлена оцінка визначення ступеню індивідуальної потреби отримувача соціальної послуги у наданні паліативної допомоги.

Навіть у Постанові Кабінету Міністрів України «Про встановлення карантину та запровадження посилених протиепідемічних заходів на території із значним поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» виокремлено стаціонарну паліативну допомогу дозволивши її здійснення на території регіону (адміністративно-територіальної одиниці), на якій встановлено “помаранчевий” рівень епідемічної небезпеки, не дивлячись на заборону проведення закладами охорони здоров'я планових заходів з госпіталізації [6, п. 5, ч.14].

Законодавча база з питань паліативної допомоги нараховує більше 29 нормативно правових актів, що утворило суттєву проблему, а саме відсутність єдиного нормативно правового акта, який об'єднає в собі норми, що регулюють діяльність паліативної допомоги, та за рахунок цього покращить їх систематизацію, що зробить паліативну допомогу зрозумілішою та більш доступною для пацієнтів та їх родин, що потребують цього.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19 листопада 1992 року. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 4. Ст.19.

3. Про удосконалення організації надання паліативної допомоги в Україні : Наказ Міністерство охорони здоров'я України від 04.06.2020 року. 2020. № 1308. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0609-20#Text>.
4. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення : Закон України від 19 жовтня 2017 року. Відомості Верховної Ради України. 2018. № 5. Ст.31.
5. Про затвердження Державного стандарту паліативного догляду : Наказ Міністерства соціальної політики України від 29 січня 2016 року. 2016. № 58. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0247-16#Text>.
6. Про встановлення карантину та запровадження посилених протиепідемічних заходів на території із значним поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 : Постанова Кабінету Міністрів України від 22 липня 2020 р. 2020. № 641. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vstanovlennya-karantinu-ta-zapr-641>.

ПОНЯТТЯ, СУТНІСТЬ ТА ОЗНАКИ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ

Казік Т.В.,

аспірантка,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

e-mail: kazikt@krok.edu.ua,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5753-5768>

Розглянемо різні підходи до тлумачення поняття лібералізації. У словнику Cambridge Business English Dictionary поняття лібералізації розглядається як похідна від латинського слова «liberalis» (вільний) та означає надання більшої свободи, вивільнення [1].

В енциклопедії Britannica лібералізація визначається як послаблення державного контролю [2]. Зокрема, Нікола Сміт стверджує, що лібералізація пов'язана з ослабленням законів, що стосуються соціальних питань, однак найчастіше дана дефініція вживається як економічний термін. Наприклад, це стосується зниження обмежень на міжнародну торгівлю/капітал.

Відповідно словнику Vocabulary.com лібералізація відноситься до законів або правил, які лібералізуються або пом'якшуються урядом [3]. Отже, поняття лібералізація було вживано вперше у 1835 році та походило від слова «liberal» (лібералізм), що у буквальному перекладі означає «зробити більш ліберальним або вільним». Сутність процесу лібералізації закладено в основу політичної та ідеологічної течії – лібералізму, що виражається в засадах та базових принципах взаємодії елементів (рис. 1). Так, засадами зародження лібералізації варто вважати притаманні від народження людини природні права та ціннісні показники відносності соціальної політики до суспільного законодавства, які проявляються у традиційній теорії утилітаризму.

Фрідріх фон Гаєк у своїй праці «Право, законодавство і свобода. Сучасне розуміння ліберальних принципів справедливості і політики» [4] привертає увагу до права як умови реалізації можливостей громадян держави, головною функцією якої вважається створення таких правових меж, як свобода людини, приватна власність, принцип правового уряду та поділ влади. Визначені автором умови стають базовими принципами, а сам лібералізм розглядається не тільки як політичне вчення, а й як константа одиниця природи людини, де незмінним явищем є те, що людина є вільною.

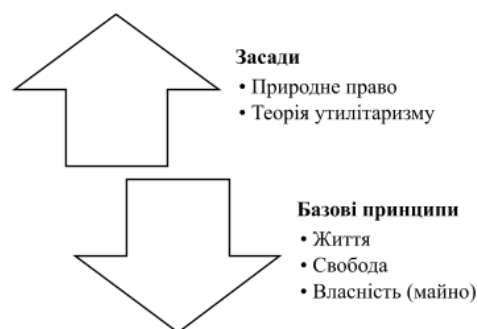

Рис. 1. Засади та базові принципи процесу лібералізації

Серед загальних ознак лібералізації доцільно виділити наступні, розподіливши їх на різні сфери життя:

I. Політико-правова сфера:

- a) Обмежений або відсутній уряд
- b) Принцип верховенства права
- c) Свобода слова та об'єднань

II. Економічна сфера:

- a) Вільність внутрішніх ринків
- b) Міжнародна вільна торгівля
- c) Економічний розвиток та прогрес

III. Соціальна сфера:

- a) Гендерна рівність
- b) Терпимість до різних ідей та поведінки
- c) Поважання та рівність людей не залежно від раси/етнічної приналежності, релігії і переконань, сексуальної орієнтації

Як підсумок, лібералізація – це процес послаблення державного контролю на різні сфери суспільного життя, а саме: політичну, правову, економічну та соціальну. Насамперед, у правовій сфері даний процес торкається елементів держави – політичних та громадських прав, прав людини. Так, серед прикладів даного процесу у політико-правовому житті України варто згадати: лібералізацію візового режиму країнами ЄС; лібералізацію торгівлі в рамках виконання угоди Deep and Comprehensive Free Trade Area (DCFTA або ПВЗВТ) та ін.

Список використаних джерел:

1. *Meaning of liberalization in English. Cambridge Business English Dictionary: веб-сайт. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/liberalization> (дата звернення: 07.11.2020).*
2. *Liberalization: political science. Encyclopedia Britannica: веб-сайт. URL: <https://www.britannica.com/topic/liberalization> (дата звернення: 07.11.2020).*
3. *Definitions of liberalization. Vocabulary.com: веб-сайт. URL: <https://www.vocabulary.com/dictionary/liberalization> (дата звернення: 07.11.2020).*
4. *Law, Legislation and Liberty: A New Statement of the Liberal Principles of Justice and Political Economy / Friedrich August von Hayek. London: Routledge & Kegan Paul, 1982. 244 p.*

КОНСТИТУЦІЙНИЙ ПЕРЕВОРОТ ПРЕЗИДЕНТА: ЯК ФОРМУЮТЬ КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД І ЧИ МОЖНА ЙОГО РОЗІГНАТИ?

Кісель А.А.,

*студент кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування,
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, України,
e-mail:artemkisel2002@gmail.com*

Семеняка Т.В.,

*асистент кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування,
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, України,
e-mail:semenyaka@knu.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8318-4578>*

Конституційний Суд України (КСУ) є органом конституційної юрисдикції, який забезпечує верховенство Конституції України, вирішує питання про відповідність Конституції України законів України та у передбачених Конституцією випадках інших актів, здійснює офіційне тлумачення Конституції України, а також інші повноваження відповідно до Конституції України.

КСУ розпочав свою діяльність, яка ґрунтується на засадах верховенства права, незалежності, колегіальності, гласності, відкритості, повноти і всебічності розгляду справ, обґрунтованості та обов'язковості ухвалених ним рішень і висновків, 16 жовтня 1996 року.

КСУ ухвалює рішення, надає висновки, постановляє ухвали, видає забезпечувальні накази. Акти з питань, не пов'язаних із конституційним провадженням, Суд ухвалює у формі постанови. Своє перше Рішення КСУ ухвалив 13 травня 1997 року [1].

Під час реформи 2016 року у Конституції та профільному законі чітко прописали процедури призначення та звільнення суддів.

18 суддів призначають три органи. По шість призначаються Президентом України, Верховною Радою України та з'їздом суддів України. Спочатку проводяться відкриті конкурси, після чого суддів призначають чи обирають з переліку переможців.

Така процедура вже працює і президент Петро Порошенко призначив кількох суддів за своєю квотою в 2018 році - Сергія Головатого та Василя Лемака, які, до слова, виступили проти рішення КСУ.

Звільнити суддю з посади може відповідна кваліфікаційна комісія суддів або член Вищої ради юстиції, і причинами цього можуть бути його заява або триваюче незадовільне виконання обов'язків голови суду, заступника голови суду відповідно, систематичне або грубе одноразове порушення закону при їх виконанні.

Треба зазначити, що Конституція та закони містять багато запобіжників, щоб гарантувати незалежність суддів КСУ від зовнішніх політичних впливів.

До 2016 року законодавство допускало звільнення судді КСУ через "порушення присяги" й такі спірні прецеденти були. Проте з 2016 року подібні можливості чітко заборонені Конституцією.

Кінець жовтня ознаменувався в Україні гучним скандалом – КСУ оприлюднив рішення, яким визнав неконституційними ряд положень Закону України "Про запобігання корупції" та кримінальну відповідальність за декларування недостовірної інформації. Зокрема Конституційний суд повністю скасував п. 8 ст. 11, який визначав наступне повноваження НАЗК: "здійснення в порядку, визначеному цим Законом, контролю та перевірки декларацій суб'єктів декларування, зберігання та оприлюднення таких декларацій, проведення моніторингу способу життя суб'єктів декларування".

Треба зазначити, що пропозиція Володимира Зеленського просто розпустити Конституційний суд через дане рішення не передбачене законами та Конституцією України.

Він направив депутатам проект закону, яким просто пропонує розпустити нинішній склад Конституційного суду та обрати новий. Окрім того, цим же законом президент пропонує просто повернути чинність усіх норм закону про запобігання корупції, які скасував КС. Така пропозиція викликала хвилю обурення в юристів, експертів з конституційного права та опозиції.

Наприклад, Голова КС Олександр Тупицький вже заявив, що проект президента має ознаки конституційного перевороту, хоча міністр юстиції Денис Малюська підтримав президента, оцінив його проект закону, натомість юрист і колишній заступник голови ЦВК Андрій Магера відкрито називає проект президента неконституційним і вважає, що його ухвалення зашкодить Україні та її правовій системі [2].

"Законопроект президента не має жодного відношення до конституційності. Повноваження судді КС припиняються за чіткими підставами, визначеними Конституцією", - наполягає пан Магера.

Таким чином, на сьогодні в Україні склалася так звана «конституційна криза», яка може негативно вплинути не лише на політичну систему країни, а й спровокувати негативні економічні наслідки для нашої держави.

Список використаних джерел:

1. Конституційний Суд України. Офіційний веб-сайт: <http://www.ccu.gov.ua/>
2. Червоненко В. С. Судова справа України. ВВС News Україна. 2018. №1. с. 4-7.
3. Калашник П. О. Конституційний Суд. Проблеми. Нromadske. 2020. №2. с. 15-21

ОСОБЛИВОСТІ СПАДКУВАННЯ ЖИТЛА ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ ДЕРЖАВ

Кривов'яз Є.С.,

*студент юридичної кафедри
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна
e-mail: Gzekakiev@gmail.com*

Олійник О.Б.,

*д.ю.н, професор
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна
e-mail: oliinykob@krok.edu.ua*

У зв'язку з налаштуванням політичного курсу України на інтеграцію до Європейського Союзу та всебічним відшаруванням від радянського минулого, слід усвідомити та зрозуміти, що виникає потреба в реформуванні та приведення у відповідність національних норм спадкування з європейськими та загальноновизнаними міжнародними стандартами. Втілення У цьому контексті важливе значення мають теоретико– правові основи забезпечення спадкових прав в міжнародному спадковому процесі та їх організаційно–правове забезпечення з використанням позитивного зарубіжного досвіду з метою вдосконалення й підвищення ефективності спадкових правовідносин та імплементація даних норм на рівні українського законодавства.

Регулювання спадкових відносин в Україні забезпечуються вітчизняними нормативно-правовими актами. Однак законодавство України у сфері спадкування має прогалини. Зокрема, пов'язані з останніми подіями, що відбуваються на території нашої держави.

Конституція України гарантує кожному громадянину право володіння, користування та розпорядження своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Право приватної власності набувається в порядку, визначеному законом [1].

Стаття 1216 ЦК України визначає спадкування як перехід прав та обов'язків (спадщини) від фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців) [2]. Сукупність правових норм, які регулюють умови і порядок спадкування, є підгалуззю цивільного законодавства, який іменується «спадковим правом» або «правом спадкування». Внаслідок цього поняття «право спадкування» можна розглядати у двох значеннях: об'єктивному та суб'єктивному.

Право спадкування у об'єктивному сенсі – це сукупність правових норм, які регламентують відносини спадкування (спадкові відносини), зокрема, визначають порядок та межі переходу прав і обов'язків від померлої особи до спадкоємців та інших осіб; припинення особистих прав і обов'язків тощо. За своєю сутністю воно збігається з поняттям «спадкове право».

Право спадкування у суб'єктивному сенсі – це право учасника цивільних відносин бути спадкоємцем після смерті фізичної особи. Це складне суб'єктивне право охоплює низку правомочностей, що з'являються у спадкоємця у зв'язку з відкриттям спадщини (право на прийняття спадщини,

право на розподіл спадкоємцями спадкової маси, право на підтвердження законності набуття спадкового майна тощо). За своєю сутністю воно збігається з поняттям «право на спадкування».

Спадкування – це цілий комплекс самостійних, але водночас взаємопов’язаних між собою правовідносин: правовідносин, що виникають із факту відкриття спадщини; правовідносин, що виникають відносно охорони спадкового майна; правовідносин із факту прийняття чи відмови від спадщини; правовідносин щодо виконання заповіту тощо [3].

Тому не випадково, право спадкування тісно пов’язане саме з правом власності, оскільки спадкування дозволяє власнику реалізувати своє право щодо розпорядження майном, є одним із найпоширеніших засобів набуття права власності і слугує його охороні [4].

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Прийнята на п’ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К.: Парламентське видавництво, 2006. – 14 с.
2. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Заїка Ю.О. Спадкове право в Україні: Становлення і розвиток: Монографія. 2-е вид. – Київ: КНТ, 2007. – 288 с.; Фурса Є. Спадкування з іноземним елементом: порівняльний аспект, теорія і практика // Ю.О.Заїка – Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2013. – № 4(98). – С. 91.
4. Нелін О. «Двір» («дворище») в сімейній і соціальній організації українського соціуму та у спадковому праві України (XI – XIX ст.) // О. Нелін – Юридична Україна. – 2014. – № 4. – С. 4.

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАКОНОДАВЧО-НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ІНТЕРНЕТ-ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ

Манелюк Д.А.,

*студент кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування,
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна
e-mail: denchikgenius@gmail.com*

Ще не так давно Інтернет не розглядався як загальнодоступний засіб масової інформації (далі – ЗМІ), на противагу таких як радіо, телебачення чи друкованих ЗМІ. Але сьогодні Інтернет-журналістика є найвагомішою складовою інформаційної індустрії в Україні, а Інтернет-засоби масової інформації для українських користувачів – найвпливовішим джерелом інформації. Актуальне законодавство України не містить визначення поняття засобу масової інформації в мережі Інтернет, а також спеціального нормативно-правового акту, який би визначав його статус, порядок створення, засади діяльності тощо.

Важливість цього питання підтверджується тим, що 6 жовтня 2009 року у м. Варшава (Польща) Агентством Європейського союзу (далі – ЄС) з основних прав людини в рамках Конференції ОБСЄ/БДПЛ з людського виміру було проведено додатковий захід на тему «Свобода самовираження в Інтернеті – можливості та проблеми». Під час цього заходу було зазначено, що свобода самовираження в Інтернеті є одним із пріоритетів шведського президентства в ЄС.

Інтернет – всесвітня інформаційна система загального доступу, яка логічно пов’язана глобальним адресним простором та базується на Інтернет-протоколі, визначеному міжнародними стандартами, відповідно до статті 1 Закону України «Про телекомунікації» №1280-IV від 24.10.2020 [1].

Сьогодні все частіше виникають ситуації, коли в Інтернеті розміщується неперевірена інформація, яка не відповідає дійсності. Таку інформацію передрукуюють газети з посиланням на відповідне джерело в мережі Інтернет. У зв’язку з цим, авторів таких матеріалів неможливо притягати до відповідальності, а честь, гідність та ділову репутацію осіб немає можливості захистити правовими засобами.

Оскільки проблема поширення недостовірної інформації в Інтернеті залишається не вирішеною, актуальність питання правового регулювання діяльності суб’єктів господарювання, пов’язаної з використанням мережі Інтернет, не викликає сумнівів.

Слід зауважити, що поряд з недостовірною інформацією також, у мережі Інтернет, розповсюджується порнографія, в тому числі дитяча, різноманітні заклики терористів та інформація, яка пропагує війну, національну та релігійну ворожнечу, фашизм та неофашизм, наркоманію, токсикоманію, алкоголізм, тютюнопаління та інші шкідливі звички.

У порівнянні з періодичними друкованими ЗМІ, Інтернет став сьогодні найважливішим джерелом інформації. Інтернет дає змогу ознайомитися з новинами за допомогою електронних версій звичайних газет, телепередач або спеціалізованих сайтів. Власні сторінки друкованих та аудіовізуальних ЗМІ у мережі Інтернет робить можливим отримання доступу до інформаційних ресурсів майже з кожної точки світу 24 години на добу.

Порушене питання є невирішеним в усьому світі, також зауважимо, що відповідному правовому регулюванню має передувати дослідження та узагальнення міжнародного досвіду. З впевненістю можна говорити про необхідність підготовки проекту закону про порядок створення та організації діяльності ЗМІ в мережі Інтернет. Такий нормативно-правовий акт дасть змогу вирішити такі питання як:

- отримання співробітниками Інтернет-видань статусу журналістів;
- надання підстав акредитації відповідних ЗМІ;
- відшкодування шкоди, завданої порушенням авторських прав;
- несення відповідальності за порушення законодавства про інформацію та про захист суспільної моралі.

Вище зазначене має враховуватися під час законотворчої діяльності, що в подальшому сприятиме вдосконаленню інформаційного законодавства та відповідному забезпеченню державної інформаційної політики.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про телекомунікації» №1280-IV від 24.10.2020 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1280-15#Text>.

СПІВРОБІТНИЦТВО СУБ'ЄКТА ПРИВАТНОЇ ДЕТЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Носенко Б.О.,

*студент кафедри державно – правових дисциплін,
ВНЗ “Університет економіки та права “КРОК”, м. Київ, Україна,
e-mail: NosenkoBO@krok.edu.ua*

Француз А.Й.,

*Герой України, заслужений юрист України, д.ю.н., професор,
професор кафедри державно-правових дисциплін,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: AnatoliyFJ@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2861-1252>*

Важливим інструментом для забезпечення конституційних прав і свобод громадян нашої держави є повноцінне функціонування інституту приватних детективів. Приватна детективна діяльність - це незалежна професійна діяльність приватного детектива або діяльність детективного агентства щодо надання замовникам приватних детективних послуг з метою забезпечення захисту їх прав та законних інтересів на платній договірній основі. На сьогоднішній день не прийнято закон, який би регулював питання приватної детективної діяльності, хоча потреба в прийнятті такого закону назріла давно. Повноцінна діяльність приватних детективів не може відбуватися без тісної співпраці з правоохоронними органами, зокрема з оперативними підрозділами Національної поліції України.

Відповідно до частини 3 статті 13 Закону України «Про Національну поліцію» у складі поліції функціонують: кримінальна поліція, патрульна поліція, органи досудового розслідування, поліція охорони, спеціальна поліція, поліція особливого призначення [1].

Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» визначено, що оперативно-розшукова діяльність - це система гласних і негласних пошукових та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів. Статтею 5 цього Закону визначається, що оперативно-розшукова діяльність зокрема здійснюється підрозділами Національної поліції, а саме підрозділами кримінальної та спеціальної поліції. Статтею 11 Закону встановлено обов'язок для органів державної влади, підприємств, установ, організації незалежно від форми власності сприяти оперативним підрозділам у вирішенні завдань оперативно-розшукової діяльності [2].

На наш погляд, найбільш ефективною співпраця приватних детективів з оперативними підрозділами поліції може відбуватися у напрямках пошуку зниклих осіб та збиранні доказів, необхідних для розгляду справ у кримінальному судочинстві. Такі напрямки діяльності приватного детектива передбачені у проекті Закону України «Про детективну діяльність» (реєстраційний № 3010 від 04.02.2020 р.) [3].

Крім того, за подібними напрямками діяльності приватні детективи активно співпрацюють з поліцією і в інших країнах світу. Так, зокрема, у США приватні розшукові бюро самостійно або разом із правоохоронними органами можуть: збирати інформацію про злочини або погрози стосовно уряду США й окремих штатів; встановлювати і одержувати біографічні та інші дані на окремих громадян, організації, підприємства; проводити розшук зниклих осіб, загубленого або викраденого майна; проводити пошук свідків і збирати докази для правоохоронних і судових органів; здійснювати фізичну охорону фірм і приватних осіб тощо [4].

У Великобританії широке коло проблем, пов'язаних з правоохоронною діяльністю та розслідуванням злочинів вирішуються за допомогою співробітників приватно – детективних агентств (служб, бюро). Приватний детектив у Великобританії має достатньо широкий вибір технічних засобів при здійсненні своєї діяльності. Крім цього, для детектива доступна навіть криміналістична лабораторія поліції Лондона. Особи, які пройшли перевірку в державних органах на добропорядність і професійну придатність мають право доступу до центрального національного поліцейського комп'ютера.

Взаємодія приватних детективів Німеччини з державними правоохоронними органами здійснюється в наступних основних формах: спільне планування і проведення спеціальних операцій; обмін оперативною інформацією; спільне використання оперативних сил і засобів; підготовка кадрів тощо [5].

Враховуючи міжнародний досвід приватної детективної діяльності слід зазначити, що необхідною складовою співпраці приватних детективів з оперативними підрозділами Національної поліції повинен бути обмін інформацією. Порядок доступу приватного детектива до закритої інформації правоохоронних органів необхідно передбачити у відповідному законодавчому акті.

При проведенні заходів з пошуку зниклої особи суттєвою перевагою приватного детектива може бути саме платний характер послуг, що дасть можливість максимального зосередження сил і часу на виконанні такої угоди. Не секрет, що співробітники поліції мають надвисоке навантаження по кількості справ, що часом негативно впливає на якість роботи і відповідно на досягнення позитивного результату. Отримавши будь-які фактичні дані про місцезнаходження зниклої особи, причини зникнення та винних у цьому осіб, приватний детектив повинен передати таку інформацію працівникам оперативних підрозділів Національної поліції та при необхідності супроводжувати завершення цієї справи в межах своїх повноважень, згідно підписаної з клієнтом угоди. Також, отриману від приватного детектива інформацію у справах про зниклих осіб, працівники оперативних підрозділів поліції можуть в подальшому використовувати при проведенні оперативно – розшукових заходів, згідно діючого законодавства України.

При збиранні доказів, необхідних для розгляду справ у кримінальному судочинстві суб'єкти приватної детективної діяльності можуть збирати інформацію щодо фактичних даних та подій які є предметом дослідження у

кримінальному провадженні. Зібрані дані повинні передаватися відповідним оперативним підрозділам поліції з подальшим їх використанням у кримінальному процесі. Окремо слід зупинитися на отриманні необхідних біографічних даних та відомостей що характеризують особу – учасника кримінального провадження. Досконале вивчення особи, яка є учасником кримінального провадження може допомогти виявити істинні причини та мотиви скоєного злочину. Крім того, отримана належним чином інформація про особу може вказувати на наявність обтяжуючих чи пом'якшуючих відповідальність обставин і відповідно впливати на призначення покарання.

Таким чином, можемо дійти висновку, що здійснення приватної детективної діяльності давно потребує законодавчого врегулювання на теренах нашої держави. Співробітництво суб'єкта приватної детективної діяльності з оперативними підрозділами Національної поліції може відбуватися за кількома напрямками. Найбільш ефективним напрямками є співробітництво у пошуку зниклих осіб та збиранні доказів, необхідних для розгляду справ у кримінальному судочинстві. Основою співробітництва повинен бути законодавчо врегульований обмін інформацією.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про Національну поліцію». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379.
2. Закон України «Про оперативно – розшукову діяльність». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 22, ст.303.
3. Про приватну детективну діяльність: Проект Закону від 04.02.2020 №3010. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=3010
4. Бугайчук К. Л. Інститут частних детективів за границей: сравнительно-правовой анализ. ПРАВО І БЕЗПЕКА. 2016. № 1 (60).С.7-12.
5. В.О. Черков, П.О. Попов. Приватна детективна діяльність в розвинених країнах світу. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. Випуск 2, 2010 р. С.248-259.

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Птушкіна К.В.,

*студентка юридичної кафедри
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна
e-mail: ptushka_ka@ukr.net*

Олійник О.Б.,

*д.ю.н, д.ф.н., професор, академік Академії наук вищої школи України,
заслужений працівник освіти України, лауреат нагороди імені Ярослава Мудрого
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна
e-mail: oliinykob@krok.edu.ua*

Згідно ст. 13 Конституції України держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання [1]. На виконання цієї вимоги згідно зі ст. 20 ГК України кожний суб'єкт господарювання та споживач має право на захист своїх прав і законних інтересів шляхами, визначеними нормами чинного законодавства [2]. Саме виходячи із норм цієї статті, способами захисту прав і законних інтересів зазначених суб'єктів є: - визнання наявності або відсутності прав; - визнання повністю або частково недійсними актів органів державної влади та органів місцевого самоврядування, актів інших суб'єктів, що суперечать законодавству, ущемляють права та законні інтереси суб'єкта господарювання або споживачів; визнання недійсними господарських угод із підстав, передбачених законом; - відновлення становища, яке існувало до порушення прав та законних інтересів суб'єктів господарювання; - припинення дій, що порушують право або створюють загрозу його порушення; - присудження до виконання обов'язку в натурі; - відшкодування збитків; - застосування штрафних санкцій; - застосування оперативно-господарських санкцій; - застосування адміністративно-господарських санкцій; - установлення, зміни і припинення господарських правовідносин; - інші способи, передбачені законом [3, с. 92].

Захист прав суб'єктів господарювання - це система передбачених законом заходів, які здійснюються уповноваженими особами або суб'єктами господарювання з метою відновлення порушених прав, усунення перешкод у реалізації цих прав, запобігання вчиненню таких порушень у майбутньому та притягнення винних осіб до відповідальності. Використання цього поняття допоможе зрозуміти сутність та зміст захисту прав суб'єктів господарювання та сприятиме удосконаленню відносин, які виникають у разі порушення прав цих суб'єктів.

Існування різних підходів до розуміння поняття захисту прав суб'єктів господарювання, спонукає виокремити його ознаки, які, у свою чергу, допоможуть з'ясувати сутність самої категорії: - мета захисту, а саме відновлення порушених прав, яка одночасно є й призначенням захисту, оскільки захист має значення тільки за умови можливості й бажання особи, чії права порушені, відновити свої права, що обов'язково повинно бути здійснене при їхньому захисті. При досягненні мети захисту значимим є максимальне

дотримання при цьому інтересів суспільства; - забезпеченість захисту вповноваженими державними органами, серед яких - господарські й адміністративні суди України; органи прокуратури, Міністерства юстиції України, податкові органи, органи захисту прав споживачів, охорони праці, Антимонопольного комітету та інші; - наявність способів, за допомогою яких уповноважені державні органи захищають права суб'єктів господарювання. Здійснення права на захист належного суб'єкту господарювання права чи охоронюваного законом інтересу та саме виникнення цього права та інтересу ґрунтується на факті їх порушення, оспорювання чи не визнання, що може бути водночас визначено як підстава для захисту прав суб'єктів господарювання [4, с.7].

В свою чергу, важливим аспектом захисту прав суб'єктів господарювання є спосіб та форма захисту. Захист прав суб'єктів господарювання може здійснюватися за допомогою юрисдикційних та позаюрисдикційних форм. Юрисдикційний захист здійснюється відповідними державними та іншими органами. Позаюрисдикційні форми захисту полягають у застосуванні самими суб'єктами господарювання передбачених законодавством способів захисту своїх прав.

Відповідно до Глави 3 ЦК України визначені форми захисту цивільних прав та інтересів залежно від суб'єкта, що його здійснює: захист судом (ч. 1 ст. 16 ЦК), захист, що здійснюється Президентом України, органами державної влади, органами місцевого самоврядування (ст. 17 ЦК), захист цивільних прав нотаріусом (ст. 18 ЦК), самозахист (ст. 19 ЦК) [5].

Форми та способи захисту порушених прав суб'єктів господарювання набувають все більшої актуальності у зв'язку із оновленням господарського законодавства, дією ГК України, трансформацією самих способів в умовах розвитку ринкової економіки.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К.: Парламентське видавництво, 2006. – 21 с.
2. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 436 // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>
3. Григорчук М. В. Органи захисту прав і охоронюваних законом інтересів суб'єктів господарювання / М. В. Григорчук // Економіка та право. - 2016. - № 3. - С. 90-97
4. Григорчук М.В. Захист прав та охоронюваних законом інтересів суб'єктів господарювання: матеріальний та процесуальний аспекти / М.В. Григорчук // Теорія і практика правознавства - 2017. - Вип. 1 (11). – С. 1- 13
5. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ ЯК СКЛАДОВОЇ УСПІШНОЇ ЗОВНІШНЬО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Радамська Т.В.,

*студентка юридичного факультету, кафедри державно-правових дисциплін
ВНЗ “Університет економіки та права “КРОК”, м. Київ, Україна
e-mail: eu.ua.consult@gmail.com*

Сучасні умови ведення бізнесу, зокрема, зовнішньоекономічної діяльності зумовлюють перегляд існуючих підходів, пошуку і розвитку тих напрямів діяльності, які в умовах пандемії зможуть бути ефективними.

Серед факторів, які раніше впливали на зовнішньоекономічну діяльність українських підприємств додалось ще і розгортання в світі пандемії COVID-19, що спричинило суттєві зміни в життєдіяльності населення світових країн та вплинуло на зниження ділової активності. На сьогоднішній день можемо спостерігати зріст обсягів електронної комерції по всьому світі, що вже призвело до переорієнтації підходів у веденні зовнішньоекономічної діяльності.

Одним із завдань Плану з реалізації Експортної стратегії України (“дорожньої карти” стратегічного розвитку торгівлі) на 2017-2021 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 р. №1017-р. [5], є розвиток інфраструктури електронної комерції з метою полегшення експорту товарів роздрібною торгівлі через Інтернет шляхом гармонізації законодавства України з питань електронної комерції із законодавством Європейського союзу.

Закон України від 03.09.2015 р. “Про електронну комерцію” (із змінами) [2] визначає організаційно-правові засади діяльності у сфері електронної комерції в Україні, встановлює порядок вчинення електронних правочинів із застосуванням інформаційно-телекомунікаційних систем та визначає права і обов’язки учасників відносин у сфері електронної комерції.

В українському законодавстві термін “електронна комерція” [2] визначається як відносини, спрямовані на отримання прибутку, що виникають під час вчинення правочинів щодо набуття, зміни або припинення цивільних прав та обов’язків, здійснені дистанційно з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем, внаслідок чого в учасників таких відносин виникають права та обов’язки майнового характеру.

Розуміння терміна “електронна комерція” Комісією Організації Об’єднаних Націй з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ) є значно ширшим і охоплює всі види комерційної діяльності, що здійснюється шляхом обміну інформацією, створеною, надісланою, отриманою та збереженою електронними, оптичними чи схожими засобами, включаючи, але не обмежуючись, електронний обмін даними (ЕДІ), електронну пошту, телеграму, телекс або телефакс [6].

Зауважимо, що в електронній комерції залишаються невирішеними ряд проблем, які важливі для правильної організації даного виду господарської діяльності та правового захисту сторін у цих відносинах. Зокрема:

1. підтвердження отримання акцепту чи іншої комп'ютерної інформації, в тому числі рекламного характеру, переданої засобом інформаційних технологій, а також проблема індивідуалізації суб'єкта, що провадить діяльність у мережі.

2. Застосування електронного підпису [3] [4].

3. Вибір законодавства, яке належить застосовувати до випадків виникнення спорів, оскільки мережа є транскордонною.

4. Забезпечення захисту персональних даних та заборона щодо їх поширення без згоди будь-кого з учасників.

5. Неврегульованість ведення бухгалтерського обліку на підставі електронних документів.

Водночас можемо констатувати невррегульованість комплексу відносин, пов'язаних із використанням електронної інформації в таких сферах, як: митне оформлення та оподаткування, електронні платіжні системи, захист інтелектуальної власності, безпека, конфіденційність і т.д.

Серед інших заходів, які в перспективі вирішать проблемні питання та забезпечать ефективне правове регулювання електронної комерції, варто вказати наступні:

1. Необхідно в законодавстві, що регулює господарську діяльність, визначити механізми укладання та виконання господарських договорів з використанням Інтернету та легалізувати способи взаєморозрахунків, які при цьому застосовуються. Тобто юридично визнати електронний договір [1].

2. Обов'язково передбачити гарантування судового захисту прав особам, які здійснюють електронну комерцію, та споживачів такого виду торгівлі.

3. Закласти та чітко виписати питання захисту прав споживачів в електронних договорах в умовах електронної комерції.

4. Необхідно удосконалити та привести у відповідність до відповідного регламенту ЄС захист персональних даних в умовах електронної комерції та передбачити відповідальність за порушення встановлених норм. Врахувати положення GDPR, що вважається кращою практикою у сфері регулювання відносин, пов'язаних із обробкою та захистом персональних даних.

5. Потрібно передбачити захист прав інтелектуальної власності в частині захисту прав на знак для товарів і послуг, який буде передбачати заборону подальшого перепродажу товару, позначеного певним знаком, без згоди володільця даного знаку.

6. Необхідно передбачити можливість он-лайн вирішення спорів, що можуть виникати між сторонами електронної комерції.

Таким чином, прийняття невідкладних заходів щодо вдосконалення українського законодавства у сфері правового регулювання електронної комерції є надзвичайно актуальним. Такі заходи особливо актуалізуються в

контексті гармонізації законодавства України із законодавством ЄС. Це надасть українським підприємцям можливість стати повноправними учасниками електронного ринку Європейського союзу.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України, 2003, №18, №19-20, №21-22, ст.144
2. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015р., із змінами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19>
3. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017р., із змінами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19>
4. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003р., із змінами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15>
5. Експортна стратегія України (“дорожня карта” стратегічного розвитку торгівлі) на 2017-2021 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1017-2017>
6. Актуальні проблеми господарського права (особлива частина): підручник/за ред. В.С. Щербини, В.В. Резнікової. – Київ: Видавництво Ліра-К, 2018-672 с.

НОРМАТИВНО ПРАВОВЕ-ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗРОБЛЕННЯ ПРОЕКТУ ЗЕМЛЕУСТРОЮ ЩОДО ВІДВЕДЕННЯ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ З КОМУНАЛЬНОЇ В ПРИВАТНУ ВЛАСНІСТЬ (на прикладі м. КИЇВ)

Рибченко В.І.,

*студент кафедри державно-правових дисциплін,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: justflow666@gmail.com,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4345-5956>*

Тема відведення земельних ділянок, є надзвичайно актуальною, адже відповідно до Конституції України «Земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави.

Право власності на землю гарантується. Це право набувається і реалізується громадянами, юридичними особами та державою виключно відповідно до закону» [1, ст. 14].

Крім того, варто наголосити, що «правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України» [1, ст.19].

Варто зазначити, що громадяни України мають право відведення у власність земельної ділянки безоплатно, проте чимало громадян ним не користуються через необізнаність у зазначеному питанні. На це може бути безліч причин, але головною причиною вважаємо те, що рівень правової свідомості громадян на сьогодні є доволі низький.

Практичний досвід засвідчує, що громадяни, які зацікавлені в отриманні у власність земельної ділянки безоплатно, знаючи про це право, завжди намагаються дізнатися в тому місці, де вони подають заяву, щодо отримання дозволу на відведення земельної ділянки з державної або комунальної власності в сільській, селищній, міській раді. Оскільки, як зазначено вище, правосвідомість громадян не на найвищому рівні, то вони вірять тому, що їм там кажуть, наприклад, про черги на отримання земельних ділянок, або про те, що достатньо написати заяву без зазначення орієнтованого місця розташування та орієнтованих розмірів, після чого громадяни не розуміють, чому вони отримують мотивовану відмову на їх заяву. Ще однією з проблем з якою ми стикалися, є те, що громадяни вважають, що вони можуть отримати земельну ділянку тільки за місцем їх реєстрації, але земельний кодекс регламентує інше.

Відповідно до частини 6 та 7 статті 118 Земельного кодексу «Громадяни, зацікавлені в одержанні безоплатно у власність земельної ділянки із земель державної або комунальної власності для ведення фермерського господарства, ведення особистого селянського господарства, ведення садівництва, будівництва та обслуговування жилого будинку, господарських будівель і

споруд (присадибної ділянки), індивідуального дачного будівництва, будівництва індивідуальних гаражів у межах норм безоплатної приватизації, подають клопотання до відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування, який передає земельні ділянки державної чи комунальної власності у власність відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу [2, ст.118].

Законодавство також передбачає, що «відповідний орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування, який передає земельні ділянки державної чи комунальної власності у власність відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, розглядає клопотання у місячний строк і дає дозвіл на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки або надає мотивовану відмову у його наданні. Підставою відмови у наданні такого дозволу може бути лише невідповідність місця розташування об'єкта вимогам законів, прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів, генеральних планів населених пунктів та іншої містобудівної документації, схем землеустрою і техніко-економічних обґрунтувань використання та охорони земель адміністративно-територіальних одиниць, проектів землеустрою щодо впорядкування територій населених пунктів, затверджених у встановленому законом порядку» [2, ст.118].

Якщо більш детально поглиблюватись в законодавство, як зазначалося в статті 118 Земельного кодексу України, заява має бути розглянута в місячний строк, а своєчасний розгляд має забезпечити київський міський голова, відповідно до частини 4, п.8, статті 42 Закону України «про місцеве самоврядування» «Сільський, селищний, міський голова: скликає сесії ради, вносить пропозиції та формує порядок денний сесій ради і головує на пленарних засіданнях ради» [3, ст.42].

Київський міський голова, має забезпечувати належну роботу виконавчого комітету, та скликати сесії, на яких мають розглядатися заяви громадян щодо надання дозволу на розроблення проекту землеустрою. Практика засвідчує випадки, коли в місячний строк заява не виноситься на розгляд сесії, але, як вбачається в законі, громадянин може скористатися правом мовчазної згоди відповідно до ч.3 п.3 статті 123 Земельного кодексу, та почне розробляти проект. У цей час міська рада може надати дозвіл іншій особі, а гроші повертати людині, яка розробила даний проект, ніхто не буде, так само як і компенсувати її час. Аналізуючи судову практику, в зазначеній категорії справ, очевидно, що «ті особи, які набули право власності на нерухоме майно, повинні обов'язково оформити право власності або право користування на землю, сам факт набуття у власність об'єкта не посвідчує права власності або користування на землю.

Отже, тільки розроблення проекту землеустрою, навіть за принципом мовчазної згоди, при наявності права власності на об'єкт нерухомого майна, ще не означає, що такі особи мають всі законні підстави володіти та користуватись землею.

Судова практика та не поодинокі випадки, зводяться до того, що розроблення проекту землеустрою декількома особами на одну земельну

ділянку є можливим, а наявність рішень (розпорядження) про надання дозволу на розроблення документації із землеустрою щодо відведення земельних ділянок із земель державної чи комунальної власності не є підставою для відмови іншій особі у наданні дозволу на розроблення документації із землеустрою органами виконавчої влади чи місцевого самоврядування»[4].

У підсумку варто зазначити, що процедура щодо отримання дозволу на розроблення проекту землевідводу від самого початку подання заяви починається тим, що громадянину необхідно самостійно знайти вільну земельну ділянку, але у власній юридичній практиці я не зустрічав реєстру з переліком вільних земельних ділянок. Після того, як громадянин знайшов таку ділянку, наступним кроком є зазначення орієнтованих розмірів земельної ділянки та місцезнаходження, разом з тим, як зазначено вище, ще не відомо, чи київська міська рада не надала іншій особі дозвіл на розроблення проекту землевідводу.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Земельний кодекс України від 25.10.2001 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР) – 2002 - № 3 – 4 – ст.212
3. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» 21.05.1997 // Відомості Верховної Ради України (ВВР) – 1997 – № 24 – ст.170
4. Практичний та судовий досвід під час випадків розроблення двох проектів землеустрою на одну земельну ділянку [Електронний ресурс]:– Протокол – юридичний інтернет ресурс Режим доступу: [praktichniy_ta_sudoviy_dosvid_pid_chas_vipadkiv_rozroblennya_dvoh_proektiv_zemleustroyu_na_odnu_zemelnu_dilyanku](#). – Назва з домашньої сторінки Інтернету.

НЕКРИТИЧНЕ ЦИТУВАННЯ В ІСТОРИКО-ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ АБО ІСТОРІЯ ОДНОГО «ПЛАГІАТУ» КРІЗЬ ВІКИ

Сокальська О.В.,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

e-mail: co2001@ukr.net,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8737-0829>

Уже стало традиційним в кваліфікаційних роботах додавати історичного екскурсу до вивчення галузевої проблеми або інституції. Чи то як прикладу застосування історико-юридичного методу, чи ілюстрації енциклопедичних знань дослідника. Однак, переважно, такий підхід, особливо в очах фахівця історика чи історика права, навпаки підтверджує повне нерозуміння історичних реалій та причинно-наслідкових зв'язків. Думається, якщо б історик права брався писати розділ–другий на специфічну галузеву проблему – це теж виглядало б на рівні хорошого реферату, не більше.

Але чи варто до питання підходити з засада відомого вислову байкаря І. Крилова: «Беда, коль пироги начнет печи сапожник, А сапоги тачать пирожник»? Ні. Для дослідника важливо розібратися в історичному шляху формування інституту, який він вивчає. Але чи виносити ці, для історика чи історика права очевидні істини, на захист, публікувати їх окремими статтями? Очевидно, це лишається на роздуми автора. В історико-правових дослідженнях є один підводний камінь, а може й не один, на якому часто розбиваються молоді «лоцмани» – це джерела, які мають бути, але яким ще й не завжди можна довіряти. Некоректне ставлення до першоджерел, некритичне цитування та запозичення з другорядних джерел, як то праці інших науковців, що не переобтяжують себе підтвердження тих чи інших тез посиланнями, може призвести не до примноження нових знань, а дублювання застарілої, недостовірної інформації, що часто-густо давно заперечена колегами або представниками суміжних галузей.

З відходом від радянської наукової парадигми дослідники (історик, історик права, правник) з жагою направили свої погляди на праці дореволюційних авторів. Зацитувати у дисертаційному дослідженні класиків дореволюційної юриспруденції М. Таганцева, М. Владимирського-Буданова, І. Фойницького, О. Кістяківського стало правилом хорошого тону. Однак в результаті того, що інколи «цитували» цілі абзаци або сторінки, ми отримали не нові знання, а «реконструкцію історико-правової дійсності» на рівні наукових досягнень XIX ст. Важко собі уявити, що в природничих чи медичних науках дослідники обмежуються працями авторитетів XIX ст., абсолютно ігноруючи здобутки науки за останні 120 років.

Однією з розхожих тез в історико-правових дослідженнях тюремного патронату та опіки є твердження про запровадження І Нікейським собором 325 р. інституту *procuratores pauperum* – осіб, які мали опікуватися бідними та ув'язненими, відвідувати їх, забезпечувати їжею, одягом і виступати

поручителями. Про це, як загально відомий факт, без підтвердження у відповідному джерелі, згадує І. Фойницький у першому підручнику з тюремознавства, а вже нині і вітчизняні автори, російські дослідники тощо.

Однак, для того, хто хоча б побічно знайомий з історією християнської церкви, очевидно, що на I Вселенському Нікейському соборі 325 р. ухвалено 20 канонів, це були основоположні питання і у них про опіку над ув'язненими не йдеться. Однак, авторитетний професор все ж десь узяв це твердження?

Огляд тюремознавчої зарубіжної літератури XIX ст., з якою, безумовно були знайомі вчені Російської імперії, засвідчив, що вперше зазначена теза висловлена одним із піонерів європейської тюремної науки Н. Г. Юліусом у циклі лекцій *Leçons sur les prisons*, опублікованих у 1828–1831 рр. Вчений посилався на 80 канон під назвою «De electione procuratoris rauperum et de officio ejus», зазначивши його додано до постанов Нікейського собору разом з іншими канонами арабською мовою, виявленими лише в одному екземплярі. Даний канон уміщено в збірках XVI–XVII ст., зокрема С. Бініуса, Дж. Б. Сканаролі та ін. Отже, у Н. Г. Юліуса було канонічне джерело і не було, імовірно, сумнівів, що воно істинне і що ця інституція започаткована саме 325 р.

У подальшому тезу Н. Г. Юліуса про утвердження Нікейським собором інституту християнського тюремного опікунства повторюють інші тюремознавці: 1838 р. швейцарець М. Греллет-Ваммі у роботі *Manuel des prisons, ou Exposé historique, théorique et pratique du système pénitentiaire*, 1851 р. відомий французький тюремознавець Л.-М. Моро-Крістоф у виданні *Du problème de la misère et de sa solution chez les peuples anciens et modernes*. Однак без посилання на Н. Г. Юліуса та канонічне першоджерело. У 1874–1875 рр. вказана теза з'являється в роботах російських тюремознавців: спершу у статті І. Я. Фойницького без зазначення джерела, а рік потому – в роботі Д. Г. Тальберга з посиланнями на Н. Г. Юліуса.

Однак, уже в 70–80-х роках XIX ст. дослідники, зокрема К. Й. Хефеле та К. Смірнов, встановили, що так звані арабські канони, віднайдені у XVI ст., не мають жодного відношення до I Нікейського собору. За походженням вони належать до різних століть і різних Вселенських та Помісних соборів. Інститут же *procuratores rauperum* – уповноважених управителів майном, що за тестаментом передавалося на користь бідноти, набув поширення лише у XIV–XV ст. Тому, дозволимо собі припущення, що під час перекладу «арабських канонів» було використано загальновідомий у той час термін *procuratores rauperum*, оскільки їх повноваження відповідали тому, що було описано в тексті 80 канону.

Отже, у кінці XIX ст. ґрунтовні дослідження постанов Нікейського собору переконливо доводили, що у 325 р. затверджено лише 20, а не 80 канонів, і згаданий нами, один із арабських канонів, не має стосунку до I Вселенського собору. Однак еліта європейської тюремної науки, імовірно, не дуже цікавилася дослідженнями ранньохристиянських канонів.

Не змінилася ситуація і в наступні 100 років. Завдяки популярності зазначеного підручника І. Фойницького у сучасних роботах з історії тюрми та

душпастирського служіння повсякчас з'являється теза про установлення 325 р. Нікейським собором *procuratores pauperum* – опікунів ув'язнених і, досить часто, без посилання на джерело, що лише продовжує «традицію», започатковану шановним професором.

Список використаних джерел:

1. Grellet-Wammy M. *Manuel des prisons, ou Exposé historique, théorique et pratique du système pénitentiaire*. Paris-Genève, 1838. P. 6.
2. Julius N. H. *Leçons sur les prisons: présentées en forme de cours au public du Berlin en l'année 1827. Tome premier*. Paris, 1831. P. 244.
3. Moreau-Christophe L.-M. *Du problème de la misère et de sa solution chez les peuples anciens et modernes*. T. 2. Paris. 1851. P. 321.
4. Воронов Л. *Документы и акты, входящие в состав «Деяний первого Вселенского Собора 325 года»*. URL: https://azbyka.ru/otechnik/Liverij_Voronov/dokumenty-i-akty-vkhodjashhie-v-sostav-dejanij-pervogo-vselenskogo-sobora-325-goda/ (дата звернення: 10.10.2020).
5. Смирнов К. Н. *Обозрение источников истории Первого вселенского никейского собора : Сочинение на степень магистра богословия К. Смирнова*. Ярославль : типолитогр. Г. Фальк, 1888. 358, IV с.
6. Тальберг Д. Г. *Исторический очерк тюремной реформы и современные системы европейских тюрем*. Киев, 1875. 70 с.
7. Фойницкий И. Я. *Тюремная реформа и тюрьмоведение*. Журнал гражданского и уголовного права. 1874. Кн. 1. (январь-февраль). С. 185–206.
8. Фойницкий И. Я. *Учение о наказании в связи с тюрьмоведением*. СПб : Типография Министерства путей Сообщения, 1889. 503 с.

ІНСТИТУТ ПРИВАТНОЇ ДЕТЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПОЛЬЩІ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Тупіченко Ю.К.,

*студент кафедри правознавства,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м.Київ, Україна
e-mail: yullichkafox@gmail.com*

Француз А.Й.,

*Герой України, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м.Київ, Україна
e-mail: anatoliyff@krok.edu.ua*

Конституційна криза, знищення антикорупційного законодавства і втрата довіри до правоохоронних органів – стимулює розвиток недержавних організацій та появу фізичних осіб, охороняють приватну власність, забезпечують особисту безпеку, захищають життя та здоров'я громадян. Серед таких: охоронні агентства, бодігарди та приватні детективи.

Відсутність правового регулювання детективної діяльності в Україні – дуже велика юридична проблема, яка відділяє нас від сучасного Європейського світу. Бажання чинної влади тримати контроль над правоохоронними органами і слабка реалізація правоохоронної та розшукової діяльності – сприяє активному розвитку злочинності на території України. Це змушує Українських науковців та правників вивчати міжнародний досвід для ефективного впровадження інституту детективної діяльності, згідно чинного міжнародного законодавства.

Діяльність приватних детективів в європейських країнах – забезпечується правом громадян цих країн захищати свої Конституційні права. Також, на території країн Євросоюзу діяльність приватних детективів легальна та чітко прописана в законодавстві [1].

Дослідження інституту приватної детективної діяльності на території Польщі - необхідне для українських науковців. Це дає можливість на досвіді сусідньої, пострадянської країни зі схожим менталітетом вивчити нюанси та методологію впровадження ефективного правового регулювання приватної детективної діяльності.

Про успіхи Польщі в детективній діяльності говорить не лише наявність законодавства, а і 1633 ліцензованих детективів та агенств [2].

Діяльність приватних детективів в Польщі регулює Закон «Про детективні послуги» прийнятий 06 липня 2001 року. В цьому законі чітко визначені права, обов'язки та процедура набуття офіційного статусу детектива, регулюється перелік детективних послуг. Важливим в цьому законі, також є перелік і визначення основних термінів, таких як «детектив», «детективна діяльність», «послуги детективів» [3].

Хто такий приватний детектив, згідно польського законодавства? Це питання регулює стаття 29 Закону Республіки Польща «Про детективні послуги». В ній визначено, що детектив – особа, що досягла віку 21 рік, громадянин Польщі або іншої держави-члена ЄС, працездатний, здобув хоча б

середню освіту та не був раніше засуджений за умисний злочин. Для колишніх правоохоронців обов'язковою умовою є відсутність примусового звільнення чи дисциплінарних проступків протягом останніх п'яти років. Також, обов'язковим є позитивний відгук або характеристика начальника Муніципального Коменданта Поліції. Для того, щоб отримати право займатись детективною діяльністю особа має скласти кваліфікаційний іспит, пройти психологічний та медичний огляд. Досвід роботи в поліції або юридична освіта для польського детектива – не є обов'язковою умовою [3].

Детективна діяльність в Польщі – ліцензована. Ліцензія є безстроковою, за неї кандидат має сплатити ліцензійний збір.

Контролюють діяльність детективів – органи внутрішніх справ Польщі. Вони ведуть реєстр детективів, зупиняють дію ліцензій та проводять перевірки. Варто зауважити, що дозволу на використання сили та зброї у польських детективів – немає [3].

Перелік детективних послуг, згідно Закону Польщі «Про детективні послуги» - дуже широкий. Закон, також чітко визначає поняття «детективних послуг», як діяльність зі збору, обробки та передачі інформації про людей, предмети та події, що здійснюються на підставі договору з клієнтом у формах та межах, визначених законодавством Польщі. Самі послуги визначаються статтею 2 цього закону. Список цих послуг не є вичерпним і включає в себе: справи, що впливають з правовідносин, пов'язаних з фізичними особами, бізнес-відносинами (виконання майнових та немайнових зобов'язань, незаконного використання торгових найменувань чи торгівельних марок, розголошення конфіденційних відомостей, розголошення комерційної таємниці, недобросовісної конкуренції, тощо) [3].

Варто звернути особливу увагу на послуги пошуку безвісти зниклих осіб, боржників банків, осіб які ухиляються від сплати аліментів та пошук осіб, які переховуються від правосуддя. Ці послуги детективів – особливо актуальні в Українських реаліях, коли правоохоронні органи не здатні повноцінно виконувати свої функції. Фінансова зацікавленість в успішній роботі приватного детектива – може значно покращити рівень боротьби зі злочинністю в Україні [4].

Значним попитом в Польщі користується перевірка інформації детективами про шкоду, завдану страховим компаніям. Ця послуга тісно пов'язана з частими випадками так званого страхового шахрайства – введення в оману застрахованими особами страхових установ, за для отримання страхової виплати [4].

Також, досить важливим є те, що приватний детектив має не лише права, а і обов'язки. Серед яких – нерозголошення особистої інформації, обов'язок попередження про початок приватного слідства у кримінальній справі – правоохоронних органів, заборона роботи без ліцензії. Детективи несуть відповідальність за порушення законів, згідно Кримінального кодексу та інших законів Польщі [3].

Отже, від здобуття Україною незалежності, було декілька спроб Верховною Радою прийняти Закони «Про приватну детективну діяльність».[5]

Але через ряд причин: норми закону, які б могли викликати юридичну колізію та небажання влади відмовлятися від монополії в розшуковій діяльності МВС – закони прийняті не були. В час конституційної кризи, ми маємо звернути особливу увагу на важливість імплементації приватних детективів не лише одним законом, а обов'язковим узгодженням всіх положень з чинним законодавством України.

Чому необхідний такий закон? Для того, щоб чітко прописати права, обов'язки та послуги приватних детективів. Створити єдиний реєстр юридичних осіб, які займаються детективною діяльністю, що дасть можливість налагодити діалог між приватними детективами та правоохоронними органами. Ця співпраця допоможе покращити рівень боротьби зі злочинністю, зменшити навантаження на правоохоронні органи, знизити корупційну складову в розшуковій діяльності поліції.

Законодавство Польщі – гарний приклад для вітчизняних законодавців щодо досвіду успішного впровадження, на законодавчому рівні, приватної детективної діяльності.

Список використаних джерел:

1. *Теоретико – правові засади становлення, розвитку та діяльності інституту приватних детективів в Україні : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (02.03.2017) / Університет економіки та права «КРОК» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://library.krok.edu.ua/media/library/category/materiali-konferentsij/2017-03-02_tezy-mizhnarodnoyi-naukovo-praktychnoyi-%D1%81onference-krok.pdf*
2. *Rejestr przedsiębiorców wykonujących działalność regulowaną w zakresie usług detektywistycznych [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://archiwumbip.mswia.gov.pl/bip/form/166,Rejestr-przedsiębiorcow-wykonujacych-dzialalnosc-regulowana-w-zakresie-uslug-det.html?page=20>*
3. *Ustawa o usługach detektywistycznych z dnia 6 lipca 2001 r. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20020120110>*
4. *Недержавна охоронна і правоохоронна діяльність в Україні [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид.наук : 12.00.10 / Юрко Сергій Сергійович ; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". - Одеса, 2017. - 21 с.*
5. *Проект Закону про приватну детективну (розшукову) діяльність №10024 від 08.02.2019 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH7QG00A.html.*

ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ СІМЕЙНОЇ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ

Фокін О.В.,

*студент магістратури напрямку «Медіація та менеджмент конфліктів»
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна
e-mail: Alexey.Fokin@ukr.net*

У світовій практиці ефективність медіації доведена численними дослідженнями, проведеними в країнах англо-саксонської правової сім'ї. Вирішення конфліктів до звернення до суду досягається у 70-80% випадків кожних сімейних пар, що звернулися до медіаторів. Майже 90% усіх сімейних пар, які звернулися за допомогою, залишаються задоволеними досягнутими угодами. Для досягнення прийняттого для обох сторін рішення щодо конфліктного питання в середньому потрібно 12 годин [1].

Відповідно до шкали Холмса і Рея «Топ-10 найбільш стресових життєвих подій» справи, що пов'язані із сімейними конфліктами (зокрема, розлученнями) знаходяться на другому місці в рейтингу найбільш стресових подій у житті людини [2]. Сімейні конфлікти, що пов'язані із розлученням та поділом майна випереджають переживання, пов'язані із ув'язненням або навіть смертю родича. «Сімейні справи» дійсно завжди дуже емоційні, а причини таких конфліктів часто мають приховані складові. Ці самі складові можуть виявитися «ключами» для мирного врегулювання спору. Спрямування сторін до їхнього пошуку є одним із завдань медіатора. І це є її суттєвою відмінністю від судового порядку розгляду справи, який у порівнянні із медіацією є суто технічною процедурою.

Це пояснює, чому в Західних країнах найпопулярнішим способом вирішення сімейних спорів є сімейна медіація, яка вважається одним з найбільш поширених видів медіації. Зазвичай сімейна медіація застосовується для врегулювання розбіжностей, які виникають під час розлучення подружжя та стосуються питань проживання батьків і дітей, виховання та спілкування з дитиною, сплати аліментів, поділу майна.

У Німеччині, Австрії, Данії, Фінляндії, Нідерландах, США сімейна медіація стала одним із затребуваних видів медіації. Сьогодні сімейні медіації проводять як практикуючі медіатори, так і державні службовці управлінь у справах молоді, спеціалізовані організації, асоціації та установи, місцеві органи опіки переважно щодо справ, пов'язаних з вихованням дітей після розлучення батьків [3].

Враховуючи той факт, що сімейна медіація дуже поширена в багатьох європейських країнах та США і стала найпопулярнішим способом вирішення сімейних конфліктів позасудовим способом. Маємо надію, що Україна запозичить позитивний досвід вирішення сімейних конфліктів шляхом медіації.

На нашу думку, для того, щоб сімейна медіація повноцінно запрацювала в Україні, необхідно ухвалити спеціальний Закон України «Про медіацію», в якому передбачити обов'язкове врегулювання деяких категорій справ шляхом медіації, в позасудовому порядку (зокрема справ про розлучення, поділ майна,

призначення аліментів тощо). Введення медіації, як обов'язкового досудового способу вирішення спору могло бути вдалою реалізацією ч.4. ст. 124 Конституції України та розгрузити суди від цих категорій справ [4].

Якщо проаналізувати статистику шлюбів і розлучень в Україні за 2018 рік, то за даними Державної служби статистики України, у 2018 р. було зареєстровано 228 411 шлюбів, а розлучень — 153 949 [5]. Ця інформація за даними органів державної реєстрації актів цивільного стану без урахування розірвань шлюбів, здійснених у судовому порядку та без урахування інформації з тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Звісно, це офіційна статистика. Вона не має даних про проживання людей без реєстрації шлюбу або осіб, які перебувають у шлюбі, але при цьому не є родиною та з деяких причин не розлучаються.

І як це не прикро звучить, цей показник збільшився в порівнянні з попереднім 2017 роком. За цими цифрами скриваються десятки тисяч зруйнованих українських сімей і велика частина цих розлучення може перетворитися у судові справи. Якщо до цієї цифри додати справи про розлучення, що були розглянуті протягом 2018 року, судами першої інстанції (за даними Державної судової адміністрації України), а це біля 111,6 тис., то вбачається велике поле для роботи сімейних медіаторів. Саме завдяки медіації сторони можуть дійти до компромісу та покращити свої відносини. Не можна відкидати і ті випадки, де сторони сімейного конфлікту не примиряться, але з процесу медіації вони вийдуть з рішенням, яке буде задовольняти інтереси обох сторін. В такому випадку, в процесі медіації кожна із сторін буде мати можливість висловити свою позицію спираючись на дійсному інтересі та побажання щодо вирішення конфлікту.

Враховуючи вище наведене, на нашу думку прийняття профільного закону про медіацію, в якому буде закріплено обов'язковий порядок врегулювання деяких категорій справ в позасудовому порядку шляхом медіації та подальша популяризація медіації як успішного способу врегулювання конфліктів дасть великий поштовх для успішного розвитку медіації в Україні.

Найчастіше у справах про розірвання шлюбу, судді керуючись ст.111 Сімейного кодексу України, надають сторонам час для примирення. Згідно ст. 111 Сімейного кодексу України: «Суд вживає заходів щодо примирення подружжя, якщо це не суперечить моральним засадам суспільства». Важливою особливістю справ про розірвання шлюбу є те, що суд з урахуванням усіх фактичних обставин може відкласти розгляд справи та призначити подружжю строк для примирення, як це визначено ч. 7 ст. 240 Цивільного процесуального кодексу України, який не може перевищувати шести місяців [6], [7].

Доречним було б направляти в цей час сторони на медіацію. Це дасть змогу сторонам налагодити комунікацію і в більшості випадків вирішити спірні питання та повернутися до суду з мировою угодою або зовсім відмовитися від позову і зберегти добрі стосунки, може навіть і сім'ю.

Список використаних джерел:

1. Даниленко П. Сімейна медіація як альтернатива суду. *Юридична газета*. 2019. №38-39. URL: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/simeyne-pravo/simeyna-mediaciya-yak-alternativa-sudu.html> (дата звернення 07.11.2020).
2. Шкала Холмса і Рея «Топ-10 найбільш стресових життєвих подій». Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL: <http://bit.do/fKWco> (дата звернення 07.11.2020).
3. Потьомкіна Ю. Медіація у сімейних спорах: шлях до примирення, порозуміння та врегулювання. *Юридична газета*. 2019. №4-5. URL: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/simeyne-pravo/mediaciya-u-simeynih-sporah-shlyah-do-primirennya-porozuminnya-ta-vregulyuvannya.html> (дата звернення 07.11.2020).
4. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
5. Статистичний щорічник України за 2018 рік. Державна служба статистики України. За ред. І.Є. Вернера. Житомир. 2019. 482 с. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/11/zb_yearbook_2018.pdf (дата звернення 07.11.2020).
6. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 р. № 2947-14/ Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21-22. Ст.135.
7. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV/ Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40. Ст. 492.

МЕДІАЦІЯ ЯК СПОСІБ ЗАХИСТУ ПРАВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Яновська А.В.,

*студент кафедри державно-правових дисциплін,
ВНЗ «Університет економіки та права, м. Київ, Україна,
e-mail: fik123@ukr.net*

Француз А.Й.,

*Герой України, д.ю.н., професор, заслужений юрист України,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: anatoliyff@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6874-3201>*

На сьогоднішній час медіація є одним із найпопулярніших альтернативних способів врегулювання спорів (конфліктів) у розвинених країнах світу. Він передбачає залучення посередника (медіатора), який допомагає сторонам конфлікту налагодити процес комунікації, проаналізувати конфліктну ситуацію таким чином, щоб сторони самостійно змогли обрати той варіант рішення який задовольнить інтереси і потреби обох учасників спору.

В Україні медіація набуває все більшої популярності. Українське суспільство потребує її майже в усіх видах правовідносин, у тому числі і політичних. У зв'язку з цим, медіація за останні роки починає здійснювати свій активний розвиток на території України. Свідченням тому є створення в Україні низки громадських організацій, які здійснюють розповсюдження медіації на території України. Дослідженню медіації як способу захисту прав суб'єктів господарювання присвячені праці вітчизняних та зарубіжних науковців: О. В. Белінська, В. Б. Бучко, А. П. Гаврилішин, В. П. Козирєва, В. В. Медведська, Ю. В. Розман та інших. Питання, пов'язані з застосуванням медіації досліджували також такі учені правники, як О. Беліков, Н. Л. Бондаренко – Зелінська, О. М. Боброва, С. В. Васильчак, А. О. Горова, Г. І. Єрмоменко, В. А. Жмудь, В. В. Землянська, Н. Н. Леннуар, Л. В. Руснак, Е. М. Рунессон, К. Кимберли, Н. М. Прокопенкота інші. та ін..

Метою дослідження є здійснення детального аналізу проблеми використання та перспектив розвитку медіації як способу захисту прав суб'єктів господарювання.

Сьогодні багато суперечок ведеться щодо запровадження ролі медіації на законодавчому рівні. Чимало дискусій відбуваються щодо реалізації інституту медіації в Україні, адже медіація як процес досудового врегулювання спорів містить багато переваг для сторін, на відміну від довготривалого судового розгляду.

За весь цей період на розгляд Парламенту було подано не один законопроект. Однак, на жаль, вони не знайшли підтримки у народних депутатів. Останній проект «Про діяльність у сфері медіації» №10425 був знятий з розгляду Парламентом, у зв'язку з розпуском Верховної ради. Однак проблема досі залишається актуальною та невирішеною.

Нещодавно була проведена конференція «Законодавче врегулювання медіації в Україні», на якій були присутні адвокати, науковці та медіатори з усієї України. На конференції стало зрозуміло, що медіація — це складний інститут. Напевно, ми ще не скоро побачимо її закріплення на законодавчому рівні. Дискусії розгорілися, коли медіатори почали виступати за обов'язковість запровадження медіації в різних правовідносинах (сімейних, фіскальних, господарських спорах тощо). Однак спільної думки не дійшли.

Окрім того, медіаторам було запропоновано спробувати саморегульовану модель, яка діє в адвокатурі. Це так звана єдина Всеукраїнська асоціація медіаторів, яка визначає загальні принципи діяльності та засади доступу до професії, кваліфікаційні та дисциплінарні органи. Проте думка не знайшла підтримки від усіх, адже вважається, що подібна централізація неможлива, оскільки в різних галузях, в яких відбуваються суперечки, можуть висуватися різні вимоги до медіаторів. Тому навіть проведення спільних зустрічей для обговорення важливих положень прийняття майбутнього закону не закінчилося успіхом.

На мою думку, надмірна зарегульованість інституту медіації просто її знищить та ще довго не буде підніматися питання щодо її становлення, а сторони конфлікту так само звертатимуться за захистом своїх інтересів до «старих добрих» інститутів судової влади. Тому прийняття закону є дуже важливим, але він має бути рамковим, визначати загальні положення, які деталізуватиме спільнота.

Основними завданнями медіації у господарських спорах є оперативне вирішення господарської суперечки, досягнення позитивного результату, який задовольнить всі сторони конфлікту, та ефективне практичне впровадження результатів медіації.

Застосування інституту медіації для вирішення господарських суперечок є надзвичайно ефективним і дієвим механізмом, враховуючи високий відсоток звернень до господарських судів та низький відсоток виконання їхніх рішень. По-перше, впровадження медіації як засобу позасудового вирішення господарського конфлікту значно розвантажить господарські суди та збереже час і кошти його учасникам. По-друге, позитивно вплине на учасників господарського конфлікту, які спільно можуть прийняти найбільш вигідне для всіх рішення та зберегти порядні партнерські відносини.

Ще одним позитивним моментом Проекту Закону України «Про медіацію» є можливість використати інститут медіації в господарському спорі з нерезидентом. Під час судового вирішення спору з учасником-нерезидентом господарський суд має впевнитися в тому, що такого учасника належним чином повідомлено про час і місце розгляду справи, що на практиці є надзвичайно складним завданням.

Суддя, звичайно, може постановити рішення по суті справи за відсутності доказів належного повідомлення іноземного учасника. Однак таке право у господарського суду виникає лише після закінчення строку з дати направлення документа учаснику, який суддя визначив як достатній для цієї справи та який становить щонайменше 6 місяців. Про яку оперативність може йти мова, коли

для того щоб українському суб'єкту господарювання отримати рішення суду першої інстанції в господарському спорі з іноземним суб'єктом, потрібно чекати щонайменше півроку?

Для бізнесу швидкість вирішення господарського спору є ключовим чинником. Адже перспектива витратити час та ресурси на довготривалу судову тяганину, щоб в результаті не отримати реального виконання «вистражданого» судового рішення не приваблює нікого. Тож гнучкість та оперативність медіації одразу зробить її привабливим інструментом для вирішення спорів в очах господарюючих суб'єктів.

Таким чином, необхідність інституту медіації є очевидною для українського бізнесу, який давно і наполегливо потребує дієвого інструменту для швидко та ефективного вирішення власних конфліктів.

Список використаних джерел:

1. Адамович В.В., Васильчишин О.С. Проблеми розвитку страхування життя як соціально значимого виду страхування [Електронний ресурс]: В.В. Адамович, О.С. Васильчишин. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/public/02/11/23/118>.
2. Шумелда Я. Організаційні схеми та економічні механізми страхування життя / Я. Шумелда // Страхова справа. - 2012. - №3. - С.53-61.
3. Фурман В.М. Страховий ринок в Україні: проблеми становлення та стратегія розвитку [Електронний ресурс]: В.М. Фурман. – Режим доступу: <http://www.lib.ua-ru.net/injde/38207.htm>
4. Залетов О.М. Державне регулювання ринку страхування життя в Україні: Дис. канд. екон. наук: 08.00.08 / О.М. Залетов / Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана». – К., 2007. – 213 с.
5. Статистика страхового ринку України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://forinsurer.com/files/file00587.pdf>.
6. Хаменко К. Проблеми ринку страхування життя в Україні / К. Хаменко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pck.kneu.edu.ua/?p=344>
7. Чала Ю.В. Ринок страхування життя в Україні: тенденції та європейський досвід. // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія "Фінанси і кредит": науково-методичний журнал. - 2011. - № 1. - С. 25-32.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНСПЛАНТАЦІЇ ОРГАНІВ В УКРАЇНІ

Яценко Ю.М.,

*студентка кафедри державно-правових дисциплін,
ВНЗ «Університет економіки та права “КРОК”», м. Київ, Україна,
e-mail: yl.mhln@gmail.com*

Корольова В.В.,

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри державно-правових дисциплін,
ВНЗ «Університет економіки та права “КРОК”», м. Київ, Україна,
e-mail: ViktoriyaV:@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2998-6144>*

Трансплантологія рятувала тисячі життів і є стандартним методом лікування ряду патологій, а іноді є останнім шансом на порятунок людських життів. Беручи це до уваги, трансплантологію можна назвати феноменом ХХ століття. Тому своїми методами закон повинен сприяти прогресу трансплантології як перспективного та ефективного лікування. Однак з точки зору загальної системи цінностей, яка панує в сучасному суспільстві, закон повинен відповідати етичним вимогам. Це означає, що покращення рівня життя одних людей не повинно погіршувати рівень життя та здоров'я інших. Стаття 3 Конституції України проголошує, що життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека людини є найвищою цінністю [1]. Закріплені на конституційному рівні соціальні пріоритети є вкрай важливими на сьогоднішній день, а тому є необхідність створення передумов для вирішення складних як правових так і морально-етичних питань, пов'язаних з гарантіями дотримання основних прав і свобод людини у тому числі і питань, пов'язаних із трансплантацією органів.

Донорство та трансплантація органів є складною та делікатною процедурою, що порушує етичні, моральні та практичні проблеми. Той факт, що кількість людей у списку очікування на трансплантацію постійно збільшується, ускладнював ситуацію [2]. З моменту запровадження методу трансплантації кількість людей, які перебувають у списку очікування трансплантації, ніколи не збігалася з кількістю донорів [3, с. 456]. Ці цифри стосуються країн, які вже мають чітку правову основу для ефективної реалізації системи трансплантації (США, Німеччина), але Україна тільки починає підхоплювати ті тенденції та програми, які вже рятують тисячі життів в інших країнах.

Відносини у сфері трансплантології в Україні регулюються низкою нормативно-правових актів – Конституцією України [1], Цивільним кодексом України [4], Кримінальним кодексом України [5], законом України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» [6], який є базовим нормативно-правовим актом у сфері трансплантації анатомічних матеріалів людині в Україні та ін. У загальному вигляді Закон України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині», який набрав

чинності 1 січня 2019 року вніс низку досить позитивних змін до законодавства у сфері трансплантології.

Так, Законом про трансплантацію здійснено удосконалення термінологічного апарату і внесенням змін до існуючих термінів (трансплантація, анатомічні матеріали, реципієнт, фетальні матеріали людини, померла особа); було введено нові категорії правовідносин, а саме «перехресне донорство»; запровадження посади трансплант-координатора, який стає основною фігурою в системі трансплантації; законом передбачається створення та наповнення Єдиної державної інформаційної системи трансплантації, що призначена для збирання, реєстрації, накопичення, зберігання, обробки інформації та здійснення автоматизованого об'єктивного і неупередженого розподілу анатомічних матеріалів людини, визначення пари «донор – реципієнт».

Отже, новий Закон значно краще регулює питання трансплантації в Україні. Однак, на даний час реалізація Закону є великою проблемою через те, що уряд не розробив та не затвердив низку нормативно-правових актів для повноцінного функціонування даного Закону.

У наш час трансплантація органів є найбільш ефективним способом лікування певних захворювань на їх кінцевій стадії, таких як ниркова недостатність, і є єдиним методом лікування у разі порушення функціонування таких органів, як серце, печінка та легені [7, с. 521]. Тому суспільство усвідомило важливість трансплантації як методу лікування та порятунку людських життів і переходить від надмірної критики до ретельного філософського-правового аналізу, пошуку оптимального розв'язання проблем, що існують у сфері трансплантології.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Weiss J., Hofmann S.P., Immer F.F.: Patient characteristics of deceased organ donors in Switzerland 1998-2008. *Swiss med Weekly*. 2011. URL:<https://smw.ch/article/doi/smw.2011.13265>.
3. Norman D.J.: The kidney transplant wait-list: allocation of patients to a limited supply of organs. *Semin Dial*. 2005, P. 456-459.
4. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40–44. Ст. 356.
5. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 року. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 2526. Ст. 131.
6. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині : Закон України від 17 травня 2018 року. *Голос України*. 2018. № 115.
7. Balaska A., Moustafellos, Gourgiotis S. et al.: Changes in health related quality of life in Greek adult patients 1 year after successful renal transplantation. *Experimental and Clinical Transplantation*. 2006, P. 521-524.

LEGAL AND REGULATORY SUPPORT FOR BUSINESS IN THE REPUBLIC OF BELARUS DURING THE CRISIS

Matskevich L.,

*Ph. D. (Economics), associate Professor
Institute of Entrepreneurship, Minsk, Republic of Belarus
e-mail: matskevich-lidia*

Moyseenok O.,

*M. E., senior lecturer Institute of Entrepreneurship, Minsk, Republic of Belarus
@mail.ru, oksana.moyseenok@inbox.ru*

The role of small and medium-sized businesses in the economy of Belarus is well known to everyone, so it is quite logical and relevant to analyze the trends and measures observed in the field of entrepreneurship as of the beginning of 2020.

In order to create conditions for the development of entrepreneurial initiative and stimulate business activity, 10 regulatory legal acts were adopted in 2019 alone, including two decrees of the President of the Republic of Belarus and six resolutions of the Council of Ministers of the Republic of Belarus aimed at improving the business environment. The most effective measures were those that provide citizens with the opportunity to engage in their own business without registering as a business entity. As of January 1, 2020 - 42660 people were engaged in craft activities. In just a year, their number has increased by almost 16,000.

As of January 1, 2020 - 257 thousand individual entrepreneurs and 111 thousand small and medium-sized businesses were engaged in economic activities in the Republic of Belarus, including 97 thousand micro-organisms (87% of the total number of small and medium-sized businesses), 12 thousand small organizations (11 %) and 2 thousand medium-sized organizations (2 %).

The contribution of small and medium-sized businesses to the GDP of the Republic in 2019 amounted to 26.1 %, including small business organizations-15.9 %, medium-sized businesses-7 %, individual entrepreneurs-3.2 % [2].

It should be noted that entrepreneurship is fully able to reveal itself only in the appropriate business climate, which is formed, including through state policy. And the current role of individual, small and medium-sized businesses in ensuring the country's economic development is the main argument in favor of the need to continue providing state support and introducing its new forms in the current situation in the country.

Belarus did not introduce strict quarantine in 2020. The main part of the working economy and labor collectives have been preserved. Of course, health is a determining factor in making any decision, but there is a second side to the situation. The pandemic will end, and then-an economic crisis, reduced consumption, reduced social activity, a population with a depleted psyche, a depressive mood.

The country's leadership has chosen the tactic of «targeted measures» with strict control and responsibility on the part of state management bodies.

On April 24, 2020, President Alexander Lukashenko signed Decree No. 143 «on supporting the economy», which defines measures to ensure the sustainable operation

of the country's economy and social sphere, taking into account the impact of the coronavirus pandemic.

The decree provides for the implementation of measures to support business entities in certain sectors of the economy that are most affected by the current epidemiological situation. Certain provisions of the Decree take into account the interests of business.

Rent holidays and a moratorium on increasing the base rent and rent are being introduced. In addition, local administrative and Executive bodies are granted the right to reduce property taxes. It is recommended that legal entities and individual entrepreneurs - property owners - provide tenants with a deferred payment of rent, as well as reduce its amount, taking into account the volume of their revenue.

In accordance with the decree, the repayment of debt for energy resources in foreign currency is made at the ruble exchange rate set by the National Bank of Belarus as of December 31, 2019 to the foreign currency used for payments for energy resources.

According to the Decree, the Ministers of health, Antimonopoly regulation and trade, and the Chairman of the State Committee for standardization are granted the right to suspend the operation of stores and public catering facilities for a period of no more than 90 days if violations are detected. This measure is aimed at improving discipline in the work of business entities, which is especially necessary in the current economic and epidemiological situation.

The decree provides for changes in labor and social relations. The minimum period for warning employees about changes in essential working conditions without reducing the amount of remuneration is reduced. The period of possible temporary transfer of employees due to production needs, due to the adverse impact of the epidemiological situation, as well as to replace an absent employee is extended to three months.

It provides for the payment of temporary disability benefits to persons caring for a child under the age of ten who attend pre-school or General secondary education institutions, if this child belongs to the first-level contacts.

The procedure for public procurement and subsidiary liability is changing, and it is determined that the debt for energy resources in foreign currency is repaid at the ruble exchange rate set by the National Bank as of December 31, 2019 to the foreign currency used for payments for energy resources.

The decree also provides for other rules and regulations that will support the work of business entities and preserve labor collectives in conditions of slowing economic activity.

On the one hand, a lot depends on the decisions to support small and medium - sized businesses made by public administration bodies and local Executive authorities. on the other hand, those business entities whose managers (owners) show the ability to make creative and balanced business decisions survive, while maintaining stability and predictability. Nevertheless, there is a certain confusion and slow awareness of the need for rapid reorientation in the main mass of business entities, taking into account the already established economic policy in the market and the decline in consumer demand.

References:

1. Decree of the President of the Republic of Belarus No. 7" on the development of entrepreneurship " dated November 23, 2017.
2. [Electronic resource] access Mode [<https://www.belstat.gov.by>].
3. all over the world, state support mechanisms for business have been launched due to the coronavirus. What about us? [Electronic resource] access Mode:[<https://myfin.by/stati/view/vo-vsem-mire-zapustili-mehanizmy-gospodderzki-biznesa-iz-za-koronavirusa-a-kak-u-nas> 22.04.2020]
4. How the regions expanded measures to support SMEs in connection with the pandemic [Electronic resource] access Mode: [<https://xn--90aifddrld7a.xn--p1ai/novosti/news/kak-v-regionakh-rasshirili-mery-podderzhki-msp-v-svyazi-s-pandemiej>].

ПРОБЛЕМАТИКА ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ

Христюк І.В.,

*студентка кафедри державно-правових дисциплін,
ВНЗ «Університет економіки та права “КРОК”», м. Київ, Україна,
email: khristyukirina34@gmail.com*

Корольова В.В.,

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри державно-правових дисциплін,
ВНЗ «Університет економіки та права “КРОК”», м. Київ, Україна,
e-mail: ViktoriyaV:@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2998-6144>*

Правову основу діяльності державної виконавчої служби становлять Конституція України [1], Закон України «Про виконавче провадження» від 2 червня 2016 р. [2], Закон України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» [3], інші закони та нормативно-правові акти, що прийняті на їх виконання.

Примусове виконання рішень здійснюють державні та приватні виконавці. Закон України “Про виконавче провадження” закріплює положення про те, на підставі яких виконавчих документів підлягають примусовому виконанню рішення та яким вимогам вони повинні відповідати [2, ст. ст. 3, 4].

Якщо виконавчі документи дотримані всіх передбачених законодавством вимог державний виконавець відкриває виконавче провадження і вже в рамках виконавчого провадження здійснює заходи примусового виконання рішень.

У відповідності до пунктів 6, 7 частини третьої статті 18 Закону України «Про виконавче провадження» [2], виконавець під час здійснення виконавчого провадження має право накладати арешт на майно, кошти та інші цінності боржника. Також в Законі зазначається, що звернення стягнення на майно боржника полягає в його арешті, вилученні (списанні коштів з рахунків) та примусовій реалізації (ч. 1 ст. 48); арешт майна (коштів) боржника застосовується для забезпечення реального виконання рішення (ч. 1 ст. 56) [2].

Отже, в Законі поняття «арешт майна (коштів)» застосовується як стадія звернення стягнення на майно, так і як захід забезпечення реального виконання рішення. На нашу думку необхідно їх відокремлювати, адже згідно АСВП це дві різні постанови, які відповідно мають різну назву. Для виконання рішення можливе стягнення на майно з подальшою її реалізацією чи списання коштів з рахунків боржника за допомогою вимоги виконавця, яка направляється до фінансової установи.

Як показує практика, робота державного виконавця є достатньо клопіткою і відповідальною.

Збільшення кількості виконавчих документів, які надходять на виконання до органів державної виконавчої служби прямо пропорційно впливає на збільшення навантаження на кожного державного виконавця. Так, в роботі одного державного виконавця може бути від 700 (в середньому) і до 4000 виконавчих проваджень (по місту Києву). Та чи реально встигнути це все, при

кількості хоча би в тисячу виконавчих проваджень дотримуючись всіх норм закону з урахуванням строків прийняття рішень виконавцями та вчинення виконавчих дій? Звичайно ні, і знову пропущені строки й не виконання своїх посадових обов'язків. Перепоною до виконання даних обов'язків стають навіть стягувачі чи органи які видали виконавчий документ. Як приклад, бувають випадки коли відсутня дата народження боржника, але АСВП не дає можливості зареєструвати виконавчий документ без цих відомостей. З іншими даними таких проблем немає, проте є інші нюанси. Для винесення арешту чи для того щоб дізнатись інформацію стосовно боржника необхідний реєстраційний номер облікової картки платника податків. Законом України «Про виконавче провадження» він йде обов'язковим пунктом і в разі його відсутності в виконавчому документі чи заяві стягувача про примусове виконання державний виконавець має право відмовити у відкритті, що доволі вірно, проте думка суду щодо цього протилежна, не одноразово рішенням суду були скасовані повідомлення про повернення виконавчого документа без прийняття та зобов'язання прийняти такий до виконання. Що далі робити з виконавчим документом без реєстраційного номеру облікової картки платника податків боржника невідомо, якщо немає можливості його отримати, то в принципі і саме виконання рішення стає неможливим.

Розуміючи більш менш складність посади державного виконавця, можна дійти висновку, що на такій посаді особа довго не затримуються, але виконавчих проваджень це не стосується. Якщо ви тільки влаштувались і вам передали дільницю виконавця, який звільнився можете готуватись до чого завгодно. Матеріали, які не були внесені до АСВП можливо були втрачені і ким саме невідомо, але нести відповідальність за це виконавче провадження і відповідати на запитання сторін доведеться саме Вам. Особливо складно, коли в АСВП є провадження наприклад №40123659, а у вас в наявності лише відповідь від державного органу на запит і можливо заява від однієї з сторін. А при відсутності виконавчого документа ви не маєте права вчиняти примусові заходи виконавчого характеру. І ось чекаємо по пів року щоб отримати дублікат рішення суду. Проблема взаємодії з іншими органами стосується не лише суду, дочекатись відповіді на запит у встановлений строк (30 днів) не завжди вдається, що значно уповільнює процес виконання рішення.

Надалі, що стосується суми стягнення в виконавчому документі, це може бути як 51 гривня так і два мільйона гривень, проте арешти повинні бути однакові зі всіма обмеженнями, і відповідно часу вони займають теж однаково. З точки зору практики досить нераціональне використання часу, хоча й є обов'язковим.

Державному виконавцю дозволено вилучати кошти в боржника. Виконавці в процесі виконання рішення можуть вилучати готівкові кошти у боржника в національній та іноземній валютах. При виявленні у боржника готівкових коштів виконавець виносить постанову про опис та арешт майна (коштів) боржника, після чого готівкові кошти вилучаються, про що виконавець складає акт вилучення готівки [3]. Проте в реальності задається питання, а як це зробити. Припустимо боржник з'явився, на прийом, але він же добровільно не розкаже,

яка в нього сума наявна і виконавець не почне обшукувати його. Тож виходить з вилученням коштів, яке передбачено законом теж не все ідеально.

Отже, основними проблемами в діяльності державної виконавчої служби є: надмірна завантаженості співробітників органів державної виконавчої служби, багатоплановість службових ситуацій, плинність кадрів; взаємодія підрозділів ДВС з іншими правоохоронними органами.

Список використаних джерел:

- 1. Конституція України від 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.*
- 2. Про виконавче провадження : Закон України від 02 червня 2016 року. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 30. Ст.542.*
- 3. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України від 02.06.2016 р. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 29. Ст.535.*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗЛОЧИНІВ, СКОЄНИХ НЕПОВНОЛІТНИМИ

Тільна Я.А.,

дійсний член КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді», відділення філософії та суспільствознавства секції «Правознавство», учениця 9-Б класу, НВК «Домінанта», м. Київ, Україна, email: telnayaana20@gmail.com

Аленгоз В.Ю.,

учитель історії та правознавства, НВК «Домінанта» м. Київ, Україна, email: alengoz20@gmail.com

Злочинність неповнолітніх є самостійною кримінологічною проблемою, оскільки відрізняється від злочинності дорослих, що зумовлюється віком злочинців, який визначає соціально-психологічні особливості цієї категорії і їх статус у суспільстві. Для українського суспільства проблема зростання рівня злочинності серед дітей є актуальною як ніколи. Збільшується кількість правопорушень, вчинених підлітками, за різними даними від 10% до 16 %, від загальної кількості злочинів. До того ж, серйозну занепокоєність викликають такі факти, як зниження віку неповнолітніх правопорушників, зростання кількості тяжких злочинів, груповий характер злочинності серед цієї вікової категорії тощо.

Дії неповнолітніх правопорушників останнім часом характеризуються все більшою жорстокістю і цинізмом. Підлітки беруть участь у групових злочинах, часто з використанням спеціальних знарядь (холодної зброї, кастетів, біт), непоодинокі випадки вбивств з особливою жорстокістю, нанесення тяжких тілесних ушкоджень, згвалтувань, хуліганських дій, знущань зі своїх ровесників, а також продажу наркотичних засобів. Жертвами малолітніх злочинців зазвичай стають тварини, люди похилого віку, однолітки або молодші за віком особи.

Проблема злочинності неповнолітніх завжди актуальна для кримінології. Вона достатньо специфічна, стосується підростаючого покоління; від того, як вона вирішується в даний час, багато в чому залежить майбутнє суспільства і поліпшення криміногенної обстановки в країні.

Отже, ми вважаємо, що проблема злочинності серед неповнолітніх актуальна, так як через деякий час сьогоденні кримінально-активні підлітки стануть дорослими членами нашого суспільства, громадянами України, але є велика ймовірність, що такі підлітки можуть стати резервом для дорослої та рецидивної злочинності в майбутньому. Крім того, ставши дорослими, вони будуть неналежним чином виховувати своїх дітей, які також можуть вступити на шлях злочинності та беззаконня. Це замкнуте коло, і щоб його перервати, потрібно виховати ціле покоління законослухняних та гуманних людей. Предметом дослідження є злочинна поведінка неповнолітніх, яке набуває негативну тенденцію до збільшення. Об'єктом дослідження є неповнолітні, які скоюють протиправну дію. Досліджувана нами проблема була проаналізована за допомогою різноманітних джерел, навчально-методичних, освітніх ресурсів та Інтернет-контенту. А саме, кримінологічну характеристику особи

неповнолітніх злочинців, означили коло основних видів скоєних злочинів і покарання за них, виявили причини і умови злочинності неповнолітніх.

Типовими рисами для багатьох підлітків-правопорушників є знижений самоконтроль, емоційна неврівноваженість, впертість, імпульсивність, злостивість, мстивість, агресивність. Вивчивши статистичні матеріали в цілому по Україні, та в Києві, ми виявили найпоширеніші причини злочинів, скоєних неповнолітніми: бездоглядність, насильство, негативний вплив ЗМІ, діяльність неформальних молодіжних об'єднань, наркоманія, дитячий алкоголізм. Серед них на першому місці опинилася бездоглядність та безпритульність неповнолітніх злочинців і неповнолітніх потерпілих.

Сьогодні, у зв'язку з військовими діями на Сході, ця проблема стоїть гостріше. На нашу думку, це пов'язано з великою кількістю спокус для підлітків, меншою трудовою завантаженістю, більш високим ступенем байдужості оточуючих. Більшість неповнолітніх злочинців мають стійкі звички і стереотипи антигромадської поведінки: постійно демонструють зневагу до загальноприйнятих норм поведінки, схильні до вживання спиртних напоїв, наркотиків, а також до бродяжництва. Сучасна система попередження злочинності неповнолітніх потребує належного фінансового, матеріально-технічного, науково-методичного, іншого ресурсного забезпечення, а також ефективної нормативно-правової регламентації.

Говорячи про всі ці якості, ми не засуджуємо таких неповнолітніх, адже люди не народжуються злочинцями, грабіжниками або вбивцями. Треба завжди пам'ятати, що чужих дітей немає. Адже проблема злочинності неповнолітніх стосується не тільки однієї сім'ї, але й усієї держави в цілому, тому що молодь є майбутнім нашої держави.

Список використаних джерел:

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року – Харків : Фоліо, 1998. – 59 с.
2. Волинець Л. С. Захист прав дитини через призму реалізації Конвенції ООН. / Л. С. Волинець // Відновне правосуддя в Україні. – Щоквартальний бюлетень. – № 3. – 2005. – С. 6 – 9.
3. Трубніков В. М. Яким повинно бути відновне правосуддя стосовно неповнолітніх? / В. М. Трубніков // Відновне правосуддя в Україні. – Щоквартальний бюлетень. – № 3. – 2005. – С. 50 – 52.
5. Пилипчук П. П. На шляху до ювенальної юстиції / П. П. Пилипчук // Відновне правосуддя в Україні. – Щоквартальний бюлетень. – № 1 – 2. – 2005. – С. 87 – 90.
6. Мачужак Я. В. Медіація як ефективний засіб для перевиховання та попередження злочинності серед неповнолітніх / Я. В. Мачужак, В. В. Землянська // Відновне правосуддя в Україні. – Щоквартальний бюлетень. – № 4. – 2005. – С. 63 – 66.
7. Міщенко С. М. Перспективи і можливості суду у відновному правосудді України / С. М. Міщенко // Відновне правосуддя в Україні. – Щоквартальний бюлетень. – № 3. – 2005. – С. 86 – 135.
8. Денисова Т. А. Відновне правосуддя – крок до відновлення соціальної справедливості / Т. А. Денисова // Відновне правосуддя в Україні. – Щоквартальний бюлетень. – № 3. – 2005. – С. 83 – 86.
9. Валюк Я. Практичні аспекти відновного правосуддя / Я. Валюк // Відновне правосуддя в Україні. – Щоквартальний бюлетень. – № 3. – 2005. – С. 77 – 81.

10. Бублик О. І. Покарання неповнолітніх правопорушників: шляхи гуманізації через формування відновного правосуддя та ювенальної юстиції.- Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № 7 (266), Ч. II, 2013.- С-25-28.
11. Кондратішина В. В., Журавська З. В. та ін. Захист прав потерпілого від злочинів кримінально-виконавчому праві: Навчальний посібник / В. В. Василевич, А. П. Гель, В. П. Захаров, І. С. Яковець та ін.; за заг. ред. д. ю. н. А. Х. Степанюка, О. Г. Колба. – Луцьк: ПП Іванюк В.П., 2010. – 176с. .
12. Копетюк М. І. Кримінально-правова статистика: Навчальний посібник. – Луцьк: ПП Іванюк В.П., 2012. – 360 с.

ЗАКОНОДАВЧІ АСПЕКТИ ТА ПРАВА ПРИ ВИРОЩУВАННІ РИБИ

Дмитришин Р.А.,

*дійсний член КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді», відділення філософії та суспільствознавства секції «Правознавство», учень 10 А класу, середньої загальноосвітньої школи № 297, м. Київ, Україна,
email: dmytryshynromann@gmail.com*

Ком Т.Ю.,

*завідувачка відділення філософії та суспільствознавства КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді», м. Київ, Україна,
email: tatiana_k@ukr.net*

Відповідно до Цілей розвитку до 2030 року, існує 14 стратегій «Збереження водних екосистем», які однозначно пов'язані з секторами рибальства і аквакультури. Рибне господарство представляє невід'ємну складову здорових екосистем, тому в управлінні рибальством і аквакультурою забезпечується всебічне врахування принципів екологічного підходу до рибальства і екологічного підходу до аквакультури. Екосистемний підхід до аквакультури інтегрує аквакультуру в контекст екосистеми відповідно до Конвенції про охорону біологічного різноманіття та визначається як стратегія для інтегрованого управління земельними, водними та іншими ресурсами, що сприяє збільшенню виробництва риби як харчового продукту, її охороні та сталому використанню. Суб'єктами аквакультури є юридичні чи фізичні особи, які здійснюють рибогосподарську діяльність у сфері аквакультури. Суб'єкти аквакультури здійснюють користування: рибогосподарськими водними об'єктами (їх частинами); рибогосподарськими технологічними водоймами; акваторією (водним простором) внутрішніх морських вод, територіального моря, виключної (морської) економічної зони України; земельними ділянками, на яких розташовані рециркуляційні аквакультурні системи.

Для підтвердження важливості дослідження ми проаналізували обов'язки суб'єктів аквакультури, які мають: додержуватися нормативно-правових актів у сфері аквакультури; не допускати погіршення екологічного середовища та умов існування водних біоресурсів у результаті своєї діяльності; дотримуватися під час здійснення заходів із вселення, переселення, акліматизації риби у водних об'єктах (їх частинах); проводити заходи рибогосподарської меліорації; здійснювати заходи з профілактики і боротьби із захворюваннями та загибеллю об'єктів аквакультури; не допускати несанкціонованого, у тому числі випадкового, потрапляння чужорідних, немісцевих та генетично змінених організмів у водні об'єкти (їх частини). Об'єктами аквакультури є риби, що використовуються з метою розведення, утримання та вирощування в умовах аквакультури. Такі об'єкти можуть перебувати в державній, комунальній чи приватній власності. Риби, які розведені, утримуються та/або вирощуються підприємствами, установами та організаціями державної або комунальної власності, є об'єктами права державної або комунальної власності.

Об'єкти аквакультури, які розведені, утримуються та/або вирощуються суб'єктами аквакультури у межах наданих їм відповідно до закону у приватну

власність, в користування рибогосподарських водних об'єктів (їх частин), рибогосподарських технологічних водойм, акваторій (водного простору) внутрішніх морських вод, територіального моря, виключної (морської) економічної зони України, у межах належних їм технологічних пристроїв і споруд (рибницький басейн, плавучий рибницький садок) або набуті іншим не забороненим законом шляхом, перебувають у їх приватній власності.

На початку 70-х років у світі почався рух до створення комерційних систем ведення аквакультури для виробництва продукції у промислових масштабах в більш-менш ізольованих від довкілля умовах, чому, у постіндустріальних країнах, створились об'єктивні передумови. Врешті-решт цей рух призвів до створення рециркуляційних систем ведення аквакультури (РАС), більше відомих в колишньому СРСР як установки замкненого водопостачання, хоча замкненими вони не могли бути навіть теоретично. При цьому назва «рециркуляційні аквакультурні системи» переважно відповідає сутності таких технологій.

Водночас в українському законодавстві у Законі України «Про аквакультуру» від 18.09.2012 № 5293-VI в розділі III «Організація діяльності у сфері аквакультури», Стаття 13. Напрями та види аквакультури вказано, що «основними напрямками отримання товарної аквакультури може бути випасна, ставкова та індустріальна аквакультура. Для здійснення індустріальної аквакультури, у тому числі марикультури, використовуються рибницькі басейни, рибницькі садки, акваріуми, а також частини водних об'єктів із застосуванням спеціальних технологічних пристроїв – плавучих садків, колекторів для молюсків, установок замкненого водопостачання». Рибницькі басейни не відносяться до водних об'єктів – вони є рибогосподарськими технологічними пристроями. Відповідно до статті 43 Водного Кодексу України при використанні води може бути загальне або спеціальне водокористування. Тому, використання води здійснюється на підставі дозволу на спеціальне водокористування. Важливий екологічний аспект застосування рециркуляційної аквакультурної системи полягає в можливості швидкого і високо результативного вирощування зникаючих риб, створення їх маточних стад в найкоротші терміни, з метою отримання життєстійкого потомства і випуску його в природні ареали проживання і можливості подальшого вирощування до товарних розмірів, знижуючи промислове навантаження на природні популяції.

Переваги рециркуляційної аквакультурної системи перед іншими напрямками: екологічне виробництво; зручне розміщення таких господарств біля точок продажу; вирощування нових екзотичних об'єктів аквакультури.

Таким чином, вважаємо за доцільне ввести до нормативно-правових актів таке визначення: «рециркуляційна аквакультурна система – це комплекс пристроїв з повністю контрольованими людиною параметрами середовища (температура, проточність), який спрямований на зменшення ризиків захворювання риби, охорону довкілля та забезпечення екологічної безпеки».

Список використаних джерел:

1. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України № 722/2019 від 30.09.2019. Офіційний вісник Президента України. 2019. № 21. С. 17.
2. Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів: Закон України від 08.07.2011 № 3677-VI. Офіційний вісник України. 2011. № 59. С. 120.
3. Велика українська юридична енциклопедія: Харків: Право, 2016. Т. 14. Екологічне право. 2018. 776 с.
4. Вдовенко Н. М. Державне регулювання розвитку аквакультури в Україні: К.: Кондор-Видавництво, 2013. 464 с.
5. Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них: Закон України від 06.02.2003 № 486-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 15. С. 107.
6. Про аквакультуру: Закон України від 18.09.2012 № 5293-VI (чинний з 01.07.2013 р.). Офіційний вісник України. 2012. № 79. С. 26.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ БЕЗПЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ В УКРАЇНІ

Бойко Г.В.,

*дійсний член КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді»,
відділення філософії та суспільствознавства секції «Правознавство»,
учень 11 Б класу, ліцею «Інтелект», м. Київ, Україна,
email: glebboyko2003@gmail.com*

Ком Т.Ю.,

*завідувачка відділення філософії та суспільствознавства
КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді», м. Київ, Україна,
email: tatiana k@ukr.net*

Актуальність теми дослідження обумовлена стрімким розвитком аматорських безпілотних літальних апаратів (БПЛА). Проте, наявна нормативно-правова база, що регулює використання повітряного простору, не враховує специфіку саме аматорських БПЛА в належній мірі.

Порушена у цій роботі проблематика неодноразово ставала предметом дослідження Кузьменко Є. В., Ковтюх Н. П., Бабій В. В., Скоробагатько А. В., Москаленко С. І., Грекової Л. Ю., Демченко Ю. О. та інших правників. Разом з тим, зміна парадигми у висвітленні та застосуванні БПЛА, потребує переосмислення деяких концептуальних засад нормативного забезпечення. Констатується недостатня розробка та унормованість правової бази, за допомогою якої був би врегульований цей вид діяльності [1], [2], [3], [4], [5]. Так, стверджується думка, щодо небезпеки використання малих БПЛА [2], [4], [5], [6]. Також зазначається, що БПЛА почали активно використовувати злочинці [2], [4], [6].

Наразі, нагальною проблемою, що вимагає свого вирішення є прийняття закону, в нормах якого своє відображення змогли б одержати основні напрями, принципи і умови здійснення такого регулювання щодо використання малих БПЛА та власне, діяльності пілотів БПЛА, з урахуванням особливостей їх застосування та використання в Україні.

Також пропонується розробити освітні програми, для підготовки пілотів БПЛА [1], [5].

Протягом останніх декількох років, будучи пілотом БПЛА, я на власному досвіді переконався в її непропрацьованості в цьому відношенні. Розробка відповідної правової бази здатна унормувати, а отже і налагодити в повітряному просторі України діяльність пілотів безпілотних літальних апаратів, що стимулюватиме розширення сфери сприятливого, позитивного користування БПЛА в індивідуальній, суспільній, оборонній та промисловій сферах країни. А саме, правового регулювання використання повітряного простору безпілотними літальними апаратами масою до 20 кг, що враховуватиме особливості даного виду літальних апаратів, сфери їх використання, рівень доступності масовому споживачеві, необхідність у

забезпеченні правопорядку та національної безпеки, а також формування вимог до розробників.

Список використаних джерел:

1. Кузьменко Є. В. Проблеми правового регулювання застосування безпілотних літальних апаратів у правоохоронній діяльності Національної поліції України. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2016. № 4. С. 82–89.
2. Ковтюх Н. П., Адміністративно-правове регулювання використання безпілотних літальних апаратів у Європейському Союзі. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 3. С. 87–90.
3. Бабій В. В., Скоробагатько А. В. Проблеми правового регулювання використання БПЛА в землеустрої. URL: [//www.er.nau.edu.ua/handle/NAU/33263](http://www.er.nau.edu.ua/handle/NAU/33263) (дата звернення: 15.10.2020).
4. Москаленко С. І. Стратегічні напрями розвитку адміністративно-правового забезпечення здійснення державного контролю за дотриманням порядку використання повітряного простору України. *Приватне та публічне право*. 2018. № 3. С. 41–45.
5. Грекова Л. Ю., Демченко Ю. О. До питання правового регулювання використання безпілотних літальних апаратів в Україні. *Молодий вчений*. 2018. № 4(1). С. 56–60.
6. Дудуш А. С., Тютюнник В. О., Резніченко О. А., Гогоняц С. Ю. Сучасний стан та проблеми протидії маловисотним, низькошвидкісним та малорозмірним БПЛА. *Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони*. 2018. № 1. С. 121–131.

УКРАЇНСЬКИЙ КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМ ПІД ЧАС КОМУНІСТИЧНОГО РЕЖИМУ: «СОВЕЦЬКИЙ» («СОВІТСЬКИЙ») ЧИ «РАДЯНСЬКИЙ» ПЕРІОД? ШЛЯХИ ОБҐРУНТУВАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Красовський К.Ю.,

аспірант кафедри права,

ВНЗ Університет економіки та права "КРОК", м. Київ, Україна,

e-mail: krasovskyky@krok.edu.ua,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8031-5376>

Російська-українська війна, розпочата Росією у 2014 році анексією Криму і частковою окупацією Донбасу, загострили питання належної оцінки періоду української історії, який пролягає між поразкою української революції 1917 – 1921 років та проголошенням незалежної держави Україна в 1991 році.

На жаль, слід констатувати, що для українського сучасного конституціоналізму характерне успадкування певних елементів, ідеологем, міфів та проблематики комуністичного буття в згаданий період. Одним з таких елементів є українізація терміну «влади Советів» та похідних від нього визначень.

Терміни «влада Рад», «радянська влада», «радянський» нібито виглядають більш автентичними. І вони такими є у своєму реальному наповненні, якщо ми говоримо про ради як органи народної самоорганізації у період української революції 1917 року. Однак асоціюються виключно з комуністичним режимом і є усталеною формою та лінгвістичною нормою для означення відповідного квазідержавного утворення – Української Соціалістичної Радянської Республіки (до 30 січня 1937 року); Української Радянської Соціалістичної Республіки (до 24 серпня 1991 року).

Ради робочих, селянських, батрацьких депутатів (*рос.* - Советы рабочих, крестьянских, батрацких депутатов) та солдатські комітети (а потім і ради) виникають після Лютневої революції 1917 року як стихійна відповідь «активних, але політично неструктурованих низів» [1, с. 153].

Разом із політичними партіями, радянський рух постає як радикальна революційна рушійна сила. Питання поступового опанування більшовицькою (комуністичною) партією радянської влади як принципової нової форми управління, її вихолощення та перетворення у тоталітаризм потребують окремого дослідження. Слід тільки зауважити, що ленінське гасло: «Вся власть – Советам!» (*рос.*) створило підґрунтя для захоплення більшовиками влади, спочатку у відповідних Радах, а потім і шляхом жовтневого перевороту – загалом в Росії [2].

Така ж тактика була обрана більшовиками і для захоплення влади в Україні, де також стали виникати відповідні Ради. Як зазначають С. В. Кульчицький та Г. Г. Єфіменко: «На терені України найголовнішим суперником більшовиків у боротьбі за владу була багато в чому схожа у своїх

організаційних основах на радянські органи влади Центральна Рада, яка постала на хвилі національно-визвольного руху» [1, с. 160].

Саме тут ми можемо знайти прояви різниці у «радянському» та «совітському». 25 грудня 1917 року Всеукраїнський з'їзд рад робітничих, солдатських і частини селянських депутатів приймає рішення «перейняти на себе всю повноту державної влади в Українській Народній Республіці». Було також вирішено, що замість Української Центральної Ради головним законодавчим органом стає Центральний Виконавчий Комітет совітів України. Як зазначається в Енциклопедії Історії України: «тоді в україномовному варіанті, в т. ч. й більшовиками, вживався термін "совіти", а не «ради» [3].

Новоутворені органи «постійно наголошували, що існує лише одна відмінність між владою «совітів» і Центральною Радою – соціальна. Мовляв, лише «совітська» влада захищає інтереси трудового народу» [1, с. 164].

Тобто, термін «советський» («советський», «совітський») має історичне підґрунтя, що пов'язує його з підміною більшовиками реального терміну «радянський» та спотворення сутності останнього.

Енциклопедія українознавства в статті «*Совет, советський (Совет, советский)*» подає його як російський термін з українським відповідником «Рада, радянський», і зазначає, що «деякий час большевики вживали і для визначення, утворених ними, органів центр. і місц. влади на Україні рос. термін С. Лише з 1919 набув поширення укр. відповідник «рада», «радянський» (для підкреслення рос. походження цих установ і політ. концепцій «ЕУ 2», за винятком офіц. назв установ, вживає термін С. і прикметник «советський»)» [4].

Термін «совети», «советський» використовує видатний український лінгвіст професор Іван Огієнко (Митрополит Іларіон): «в Україні кипіло, тому большевики мусили бодай про око людське виявляти себе прихильниками, і тому 4 березня 1918 року оголосили Україну самостійною советською республікою, що було підтверджене й весною 1919 року III з'їздом советів. Так повстала УССР» [5].

Використання терміну «радянський», на наш погляд, дещо спотворює реальну організацію влади у ССРСР, і зокрема в УССР, де «влади Рад» реально не відбулося, а була нав'язана тоталітарна советська система, в її ленінському, а потім сталінському наповненні. Для українського конституціоналізму важливо переосмислити досвід советської доби під кутом національного державотворення та пошуку шляхів остаточного подолання «фантомних болів» советського державного будівництва.

Список використаних джерел:

1. С. В. Кульчицький, Г. Г. Єфіменко. *Специфіка радянського ладу (1917–1923 рр.) Історія державної служби в Україні* : у 5 т. / відп. ред. Т. В. Мотренко, В. А. Смолій; редкол.: С. В. Кульчицький (кер. авт. кол.) та ін. Голов. упр. держ. служби України; Ін-т історії НАН України. Київ: Ніка-Центр, 2009. Т. 2. Розділ 18. С. 151-219.
2. Ленин В. И. *Задачи пролетариата в нашей революции*, Полн. собр. соч., 5 изд., т. 31. С. 113-118.
3. Єфіменко Г.Г. *УКРАЇНСЬКА РАДЯНСЬКА ДЕРЖАВА [Електронний ресурс] Енциклопедія історії України: Україна—Українці. Кн. 2 / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К.: В-во «Наукова думка», 2019. 842 с. Режим доступу:*

http://www.history.org.ua/?termin=ukrajinska_radjanska_derzhava (останній перегляд: 19.10.2020).

4. Енциклопедія українознавства. Загальна частина: Перевидання в Україні / НАН України, Інститут української археографії; НТШ у Сарселі; Фундація Енциклопедії України в Торонто. Репринтне відтворення видання 1949 року. Київ. Т. 1. 1994., 400 с.: іл.; Т. 2. 1995. с. 369-800: іл.; Т. 3. 1995. с. 801-1230: іл.

5. Іван Огієнко (Митрополит Іларіон) Історія української літературної мови / Упоряд., авт. іст.-біогр. нарисів та приміт. М. С. Тимошик. К.: Наша культура і наука, 2001. 440 с., іл. (Видавничий проект Фундації імені митрополита Іларіона (Огієнка) "Запізніле вогонь").

СЕКЦІЯ 3.
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ
ДЕРЖАВИ, РЕГІОНІВ, ПІДПРИЄМСТВ ТА БІЗНЕСУ

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ
ВИЗНАЧЕНОСТІ РЕЗУЛЬТАТІВ БІЗНЕСУ

Пекна Г.Б.,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: HalynaPB@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4902-6052>*

Зростання динамічності кон'юнктури та розвитку національного та світового ринків, нестабільність законодавчої бази, швидкі темпи науково-технічного прогресу, підвищення рівня конкуренції у глобальних масштабах тощо підтверджують значну різноманітність та мінливість середовища, яке часто змінюється зовсім не на користь суб'єкта господарювання. Підприємства, що діють у таких умовах невизначеності і ризику, найбільш вразливі до внутрішніх та зовнішніх загроз економічного середовища. В той же час, нестабільні конкурентні умови потребують від підприємств швидкого реагування на зміни. Тому сьогодні особливо актуальним є питання розробки та використання у практиці вітчизняних підприємств такого підходу, який би сприяв забезпеченню максимально ефективного функціонування суб'єкта господарювання на даний момент часу та на перспективу. Будь-яке підприємство, виявляючи вищу конкурентоспроможність, може досягти кращої передбачуваності (визначеності) результатів діяльності.

Згідно з Законом України «Про захист економічної конкуренції», «економічна конкуренція (конкуренція) - змагання між суб'єктами господарювання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб'єктами господарювання, внаслідок чого споживачі, суб'єкти господарювання мають можливість вибрати між кількома продавцями, покупцями, а окремий суб'єкт господарювання не може визначати умови обороту товарів на ринку» [3].

Існують також закони (Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції», Закон України «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну»), які регламентують діяльність суб'єктів економіки, що дозволяє економіці країни розвиватися та ставати більш конкурентоздатною [4, 5]. Але у законодавстві України немає єдиної прийнятої методології, за якою визначається стан конкурентоспроможності.

Основним завданням і головною функцією конкуренції – є завоювання ринку, в боротьбі за споживача перемога своїх конкурентів, забезпечення одержання сталого прибутку.

Поняття «конкурентоспроможності» застосовується до різних об'єктів і з урахуванням їх особливостей. Конкурентоспроможність галузі визначається наявністю в ній технічних, економічних і організаційних умов для створення, виробництва і збуту (з витратами не вище, ніж інтернаціональні) продукції високої якості, що задовольняє вимогам конкретних груп споживачів. Під конкурентоспроможністю галузі розуміють ефективність роботи окремих галузей національного господарства, що оцінюється, окрім традиційних критеріїв, за показниками, що характеризують і описують міру живучості та динамічності галузі при різних варіантах розвитку економіки даної країни і всього світу в цілому. Конкурентоспроможність галузі – це здатність не лише перемагати у конкурентній боротьбі, але і брати у ній активну участь.

Конкурентоспроможність товару відображає його здатність більш повно відповідати запитам покупців порівняно з аналогічними товарами, представленими на ринку. Вона визначається конкурентними перевагами: якістю товару, його технічним рівнем, споживчими властивостями, цінами, встановлюваними продавцями товарів; перевагами в гарантійному і післягарантійному сервісі, рекламі, іміджі виробника, а також ситуація на ринку, коливання попиту. Високий рівень конкурентоспроможності товару свідчить про доцільність його виробництва та можливості вигідного продажу [2].

Конкурентоспроможність підприємства, як комерційно-виробничої системи, є здатністю суб'єкта господарювання до реалізації ним певної сукупності конкурентних переваг, які дозволяють йому стабільно та ефективно розвиватися в ході ринкового протистояння з іншими товаровиробниками на ринках. Відповідно до цього, як головну мету управління конкурентоспроможністю можна відзначити забезпечення умов успішного функціонування підприємства в конкурентному середовищі та створення конкурентних переваг, що забезпечать зростання у майбутньому.

Оцінка конкурентоспроможності України нині викликає певні сумніви через кризові явища економічного та політичного характеру. Стан економіки характеризується також проблемами створення конкурентної продукції, яку можна реалізувати в інших країнах. Це спричинено недостатньою якістю товарів, послуг та невідповідністю встановленим європейським/світовим стандартам, відсутній досвід ринкової боротьби, наявність нерегульованості вітчизняного законодавства, розбалансованість господарських зв'язків тощо.

Всесвітнім економічним форумом опубліковано рейтинг країн світу за Індексом глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index), в якому фігурує і Україна. Індекс глобальної конкурентоспроможності — глобальне дослідження і супроводжуючий його рейтинг країн світу за показником економічної конкурентоспроможності. Розрахований за методикою Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ), заснований на комбінації загальнодоступних статистичних даних і результатів глобального опитування керівників компаній — великого щорічного дослідження, яке проводиться ВЕФ разом з мережею партнерських організацій — провідних дослідницьких інститутів і організацій у країнах,

аналізованих у звіті. Індекс глобальної конкурентоспроможності розраховується за 12 показниками [6]. Це макроекономічна стабільність, споживчий ринок, ринок праці, фінансова система, розмір внутрішнього ринку, якість інститутів, стан інфраструктури, рівень проникнення ІТ і сучасних комунікацій, здоров'я населення, освіта і навички, динаміка бізнес-розвитку, здатність до інновацій.

Вже традиційно, рейтинг очолила Швейцарія. До десятки найконкурентоспроможніших, як і в попередньому дослідженні, увійшли США, Сінгапур, Нідерланди, Німеччина, Гонконг, Швеція, Великобританія, Японія та Фінляндія. Загалом у рейтингу значиться 141 країна. Замикають список та Чад. Як видно із таблиці 4, у 2014 році Україна посідала 76-те місце (зі 141), в 2015-му – 79, в 2016-му – 85, в 2017-му – 81, в 2018-му – 83, в 2019-му – 85. Спостерігалось зростання в останні роки, а зараз ми відкотилися до показника трирічної давнини. Перші місця в цьому році посіли Сінгапур, США і Гонконг. Замикають список Конго, Ємен, а останнє місце – Чад [6].

Таблиця 1

Україна в міжнародному рейтингу конкурентоспроможності						
Рік	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Місце (із 141 країни світу)	76	79	85	81	83	85

Джерело: власна розробка автора на основі [1]

У рейтингу Глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму Україна не підіймалася вище 75 позиції. Україна втрачала свої позиції через погіршення показників макроекономічного становища і рівня розвитку фінансового ринку. Україна в 2019 році втратила дві позиції в Індексі глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index, GCI) Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ) й опустилася на 85-те місце з 141 країни. У 2017-2019 роках Україна опинилася на 85 місці через збільшення відсотка інфляції, зменшення рівня ВВП та кількості інвестицій у країну. Також однією з «проблем» стала девальвація. Знецінення національної валюти стало результатом геополітичної невизначеності, яка також має негативні наслідки у вигляді міграції населення, бойових дій, втрати деяких важливих підприємств тощо.

Конкурентна спроможність має показники та способи вимірювання, за якими український бізнес має низьку зовнішню конкурентну спроможність, а малий та середній український бізнес – низьку внутрішню конкурентну спроможність. Для підвищення конкурентоспроможності національної економіки потрібно враховувати фактори такі як: наявність стратегічних програм щодо поліпшення бізнес клімату та розвитку підприємництва; – прийняття відповідних законів, розпоряджень щодо розвитку підприємництва та провідних галузей економіки країни; – отримання траншів та кредитів від Європейського Союзу та Міжнародного Валютного Фонду; – виконання домовленостей з ЄС; – оцінка ризиків національної економіки та шляхи їх подолання/мінімізації.

Для українського підприємництва, забезпечення вищої зовнішньої та внутрішньої конкурентоспроможності означає зменшення рівня економічної невизначеності, що може досягатися з використанням системи заходів: необхідно визначати напрями підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств завдяки стратегічним пріоритетам України, які будуть проявлятися у системі поступових кроків адаптації національної економіки до змін світових глобалізаційних та інтеграційних процесів з урахуванням ризиків. Основним механізмом підвищення конкурентних переваг України є здійснення внутрішніх реформ та трансформація векторів зовнішньоекономічної політики. Для зменшення рівня загроз країні потрібно вкладати фінансові ресурси у розвиток суб'єктів господарювання, покращення стану підприємств в цілому та створення привабливого бізнес середовища.

Список використаних джерел:

1. Державна інноваційна фінансово-кредитна установа (SFII) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.sfii.gov.ua/україна-в-міжнародних-рейтингах/ Державна інноваційна фінансово-кредитна установа (SFII)
2. Діденко Є.О., Жураківський П.І. Модель управління конкурентоспроможністю підприємства / Ефективна економіка № 5, 2017 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5590>
3. Закон України “Про захист економічної конкуренції” від 11 січня 2001 року №2210. – 14 (Редакція від 11.08.2013, підстава 406-18) // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 12. – С. 64.
4. Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 7 червня 1996 р. № 236/96-ВР (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 36, ст.164)
5. Законом України «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну» від 22 грудня 1998 р. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 11, ст. 78)
6. Трокоз Ю.В. Індекс глобальної конкурентоспроможності – як показник макrorівня розвитку національної економіки/ Ю. В. Трокоз // Економіка. Фінанси. Право. - 2017. - № 2(2). - С. 12-20. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2017_2%282%29__5
7. Україна в рейтингах: як змінювалися позиції країни в 2014-2019 роках// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2019/11/01/infografika/ekonomika/ukrayina-rejtynhax-yak-zminyuvalysya-pozyciyi-krayiny-2014-2019-rokax>

УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Гайдамаха О.В.,

*студент кафедри теоретичної та прикладної економіки,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: haidamakhaov@krok.edu.ua*

Андрєєва В.А.,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: AndriievaVA@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6357-3063>*

Для більшості українських підприємств розвиток ринкових відносин робить необхідним переглядання стереотипів господарювання, що стає однією з умов виживання й успішного функціонування підприємства. В першу чергу це відноситься до характеру управління персоналом як діяльності, що визначає розвиток підприємства. При цьому забезпечення ефективності такого управління вимагає вміння передбачати ймовірний майбутній стан підприємства і середовища, в якому воно існує, вчасно попередити можливі перебої та зриви в роботі. Це досягається за допомогою створення, підтримки й реалізації конкурентних переваг кадрового складу підприємства. Підприємству необхідно виробляти конкурентоспроможну продукцію для отримання стійкої конкурентної позиції на ринках збуту, досягти якої неможливо без адаптації кадрового складу підприємства і його своєчасного реагування на зміни зовнішнього середовища, що має нестабільний та стохастичний характер у ринковій економіці. [1].

Сутність концепції стратегічного управління персоналом заключається у відповіді на запитання, як слід здійснювати управління кадрами підприємства в умовах динамічного, мінливого та невизначеного середовища. Діяльність з розробки управлінських рішень щодо управління персоналом включає в себе необхідність проведення аналізу та оцінки як внутрішнього, так і зовнішнього середовища функціонування підприємства й прогнозування можливості зміни його в майбутньому. [2].

Протягом останнього сторіччя питання підбору, розстановки і перепідготовки кадрів, підвищення їх загальноосвітнього та кваліфікаційного рівня були ключовими для економістів багатьох країн. Кожне покоління виказувало оригінальні ідеї, які втілюючись у життя, вносили вагомий внесок в розвиток як окремих підприємств, так і національних економік. При тому, що управління персоналом на кожному підприємстві унікально, існують загальні тенденції, властиві певному етапу розвитку національної економіки. Сучасний стан вітчизняної економіки не є виключенням. Для нього характерна ситуація, коли висококваліфіковані фахівці працюють не за професією або посідають посади, що не вимагають високої кваліфікації. Дане положення має місце на підприємствах всіх форм власності. Воно обумовлено тим, що працедавці прагнуть заощадити на висококваліфікованій робочій силі, а наймані

працівники в умовах обмеженого вибору вимушені погоджуватися з нерівноправними умовами.

Суть менеджменту персоналу (кадрового менеджменту) як одного з видів менеджменту організацій детально розкрито в енциклопедичному виданні [2]. Слід звернути увагу, що чисельна академічні видання (підручники і навчальні посібники) по управлінню (основам управління) персоналом і кадровому менеджменту (основам менеджменту) підприємства (організації) не поступаються науковим публікаціям. Це свідчить про те, що накопичений досвід у даній галузі знань робить багато положень безапеляційними. Наукові дослідження, як правило, носять підкреслено науково-практичний характер. Відносно різних територіальних рівнів автори концептуально розглядають кадрову політику. Так, Ю. Сурмін розробляє концептуально-методологічні аспекти сучасної кадрової політики в Україні [3]. Н. Ніжник, С. Дубенко і С. Гончарук цікавляться концептуальними підходами до регіональної кадрової політики України [4]. Г. В. Щекин в єдності розглядає соціальну і кадрову політики [5].

Список використаних джерел:

1. Колот А.М. Соціально-трудова відносина: теорія і практика регулювання: монографія. Київ, 2005. – 230 с.
2. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 2 / Редкол.: С.В.Мочерний (відп.ред.) та ін. Київ : Видавничий центр “Академія”, 2002. 848 с.
3. Сурмін Ю. Концептуально-методологічні аспекти сучасної кадрової політики в Україні. Вісник Нац. Акад. держ. Упр. при Президентові України : журнал. 2005. №3. С.105-114.
4. Ніжник Н., Дубенко С., Гончарук С. Концептуальні підходи до регіональної кадрової політики України. Вісник Нац. Акад. держ. Упр. при Президентові України : журнал. 2005. №2. С.25-30.
5. Щекин Г. В. Соціальна політика и кадровая политика: монография. Київ, 2000. 576 с.

НАУКОВО-ТЕХНІЧНІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ ДЕВЕЛОПЕРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Андрєєва В.А.,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: AndriievaVA@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6357-3063>*

Конвісарова Л.М.,

*студент кафедри теоретичної та прикладної економіки,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: KonvisarovaLM@krok.edu.ua*

Для України сьогодні характерна безліч економічних проблем, властивих країні, яка розвивається в напрямку ринку. Багато з них позначаються досить нестандартно, своєрідно. У першу чергу це відноситься до девелопменту комерційної нерухомості.

Появу девелопменту необхідно пов'язувати з активним розвитком ринку нерухомості, коли замовники почали приділяти увагу не лише кількісним характеристикам проекту, але і якісній складовій, коли постала необхідність реалізації збудованого об'єкта з максимальною вигодою. В Україні зародження девелопменту нерухомості як самостійного виду бізнесу припадає на 1998 – 2000 рр. З кожним роком кількість девелоперських компаній зростає, але досить часто їх ототожнюють з іншими учасниками ринку нерухомості, а саме: будівельними компаніями, компаніями з управління нерухомістю та консалтинговими компаніями.

З розвитком ринку нерухомості в Україні з'явилася професія – девелоперське підприємство.

Саме слово девелопмент - development в його первинному значенні перекладається як розвиток. Девелопмент означає розвиток нерухомості - проведення будівельних, інженерних та інших операцій над нерухомим майном, що ведуть до якісних змін в землі, будівлях і спорудах.

Аналіз досвіду випереджаючого розвитку економічно розвинених країн світу дозволяє зробити висновок, що забезпечення динамічного зростання та ефективного інноваційного розвитку економіки вимагає впровадження принципово нових методів і механізмів підтримки економічних суб'єктів, які стимулюють зростання інноваційної активності та впровадження її результатів у практичну діяльність підприємств та організацій. У країнах-лідерах світової економіки понад 75–80 % зростання валового внутрішнього продукту припадає на долю інноваційних наукомістких товарів і технологій, саме ту основу, яка формує принципово нову несировинну модель економіки – «економіку знань» .

Як показує практика, наявна тісна залежність між станом ринку нерухомості та макроекономічним розвитком держави, тому стан першого є своєрідним індикатором тенденцій в економіці: як що на ринку нерухомості ситуація погіршується, то незабаром настане погіршення ситуації у

національній економіці, навпаки, – за поліпшенням ситуації на ринку нерухомості настане підйом у національній економіці.

Ринок нерухомості як складова частина ринкового простору має властиві йому закономірності:

– циклічні коливання активності й цін разом з економічними, інвестиційними та іншими циклами;

– зв'язок з іншими ринками (валютним, фондовим), який сприяє руху капіталу на ринок нерухомості й зростанню цін на об'єкти нерухомості при зниженні дисконтної ставки, прибутковості цінних паперів, темпів інфляції національної валюти, а також підвищенні її курсу щодо інших валют;

– формування цін на основі рівноваги попиту та пропозиції або залежність тенденцій зміни цін від співвідношення попиту і пропозиції [1].

Розвиток ринку нерухомості є передумовою появи нових суб'єктів на цьому ринку, серед яких слід виділити девелоперські компанії.

Виникнення та розвиток девелопменту як нового професійно-підприємницького виду діяльності, як нової моделі ведення бізнесу відбувається в прямій залежності зі становленням ринку нерухомості. Якісні зміни в цьому секторі економіки стали суттєво кардинальними, так як в радянські часи сфера організації та фінансування капіталовкладень відносилась до числа найбільш контрольованих та централізованих. При переході до ринку в країні зник будівельний комплекс та виникла будівельна сфера економіки. Будівництвом, як видом підприємницької діяльності, стали займатися підприємства та організації інших галузей економіки, що є звичайною практикою для західних країн. Саме на цьому етапі почався процес формування девелопменту як інтегрально структурно інновації на ринку нерухомості в Україні із суміжних напрямків підприємницької діяльності в сфері нерухомості, інвестицій та будівництва. Свідомо виникнення первинного ринку нерухомості є поява ринково орієнтованих забудовників – девелоперських фірм. Це були будівельні організації, замовники, підрядники радянських часів, які раніше за інших відчували на собі зміни, пов'язані з припиненням централізованого фінансування житлового будівництва, та залишились без постачальників та споживачів. Будівельні фірми повинні були самостійно вирішувати проблему свого виживання на ринку, займаючись пошуком найбільш вигідних об'єктів та їх реалізацією, залученням фінансування, будівництвом та продажем нерухомості.

Ринок девелоперських послуг почав розвиватися у нашій державі із середини 90-х років ХХ століття. На початковому етапі девелопери надавали послуги переважно із реконструкції існуючих об'єктів, невисокої вартості таких, що швидко окуповуються.

Девелоперські послуги (які самі компанії, що займались девелопментом нерухомості) були на той час рідкістю, та й прибутки від них на той час були невисокими. І це очевидно, адже при зростанні вартості об'єкту нерухомості дохід девелоперської компанії у грошовому виразі зростає. Починають з'являтися перші девелоперські компанії – «XXI сторіччя» (1999 р.), ТММ (1992 р.), НСМ Group (1998 р.), АВЕК (1996 р.), ТОВ "First Ukrainian

Development Limited" (1992 р.), ТОВ «Макрокап Девелопмент Україна» (1997 р.) та інші.

Другий етап, зростання попиту на нерухомість у 2002-2005 роках, призвів до певного «девелоперського буму». Цей етап характеризується також появою так званих «псевдо девелоперів», або «спекулятивних девелоперів». Ці компанії фактично нічого не будували, а лише придбавали земельні ділянки, отримували обмежену кількість дозвільної документації і продавали об'єкти майбутнім інвесторам. Цей період став перехідним, від неякісних об'єктів в нерухомості досучасних торговельних бізнес-центрів, житлових будинків, котеджних заміських містечок. Замовник, маючи вибір серед об'єктів будівництва, значну увагу надає якості об'єкта.

Прийняття в 2005 році Закону України «Про іпотеку» створило для фінансових установ правове поле для більш безпечної та прозорої діяльності на ринку нерухомості. Це дало можливість банкам істотно наростити портфель іпотечних кредитів у 2006-2008 роках і успішно «розіграти» ринок житлової нерухомості.

В цей час зростає попит на девелоперські послуги, адже вже стало цікавим залучення девелоперських компаній не тільки на початковому етапі будівництва, а і в управлінні об'єктом після завершення будівництва. Відсутність конкурентів серед девелоперів дозволяла більшості з них диктувати свої умови для замовників. Що, в свою чергу, призвело до зростання капіталу девелоперів, адже маючи власні фінанси, наявні земельні ділянки, збудовані об'єкти, що дає їм можливість заробляти на здачі в оренду об'єктів, вони стають лідерами на ринку нерухомості. Тому на цьому етапі розвитку можна було спостерігати приховану діяльність девелоперів – відсутність конкурсів і тендерів, що дозволяють на різних стадіях реалізації проекту залучати різних учасників, відсутність спеціалізованих спілок, спеціалізованих засобів масової інформації, орієнтованих на просування конкретних проектів [6, с. 7].

Таким чином третім етапом розвитку девелоперських послуг в Україні є період з 2006 р. по 2008 р., період становлення, який умовно називають етапом інвесторів. Він характеризується: а) значними обсягами іноземних інвестицій в Україну, про що свідчать масштаби купівлі української нерухомості закордонними компаніями – турецька Demir Group (бізнес-центр «Подол Плаза» ум. Київ), американська NCH Advisors Inc (бізнес-центр «Міленіум» та універмаг «Україна» ум. Київ), австрійська GLD Invest Group (логістичний комплекс у Київській обл. «Kuehne + Nagel») тощо. Хоча й присутня підвищена зацікавленість з боку інвесторів на цьому етапі девелоперської діяльності, проте нових об'єктів мало, вони вводяться в експлуатацію повільно [7, с. 44]. Збільшення пропозицій на ринку нерухомості все ж незадовольняло в повній мірі попит, а ставало більш актуальним питання вдалого вибору для інвестора, враховуючи можливість вибору надійного забудовника. Отже, нагальним стало питання наявності на ринку нерухомості девелоперів, які б надавали повний перелік девелоперських послуг за своєю сутністю.

Четвертий етап бере свій початок з 2009 року по 2016 рік – спад. Діяльність девелоперських компаній супроводжується світовою кризою, та

також бойовими діями на сході України. Отже, ринок нерухомості перебуває у депресивному стані, хоча в окремі короткі періоди часу спостерігалися мало прогнозовані різно векторні незначні коливання попиту та цін. У зв'язку із скороченням обсягів кредитування, підвищенням відсоткових ставок за уже наданими кредитами, скороченням обсягів земельних ресурсів, невчасним зведенням об'єктів будівництва більшість девелоперських компаній неліквідні.

Необхідно зазначити, що функціонування девелопменту фактично поза правовим полем призвело до існування суттєвих проблем у здійсненні девелоперської діяльності. За нинішніх реалій девелоперська діяльність в Україні ще далека від західних стандартів. Про це свідчать наступні особливості:

1. Непрозорий ринок землі, складна і довготривала процедура оформлення необхідної дозвільної документації.

2. Ефективності девелопменту в Україні частково перешкоджає необдуманна економічна стратегія інвесторів, які звертаються до послуг девелоперів не на початковій стадії реалізації проекту (коли девелопер має можливість запропонувати найбільш ефективні рішення), а вже на стадії виникнення проблем, які необхідно вирішувати.

3. Про недоліки девелопменту в Україні свідчать також різні механізми інвестування. Так, західні девелопери не розпочинають реалізацію проекту до укладення хочаб одного договору з майбутнім великим орендарем нерухомості або до знаходження стабільного джерела зовнішнього фінансування. В Україні ж девелопери, як правило, на початковій стадії реалізують проекти самостійно, і тільки потім шукають фінансових партнерів, орендарів чи покупців.

Наступний етап з 2016 року по 2019 рік це активізація девелопменту. По-перше, в той час активність інвесторів забезпечував викид на ринок нерухомості великих обсягом заставних активів. Це дозволило деяким гравцям істотно наростити активи і навіть стати лідерами в деяких сегментах нерухомості. Починаючи з 2014 року по нинішній час практично повністю відсутнє кредитування девелоперських проектів. Всі проекти комерційної нерухомості, які зараз знаходяться на етапі будівництва або на етапі активного проектування розвивалися виключно за рахунок власного капіталу. Функціонуючі об'єкти, які були закредитовані до 2014 року і не могли обслуговуватися, вже продані. Тому зараз божевільного скидання активів точно очікувати не варто.

Коронакриза застала український ринок нерухомості в період підйому. Протягом 2019 року з'явився інтерес до ринку з боку нових інвесторів, готових вкладати навіть по \$100 млн в проект, чого не було зафіксовано в період 2017–2018 рр.

Активність зараз проявляють приватні локальні інвестори, які мають обсяги переважно від \$5 до \$20 млн. Саме такі українські гравці не хочуть тримати гроші в банках, а вважають за краще отримати певний актив, який генерує стабільний дохід. Іноземні фонди не зникли, вони аналізують, придивляються до проектів. При відсутності глобальних потрясінь надалі, активність, ймовірно, може відновитися протягом наступного року. Розглянемо

ситуацію детальніше. «Готуйте кеш для кризи» — повторюють відомі бізнесмени, інвест аналітики та банкіри. Це найкращий час для інвестування. Пандемія коронавірусу подарувала нам чергову кризу та, закономірно, багато хто приготувався купувати активи за зниженою ціною. Інституціонали на глобальному ринку зараз розглядають нерухомість як найбільш стійкий варіант для інвестицій, зокрема, з метою збереження капіталу, в порівнянні з волатильним фондовим ринком, при якому вартість компанії може змінюватися драматично через різке падіння вартості акцій.

Через півроку після початку карантину в Україні вартість об'єктів — навіть тих, які пропонувалися на продаж на відкритому ринку — практично не змінилася. Інвестори, які розглядають активи для покупки, після ретельного вивчення об'єктів розуміють — ціни дещо просіли, рівень доходів незначно впав, термін окупності виріс, але не драматично. «Світ не буде колишнім» — це, певно, найпоширеніший вислів сьогодні. Дохід від здачі приміщень в оренду є одним із головних показників, що визначає вартість об'єкта комерційної нерухомості. В карантинний період він суттєво просів, а період відновлення, за деякими прогнозами, займе рік чи більше. Попередні кризові періоди обвалювали ціну комерційної нерухомості в Україні приблизно на 50%.

Висновки і перспективи подальших досліджень.

1. Дослідження процесів девелопменту на ринку комерційної нерухомості дозволило виявити базові причини: зі сторони попиту — недостатня частка аутсорсингових послуг, низька інтегрованість логістики в Україні та у міжнародному вимірі; зі сторони пропозицій — дефіцит дешевих інвестиційних ресурсів (приватних інвесторів, бюджетних, банківських), низька привабливість для глобальних/міжнародних девелопелів.

2. Розвиток ринку комерційної нерухомості в Україні істотно залежатиме від динаміки розвитку економіки країни загалом, її інтеграції у загальноєвропейські структури та привабливості цього ринку для девелоперських організацій.

3. Дуже важливим чинником слід вважати швидке формування позицій та політики держави щодо створення інтегрованої логістичної системи країни із чітким позиціонуванням її вузлових об'єктів — логістичних центрів.

4. Перспективним напрямом досліджень вважаю обґрунтування засад державної політики у сфері девелопменту та закріплення важливих норм його у законодавчих актах.

Список використаних джерел:

1. Площанський Ю.Б. Стабілізація на ринку нерухомості — позитивна альтернатива стабільній депресії... / Ю.Б. Площанський [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrgr.net/articles/8196.htm>.

2. Максишко Н. К., Шаповалова В. О. Нерухомість як об'єкт економічного аналізу та математичного моделювання / Н. К. Максишко, В. О. Шаповалова // Ефективна економіка: Електронне наукове фахове видання Академії муніципального управління [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=976>

3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV // Офіційний вісник України від 28.03.2003 — 2003 р. — № 11. — С. 7

4. Закон України "Про іпотеку" від 05.06.2003 № 898-IV // Офіційний вісник України від 25.07.2003 – 2003 р. – № 28. – С. 56
5. Закон України "Про інвестиційну діяльність" від 18.09.1991 № 1560-XII. [Електронний ресурс] : Оф. сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
6. Кузнецова Н. Девелоперы, ваш выход! / Н. Кузнецова // Белый девелопмент. – 2007. – No 4. – С. 6-10.
7. Драгун Д. Трезвый расчет очарованного странника / Драгун Д., Арутюнян Н., Евланчик С. // Компаньон. – 2006. – No 5. – С. 44-46
8. Воронін В.О. Аналітика ринку нерухомості: методологія та принципи сучасної оцінки: [монографія] / В.О.Воронін, Е.В. Лянце, М.М. Мамчин. – Львів: видавництво "Магнолія 2006", 2014. – с. 304.
9. Фридман, Дж. Анализ и оценка приносящей доход недвижимости : пер. с англ. / Дж. Фридман, Н. Ордуэй. – М. : Дело Лтд, 1997. – 425 с. 2. Економічна енциклопедія: у трьох томах. Т.3. / С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К. : Видавничий центр «Академія», 2002. – 952 с.
10. Проблеми законодавчого регулювання ринку нерухомості України. [Електронний ресурс] : Оф. сайт Рахункової палати України. – Режим доступу: http://www.ktm.gov.ua/control/publish/article?art_id=10252811

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕВЕЛОПЕРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА У СФЕРІ ЖИТЛОВОЇ НЕРУХОМОСТІ

Кучковський В.С.,

*студентка кафедри теоретичної та прикладної економіки,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: KuchkovskiyVS@krok.edu.ua*

Пекна Г.Б.,

*доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: HalynaPB@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4902-6052>*

Однією з особливостей функціонування сучасного будівельного ринку в Україні є поява нової системи управління інвестиційно-будівельними проектами, відомої як «девелопмент» (від англ. to develop – розвивати, освоювати, удосконалювати). Девелопмент є своєрідною комплексною діяльністю у сферах інвестування, будівництва та нерухомості яка починається ще з передпроектної стадії та стадії проектування, охоплює безпосередньо будівництво, і крім того передбачає контроль за експлуатацією після реалізації об'єкта. Дослідження механізму девелопменту представляє значний інтерес з метою поширення цього процесу у практичну діяльність як ефективної системи управління створенням нерухомості.

Девелопери – це компанії, які в будівельному процесі беруть на себе управління проектом починаючи від генерації ідеї до його реалізації. Іншими словами, кінцевою ціллю є не тільки будівництво та введення об'єкту в експлуатацію, а й здійснення управління створеною нерухомістю. Девелопер, звільнивши від багатьох турбот забудовника, повинен забезпечити та запустити складний процес створення нового продукту - об'єкта нерухомості. Більшість спеціалістів вважають, що девелопмент є найбільш складною з усіх можливих операцій на ринку нерухомості, оскільки в одному процесі суміщені маркетингова, фінансова, будівельна, архітектурна і ріелторська діяльність. В цілому цей процес включає в себе підбір команди учасників проекту, що займатимуться дослідженням ринку, маркетингом, проектуванням, будівництвом, фінансуванням, бухгалтерським обліком, управлінням майном [1].

Девелопмент як форма підприємницької діяльності виражається в інвестиційному процесі розвитку (створення) об'єктів нерухомості, що включає підбір команди учасників проекту, дослідження ринку, маркетинг, проектування, будівництво, фінансування, бухгалтерський облік, управління майном та ін. Ця сфера діяльності вимагає досить великих інвестицій з тривалим циклом, і об'єкти нерухомості протягом тривалого часу можуть створювати регулярні потоки грошових коштів. Таким чином, девелопмент є одним із різновидів інвестиційних проектів.

Девелопер – підприємець, що ініціює й організовує найкращий з можливих варіантів розвитку об'єктів нерухомості, включаючи фінансування проекту та реалізацію створеного об'єкта нерухомості. До обов'язків девелопера входять:

- вибір і визначення концептуальної комерційної ідеї проекту;
- маркетинг;
- пошук механізмів залучення інвесторів (в тому числі через розвиток схем колективного інвестування, зміцнення зв'язків з фінансовим ринком);
- здача завершеного об'єкта в оренду з подальшою експлуатацією або продаж об'єкта;
- організація фінансування проекту, організація і управління проектуванням та будівництвом;
- вибір майданчика, оптимальної відповідної концепції ідеї та придбання прав на неї [2];

Ринок житлової нерухомості виступаючи як певна система взаємовідносин між фізичними і юридичними особами забезпечує обмін прав на нерухомість та відіграє важливу роль для економіки країни і суспільства в цілому оскільки: сприяє вирішенню однієї з найбільш актуальних потреб людини – потреби у житлі, має безпосереднє відношення до фінансових інвестицій, впливає на формування складної ринкової структури країни тощо. Ринок житлової нерухомості динамічно розвивається, для нього характерна низка проблем щодо незбалансованості окремих сегментів, низької платоспроможності потенційних клієнтів при одночасному зростанні попиту на окремі різновиди житла.

Формування регіональних ринків житла є надто складним процесом і відзначається значною різноманітністю й відповідно великою кількістю чинників, які здійснюють вплив на процеси його формування [3].

Потрібно виділити шість груп чинників, які прямо та опосередковано впливають на попит і пропозицію на регіональному ринку житла. До першої групи ми відносимо територіальні чинники ринку житла, серед яких виділяємо місцеположення об'єкта нерухомості, інфраструктурне забезпечення території, екологічну ситуацію. Друга група чинників включає якісні характеристики житла, серед яких виділяються: матеріали будівництва; експлуатаційні характеристики та бб знос; архітектурно-планувальні особливості нерухомості. Третя група представлена економічними чинниками, до яких належать доходи населення, доходи девелоперів чи забудовників; загальний рівень розвитку регіону чи населеного пункту; інвестиційний чинник; іпотечний чинник, спекулятивний чинник і розвиток будівельної галузі загалом. Група демографічних чинників включає оцінку демографічної ситуації, ринку праці в регіоні, міграційних процесів, системи розселення та безпеки території. Законодавчо-правові чинники проявляються через державну та регіональну політику на ринку житла, житлові програми, процеси оподаткування, кредитування та страхування на ринку житла. Соціально-психологічні чинники включають споживчу поведінку та вподобання споживачів, цінові очікування, сезонність, етнічні чи релігійні особливості регіону [4].

Список використаних джерел:

1. «Підприємницьке право. Правове регулювання окремих видів підприємницької діяльності», [Електронний ресурс].-Режим доступу: https://stud.com.ua/51358/pravo/osnovni_ponyattya_sferi_developerskoyi_diyalnosti
2. Кіщенко Т.Є., Гусарова Л.В. Особливості девелопменту в реалізації інвестиційних проектів будівництва об'єктів різного функціонального призначення // Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин: Збірник наукових праць. – Вип. 36 Економічний. – К. КНУБА, 2018- с.22-26.
3. Фактори впливу на розвиток ринку нерухомості та будівельної галузі в Україні / І.А. Педько // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2014. – № 6 (16). – С. 170-176.
4. Бондарчук Н.В. Економіко-інституціональні аспекти формування девелопменту як інноваційно-інвестиційної інфраструктури будівельної галузі /Н.В.Бондарчук// Ефективна економіка. – 2017, [Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua>

ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ТА ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ В КОНТЕКСТІ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Колядич О.І.,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної теорії,
ДВНЗ «Київський Національний економічний,
університет імені Вадима Гетьмана», Київ, Україна,
e-mail.: a_kolyadich@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8166-5263>*

Сучасний світ перебуває в умовах невизначеності та під впливом імпульсів «чорних лебедів» що позначаються на нестабільності та кризовому характері в економічному, соціальному, технологічному середовищі. Значна частина дослідників вважає такий стан ознакою початку переходу до нової фази технологічного та соціально-економічного устрою. В умовах нової економічної реальності, – поглиблення автоматизації та поширення роботизації виробничого процесу, стрімкого розповсюдження пандемії COVID 19, особливої актуальності набувають цілі та завдання Сталого розвитку, визначені ООН [1] і адаптовані у більшості країн світу. В Україні основою для планування розвитку є Національна доповідь «Цілі Сталого Розвитку: Україна» [2], яка створює бачення орієнтирів досягнення Цілей сталого розвитку і містить адаптовані завдання та індикатори для їх моніторингу.

Стале економічне зростання неможливе без забезпечення повної і продуктивної зайнятості та гідної праці для всіх жінок і чоловіків, а також захисту трудових прав та надійних і безпечних умов праці для всіх працівників. Вагому роль у забезпеченні повної і продуктивної зайнятості в контексті досягнення Цілей сталого розвитку відіграє ринок праці.

Розвинений та стабільний ринок праці означає ефективний споживчий попит, який здатен принести прибутки компаніям, підвищити рівень життя працівників та бути чинником досягнення соціальної стабільності в суспільстві. Як провідний сегмент ринкової економіки, ринок праці забезпечує розподіл людського капіталу, впливає на рівень економічних та неекономічних надбань від його використання; у свою чергу, людський капітал стає цінністю саме завдяки ринку праці.

Експерти Світового банку закликають уряди країн інвестувати в людський капітал, щоб працівники могли набути навичок, затребуваних на ринку праці, а також посилити соціальний захист і поширити його на всіх людей у суспільстві.

У постійному русі, залежно від низки внутрішніх та зовнішніх чинників, перебуває і ринок праці України. Незначна стабілізація, що проявляється у вигляді зростання чисельності зайнятого населення, зниження загального рівня безробіття, зростання рівня оплати праці, змінюється на погіршення вказаних показників. Крім того, вже усталені проблеми: неформальна зайнятість, професійно-кваліфікаційний дисбаланс між попитом та пропозицією робочої

сили, безробіття серед молоді з вищою освітою, невідповідність рівнів заробітної плати в Україні та в країнах Європейського Союзу, освітня і трудова міграції, обумовлюють необхідність його регулювання відповідно до цілей та завдань сталого розвитку.

З іншого боку, позиції українських компаній-працедавців знаходяться під великим тиском з боку політичних ризиків, фінансової нестабільності, коливань цін на світових ринках тощо. Специфікою функціонування українських підприємств є масове згортання процесів стратегічного управління, та застосування управління поточними операціями. Це означає принципове зниження готовності до різних сценаріїв розвитку подій.

Окремим викликом для усіх суспільств постала проблема пандемії. Як зазначає адміністратор ПРООН Ахім Штайнер «За останні 30 років світ бачив багато криз, включаючи Глобальну фінансову кризу 2007-09 років. Кожна з них завдала відчутної шкоди людському розвитку, але загалом приріст розвитку нарощувався в усьому світі щороку. COVID-19, маючи потрійний вплив на охорону здоров'я, освіту та доходи, може змінити цю тенденцію» [3]. ПРООН вважає, що глобальний людський розвиток – поєднання освіти, охорони здоров'я та рівня життя, може впасти цього року вперше з 1990 року, коли почалися вимірювання даних показників.

Сприяння сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для усіх (ціль 8 Цілей Сталого розвитку 2016-2030) передбачає виконання країнами таких завдань як: підтримання економічного зростання, у тому числі зростання валового внутрішнього продукту на рівні не менше 7% на рік; підвищення продуктивності в економіці шляхом диверсифікації, технічної модернізації та інноваційної діяльності; проведення орієнтованої на розвиток політики, яка сприяє продуктивній діяльності, створенню гідних робочих місць, підприємництва, творчості й інноваційній діяльності; забезпечення повної і продуктивної зайнятості та гідної праці для всіх жінок і чоловіків, у тому числі молодих людей та людей з інвалідністю і рівну оплату за працю рівної цінності; суттєве скорочення частки молоді, яка не працює, не вчиться і не набуває професійних навичок; викорінення примусової праці; захист трудових прав і сприяння забезпеченню надійних і безпечних умов праці для всіх трудящих, включаючи трудящих-мігрантів, та осіб, які не мають стабільної зайнятості; розробка і введення в дію глобальної стратегії забезпечення зайнятості молоді та імплементація Глобального пакту про робочі місця Міжнародної організації праці [4].

Виконання вищезазначених завдань в період ряду викликів сучасності для досягнення Глобальних цілей сталого розвитку в Україні полягає в функціональності національної системи Цілей сталого розвитку [5], з дотриманням позитивної динаміки індикаторів моніторингу [6] та системною проєкцією, імплементацією Цілей сталого розвитку на період до 2030 року до розробок прогностичних і програмних документів, проєктів нормативно-правових актів, в цілому програми національного розвитку [7].

Особливим завданням постає збереження та примноження людського капіталу, сформованого чи розвиненого і накопичений людьми (людиною)

певного запасу здоров'я, знань, звичок, здібностей, мотивацій, що цілеспрямовано використовується в тій або іншій сфері суспільного виробництва, сприяє зростанню продуктивності праці і, завдяки цьому, впливає на зростання доходів його власника (а також і суспільства в цілому).

Фактори, що впливають на формування і якість людського капіталу, включають:

- виховання;
- освіту;
- охорону здоров'я;
- науку;
- особисту безпеку;
- підприємницький клімат;
- інформаційне забезпечення праці;
- культуру в широкому розумінні — як сукупність норм, правил, ритуалів і цінностей.

Значна роль в стратегічному управлінні людським капіталом покладається на національний уряд і великий бізнес. На сьогодні діяльність цих суб'єктів на теренах України визначається значною асиметрією. Національний уряд не демонструє успішний рух щодо забезпечення економічного зростання та зайнятості населення в контексті досягнення цілей сталого розвитку. Прорахунки уряду лише частково компенсують місцеві громади, малий і середній бізнес. Щодо ініціатив великого бізнесу, то вони не є системними, становлять короткостроковий характер та спрямовані на швидкий результат, тобто далекі від стратегічного komponування.

Об'єктивну картину стану людського капіталу України є ряд ознак, які стримують розвиток суспільства в цілому та економіки зокрема. Серед них:

- скорочення населення;
- низька народжуваність;
- значна трудова міграція;
- зменшення частки працездатного населення та старіння нації;
- зниження якості освіти;
- криза системи охорони здоров'я

Для досягнення цілі «Гідна праця та економічне зростання» в Україні необхідно: по-перше, забезпечити стійке зростання ВВП на основі модернізації виробництва, розвитку інновацій, підвищення експортного потенціалу, виводу на зовнішні ринки продукції з високою часткою доданої вартості; по-друге, підвищити ефективність виробництва на засадах сталого розвитку та розвитку високотехнологічних конкурентних виробництв; по-третє, підвищити рівень зайнятості населення; по-четверте, скоротити частку молоді, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок; по-п'яте, сприяти забезпеченню надійних та безпечних умов праці для всіх працюючих, зокрема шляхом застосування інноваційних технологій у сфері охорони праці та промислової безпеки; по-шосте, створити інституційні та фінансові можливості для самореалізації потенціалу економічно активної частини населення та розвитку креативної економіки.

Окреслені завдання, які набули класичного статусу щодо постановки та інструментів виконання слід доповнювати альтернативними підходами. Серед них, заслуговують на увагу, аналіз та рекомендації, викладені У. фон Вайцекером та А. Війкманом у співпраці з членами Римського клубу [8]. Автори пропонують нову парадигму, яка нівелює неоліберальний підхід до розвитку економіки та суспільства. В цілому, нова парадигма «Нового просвітництва» ґрунтується на системі балансу між:

- людиною і природою;
- довгостроковими наслідками і тактичними завданнями;
- швидкістю і стабільністю;
- особистим та суспільним;
- релігією та державою;
- справедливою винагородою та соціальною рівністю;
- ринковими силами та законом.

Вирішення проблем економічного зростання та зайнятості населення, як і інших цілей сталого розвитку стане ефективнішим через призму нового мислення та усвідомлення домінанти антропоцентризму.

Список використаних джерел:

1. Програма розвитку ООН, «Цілі сталого розвитку», 2017, URL: <https://unstats.un.org/sdgs/metadata/?Text=&Goal=8&Target>
2. Національна доповідь «Цілі Сталого Розвитку: Україна», 2017, URL: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf
3. COVID-19 and the SDGs. How the 'roadmap for humanity' could be changed by a pandemic, 2020, доступ за адресою: https://feature.undp.org/covid-19-and-the-sdgs/?utm_source=web&utm_medium=sdgs&utm_campaign=covid19-sdgs
4. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. URL: https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E
5. Sustainable Development Goals: Ukraine / National Report. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine, 2017. URL: http://www.un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf
6. Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку: Розпорядження КМУ від 21 серпня 2019 р. № 686-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pitannya-zboru-danih-dlya-monitorin-686r>.
7. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: указ Президента України від 30 вересня 2019 р. №722. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>.
8. Come On! Капіталізм, недалекоглядність, населення і руйнування планети. Доповідь Римському клубу / Ернст Ульріх фон Вайцекер, Андерс Війкман; переклад з англ. Ю.Сірош; за наук.ред. В.Вовка, В.Бутка. – К.: Саміт-Книга, 2019. – 276 с.

ФОРМУВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ОРГАНІЗАЦІЇ

Нікітюк Т.Л.,

*студент кафедри управлінських технологій
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна
e-mail: NykytiukTL@krok.edu.ua*

В сучасному світі підприємства повинні миттєво адаптуватися до мінливого бізнес-середовища з урахуванням власних можливостей, їх усіх об'єднує жага заробітку та індивідуальне застосування правил менеджменту в господарській діяльності. Ключовими елементами у побудові конкурентоспроможного і прибуткового підприємства є раціоналізація внутрішньо організаційних процесів та ефективне використання наявних ресурсів організації (зокрема персоналу), завдяки створенню на підприємстві виняткової корпоративної культури.

В сучасній економічній літературі значна увага приділяється корпоративній культурі (цій проблемі присвячені роботи А. Беліченко, В. Воронкової, Т. Дила та А. Кеннеді, О. Попова, В. Співака, Н. Тимошенко, Г. Хаєт, Е. Шейна), використанню маркетингового підходу (Балабанова Л. В., Войчак А. В., Котлер Ф., Куденко Н. В., Ламбен Ж.-Ж., Мак-Дональд М., О'Шонессі Дж., Хруцький В. Є., Чевертон П.), і, зокрема, проблемам управління корпоративною культурою (Орлова Т., Кучерова О., Балабанова Л. В., Балабаниць А. В.).

Для успішної реалізації стратегічних цілей підприємства дедалі більшого значення набуває розуміння менеджментом ролі корпоративної культури та обґрунтування доцільності інвестицій в корпоративну культуру. У багатьох керівників поняття «корпоративна культура», асоціюється з традиціями, закладеними на конкретному підприємстві, а все інше – просто розумно складені речення. Проте, це спрощене розуміння. Адже, кожне підприємство має формувати свою систему корпоративної культури, щоб насамперед досягти поставленої бізнес-мети. Ця система повинна складатися з певних цінностей і поділятися керівниками цього підприємства. Саме тому культура, яка формується, стає своєрідною візитною карткою підприємства, за якою можна робити висновки про її носія. На підприємстві корпоративна культура створює особливу внутрішню атмосферу, яка мобілізує людей на виконання вищих цілей і місії: підвищується якість та інтенсивність роботи кожного працівника, зводяться до мінімуму виробничі конфлікти. Сьогодні більшість керівників розглядають корпоративну культуру як потужний стратегічний інструмент, який орієнтує всі підрозділи на досягнення загальних цілей [1, с. 179].

Формування культури в організації пов'язане з впливом культури суспільства, у середині якого дана організація функціонує. Правила культури які будуть враховувати такі аспекти, як адаптація нових працівників, поведінка працівників на нарадах, міжособисті неформальні відносини, дрескод з одягу, зовнішнє оформлення організації тощо сприятимуть позитивному

психологічному клімату в колективі і в подальшому стануть стратегічним ресурсом організації.

При формуванні корпоративної культури організації, яка б підтримувала стратегію гнучкого організаційного розвитку, необхідно виконати ряд відповідних кроків [2, с.11]:

1) визначити стратегію щодо встановлення основних цілей і цінностей, бажаних пріоритетів, принципів, норм поведінки колективу;

2) виявити позитивні і негативні цінності. Визначити ступень відповідності існуючої корпоративної культури обраної керівництвом, яка впливає на стратегію розвитку організації;

3) створити організаційні заходи, спрямовані на формування бажаних цінностей і зразків поведінки;

4) здійснити гнучкий вплив на корпоративну культуру з метою подолання негативних аспектів, які будуть сприяти реалізації обраної стратегії;

5) оцінити успішність впливу стратегії організації на корпоративну культуру і за необхідністю, внесення корективів у дану стратегію.

Таким чином, корпоративна культура є головним механізмом, що забезпечує практичне підвищення ефективності роботи організації. Формування корпоративної культури підтримує формування стратегії організації та є важливим механізмом для успішного виконання її завдань, адже культура формує соціально-психологічний клімат і корпоративний дух, які сприяють виконанню поставлених завдань та досягненню успіху всієї організації [3, с.31]

Слід зазначити, що корпоративна культура, завжди, повинна підтримувати місію, цілі та конкретну стратегію розвитку організації. При цьому мета поєднання місії і культури носить довгостроковий характер, що сприяє досягненню максимальних результатів, при цьому зміни, вироблені в корпоративній культурі потребують високого ступеня компетентності з боку керівництва організації.

Список використаних джерел:

1. Башук Т.О. Доцільність формування корпоративної культури на підприємстві / Т.О. Башук, А.М. Жолудєва // *Маркетинг і менеджмент інновацій*. - Харків, 2017. – №2. – С. 179-184.
2. Дмитренко М.Й. Головні стратегії дослідження корпоративної культури в сучасній філософській рефлексії // *Вісник Житомирського державного університету*. - 2018. - с. 8-12.
3. Тарасова О.В. Корпоративна культура як інструмент ефективного менеджменту підприємства // *Економіка харчової промисловості*. - 2018. - №3. - с.28-32.

РЕСУРСНА ОСНОВА ТА ПЕРЕДУМОВИ ФІНАНСОВОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Архипенко С.В.,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку, оподаткування,
публічного управління та адміністрування
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: arkhyenko@knu.edu.ua
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6403-7556>*

Вважається, що головною ознакою фінансової незалежності органів місцевого самоврядування є володіння і самостійне розпорядження фінансовими ресурсами, розмір яких відповідає функціям і завданням, що покладаються на ці органи. Такі фінансові ресурси необхідні місцевій владі для реалізації намічених цілей і програм економічного і соціального розвитку території у відповідності із обраними пріоритетами. Фінансову незалежність також розуміють як незалежність від загальнодержавних органів влади у прийнятті певних рішень щодо місцевих проблем і, головне, як забезпечення їхнього розв'язання з допомогою коштів [1, с.34].

Фундаментом для активного розвитку територіальної громади є достатня кількість фінансових ресурсів, самостійне розпорядження ними та повна фінансова незалежність. Фінансові ресурси місцевого самоврядування включають в себе:

1. доходи місцевого бюджету,
2. позики,
3. фінансові ресурси комунальних підприємств,
4. фінансові ресурси населення,
5. інвестиції,
6. цільове фінансування регіональних програм з держ бюджету,
7. цільові фонди і міжбюджетні трансферти [2, с.174].

Власні доходи місцевих бюджетів, визначені статтею 69 Бюджетного кодексу України, формуються здебільшого за рахунок місцевих податків і зборів, що зараховуються до бюджетів місцевого самоврядування [2, с.174].

Податковий кодекс України відносить до місцевих податкових платежів два податки та три місцевих збори:

- податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки;
- єдиний податок;
- збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності;
- туристичний збір;
- збір за місця для паркування транспортних засобів [2, с.174].

Реформа податкового законодавства, започаткована Податковим кодексом України, прибрала такі екзотичні для більшості місцевостей збори як збір за участь у бігах на іподромі; збір за виграш на бігах на іподромі; збір з осіб, які беруть участь у грі на тоталізаторі на іподромі. Безумовно деякі збори були фіктивними їх питома вага була незначною або взагалі нульовою. Але було

скорочено ринковий збір, який становив значну частину власних доходів місцевих бюджетів, адже більшість територіальних громад не мають потенціалу для розвитку туризму. ПКУ обмежив право органів місцевого самоврядування встановлювати інші місцеві платежі окрім вказаних в кодексі [2, с.174].

Передумовою фінансової незалежності є розумна, з погляду на економічну доцільність, децентралізація влади та адекватний розподіл повноважень, відповідальності та фінансово-економічної бази між центром і органами місцевого самоврядування. Концептуальні основи фінансової незалежності місцевого самоврядування полягають в оптимальному врахуванні інтересів держави, підприємницьких структур, населення і місцевого самоврядування [3, с.323].

Та потрібно пам'ятати, що нічим не обмежена фінансова незалежність місцевого самоврядування має такі ж негативні ознаки, як і надмірна централізація у використанні фінансових ресурсів, що створюються на певній території. За останній період часу посилюються процеси децентралізації влади в країні, які стосуються передусім перерозподілу повноважень та зміни схем розподілу фінансових ресурсів між різними рівнями публічної влади [3, с.323].

Дійсно, в час, коли майже повністю відсутня державна власність на майно, коли утворена багатокладна ринкова економіка і проведено розмежування у системі публічних коштів, коштів держави та коштів місцевого самоврядування, вирішити усі проблеми життєзабезпечення людини у найбільшому місті і найменшому селі централізованим управлінням неможливо. З іншого боку, навіть найширша децентралізація також не зможе вирішити означені вище проблеми, якщо не буде знайдена «золота середина», чи точніше та ланка адміністративно-територіального устрою, ті органи управління, які діють на цій ланці і дійсно мають ресурси для виконання наданих повноважень [3, с.323].

Список використаних джерел:

1. Кириленко О.П. Фінансова незалежність місцевого самоврядування / О.П. Кириленко // *Фінанси України*. - №1 – 2001. – с. 34-39
2. Ровинська К. Місцева автономія як загальний принцип організації місцевого самоврядування /К. Ровинська // *Держава та суспільство*. – 2017.- с. 170-176
3. Назар О. Концептуальні основи матеріально-фінансового забезпечення місцевих громад / О. Назар // *Ефективність державного управління: збірник наукових праць*. – 2015. – вип. 43. – с.322-328

БЮДЖЕТНЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ: ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Проскуріна І.С.,

*студентка кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: irinastavytska@gmail.com*

Архипенко С.В.,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку, оподаткування,
публічного управління та адміністрування
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: arkhyenko@knu.edu.ua
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6403-7556>*

Ефективність і послідовність діяльності органів місцевого самоврядування залежить від системного стратегічного бачення основних напрямів розвитку місцевих громад у середньо- та довгостроковій перспективі. Такий підхід дозволяє врахувати специфіку кожної галузі, чітко скоординувати дії всіх учасників бюджетного процесу для досягнення поставлених стратегічних цілей [1]. Ефективність використання фінансових ресурсів або здійснення видатків місцевих бюджетів реалізується через бюджетне планування.

Бюджетне планування як складний аналітичний процес має забезпечувати реалізацію основних пріоритетних напрямів бюджетної політики держави на місцях та пріоритетів місцевого розвитку шляхом вирішення ряду фінансово-економічних завдань, які умовно можна розділити на стратегічні й тактичні. Ефективність і послідовність діяльності органів місцевого самоврядування залежить від системного стратегічного бачення основних напрямів розвитку місцевих громад у середньо- та довгостроковій перспективі. Такий підхід дозволяє врахувати специфіку кожної галузі, чітко скоординувати дії всіх учасників бюджетного процесу для досягнення поставлених стратегічних цілей.

Характерними рисами вітчизняної системи планування видатків місцевих бюджетів, що ускладнює процес ефективного, результативного й обґрунтованого використання бюджетних коштів, є [2]:

- зосередження на фінансуванні мережі бюджетних установ та кількісних, а не якісних аспектах показників, що пов'язано із збільшенням обсягів видатків;
- недосконала система оцінки ефективності бюджетного планування та результативності використання бюджетних коштів;
- недостатній рівень відповідальності за результати діяльності, пов'язаної із формуванням бюджетних показників;
- зосередження уваги на плануванні бюджетних показників, а не результатів, яких необхідно досягти, що не сприяє встановленню зв'язку між затраченими ресурсами і отриманими результатами;
- недостатнє врахування стратегічних цілей бюджетної політики та пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку територій на

багаторічну перспективу при плануванні видаткової частини місцевих бюджетів.

До передумов формування збалансованої видаткової частини місцевих бюджетів відносять: детальний аналіз виконання кошторисів за фактичними видатками бюджетних установ за минулий рік чи ряд років; вивчення структури видатків місцевих бюджетів, її динаміки та тенденцій на майбутнє; аналіз реального попиту населення на бюджетні послуги в минулому році; прогностичні обрахунки контингентів споживачів кожного виду послуг на майбутній і подальші роки; вивчення можливості об'єднання установ з малою наповнюваністю без зниження якості надання послуг; вивчення громадської думки про структуру бюджетних послуг на майбутній рік; вивчення законодавчих актів та рішень, що впливають на обсяги видатків і вступають в дію з початку планового періоду; формування, узгодження та затвердження у відповідних документах основних напрямів бюджетної політики та соціальних програм; своєчасне прийняття рішень щодо реформування бюджетних установ.

Важливою ланкою підвищення ефективності й обґрунтованості видатків місцевих бюджетів є моніторинг результативності видатків, який проводиться з метою забезпечення оперативного управління фінансовими ресурсами, підвищення достовірності основних показників, які характеризують поточний фінансовий стан, недопущення фактів неефективного використання грошових коштів, забезпечення своєчасного фінансування видатків, виконання взаємних зобов'язань [3].

Список використаних джерел:

1. Сіташ Т. Д. Планування бюджетних видатків: концептуалізація та тенденції [Текст] / Т. Д. Сіташ // *Економіка. Управління. Інновації*. – 2014. – №1(11). – С. 164-169.
2. Савка В. В. Реформування системи планування та фінансування видатків місцевих бюджетів [Текст] / В. В. Савка // *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна*. – 2013. – Вип. 2. – С. 304-313.
3. Пархоменко А. Ю. Місцеві бюджети як складова бюджетної системи України [Текст] / А. Ю. Пархоменко // *Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ*. – 2013. – №4. – С. 361-371.

РОЗРОБКА МАРКЕТИНГОВИХ ПАРАМЕТРІВ НОВОГО ПРОДУКТА ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Бойко І.В.,

аспірант,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна

e-mail: teefig@yandex.ru

Літвін Н.М.,

к.е.н., доцент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна

e-mail: litvinnm@krok.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4505-4363>

Розкриваючи проблему просування нового продукту на ринок треба зрозуміти, як цей продукт може вплинути на підприємство і, зокрема, на його економічної безпеку. Потрібно розуміти його характеристики і параметри. В першу чергу, доцільним є показати/розкрити параметри на яких буде базуватись оцінка інновації. Отже, завданням маркетингової команди підприємства стане обґрунтовано підбирати такі параметри, для просування товару, що забезпечать його успішність на ринку. Крім того ці параметри повинні бути ефективними і з точки зору економічної безпеки підприємства, так як зобов'язані показувати не тільки переваги нового продукту, але і деструктивний вплив який він несе в собі. З огляду на поведінкові уявлення споживачів щодо прийняття рішень вважаємо, що такі характеристики нового продукту повинні показувати як він може взаємодіяти з тими чи іншими вимогами ринку, споживачів і самого підприємства, тому нами були обрані наступні шість параметрів інновації. Розглянемо окремо кожен з них окремо:

- Релевантність - ступінь, до якого продукт задовольняє потреби споживачів [1];
- Диференціація - ступінь, до якого продукт має унікальну користь порівняно з конкурентними товарами [1];
- Правдоподібність - ступінь, до якої міри новий продукт співвідноситься з орієнтирами (наприклад, найчастіше придбаними продуктами) на які орієнтується споживач [2];
- Вартість - ступінь, за яким продукт оцінюється в грошовому еквіваленті [2];
- Намір покупки – ступінь, що визначає наскільки буде схильним споживач до купівлі певного товару в існуючих умовах [3];
- Загальне вподобання - ступінь, за яким можна визначити на скільки в цілому товар подобається споживачу, чи ні. Показує загальне емоційне відношення споживача до продукту [2].

Всі ці параметри мають прямий вплив на новий продукт, його характеристики та подальші шляхи розвитку. Високий або низький рівень кожного параметру характеризує властивості інновації.

Для оцінки цих параметрів продуктів доцільно буде використовувати п'ятибальну шалу Лікерта [4] та її видозмінені форми. Важливо, що оцінка кожного з параметрів приведена до 5-бальної шкали, де 1 – означає найменшу оцінку, а 5 – найвищу. Для дослідника – спеціаліста з економічної безпеки таку шалу потрібно адаптувати, щоб він міг виміряти рівень безпечності кожної характеристики. Така адаптована шкала повинна корелюватися з загальновизнаними ознаками деструктивних факторів та рівнем безпеки. Тому, доцільним буде оцінювати безпеку кожної характеристики відповідно до оцінок респондентів, розділивши їх на п'ять рівнів (Табл 1).

Таблиця 1

Градація рівнів безпеки параметрів нового продукту

Загальна оцінка респондентів		Рівень безпеки
Від	До	
1,00	1,80	Небезпечний (Низький)
1,81	2,60	Загрозливий (Нижче середнього)
2,61	3,40	Ризиковий (Середній)
3,41	4,20	Викликовий (Вище середнього)
4,21	5,00	Безпечний (Високий)

Джерело: складено автором

Безпечний або високий рівень безпеки отримують ті параметри середня оцінка респондентів, для яких займає найвищі 20% шкали. Така оцінка означає, що у споживачів не просто нема зауважень до продукту за певним параметром, а цей параметр є сильною стороною продукту і має тільки позитивний ефект на економічну безпеку підприємства. Підприємство може продовжувати просування інноваційного продукту, не роблячи змін у ньому за таким параметром.

Параметри, що мають бал наданий респондентами від 3,41 до 4,20 по шкалі (з 1 до 5) є відносно безпечними для інновації. Ця оцінка означає відсутність сильно виражених зауважень до продукту у споживачів. Тобто характеристика не має негативного ефекту на економічну безпеку підприємства. Однак, у споживачів можуть виникнути деякі сумніви, але вони не змінюють позитивного ставлення до продукту за відповідним параметром, тому рівень «Вище середнього» можна ще назвати рівнем «Виклику».

Середній рівень оцінки свідчить, що параметр несе у собі певні ризики для підприємства. Це може свідчити, що характеристика не є суттєво вираженою, або не зовсім прийнятною для частини споживачів. В той самий час, спеціалісти з економічної безпеки та маркетологи повинні намагатися зменшити негативний вплив таких ризиків через оптимізацію параметру. Для такого рівня навіть можливе переосмислення і переробка продукту за параметром, якщо ризик не є частиною стратегії та не є запланованим.

Рівень «Нижче середнього», або «Загрозливий», несе у собі явне несприйняття продукту за певним параметром та видимий деструктивний вплив на економічну безпеку продукту. Підприємство повинно розробити заходи для зменшення негативного впливу за таких обставин. Наявність декількох

параметрів з таким рівнем безпеки свідчить, або про неопрацьованість розробки, або про хибність самої стратегії підприємства.

«Небезпечний», чи «Низький» рівень безпеки отримують ті параметри – середня оцінка респондентів для яких займає найнижчі 20% шкали. Така оцінка означає, що у споживачів існують дуже суттєві зауваження до продукту за певним параметром. Отже, параметр є небезпечною стороною продукту і має тільки негативний ефект на економічну безпеку підприємства. Останнє не може продовжувати просування інноваційного продукту, не роблячи змін у ньому за таким параметром.

Всі ці оцінки параметрів повинні розглядатися в комплексі, відповідно до стратегії підприємства. Їх аналіз повинен ґрунтуватися на тому чи відповідає параметр очікуванням, чи не змінює сутність самого продукту та як корелює з оцінками інших параметрів.

Список використаних джерел:

1. Aaker D. A. *Brand portfolio strategy* / David A. Aaker. // Emerald Group Publishing Limited. – 2006.
2. Markowitz L. *Best Measures for Choosing High Potential Consumer Goods Concepts* [Електронний ресурс] / L. Markowitz, B. Fressart // Ipsos Point of View. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ipsos.com/en/dont-let-promising-breakthrough-innovations-die>.
3. Schwartz D. *Concept Testing: How to Test New Product Ideas Before You Go to Market* / David Schwartz., 1987.
4. Wuensch K. L. *What is a Likert Scale? and How Do You Pronounce 'Likert?'* [Електронний ресурс] / Karl L. Wuensch // East Carolina University. – 2005. – Режим доступу до ресурсу: <http://core.ecu.edu/psyc/wuenschk/StatHelp/Likert.htm>.

ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА НА РИНКУ НЕРУХОМОСТІ

Ващенко О.О.,

*студент кафедри теоретичної та прикладної економіки,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: vashchenkooo@krok.edu.ua*

Радіонова І.Ф.,

*д.е.н., професор, завідувач кафедри теоретичної та прикладної економіки,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: irinar@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7099-191X>*

Нерухомість в економічному сенсі має три важливі моменти, через які розкривається її зміст:

- є частиною національного багатства і тому формує підґрунтя національного добробуту та економічного зростання,
- перетворюється на товар в процесі купівлі-продажу при зміні власника,
- є капіталом, оскільки бере участь у виробничій діяльності та може ставати джерелом прибутку (проценту на вкладений капітал) для власників.

Згадані моменти змісту нерухомості взаємно пов'язані і, в той же час, суперечливі. Це необхідно враховувати, працюючи на ринку нерухомості та, особливо, обираючи та формуючи конкурентну стратегію.

Нерухомість є об'єктом, з приводу якого виникають правові відносини власності - володіння, користування, розпорядження. Водночас, з приводу нерухомості виникають організаційно-управлінські та економічні відносини. Особи, що вступають у ці відносини, є носіями різних економічних інтересів. Суперечності цих інтересів мають правові, організаційні та економічні способи вирішення. Від їх застосування залежать розміри доходу, отриманого від нерухомості, тими економічними суб'єктами, які діють на цьому ринку, формуючи власну стратегію.

Нерухомість, як елемент національне багатство і як капітал, є важливим фактором економічного зростання. Адже зростання, може досягатися не тільки за рахунок власне додаткових інвестицій, а й за рахунок раціонального використання пасивної частини виробничих фондів. Останні, як відомо, охоплюються поняттям «нерухомість», а їх складниками стають: виробничі будівлі, складські приміщення, інші елементи логістичної інфраструктури.

Нерухомість є об'єктом, з приводу якого виникають ринкові відносини купівлі-продажу. Ринок нерухомості має ті ж риси, що й інші ринки. На ньому діють закони попиту, пропозиції, конкуренції та ринкової ціни. Але діють ці закони по-особливому.

По-перше, особливості дії загальних законів на ринку нерухомості стосуються механізмів ціноутворення. Купівля-продаж об'єкту нерухомості передбачає оцінку майна, за офіційно визнаними правилами та стандартами. Отже, у формуванні цін на нерухомість, так звана «частка непередбачуваності» мала б бути меншою, ніж на інших ринках.

По-друге, особливості дії економічних законів на ринку нерухомості пов'язані й з тим, що попит на цьому ринку більш еластичний за змінами загальної економічної кон'юнктури. Йдеться про стрімке скорочення попиту, яке повсякчас спостерігається у періоди кризових спадів. Ринок нерухомості, зазвичай, першим реагує на погіршення загальної економічної ситуації. Водночас, як свідчить досвід інших країн (наприклад, США у 2007 р.) диспропорції на цьому ринку можуть спричинити загальні негативні зміни в національній економіці.

По-третє, на ринку нерухомості, з огляду на вартість та ціни об'єктів купівлі-продажу, більше значення відіграє фактор довіри у відносинах між тими, хто формує попит, і тими, хто створює пропозицію. Тому виключно важливу й значно більшу, ніж на інших ринках, роль виконують посередники між покупцями та продавцями. Такими посередниками з особливою функцією зміцнення довіри на ринку, стають агенти нерухомого майна – ріелтори.

По-четверте, предмет купівлі-продажу на ринку нерухомості є більш неоднорідним, за своїм економічним призначенням, ніж на інших ринках. Адже ринок нерухомості охоплює такі сегменти, як:

- ринок земельних ділянок, які є стратегічним національним ресурсом,
- ринок виробничої нерухомості, що стає інвестиційним активом підприємців,
- ринок житлової нерухомості, яка формує якість життя громад та окремих домашніх господарств.

Фірма, яка прагне стати конкурентоспроможною, може обрати для досягнення цієї мети найрізноманітніші шляхи. Але в цьому виборі стратегії необхідно одночасно враховувати і загальні основи формування стратегій, і особливі моменти такого формування. На наш погляд, особливості формування стратегії фірми на ринку нерухомості мають віддзеркалювати власне особливості цього ринку.

У визначенні загальних основ формування стратегії фірми на ринку нерухомості ми спираємося на загальні уявлення про стратегію та її призначення. Ці уявлення пов'язані, зокрема, з тим, що конкурентна стратегія завжди спрямована на досягнення стійкості та вищої дохідності (прибутковості). Саме це дозволяє перемагати в конкурентній боротьбі. А більш прикладні моменти конкурентної стратегії визначається взаємодією та врахуванням трьох чинників:

- 1) конкурентної позиції фірми - чи є вона лідером ринку, претендентом на лідерство, послідовником або просто присутня у ринкової ніші;
- 2) стратегічного завданням - прагне фірма домінувати на ринку чи розраховує зайняти зручну й прибуткову нішу;
- 3) фазою життєвого циклу фірми - знаходиться фірма на ранньому етапі зростання або в фазі пізньої зрілості.

З огляду на зазначені нами особливості ринку нерухомості, конкурентна стратегія фірми на цьому ринку має формуватися з урахуванням цих особливостей та необхідності відповідних дій, а саме:

1. створення мереж горизонтальних зав'язків з партнерами в особі фірм, що займаються оцінкою, страхуванням, з іпотечними банками, з консалтинговими та аналітичними організаціями, які створюють прогнози для ринку нерухомості;

2. формування режиму особливої довіри у стосунках з клієнтами шляхом їх постійного інформування про проекти та програми з покращання послуг, шляхом входження в асоціації фахівців ринку нерухомості, участі в благодійницькій, волонтерській діяльності на користь місцевих громад тощо,

3. здійснення чіткої спеціалізації в межах одного з сегментів ринку нерухомості та підвищення рівня професійності, компетентності, освіченості персоналу підприємства.

Список використаних джерел:

1. *Національні та глобальні детермінанти економічного зростання України: наукова доповідь / за ред. І. М. Бобух. Київ, 2018. 390 с. URL: <http://ief.org.ua/docs/sr/299.pdf> (дата звернення 01.06.2019)*
2. *Бойко А.О. Організація управління діяльністю суб'єктів ринку нерухомості. – Рукопис. Дис. на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.06.02 – Підприємництво, менеджмент та маркетинг. – Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля Міністерства освіти і науки України, Луганськ, 2002.*
3. *Навроцький О.О. Проблеми ринку нерухомості в Україні / Навроцький О.О. // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. – 2006. – № 754. – С. 156–161.*
4. *Міненко М.А. «Ріелторство в Україні»/Міненко М., електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток», №4, 2013, - [Електронний ресурс]. — Режим доступу: - <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=566>*

РОЛЬ ЄДИНОГО ПОДАТКУ В ФОРМУВАННІ ДОХОДІВ МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ

Чигрин К.С.,

*студентка кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування,
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: katty.chygryn@gmail.com*

Голобородько Т.В.,

*к. е. н., старший виклад кафедри обліку, оподаткування,
публічного управління та адміністрування
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: holoborodko@knu.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9289-8932>*

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності – особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів на сплату єдиного податку [1]. Єдиний податок – податок, що сплачують суб'єкти господарської діяльності на спрощеній системі оподаткування, основний підприємницький податок. Первісно планувався та був єдиним відрахуванням, передбаченим у рамках спрощеної системи оподаткування, та поєднував у собі відрахування до місцевого податкового бюджету, Пенсійного фонду та Фонду соціального страхування [2].

Метою запровадження спрощеної системи оподаткування була підтримка малого бізнесу та сприяння його розвитку [3, с. 9]. Це передбачало легалізацію малого бізнесу за рахунок спрощення процедур сплати податків та активізації підприємництва.

Відповідно до статті 64 Бюджетного кодексу України [4] до доходів загального фонду бюджетів сіл, селищ та міст належать: 60 % податку на доходи фізичних осіб, 3%-45% рентна плата, акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів, 10 % податку на прибуток підприємств, місцеві податки та збори, що сплачуються (перераховуються) згідно з Податковим кодексом України, а також ліцензії, штрафи, адміністративні стягнення та інше.

Місцеві податки і збори забезпечують значні надходження до місцевих бюджетів, реальну фінансову автономію органів місцевого самоврядування і місцевих органів державної влади.

Використовуючи дані Відкритого бюджет міста Кривий ріг [4], було проаналізовано динаміку та структуру податкових надходжень до бюджету м. Кривий Ріг.

Встановлено, що у структурі доходів місцевих бюджетів найбільшу питому вагу займає податок на доходи фізичних осіб – 60,4% в 2019 р. в сумі 3 092 805,9 тис. грн від загальної суми доходів загального фонду місцевого бюджету.

Згідно з аналізом, другим за сумою джерелом доходів місцевих бюджетів є податок на майно, який є місцевим податком. В 2019 р. податок на майно склав 1373744,6 тис. грн, що на 627464,9 тис. грн або на 84,1% більше ніж в 2018 р.

Значна частка у структурі місцевих бюджетів належить надходженням єдиного податку. У проаналізованому періоді вона становить 6,7% від доходів загального фонду місцевих бюджетів. Обсяг надходжень єдиного податку за 2019 р. склав 342 952,9 тис. грн, що на 27,1% або на 73122,0 тис. грн більше від надходжень попереднього року.

Місцевий бюджет м. Кривий Ріг наповнюється в основному за рахунок: податку на доходи фізичних осіб (приблизно 60-65%), податку на майно (20-27%), єдиного податку (3-7%) та інших податків та зборів.

Частка єдиного податку в доходах м. Кривий Ріг займає третє місце (табл. 1).

Таблиця 1

Структура та динаміка надходжень єдиного податку до бюджету міста Кривий Ріг в 2017 – 2019 рр.

Показник, тис. грн	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Частка в місцевому бюджеті, %			Відхилення			
							Абсолютне (+;-)		Відносне (%)	
				2017р	2018р	2019р	2018 р. від 2017 р.	2019 р. від 2018 р.	2018 р . від 2017 р.	2019 р. від 2018 р
Єдиний податок, у т.ч.:	79325,6	269830,9	342952,9	2,55	7,18	6,70	190505,3	73122,0	240,2	27,1
Єдиний податок з юридичних осіб	13415,0	38438,0	44690,2	0,44	1,02	0,87	25023,0	6252,2	186,5	16,3
Єдиний податок з фізичних осіб	65910,6	231392,9	298262,7	2,12	6,16	5,82	165482,3	66869,8	251,1	28,9

У 2018 р. спостерігається збільшення надходження єдиного податку порівняно з 2017 р. на 240,2% або на 190 505,3 тис. грн. Це пояснюється зростанням кількості платників податку I, II груп. Збільшення кількості платників податків обумовлюється легалізацією тіньового бізнесу та прийнятними умовами для започаткування власної справи.

Отже, важливе місце у формуванні доходів місцевих бюджетів належить розвитку місцевого оподаткування шляхом встановлення місцевих податків і зборів та забезпечення зростання податкових надходжень. Єдиний податок суттєво впливає на розмір податкових надходжень, так як його частка у доходах (на прикладі м. Кривий Ріг) складає 3-7%. Враховуючи, що надходження єдиного податку в основну здійснюється завдяки реалізації підприємницької діяльності фізичними особами, пріоритетним бачиться стимулювання розвитку та підтримка бізнесу фізичних осіб.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI URL: <http://sfs.gov.ua/nk/rozdil-xiv-spetsialni-podat/> (дата звернення: 30.10.2020).
2. Єдиний податок : веб-сайт. URL: <https://taxer.ua/uk/> (дата звернення: 31.10.2020).
3. Бетлій О., Бураковський І., Кравчук К. Спрощена система оподаткування в Україні: оцінка в контексті сучасних реалій: довідник. Київ, 2015. URL: http://www.ier.com.ua/files/publications/Books/SSO_IER.pdf (дата звернення: 30.10.2020).
4. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 30.10.2020).
5. Відкритий бюджет міста Кривий ріг : веб-сайт. URL: <https://openbudget.krmisto.gov.ua/> (дата звернення: 30.10.2020).

ЛЮДСЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК ПОКАЗНИК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Денисенко Д.О.,

*студентка кафедри облік, оподаткування, публічного управління та адміністрування,
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна
e-mail: denisenkodianka@gmail.com*

Голобородько Т.В.,

*к.е.н., старший виклад кафедри облік, оподаткування,
публічного управління та адміністрування,
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна
e-mail: holoborodko@knu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9289-8932>*

Важливість дослідження напрямків розвитку людського потенціалу зумовлює необхідність визначення факторів його формування. На жаль у наукових теоріях, присвячених людському потенціалу, ці фактори недостатньо досліджені, відсутня їх наукова класифікація. Між тим, наявність останньої необхідна для можливості аналізу цих факторів та розробці програм та заходів, спрямованих як на посилення їх позитивного впливу на формування та розвиток людського потенціалу, або для їх нейтралізації чи запобіганню негативного впливу [1].

До чинників формування людського потенціалу в регіоні відносяться: низька народжуваність; зростання показників дитячої смертності; низька забезпеченість дитячими закладами; платність середньої спеціальної й професійної освіти; малодоступність вищої освіти та після вузівської (аспірантура, докторантура); малодоступність безоплатних закладів для заняття спортом, безоплатних закладів для додаткової освіти (творчої, музикальної та ін.); низький рівень відвідувань закладів культури; низький рівень інформованості щодо конкурсів й олімпіадах для учнів, студентів і, як наслідок, незначний показник участі в даних заходах [2].

Як зазначає Никифоренко В. Г. [1], механізм формування людського потенціалу проявляється у соціально-економічній природі та якісно-кількісній характеристиці споживання. Сфера потреб і споживання є важливою сферою становлення людського потенціалу, як і трудова діяльність. Формування, виявлення та задоволення потреб – це ключові опорні точки відтворювального процесу. З одного боку, потреби задають імпульс для виробництва і визначають напрями його розвитку, з іншого - рівень розвитку та можливості задоволення потреб обумовлюють якість відтворення людського потенціалу. Обидва ці процеси взаємозалежні.

Людський потенціал України характеризується негативними трансформаційними процесами за всіма його складовими. Для досягнення значного прогресу в підвищенні результативності державного регулювання потрібні серйозні й послідовні реформи. Пріоритетне завдання – підвищення діяльнісного компонента людського потенціалу українського суспільства. Для цього слід ужити політичних заходів для стимулювання інновацій, конкуренції

та вдосконалення інституційної бази, що, у свою чергу, надасть об'єктивного підґрунтя для визначення розвитку людського потенціалу як пріоритету для державної політики [3].

Людський потенціал стосується всіх верств населення, спроможних до будь-якої соціально-корисної роботи, охоплює такі аспекти, як можливості і кількісного, і якісного розвитку людської групи, можливості економічної і соціальної діяльності, соціальної взаємодії і взаєморозуміння.

Категорія «людський потенціал» характеризує відносини стосовно його самореалізації як у трудовому процесі, так і за його межами. Якісні та кількісні характеристики людського потенціалу впливають на економічне зростання і розглядаються як найбільш цінні ресурси суспільства, а інвестиції в людський потенціал прийнято вважати умовою зростання ефективності його використання, перетворення на капітал, ефективності ринкової форми економічного зв'язку [4].

Таким чином, людський розвиток має вирішальний вплив на економічний розвиток держави, а для вимірювання якості людського потенціалу у світовій практиці застосовується Індекс людського розвитку (ІЛР). Індекс людського розвитку – це зведений показник розвитку людського потенціалу, який характеризує середній рівень досягнень даної країни за двома найважливішими аспектами розвитку людського потенціалу: тривалість життя та освіта [4].

Для дослідження розвитку людського потенціалу українців було систематизовано та проаналізовано інформацію щодо Індексу людського розвитку в Україні (табл. 1) за даними звітів про розвиток людини [5].

Таблиця 1

Індекс людського розвитку в Україні у 2000 р., 2010 р. та 2018 р.

Рік	Значення ІЛР	Очікувана тривалість життя при народженні	Очікувана кількість років навчання	Середня кількість років навчання
2000	0,671	67,3	13	10,7
2010	0,732	69,4	14,80	11,3
2018	0,750	72	15, 1	11,3

Як видно з таблиці 1 за аналізовані роки очікувана тривалість життя при народженні на території України зросла майже на 5 років. Очікувана кількість років навчання збільшилась з 13 до 15,1 року. А середня кількість років навчання у 2018 році склала 11,3 роки. Це все говорить про те, що рівень розвитку людського потенціалу покращується, проте знаходиться на незадовільному рівні. Країни ЄС за рівнем ІЛР значно випереджують Україну, відповідно і за рівнем економічного розвитку, зокрема за рівнем ВВП. Саме тому зусилля держави повинні бути спрямовані на підвищення людського потенціалу, який є вирішальним показником та ресурсом економічного зростання та соціального розвитку.

Отже, постійне стимулювання та підтримка розвитку людського потенціалу та якості життя є визначальними чинниками зміцнення конкурентоспроможності держави, економічного зростання, стимулювання ділової активності, залуження вітчизняних та зарубіжних капіталів у продуктивний сектор економіки.

Список використаних джерел:

1. Никифоренко В. Г. *Формування і розвиток людського потенціалу регіону: сутність, сучасні тенденції та методи оцінювання* : монографія. Одеса: VOI COIU. 2018. 103 с.
2. Гришина Е. С. *Факторы, оказывающие влияние на человеческий потенциал региона* : Креативная экономика. – 2013, – № 1.– С. 113 – 117.
3. Поспелова Т. В. *Оцінка Результативності Державного Регулювання Розвитку Людського Потенціалу В Україні*. Донецький національний університет. 2009. С. 4.
4. Гайдук І. С. *Теоретико-методологічні аспекти поняття «людський потенціал»* Економічний вісник університету. 2016. - Вип. 30(1). С. 113-120.
5. *Human Development Reports: веб-сайт*. URL: <http://hdr.undp.org/en/data> (дата звернення: 02.10.2020).

INTERNAL SOURCES AND RESERVES OF INNOVATIVE TRANSFORMATIONS IN THE HOUSING AND UTILITIES SECTOR OF THE REPUBLIC OF BELARUS

Golubev S.,

*doctor of sciences (Economics), Professor, chief researcher Of the center for system analysis and strategic research
National Academy of Sciences of Belarus, Minsk, Belarus,
e-mail: golubev_sergei@tut.by*

Puplikov S.,

*Professor, head of the Department of Economics and management
Institute of entrepreneurship, Minsk, Belarus,
e-mail: Dekan402@gmail.com.*

Abstract: the Subject is innovation and innovative mechanisms for working with solid municipal waste, including polymer waste in the absence of sufficient funding for their sorting, processing and disposal. Mechanisms for working with polymer waste. Results. The author's research directions of mechanisms for working with solid municipal waste allowed us to formulate proposals for finding endogenous sources of financing for their processing.

Introduction. One of the key goals set in the National strategy for sustainable socio-economic development of the Republic of Belarus for the period up to 2030 is the country's transition to a knowledge-based economy [1]. In order to ensure the concentration of state resources on the implementation of the most important and significant areas of scientific, scientific, technical and innovative activities, the Decree of the President of the Republic of Belarus dated 07.05.2020 No. 156 "on priority areas of scientific, scientific, technical and innovative activities for 2021-2025" was adopted.

Main part. A special place in a number of problem housing is the problem of disposal of plastic waste, the annual increase which has reached a critical value (5%) for many countries, including the Republic of Belarus. The study of recycling polymer wastes are investigated in the Republic of Belarus at the Institute of Housing and communal services, national Academy of Sciences of Belarus to 2018 completed research subject: "study of the morphological composition of plastic waste consisting of municipal solid waste and preparation of proposals for their reuse". During 2019-2020 the subject of this topic is the area of research interests of employees of the Department of Economics and management of innovative projects in industry of the Belarusian national technical University and the Department of Economics and management of the Institute of entrepreneurship (Minsk).

The subject of the study is the morphological composition of polymer waste in municipal solid waste (MSW).

The purpose of the research is to study the morphological composition of polymer waste in MSW, related by origin to production and consumption waste, and to develop proposals for possible directions of their use, taking into account existing technologies and existing processing facilities.

It should be noted that the production of polymers is one of the most dynamically developing industries. If world production of plastics in 2010 amounted to about 250 million tons, and according to expert estimates, is growing at 5-6 % annually, for the 2019 world production of polymers has exceeded 355 million tons., and by 2022 will reach more than 470 million tons [2,p. 132].

In accordance with the intended purpose, within the framework of the research addressed the following objectives.

The collection, analysis and generalization of information on the volume of formation in the Republic of Belarus of polymer waste that is part of MSW, by type.

The analysis of the volume of plastic production in the Republic of Belarus based on data on their production, export and import (except for rubber and rubber products) for 2016 and 2017,2018 and 2019 by type was carried out.

The estimation of potential volumes of polymer waste generation in the Republic of Belarus by types in General and as part of municipal waste was carried out.

An assessment of the potential volume of plastic (polymer) waste generated in the Republic of Belarus by type for the main products included in Annex 1 to the Decree of the President of the Republic of Belarus No. 313 dated July 11, 2012

. data on the use of polymer packaging by type in the production of basic consumer goods, including per unit, were Collected and processed.

The actual morphological composition of polymer waste in MSW in cities with different degrees of housing improvement was determined based on the results of measurements (the "summer" season) .

Intermediate conclusions are made based on the obtained data and the results of the analysis and the formation of summary data on the volume of polymer waste in MSW with a sufficient degree of reliability.

In the Republic of Belarus, about 765.0 thousand tons of secondary material resources (BMR) were harvested and sent for processing by all collection systems in 2019. The level of utilization of MSW has reached 22.5 percent. At the same time, the volume of collection (harvesting) of certain types of WMR corresponds to the European level. So, the volume of waste paper and cardboard collection is more than 70 % of the volume of education, glass waste-more than 60 %, while polymer waste – less than 25 % [3, p. 2].

Conclusion. As a result of the research, the following results were obtained.

1. Defined and improved methodological approaches to the differentiation of plastic waste on the basis of their morphological composition.

2. justification of reserves for the use of MSW and WMR was Performed. The potential estimated volume of polymer waste (industrial and municipal waste) in the Republic of Belarus in 2019-2020 was 62,000-64,100 tons.

3. the morphological composition of polymer waste is Determined by the complexity and cost of disposal (polymer waste is divided into three groups of polymers – pure production waste, medium-complexity waste and hard-to-recycle waste).

The results of the analysis of the profitability of the process of collecting and processing polymer waste are presented. For example, for hard-to-recycle waste, cost

coverage involves external financial resources (tax incentives, targeted investments, subsidies). The percentage of such polymer waste from the total amount is 60-85%, and the degree of processing (except for burial) is only 3 %.

4. based on the analysis of world practices of polymer waste management, the main areas of work with them in the Republic of Belarus are identified-sorting and incineration.

Sorting - allows you to extract some of the materials from solid household waste that can be used as secondary material resources. It is established that as a result of sorting, the volume of waste sent to landfill is reduced by 10-20 %.

Burning. This method helps to significantly reduce the amount of waste and requires the least preparation for the incineration process.

Dioxin emissions from municipal solid waste (MSW) incineration in well-regulated equipment reach only 0.6 micrograms per ton of waste. When burning a ton of coal, 1-10 micrograms of dioxins are released in the equivalent of toxicity, and a ton of gasoline-from 10 to 2,000 micrograms.

In world practice, the most developed technology is layer combustion (850-1,000°C), which is promising for heat treatment of the enriched (combustible) MSW fraction. Leading positions in the market are occupied by furnaces of such companies as "Steinmueller "(Germany), " Noell "(Germany), "Martin GMBH" (Germany) and "Foster Wheeler" (USA), " CNIM "(France) [4, p. 9].

This method of MSW processing has its advantages:

- energy consumption is possible (200-300 kWh / t of waste);
- reduction of waste volume up to 10 times;
- reducing the risk of soil and water contamination by waste;
- the ability to recover the generated heat.

The disadvantages of this method include the following:

- danger of air pollution;
- destruction of valuable components;
- high yield of ash and slag (about 30% by weight), which require special measures for disposal;
- low efficiency of recovery of ferrous metals from slags;
- difficulty in stabilizing the combustion process;
- a high percentage of chemical and mechanical underburning,
- a large volume of waste flue gases (1 kg of waste requires 6-8 kg of air), which complicates and increases the cost of cleaning them;
- the possibility of formation of dioxins and furans, since the temperature of the combustion process is 800-1100°C.

Taking into account world practices and approaches in the Republic of Belarus, it is necessary to develop the direction of incineration of sorted waste using a technology where the combustible component of solid household waste (RDF) will be used as fuel.

Currently, the cement industry is beginning to actively introduce the technology of using the combustible component of solid household waste (MSW) as fuel, which is commonly called RDF (Refuse Derived Fuel). The leader in the application of this

technology in Europe is the Estonian company Heidelberg Cement in Estonia. Currently, the entire Estonian cement industry uses only RDF as fuel.

RDF is the main product of waste sorting plants and, as practice shows, can be effectively used in the cement industry and energy.

Based on the results of the study, proposals are formulated on the possibilities of further treatment of waste polymers that are part of MSW, and their secondary use in the Republic of Belarus.

References:

1. Strategy "Science and technology: 2018-2040" [Electronic resource] / national legal Internet portal of the Republic of Belarus. – Minsk. - Access mode: <http://www.pravo.by> / access date: 09.2020.
2. Puplicov S. I. "Science and production in housing and communal services of Belarus: new forms of solving environmental problems" / S. I. Puplicov / "New paradigm of Russian management: hypotheses, concepts of practice", materials of the National (all-Russian) scientific practice. Conf., Moscow, June 27-28, 2019 / Plekhanov Russian University of Economics-Moscow, 2019, Pp. 153-156.
3. Information about the volume of collection and use of secondary material resources, the size and direction of expenditure of funds received" Operator of secondary material resources " from manufacturers and suppliers of goods and packaging in 2019-Minsk. - Access mode: <http://www.Vtoroperator.by> / access date: 09.20.
4. Busygin, D. Yu. Justification of the main directions of complex analysis based on integrated reports / D. Yu. Busygin, N. A. Antipenko, Yu. N. Busygin // Modern innovative technologies and problems of sustainable development of society: Proceedings of the IX international scientific and practical conference (Minsk, may 13, 2016) / comp. Krivtsov V. N., Gorbachev N. N.-Minsk: "Ark", 2016. - P. 9-10.

ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ

Данилюк О.В.,

*студентка кафедри національної економіки та фінансів
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна
e-mail: o.danilyuk77@gmail.com*

Сучасні умови функціонування підприємств створюють необхідність змінювати організацію праці, займатися питаннями її стимулювання, а також постає необхідність в перегляді систем контролю операцій з оплати праці. Оплата праці – це стаття витрат, яка відіграє важливу роль у формуванні собівартості продукції, робіт та послуг, тому до неї завжди необхідно підходити з особливою увагою для забезпечення раціонального використання грошових ресурсів та їх економії на підприємстві [2, с. 212].

Зважаючи на умови розвитку суспільства сьогодення, коли, час від часу, відбуваються економічні фінансові кризи, українці позбавляються робочих місць і цим самим основного доходу, питання оплати праці стає найактуальнішою проблемою трудового суспільства. Тому першочерговими залишаються завдання вдосконалення організації оплати праці, обліку та контролю розрахунків, які мають на меті проведення різного роду реформ, які будуть базуватись на об'єднанні економічних стимулів та гарантій соціального характеру.

Ефективним засобом організації і мотивації являється правильно організована система заробітної плати, яка враховує особливості трудового процесу, завдання, що стоять перед різними робочими місцями, професійними та кваліфікаційними даними робітників, їх власними інтересами [1, с. 288].

Контроль є одним із найважливіших управлінських завдань. Адже за допомогою контролю забезпечується достовірна оцінка реальної ситуації і створюється підґрунтя нормальної діяльності підприємств і організацій.

Незважаючи на значну кількість викладених робіт, питання стосовно контролю розрахунків з оплати праці потребує подальшого дослідження.

Функція контролю являється критично важливим і складним завданням управління. Функція контролю — це здатність управління виявити проблеми і відповідно скоригувати діяльність до того, як ці проблеми переростуть в кризу. Іншими словами, контроль - це постійне порівняння того, що є, з тим, що повинно бути.

Під час перевірки розрахунків з оплати праці, з одного боку, важливо переконатися в дотриманні підприємством чинного законодавства про оплату праці, відсутності порушень умов оплати праці працівників, а з іншого боку – перевірити правильність здійснених відрахувань податків і зборів із заробітної плати працівників, а також відповідність відображення операцій в бухгалтерському обліку і достовірність їх висвітлення у фінансовій звітності.

На першому етапі визначається мета та завдання внутрішнього контролю за операціями з обліку оплати праці; встановлюються об'єкти контролю та джерела інформації для перевірки; обираються методичні прийоми та інше.

Метою контролю затрат праці та стану розрахунків з її оплати є встановлення достовірності облікових і звітних даних стосовно нормування, документування, нарахування, утримання й розрахунків з оплати праці. Основними завданнями контролю розрахунків з оплати праці для досягнення вищезазначеної мети являються:

- контроль за дотриманням чинного законодавства щодо розрахунків з оплати праці;
- встановлення правильності укладання трудових угод;
- перевірка правильності здійснення нормування праці та її оплати;
- перевірка ефективності системи внутрішнього контролю розрахунків з оплати праці:
- перевірка виплат заробітної плати за трудовими угодами та достовірність відображення в їх обліку;
- перевірка правильності розрахунку розмірів основної і додаткової оплати праці та премій;
- з'ясування законності та повноти утримань із заробітної плати та інших виплат працівникам;
- встановлення правильності створення резерву оплати відпусток;
- перевірка достовірності показників звітності підприємства в частині відображення показників оплати праці.

Для контролю заробітної плати важливу роль відіграє інформація, джерелами якої являються: трудове законодавство, нормативно-довідкова інформація щодо обліку праці та заробітної плати, рахунки бухгалтерського обліку, первинна документація щодо обліку та правил її складання, звітність [4].

На другому етапі здійснюється: аналіз розпорядчих документів; дослідження господарських операцій, перевірка первинних документів обліку виробітку, облікових реєстрів та фінансової звітності; інвентаризація розрахунків з працівниками щодо виплат тощо. Починаючи перевірку розрахунків за виплатами працівників необхідно переконатися:

- які форми та системи оплати праці використовуються на підприємстві;
- чи наявні в організації колективний трудовий договір та положення про оплату праці;
- середньооблікова та облікова кількість штатних працівників, наявність працівників, яким до чинного законодавства встановлена інвалідність;
- яка організація обліку розрахунків за виплатами з працівниками, які існують нормативні матеріали, чи наявне комп'ютерне та програмне забезпечення даної ділянки роботи.
- перевіряється відповідність дотримання штатної дисципліни на підприємстві.

На третьому етапі проводиться аналіз і оцінювання виявлених відхилень та визначається їх вплив на господарську діяльність підприємства, розробляються заходи для усунення помилок, які було виявлено, і стратегії для уникнення їх в подальшому.

На заключному етапі здійснюється контроль за результатами рішень, що були прийняті.

Отже, організація контролю являється однією з найголовніших складових організації обліку розрахунків з оплати праці, важливими елементами якого є систематичний нагляд за використанням як, вцілому, фонду оплати праці, так і нарахуванням заробітної плати кожному працівнику окремо, а також термінами виплати згідно трудового законодавства. [6, с.170]. Важливим моментом в організації контролю заробітної плати являється вибір запровадження в діяльності способів, методів, прийомів збору та обробки інформації, а також застосування технічних засобів обліку, які є найбільш відповідними конкретним умовам [3, с. 238].

В ході аналізу можна стверджувати, що при проведенні внутрішнього контролю відповідальним особам можна зробити висновки наскільки близькими до дійсності, за певний вибраний період перевірки, являються дані обліку на підприємстві.

Під час перевірки, першочергово, необхідно звернути увагу на первинні документи, що висвітлюють відносини з робітниками, а також як нараховується та виплачується заробітна плата. Необхідно щоб було чітке закріплення відповідальності за різними ділянками обліку оплати праці (облік особового складу, нарахування та розрахунки з працівниками тощо). Для документів, які безпосередньо пов'язані з обліком розрахунків з оплати праці необхідно розробити графік документообігу, який є запорукою чіткої та злагодженої роботи кадрової та бухгалтерської служб [5, с. 451]. Адже складений графік документообігу з всіма чітко прописаними визначеннями меж у часі від складання кожного первинного документа, його передачі до бухгалтерії та обробки забезпечує найбільш раціональний підхід як розподілу посадових обов'язків, так і посилення контролю на всіх етапах бухгалтерського обліку та складання звітності. Слід зазначити, що велике значення на кожному підприємстві має контроль за використання коштів на виплату заробітної плати, який передбачає систематичний підхід до аналізу використання фонду заробітної плати, а саме які мають бути створені умови для підняття продуктивності праці при зниженні трудомісткості виробничих процесів.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що організація контролю розрахунків по оплаті праці являється процесом достатньо трудомістким, який потребує ретельності та уважності, так як витрати на оплату праці займають значну долю в загальній кількості витрат підприємства. Внутрішній контроль розрахунків з оплати праці забезпечує захист від помилок та зловживань на підприємстві, дозволяє переконатися у тому, що фонд оплати праці використовується повністю і раціонально, а організація та умови праці відповідають вимогам законодавства.

Список використаних джерел:

1. Бруханський Р. Ф. Бухгалтерський облік : підручник В. Г. Швець. – 4-те вид., переробл. І доповн. – К.: Знання, 2015. – 572 с.
2. Гудзь Н. В. Бухгалтерський облік : навч. посібник для ВНЗ / Н. В. Гудзь, П. Денчук, Р. В. Романів ; М-во освіти і науки України. - 2-ге вид., перероб. і допов. - К. : Центр учб. літ., 2016. - 424 с.

3. Гуцаленко Л.В., Коцупатрий М.М., Марчук У.О. *Внутрішньогосподарський контроль: навч. посіб.* К.: Центр учбової літератури, 2014. 496 с.
4. Закон України "Про оплату праці" від 24.03.95 р № 108/95 ВР (Редакція станом на 13.02.2020) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80>
5. Кім Ю. Г. *Бухгалтерський та податковий облік: первинні документи та порядок їх заповнення : навч. посібник для вчз / Ю. Г. Кім ; М-во освіти і науки України. - К. : Центр учб. літ., 2014. - 600 с.*
6. Крупка Я. Д., *Фінансовий облік : підруч. / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. В. Гудзь [та ін.]. – 4-те вид. [доп. і перероб.]. – Тернопіль : ТНЕУ, 2017. – 451 с.*

СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Демков О.А.,

*студент кафедри теоретичної та прикладної економіки,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: DMValex@ukr.net*

Андрєєва В.А.,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: AndriievaVA@krok.edu.ua.
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6357-3063>*

Підходи до управління витратами роздрібного торговельного підприємства. В останні десятиріччя вітчизняний бізнес здійснив шлях розвитку, який на Заході зайняв декілька століть. За таких умов стрімкого зросту і розвитку затребувані конкретні випробувані управлінські інструменти.

Реалізація споживчих товарів і надання послуг та отримання прибутку для досягнення конкурентної переваги на ринку забезпечує досягнення головних цілей підприємства роздрібною торгівлі – функціонування і розвиток, максимізацію довгострокового очікуваного прибутку і реінвестування його частини в розвиток бізнесу. У даному аспекті показовим є висловлювання Е. Пенроуз: «відмітна компетенція фірми полягає в кращому використанні нею своїх ресурсів» [1, С. 24]. Як впливає із законодавчого змісту підприємства [2], проблема управління витратами важлива для значної кількості зацікавлених сторін – для власників, кредиторів, працівників, постачальників, покупців (споживачів), місцевого населення. Всіх цих зацікавлених сторін у західній літературі називають «stakeholder», а управління зацікавленими сторонами – «management of stakeholders» [3]. Орієнтація на стійкий розвиток підприємств, основною функцією яких продовжує залишатися отримання прибутку, може бути досягнута лише за активної участі всіх зацікавлених сторін. Взначення ціни товару (послуги), а отже й обсягу пропозиції, формування конкурентної стратегії підприємства та ухвалення стратегічних і оперативних управлінських рішень неможливе без наукового управління витратами. При цьому зазначимо, що витрати підприємства характеризують у грошовому виразі обсяг ресурсів, що використані в процесі реалізації товарів і надання послуг, трансформованих у собівартості реалізованих товарів (послуг) [8]. Тобто витрати підприємств галузі визначаються використанням ресурсів, відображаючи їх структуру і кількість при реалізації товарів і наданні торговельних послуг. У свою чергу, досягнення ефективності торговельної діяльності потребує моніторингу витрат результатів, що ускладнюється обмеженістю ресурсів, які в значній мірі схильні до впливу інфляції. Крім того управління витратами припускає систематичний моніторинг внутрішньофірмового інформаційного простору за заданої якості отримуваної інформації для ухвалення управлінських рішень [7].

З точки зору структурних чинників для підприємств торгівлі існують п'ять стратегічних альтернатив, що пов'язані зі структурою витрат товарної групи:

1. Чинник масштабу пов'язаний з горизонтальною інтеграцією, що характеризується обсягом інвестицій, які необхідно вкласти підприємство, в дослідження ринку, в маркетингові (включаючи просування товару на ринку) та інші ресурси, щоб реалізувати конкретний товар [4].

2. Чинник діапазону пов'язаний зі ступенем вертикальної інтеграції, яка визначає діапазон розростання управління підприємством.

3. Чинник досвіду показує, скільки вже разів у минулому підприємство успішно виконувало те, задля чого зараз ухвалюється рішення.

4. Чинник технології відбиває торгово-технологічні процеси, що використовуються на кожній стадії витрат торговельного підприємства.

5. Чинник складності бізнесу характеризується широтою і глибиною асортименту товарів та послуг роздрібного торговельного підприємства.

Дослідження теоретичних основ стратегічного управління витратами підприємств дозволяє зробити наступні висновки:

1. Управління витратами як процес, що характеризує знання потреби в ресурсах, прогноз потреби в додаткових фінансових ресурсах, забезпечення максимально високого рівня віддачі ресурсів. Механізм управління витратами є системою елементів, що забезпечують процес розробки і реалізації управлінських рішень у сфері формування витрат та їх впливу на прибуток і конкурентоспроможність підприємства. Управління витратами є невід'ємною частиною процесу управління і включає елементи загальної системи управління: планування, прогнозування, регулювання, облік, контроль і аналіз. Метою управління витратами є визначення ролі й розстановка пріоритетів поточних і стратегічних аспектів управління витратами підприємства [6].

2. Стратегічне управління витратами націлене не на стримування зростання витрат, а їх скорочення. Головною метою стратегічного управління витратами підприємства є досягнення стійкої конкурентної переваги в бізнесі. Істотною відзнакою стратегічного управління витратами є те, що воно практично не використовує прийоми обліку. В онові стратегічного управління витратами лежить не період а продукт діяльності.

3. Під стратегічним управлінням витратами підприємства розуміється процес забезпечення раціонального рівня витрат з точки зору стратегічної перспективи, націлений на досягнення підприємством стійкої конкурентної переваги за рахунок лідерства за витратами, який здійснюється за допомогою системи прийомів і методів, що забезпечують прогнозування, планування, облік, аналіз, контроль і регулювання рівня витрат на стадіях формування, реалізації, контролю і регулювання стратегії підприємства [5].

4. Витрати надають безпосереднього впливу на конкурентоспроможність торговельного підприємства. Витрати знаходяться під прямою дією стратегічних рішень керівництва й обмежують число стратегічних альтернатив, окреслюють простір для стратегічного маневру.

5. В процесі стратегічного управління витратами підприємства важливого значення набуває стратегічний аналіз витрат, що ґрунтується на ринковому ланцюжку витрат і цінності. Цей підхід не заміняє детального аналізу витрат, а допомагає зрозуміти поведінку витрат із системної, цілісної точки зору на

підприємство, що, у свою чергу, дає можливість створення стійкої конкурентної переваги і допомагає сформуванню конкурентну стратегію торговельного підприємства.

6. Концепції управління витратами є дієвими інструментами в дослідженні витрат. Концепції стратегічного управління витратами не однорідні: одні ґрунтуються на облікових характеристиках витрат і пов'язані з обліком; інші розглядають витрати як об'єкт управління в економічному сенсі; окремі концепції поєднують обліковий і економічний аспекти.

Список використаних джерел:

1. E. Penrose. *The Theory of Growth of the Firm*. – N.Y.: John Wiley and Sons, 2019.
2. Знаменський Г.Л. *Науково - практичний коментар до Господарського кодексу України [Електронний ресурс]: - Режим доступу: <http://crimeallawyers.com/uchasniki-v-dnosin-u-sfergospodaryuvannya>.*
3. J.E. Post, L.E. Preston, S. Sachs. *Redefining the Corporation: Stakeholder Management and Organizational Wealth*. // Stanford University Press: Stanford, 2012. – 440 p.
4. Ананькіна Е.А. *Управление затратами* / Е.А. Ананькіна, Н.Г. Данилочкіна. – М. : ПРИОР, ИВАКО-Аналитик, 1998. – 64 с.
5. *Управление затратами на предприятии: учеб. пособ.* / В. Г. Лебедев, Т. Г. Дроздова, В. П. Кустарев и др.; под общ. ред. Г. А. Краюхіна. – 2-е изд., перераб. и доп. – СПб. : Издательский дом “Бизнес-пресса”, 2004. – 256 с.
6. Шанк Дж. *Стратегическое управление затратами. Новые методы увеличения конкурентоспособности* : пер. с англ / Дж. Шанк, В. Говиндараджан. – СПб. : ЗАО “Бизнес Микро”, 1999. – 288 с.
7. Щибориц К. *Стратегическое управление затратами* / К. Щибориц // *Аудит*. – 2011. – № 4. – С. 21–26.
8. Шульга В. М. *Механізм стратегічного управління витратами підприємства в конкурентному середовищі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 “Економіка та управління підприємствами ”* / В. М. Шульга. – К., 2008. – 20 с.

ГЕНЕЗИС ТЕОРІЇ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ: ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ

Довгань Д.О.,

*аспірант кафедри економічної теорії,
ВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана», м. Київ, Україна,
e-mail: dovhandmytro@gmail.com,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7159-3403>*

Тіньова економіка – це складне та багатогранне негативне явище, що характерне для будь-яких соціально-економічних систем. Однак, на даний час, у вітчизняній та зарубіжній літературі відсутнє загальноприйняте визначення категорії “тіньова економіка”. Відсутність єдиного трактування вказаного явища не дає можливості чітко визначити її масштаби та структуру. В свою чергу, це ускладнює розробку заходів щодо боротьби з нею.

Дослідженню проблем і визначенню поняття “тіньової економіки” присвячено багато праць як вітчизняних, так і зарубіжних авторів, а саме: В. Бородюка, О. Турчинова [5], З. Варналія [6], І. Мазур [10], А. Базилюка, С. Коваленко [3], С. Петренко [11], О. Дяченко [7], В. Засанського [9], Д. Блейдса [4], Е. Фейга [1], Д. Томаса [2] та ін.

Досліджуючи наукові розробки вищезгаданих науковців, можна зробити висновок про те, що вони схоже розуміють суть явища “тіньової економіки”, але по-різному трактують визначення її поняття.

З точки зору кримінального підходу (прихильники – О. Турчинов, В. Бородюк та ін.) явище “тіньової економіки” досліджувалося як вид злочинної діяльності, яка спрямована на незаконне збагачення, ухилення від сплати податків, легалізацію доходів одержаних злочинним шляхом тощо. Зокрема, О. Турчинов та В. Бородюк вважають, що “тіньова економіка” – це економічна діяльність, яка не враховується і не контролюється офіційними державними органами, а також діяльність, спрямована на отримання доходу шляхом порушення чинного законодавства [5, с. 19-23].

З погляду правового підходу (прихильники – А. Базилюк, С. Коваленко та ін.) явище тіньової економіки досліджено як економічні відносини, що деформовані (“спотворені”) та не знаходять відображення в законодавстві. Зокрема, А. Базилюк, С. Коваленко розуміють це як результат порушення рівноваги між суб'єктами держави з приводу створення й розподілу прибутку, що трапилося внаслідок дерегуляції економіки і порушення на цій основі балансу інтересів, а також через недостатність або недосконалість засобів ефективного контролю за чинним законодавством [3].

Моральний підхід (прихильники – І. Мазур, З. Варналій та ін.) дає можливість розглядати тіньову економіку як економічну діяльність, яка порушує загальноприйняті моральні норми. Так, І. Мазур трактує “тіньову економіку” як складне соціально-економічне явище, представлене сукупністю неконтрольованих і нерегульованих як протиправних, так і законних, але переважно аморальних економічних відносин, що виникають між суб'єктами

економічної діяльності з метою отримання надприбутку за рахунок приховування доходів і ухилення від сплати податків [10]. З. Варналій вважає, що “тіньова економіка” – це складне соціально-економічне явище, що представлене сукупністю неконтрольованих і нерегульованих як протиправних, так і законних, але аморальних, економічних відносин між суб’єктами економічної діяльності з метою отримання доходу за рахунок приховування доходів і ухилення від сплати податків [6].

З точки зору інституційного підходу (прихильники – О. Дяченко та ін.) тіньову економіку розглядають як негативний чинник впливу на сталий розвиток суспільства. О. Дяченко прийшов до висновку, що “тіньова економіка” – це багатогранне соціально-економічне явище, що має на меті отримання доходів від нелегальної або неправомірної діяльності, а також ухилення від сплати податків та інших протиправних і аморальних дій, які несуть моральну та фізичну шкоду суспільству [7].

З точки зору економічного підходу (прихильники – С. Петренко, В. Засанський та ін.) явище “тіньової економіки” розглядається як діяльність пов’язана з розподілом та споживанням економічних ресурсів. Так, С. Петренко визначає дане негативне явище, як неконтрольований суспільством процес виробництва, розподілу, обміну і споживання товарно-матеріальних цінностей і послуг [11, с. 40-42]. В. Засанський стверджує, що “тіньова економіка” виступає як сфера діяльності, що пов’язана з відносинами між людьми в процесі виробництва, розподілу, обміну та споживання на основі соціального протистояння до головних макроуправлінських механізмів і їх функціонуванням поза управлінським контролем та обліком, з ухиленням оподаткування доходів [9].

За статистичним підходом (прихильники – Д. Блейдс, Е. Фейг, Д. Томас та ін.) дане явище розглядалося як види економічної діяльності, які офіційно не враховані та не відображені в офіційній статистиці. Так, Д. Блейдс вважав, що “тіньова економіка” – це не враховані офіційною статистикою і не контрольовані суспільством виробництво, споживання, обмін і розподіл матеріальних ресурсів, грошових коштів, різних благ [4, с. 23]. В свою чергу, Е. Фейг [1, с. 185] і Д. Томас [2, с. 387] у своїх працях стверджували, що “тіньова економіка” – це вся економічна діяльність, яка з будь-яких причин не враховується офіційною статистикою і не потрапляє до валового національного продукту.

Окрім цього, згідно Енциклопедії Національної академії державного управління при Президентові України [8] поняття “тіньова економіка” найчастіше застосовується для описання економічних процесів, що, як правило, не асоціюються з офіційною або легальною діяльністю, найбільш поширені тлумачення цього складного та багатопланового явища такі:

– економічна діяльність, яка не враховується і не контролюється офіційними державними органами і спрямована на одержання доходу шляхом порушення чинного законодавства;

– економічна діяльність, яка здійснюється неофіційно, за межами правового поля або з порушенням законодавства і від якої держава не одержує податкових надходжень;

– економічна діяльність, що здійснюється в рамках закону, але не реєструється державними органами;

– діяльність, яка в основі є кримінальною і охоплює незаконні види діяльності, а також діяльність, що є легальною, але здійснюється методами, що перебувають поза законом [8, с. 659-660].

Також, в перебігу аналізу нормативно-правового поля України встановлено, що в національному законодавстві відсутнє чітке визначення поняття “тіньової економіки”, а також не існує систематизованого правового акту у сфері боротьби з вказаним негативним явищем.

Таким чином, багатогранність вищенаведених думок говорить про те, що в подальшому необхідно проводити дослідження явища “тіньової економіки”. Зокрема, метою заходів має бути пошук визначення поняття “тіньової економіки”, яке б найповніше описувало дане негативне явище.

Список використаних джерел:

1. Feige Edgard L. (1990). *Defining and Estimating Underground and Informal Economies: The New Institutional Economic Approach*, *World Development*, 18. – № 7. – P. 990.
2. Thomas J. *Quantifying the black economy: «measurement without theory» yet again?* / J. Thomas // *The Economic Journal*. – 1999. – №109 (June). – P. 381–389.
3. Базиліук А. В. *Тіньова економіка в Україні [Текст] : [монографія] / А. В. Базиліук, С. О. Коваленко. — К. : НДЕІ Мінекономіки України, 1998. — 206 с.*
4. Блейдс Д. *Теневая экономика и национальные счета / Экономический обзор стран ОЭСР. Публикация ОЭСР. 1982. — 123 с.*
5. Бородюк В. *Оцінка масштабів тіньової економіки та її вплив на динаміку макроекономічних показників / В. Бородюк, О. Турчинов, Т. Приходько // Економіка України. — 1996. — № 11.*
6. Варналій З. С. *Тіньова економіка: сутність, особливості та шляхи легалізації : монографія / З. С. Варналій. — К. : НІСД, 2006. — 576 с.*
7. Дяченко О. *Формування теоретичних підходів до визначення тіньової економіки як економічної категорії / О. П. Дяченко // Інвестиції: практика та досвід. - 2017. - № 20. - С. 82-86.*
8. *Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. — К. : НАДУ, 2011. Т. 1 : Теорія державного управління / наук.-ред. колегія : В. М. Князев (співголова), І. В. Розпутенко (співголова) та ін. — 2011. — 748 с.*
9. Засанський В. В. *Механізми управління детінізацією економіки України у трансформаційний період: Дис. д-ра екон. наук: 08.02.03 — К., 2004.*
10. Мазур І. І. *Детінізація економіки України: теорія та практика [Текст] : [монографія] / І. І. Мазур. — К. : ВПЦ “Київський ун-т”, 2006. — 239 с.*
11. Петренко С. *Теневая экономика: причины появления и влияние на легализованный сектор экономики / С. Петренко // Вестник бухгалтера и аудитора Украины [Текст]. — 2004. — № 3.*

ІНСТИТУЦІЙНА СТРУКТУРА РИНКУ ПРАЦІ: ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ТА РОЗВИТКУ

Другова Є.В.,

*аспірант PhD III-го року навчання кафедри економічної теорії,
ДВНЗ «Київський Національний економічний університет імені В. Гетьмана»*

м. Київ, Україна

e-mail.: evdrugova95@gmail.com,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0005-2145-2156>

В умовах посилення впливу глобалізаційних процесів на ринку праці ключову роль відіграють його інститути (інститут заробітної плати, інститут освіти, інститут зайнятості, тощо), які виступають особливою рушійною силою інноваційного розвитку, а наявність висококваліфікованих спеціалістів є основою конкурентоспроможності національної економіки, яка відтворює модель «європейської» держави в системі світового господарства.

Вагомий внесок у формуванні і функціонуванні інституційних засад ринку праці внесли Д. П. Богиня, А. М. Колот, Ф. В. Зінов'єв, Е. М. Лібанова, В. В. Онікієнко, І. Л. Петрова, М. В. Семикіна та інші науковці. Незважаючи на наявність значної кількості наукових досліджень, комплексне вивчення процесу формування та розвитку інститутів ринку праці як механізму, а також проблем його функціонування досліджено не достатньо.

Сьогодні, ринок праці являє собою цілісну систему взаємовідносин індивідів, організацій і держави, що забезпечує задоволення потреб окремої особистості і суспільства в цілому у розвитку, відтворенні, а також у зростанні добробуту, нарощуванні інтелектуального капіталу, відтворенні висококваліфікованої робочої сили тощо.

При цьому інститути ринкової економіки та цінності демократичного суспільства найчастіше вступають у протиріччя з успадкованими від минулого стереотипами поведінки трудової свідомості: трансформацію змісту, форм та характеру праці; зміну регламентації робочого часу; модернізацію робочих місць; зростання частки новостворених робочих місць у високотехнологічних та інноваційних секторах економіки; старіння професій і появу нових.

Інституційний напрям регулювання ринку праці відображає широкий спектр діяльності державних органів із погодженням інтересів організацій щодо впливу на попит і пропозицію робочої сили [1. с.72].

Паралельно із трансформацією інституційної структури як механізму взаємодії його ключових елементів із господарською системою, відбувається руйнування старих та складаються неефективні «нові» інститути: деформована трудова етика, ненормований робочий день, зміни видів зайнятості, невизначеність у розрахунку заробітної плати (контракті форми) тощо.

Перераховані процеси видозмінюють інституціональну структуру ринку праці, розкривають певні проблеми та протиріччя його функціонування. Таким чином, необхідність вирішення суперечностей і проблем у трудовій сфері обумовлює важливість та актуалізацію аналізу інституційної структури як

механізму ринку праці та його основних тенденцій в умовах становлення соціально-орієнтованої ринкової економіки України.

Закон України «Про зайнятість населення» визначає правові, економічні, організаційні засади розвитку ринку праці, його основних інститутів, а також гарантії держави щодо реалізації конституційних прав громадян на соціальний захист від безробіття [2].

У зв'язку з цим важливу функціональну роль відіграють інститути контролю за дотриманням умов контрактів на ринку праці, включаючи трудову інспекцію, профспілки, громадські організації тощо. Не менш значущі інститути посередництва та інформаційної підтримки контрагентів ринку праці. Вони включають центри зайнятості, служби працевлаштування та інформації населення, приватні та державні кадрові агентства тощо.

Інститути створюють певний механізм функціонування ринку праці, що за рахунок зовнішніх позитивних та негативних впливів направляє діяльність людей. Важливо розглядати механізм взаємодії системи інститутів в практичному сенсі: не тільки з позицій економічного зростання національної економіки, але і з позицій суб'єктів ринку праці зокрема, стосовно можливостей маневрувати трудовими ресурсами та ефективно перерозподіляти інтелектуальний капітал.

Слабкість інститутів, що забезпечують трудову мобільність та перешкоджають дискримінації робітників, зумовлює зниження ефективності функціонування ринку праці, що в свою чергу приводить до нераціонального використання трудових ресурсів країни [3 с.70-71].

Так, інститути ринку праці, формуючи інтелектуальний капітал, що безпосередньо є власністю його носія, хоча до його формування та розвитку були причетні інститути ринку праці, а отже, останні мають певне право на компенсацію витрачених ресурсів та зусиль у вигляді можливості частково розпоряджатися трудовими можливостями економічного суб'єкта.

Теоретичний аналіз інституційної структури як механізму ринку праці, дає можливість змінити уявлення про носія інтелектуального потенціалу, про право власності на наявний у нього інтелектуальний капітал, дає розуміння «соціального боргу» перед суспільством і державою. Держава яка є основним елементом інституційного механізму має регулювати ринок праці загалом, управляти трудовими ресурсами, стати мотиватором вдосконалення інституційного середовища розвитку людського капіталу.

Список використаних джерел:

1. Пустовійт Р.Ф. Пріоритетні напрями вдосконалення інституційного середовища розвитку людського потенціалу в Україні / Р.Ф.Пустовійт // Фінансовий простір. – 2013. – №1(9). – С.70-81
2. Закон України «Про зайнятість населення» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Егоришин А. П. Методология управления трудовыми ресурсами : монография / А. П. Егоришин, И. В. Гуськова. - Н. Новгород : НИМБ, 2008. - 352 с.

СОЦІАЛЬНО – ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН В РЕАЛІЯХ СЬОГОДЕННЯ

Жовтуха А.І.,

*студентка кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування,
Криворізького національного університету, м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: zhovtuhaa98@gmail.com*

Адамовська В.С.,

*к.е.н, доцент кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування,
Криворізького національного університету, м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: adamovska@knu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8911-1388>*

На сьогоднішній день стає дуже популярним сплетіння економік та співпраця країн у політичних, соціальних, економічних та військових напрямках. Країни стають залежними від інших держав – це призводить до зростання темпів міжнародного руху товарів та факторів виробництва, розвиває інтеграційні процеси на всіх рівнях, та змушує країни перетворюватися у держави з економіками відкритого типу. Західноєвропейський регіон – вже визначений науковцями як окремий суб'єкт світового господарства налічує двадцять п'ять промислово розвинених країн, кожна з яких має свій соціально-економічний, науковий та технічний потенціал. У світовому ВВП країни Західної Європи мають частку у 28% - 2018 рік. У 2008, наприклад, цей показник був набагато меншим - 20,3% [1].

Потенціал науково-технічних досліджень в західноєвропейських країнах є важливим аспектом, на який необхідно та особливо звертають увагу в управлінських органах. Він є дуже значущим для економік розвинутих країн, та витрати на ці потреби інколи сягають більш, ніж 2% від ВВП за 2018 рік [2].

Економічні зміни у регіоні Західної Європи відображаються переважно у зменшенні питомої ваги матеріального виробництва – все більше країн тепер орієнтуються на постачанні послуг на світовий ринок. Частка країн цього регіону у світовому експорті послуг складає 40% [3].

Саме переважання цього сектору також можна вважати причиною прискорення національного виробництва та зрушення динаміки інвестицій. На сферу послуг в європейських країнах припадає більше третини економічно активного населення, та саме це надає країнам Західної Європи нового сенсу та змісту – вони стають фінансовими центрами та центрами надання послуг. Як відомо, країни Європи були першими, хто започаткував інтеграцію у тому вигляді, який ми знаємо зараз. Європейський союз був створений на теренах організацій, заснованих ще у середині минулого століття, та на сучасному етапі є мабуть найефективнішим прикладом економічної та політичної інтеграції держав.

Через цю інтеграцію західноєвропейські країни змушені були перебудувати свої національні економічні системи в економіку відкритого типу. Це, безумовно, призвело до покращення стану їх виробництва та промисловості. Відповідно, держави західноєвропейського регіону прагнуть

досягти, певне, ідеального стану, тому зміни в процесі перебудови ще не завершені. Різноманітні зміни та процеси в світовому господарстві призвели до глобалізації, в сучасних умовах світового розвитку вона є новомодним поняттям.

Саме глобалізація змушує держави зіткнутися з таким важливим процесом та завданням, як перебудова механізму макроекономічного врегулювання. Настає нова епоха – інформаційна та технологічна епохи, які, аби отримати від них якнайбільше користі, повинні бути використані у змінах.

Саме це завдання поставили перед собою уряди провідних держав Західної Європи. Вони тепер намагаються перейти до використання таких технологій, що будуть заощаджувати енергію та матеріали – це можна вже побачити втіленим у життя: країни Європейського Союзу активно використовують сонячні батареї та вітряки, до яких Україна, наприклад, тільки починає пристосовуватися.

Одним з провідних напрямів економічної політики держав Західноєвропейського регіону стало залучення прямих іноземних інвестицій – саме це перетворює розвинені країни на провідні. Протягом минулого десятиліття Західна Європа стала потрохи відставати від своїх конкурентів у прогресі галузевої системи національних економік.

На виробу, які мають найбільший споживацький попит, припадало майже 25% продукції Європейського Союзу. У США такий показник був вищий – трохи менше 30%, в Японії - 40%. У західноєвропейській економіці провідна роль на сучасному етапі розвитку відводиться оновленню виробництва [4].

Структурні зміни у сфері інвестиційної діяльності стали причиною того, що позиції компаній західноєвропейського регіону у світовому господарстві зміцнилися. У сучасному світі все більшої влади набувають західноєвропейські компанії, які орієнтуються на широку виробничу програму з необхідною зміною виробництва та якісного пристосування до умов ринку, що постійно змінюються.

«Економіку масштабів» замінює таке поняття як «економіка можливостей». Стає більш розповсюдженою система децентралізованого управління виробництвом, поглиблюється розподіл праці всередині фірми, поглиблюється спеціалізації залежно від попиту споживачів, розвивається сфера послуг. Все це сприяє зміцненню малого підприємництва та робить господарські структури більш гнучкими.

Таким чином, на теперішньому етапі свого розвитку західноєвропейські країни переживають ряд суттєвих змін у структурі промисловості та виробництва. Їх уряди звертають увагу на «зростання» і допомогу «структурно хворим» галузям, створюються та розвиваються новітні галузі. Розквіт країн Західної Європи сильно вплинув на стан та структуру зовнішньоекономічних світових зв'язків. Об'єднаний регіональний експорт країн перевищує американський приблизно втричі [4].

Зміни в економіках держав західноєвропейського регіону мають великий вплив на те, якою саме буде їх участь у міжнародному поділу праці. Зміцнення міжнародних зв'язків з експорту товарів на експорту капіталу дещо

посилюється. Отже, західноєвропейські країни – одні з найрозвинутіших країн у світі, і значну роль у цьому грає саме процеси інтеграції, характерні цьому регіону – саме ці об'єднання виступають прискорювачем розвитку.

Список використаних джерел:

1. Козик В. Міжнародні економічні відносини : Навчальний посібник/ Василь Козик, Людмила Панкова, Наталія Даниленко. - К.: Знання-Прес, 2016. - 405 с.
2. Eurostat [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://ec.europa.eu/eurostat>.
3. Михайловська О. "Європейський парадокс" інноваційного розвитку: уроки для України //Економіка України. - 2016. - № 9. - С. 80-85.
4. Офіційний сайт Світового Банку, [Електронний ресурс]/ Режим доступу: <http://www.worldbank.org/>.

СВІТОВИЙ ДОСВІД ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КАПІТАЛУ В НАЦІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ ДЕРЖАВИ

Жовтуха А.І.,

*студентка кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: zhovtuhaa98@gmail.com*

Архипенко С.В.,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку, оподаткування,
публічного управління та адміністрування
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: arkhypenko@knu.edu.ua
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6403-7556>*

Світовий економічний досвід свідчить про те, що майже всі країни власними силами не в змозі розвинути свою ж економіку без залучення та використання внутрішнього і зовнішнього інвестиційного капіталу. Тому варто розглянути існуючий світовий досвід щодо залучення додаткових коштів у державу. Вивчення сучасного досвіду Китаю, Ірландії та США показує, що ці країни йдуть шляхом створення профільованих організацій, що займаються повним переліком питань, пов'язаних з інвестиційною діяльністю, включаючи і формування інвестиційної привабливості.

Китай є одною з країн, що стрімко розвивається. Саме тому не можна не звернути увагу на його інвестиційну політику. В результаті ефективної діяльності держави по залученню іноземного капіталу Китай досягнув успіху та продовжує завойовувати зарубіжні ринки. Урядом Китаю був сформований список пріоритетних галузей («мережі для експорту»), ними стали легка промисловість та електроніка. На їх розвиток надавалися субсидії на придбання сировини і модернізацію заводів [2].

Головна мета даної програми полягала в збільшенні кількості і поліпшенні якості китайських товарів, що експортуються на закордонний ринок. Компаніям, які контролюють більше ніж на 25% іноземними інвесторами і входять до складу «мереж», надавалися спеціальні пільги та доступ до кредитів Центрального банку Китаю. В даний час ці компанії виробляють понад 80% китайських експортних товарів. Також були зменшені мита на імпорт товарів, необхідних для виробництва експортної продукції.

З моменту вступу Китаю до Світової організації торгівлі (СОТ) китайський уряд прийняв низку важливих заходів, спрямованих на залучення в країну іноземного капіталу. Зазначені заходи, зокрема, передбачають: лібералізацію регулюючого режиму; зниження тарифів; зняття обмежень на інвестування в ключові сектори сфери послуг, включаючи телекомунікації, страхування, торгівлю, логістику та ін. Нові умови полегшили доступ на китайський ринок не тільки великим транснаціональним корпораціям, а й малим і середнім зарубіжним компаніям. В результаті чого значно виріс приплив в країну капіталу у вигляді прямих іноземних інвестицій.

Сучасна Ірландія є порівняно молодою державою, яка одержала свободу від британської колонізації лише в 1949 р. У 1970-х - початку 1980-х рр. вона заслужено відносилася до списку найбільш економічно слабких європейських держав. В країні період стрімкого зростання почався тільки з середини 1980-х. За цей час в Ірландії активно розвивалися високі технології і фінансовий сектор, що дозволило країні вийти в число технологічних і фінансових лідерів Європи, ставши головним стратегічним плацдармом для входу в Європейський Союз компаній з Азії та Америки.

Зокрема, в Ірландії відкрили свої філії, виробництва і штаб-квартири такі провідні світові ІТ - корпорації, як Apple, Google, Amazon, Microsoft, Facebook, Oracle, Dell, Intel, також лідери фармацевтичного світового ринку – Allergan, Glaxo Smith Kline, Novartis, Schering-Plough Pfizer, і т.д., [3].

У країні здійснюється активна державна інвестиційна політика. Підтримується розвиток дослідницьких центрів, технопарків та технологічних кластерів, формуються сприятливі умови для інвесторів, удосконалюються бездротові мережі передачі інформації. Багато зусиль спрямовано на активізацію залучення капіталу у високотехнологічні галузі економіки, де потенційним інвесторам пропонуються вигідні податкові умови. Інвесторам, що відкривають філії своїх підприємств в економічно відсталих районах країни, Агентство також надає допомогу шляхом надання спеціальних пільг.

Найбільший інтерес Ірландія викликала у компаній, що функціонують в області високотехнологічних виробництв, зокрема, займаються розвитком телекомунікаційних технологій, розробкою і створенням комп'ютерних систем, а також виробництвом косметики, фармацевтичних та хімічних препаратів, медичного обладнання та інвентарю для медичних установ, а також підприємств, що провадять діяльність у сфері нано- і біотехнологій.

Варто зазначити, що Ірландія входить в топ-10 всесвітнього рейтингу країн за показником якості життя своїх громадян, що вимагає регулярних надходжень до бюджету. До великої статті витрат відносяться щорічні державні витрати на освіту, охорону здоров'я, розвиток суспільства, культуру. Причому Ірландія, будучи країною з дуже маленьким внутрішнім ринком, не може допустити підвищення податків, що неминуче призведе до скорочення числа зарубіжних інвесторів.

В Сполучених Штатах Америки велику увагу приділяють чіткій державній інвестиційній політиці. Ще у 1998 році тут були організовані спеціальні міжнародні торговельні галузі в кожному штаті, що займаються залученням іноземного капіталу. Відповідно в кожному окремому штаті була сформована своя підприємницька зона, в якій передбачені великі пільги для зарубіжних інвесторів. Фінансове стимулювання тут здійснюється за рахунок пониження податкових ставок для інвесторів, надаються дотації та субсидії.

Інвесторам надають детальну інформацію щодо інвестиційної ситуації в будь-якому штаті, наявність робочих місць і кадрів, систему оподаткування і поточні ціни. Уряд США використовує такі методи. По-перше, це прямі фінансові заходи (надання кредитів), по-друге, фіскальні методи (пониження податкових ставок) і, по-третє, податкові пільги (податкові кредити).

Відповідно, особливу увагу приділяють проектам, які спрямовані на розвиток господарських галузей, які є пріоритетними у розвитку того чи іншого штату.

Поряд з цим, інвестиційна політика США характеризується сукупними підходами, що зорієнтовані на зміну комплектності фінансових, політичних та інфраструктурних умов, чинників розвитку інвестиційного клімату як в окремому штаті, так в країні в цілому. Взявши за основу даний підхід, створюються системи інтеграції підприємницької та фінансової галузей, відповідно об'єднуються фінансові ресурси держави і приватні особи, здійснюється об'єднання іноземних інвестицій та державних лабораторій, промислового сектора і фінансово-кредитних установ. Все це спрямовано на підвищення інвестиційної привабливості США.

Отже, результати проведеного дослідження інвестиційної привабливості свідчать про те, що в досліджених країнах склалися сприятливі умови для підвищення інвестиційної привабливості, учасники якого реалізують необхідні інструменти.

Список використаних джерел:

1. Досвід державного регулювання іноземних інвестицій у країнах світу. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://economicsissues.com.ua/zmist-zhurnalu/ekonomikasogodennya-aktualni-pitannya-ta-perspektivi-2012-1/dosvidderzhavnogoregulyuvannya-inozemnix-investicij-u-kra%D1%97nax-svitu>
2. Харина У. Я. Становлення і розвиток інвестиційної привабливості КНР / У. Я. Харина // Економічний вісник університету. - 2016. - Вип. 29(1). - С. 198-203. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/есви_2016_29\(1\)_26](http://nbuv.gov.ua/UJRN/есви_2016_29(1)_26).
3. Шевченко Н. І. Досвід системи державного гарантування іноземного інвестування в різних країнах / Н. І. Шевченко // Економіка та держава. – 2010. – № 4. – С. 143–143.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ ПРОМИСЛОВОСТІ

Кириченко О.С.,

*к.е.н., доцент кафедри управлінських технологій,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: OksanaKS@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5244-8323>*

В сучасних умовах функціонування вітчизняних промислових підприємств особливого значення набуває питання організації матеріально-технічного забезпечення підприємств а також забезпечення ефективного управління та найбільш оптимального використання матеріальних ресурсів в процесі виробничої діяльності підприємств. Не менш актуальним та важливим сьогодні є питання управління запасами сировини, матеріалів, комплектуючих та організація логістики складування, управління матеріальними потоками виробництва та внутрішньовиробничої логістикою підприємства а також організація ефективного управління збутом продукції.

Значні коливання попиту які присутні на ринку вимагають від промислових підприємств здійснювати аналіз та оцінку кон'юнктури ринку та відповідно переглядати та оптимізувати виробничі програми підприємства із метою забезпечення випуску продукції в обсягах та асортименті який відповідає ринковому попиту. Для того щоб досягнути необхідного рівня конкурентоспроможності та утримувати його, сучасному промислому підприємству необхідно так організувати своє функціонування, щоб наскільки це можливо зменшити збитки та втрати, що виникають в процесі постачання, виробництва та подальшої реалізації товарів та збільшити прибуток, ефективність фінансово-господарської діяльності підприємств. Таке зростання ефективності функціонування підприємства можливо із впровадженням та розбудовою ефективною системи управління логістичною діяльністю промислового підприємства. Водночас, наукові дослідження проблем управління логістичною діяльністю на сьогодні досліджено недостатньо і не всі аспекти функціонування висвітлені однакового повно та системно. Здебільшого такі дослідження мають загальнонауковий характер та не повною мірою враховують особливості функціонування промислових підприємств в різних галузях національного виробництва і тим більше не враховують особливості та проблеми функціонування промислових підприємств в умовах автоматизації, цифровізації процесів, в умовах переходу до технологій Індустрії 4.0. та Четвертої промислової революції. Відтак, на сьогодні не існує загального підходу до формулювання концептуальних засад термінологічного апарату управління логістичною діяльністю підприємств промисловості.

Відповідно, метою дослідження є узагальнення концептуальних засад та обґрунтування положень щодо підвищення ефективності управління логістичною діяльністю підприємств промисловості.

Розробкою концептуальних засад до визначення терміну «логістика» присвячено численні праці вітчизняних та зарубіжних науковців, які можна розподілити за певними групами-підходами. Так «логістику» визначають як окремий науковий напрямок [1, с. 13]; за другим підходом трактуються як наука управління матеріальними, фінансовими та інформаційними потоками [2, с. 22]; за третім підходом як управління процесами матеріально-технічного постачання, виробництва, просування та збуту продукції [3, с.16]; за четвертим підходом визначають як організацію процесів постачання, виробництва, транспортування та реалізації продукції [4, с.24].

Наразі, не вироблено єдиного наукового підходу також до терміну «логістична діяльність». Про це свідчать численні визначення цього поняття як: «логістика підприємства», «логістичний процес», «канали розподілу», «управління логістичними потоками» та інші.

Так, під логістичним потоком розуміють сформовану системну структуру необхідну для прийняття рішень в якій поєднуються управління транспортуванням, запасами, виробництвом та внутрішньовиробничою логістикою та іншою діяльністю в функціонуванні підприємств [5, с.26].

За визначенням інших авторів «логістика підприємства» є системою поточкових процесів яка дає можливість забезпечити управління складною системою, із врахуванням кожного її ланцюга та систематизувати фактори, що здійснюють безпосередній вплив на ефективність логістичної діяльності та загалом фінансово-економічної діяльності підприємств [4, с.28]

Так, на думку науковців існуюче ринкове середовище активує формування логістично-активних промислових виробництв, при цьому застосовується системний підхід до управління економічними відносинами та певними визначеними логістичними, виробничими, комерційними відносинами та іншими напрямками діяльності які відбуваються при формуванні та управління поточковими процесами що як у самому підприємстві так і при його взаємодії із зовнішніми суб'єктами матеріальних потоків [6, с.29]. За визначенням науковців «канали розподілу» визначаються як канали за якими підприємством здійснюється розподіл, транспортування та складське зберігання матеріальних ресурсів, товарів [5, с.36]. Логістична діяльність підприємства, за визначенням науковців, являє собою діяльність в сфері формування господарських зв'язків, визнання потреб підприємств в транспортуванні, переміщенні продукції, збереженні продукції; формування та визначення обсягів матеріальних запасів; особливості транспортуванні матеріальних ресурсів, продукції; визначення та розробки маршрутів руху транспорту; опис послідовності просування продукції, на ринку; координація дій щодо оперативного управління постачанням та транспортуванням продукції; організація роботи складів та складських мереж, логістичних центрів; а також надання інших логістичних послуг [7, с. 24].

Також, за іншим підходом, до видів логістичної діяльності науковців відносять організацію та розміщення виробництв та формування і рух матеріальних потоків а також управління процесами виробництва продукції; транспортування матеріального потоку; організування забезпечення

підприємства матеріальними ресурсами; організацію забезпечення підприємства фінансовими та інвестиційними ресурсами; організацію управління відходами виробництва та здійснення дій щодо забезпечення мінімізації відходів виробництва та можливості використання відходів; організація забезпечення підприємства матеріальними ресурсами; а також організація просування та подальшої реалізації продукції [3, с.49].

Під логістичними видами діяльності також розуміють постачання, транспортування, складування, управління запасами, комплектування та формування замовлень, управління фізичним розподілом, переробку, повернення продукції та зменшення відходів, а також місце розташування комунікацій [5, с.56].

Вищенаведені визначення свідчать про відсутність єдиного підходу та наукового бачення щодо сутності поняття логістика та «логістична діяльність». За таких умов логістична діяльність визначається як організація процесів. За цим підходом до логістичної діяльності науковці відносять організацію постачання та забезпечення виробництва сировиною, матеріалами та організацію збуту виготовленої на підприємстві продукції, а також такі функції як транспортування та розподіл продукції.

За іншим підходом логістичну діяльність визначають як управління процесами. Так, до управління процесами відносять безпосередньо матеріально-технічне забезпечення або управління запасами, складування та переміщення матеріальних ресурсів [3, с.45]. Це визначає необхідність уточнення цього поняття.

Узагальнюючи, поняття «логістична діяльність промислового підприємства» можна визначити комплексно, як перелік процесів логістичної діяльності, що містить процеси матеріально-технічного забезпечення, виробництва продукції, транспортування, управління запасами та складування продукції, а також просування та збуту виробленої продукції. Таким чином, логістична діяльність промислового підприємства є особливим видом господарської діяльності реалізація якої передбачає здійснення виробництва, матеріально технічного постачання транспортування та просування партій продукції.

Узагальнюю слід зазначити, що впровадження на підприємстві логістичної діяльності за всіма складовими, розбудови логістичної системи та здійснення управління логістичною діяльністю дає можливість оптимізувати та суттєво зменшити витрати на постачання, складування, внутрішньо виробничу логістику підприємства, за рахунок оптимізації логістичного ланцюга постачання, впровадження планування організації та координації, обліку та контролю за рухом, використанням та розподілом матеріальних ресурсів та планування і оптимізацією витрат в діяльності промислового підприємства.

Список використаних джерел:

1. Гаджинский А.М. Логистика. М.: Изд. Маркетинг, 1999. 228 с.
2. Саркисов С.В. Управление логистикой. М.: Акад. нар. хоз-ва, Ин-т бизнеса и делового администрирования, 2001. 416 с.
3. Пономарьова Ю.В. Логістика. К.: Центр навч. літ-ри, 2003. 192 с.

4. Луценко І. Концептуальні засади та функції логістики // Вісник Київського нац. торговельно-економічного ун-ту. 2003. № 4. С. 29–34.
5. Николайчук В.Е. Основы логистики. Донецк: ДОНУ, 1999. 166 с.
6. Каира З.С., Лукьянченко А.А., Омелянчук А.И. Основы логистики. Донецк: Донецкая гос. акад. управления, 2003. 522 с.
7. Николайчук В.Е., Кузнецов В.Г. Теория и практика управления материальными потоками: монография. Донецк: ДОНУ, 1999. 413 с.

ОСОБЛИВОСТІ СПІВПРАЦІ МІЖ УНІВЕРСИТЕТАМИ ТА БІЗНЕСОМ

Ільків Ю.І.,

здобувач наукового ступеня доктора філософії у галузі менеджменту,
Львівський державний університет внутрішніх справ, Львів, Україна,

e-mail: yulya_ilkiv@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2727-3749>

Копитко М.І.,

д.е.н., професор, Львівський державний університет внутрішніх справ, Львів, Україна,

e-mail: marta_kernytska@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6598-3798>

Співпраця між університетами та бізнесом передбачає взаємозв'язок, який сприяє переходу від індустріального суспільства до інформаційного суспільства та суспільства знань. Така співпраця повинна передбачати не лише відносини «університет – бізнес» (спрямовані на вирішення проблем фірми, сприяння підвищенню рівня ефективності її діяльності, постачання нових продуктів або надання можливості для наукових досліджень), а триаду відносин – «університети – державні установи – бізнес».

Саме така співпраця дозволить підтримувати цілі розвитку держави та національної безпеки, включаючи нові особливості, такі як внесок у економічний і соціальний розвиток на національному, регіональному, місцевому рівнях, реагувати на суспільні проблеми та запропонувати нові форми залучення здобувачів освіти у підприємницьку діяльність. Позитивним елементом співпраці стане можливість розширення середовища партнерів за рахунок включення до нього державних установ, культурних, неприбуткових та громадських організацій. Розшириться і сфера партнерства, так відносини зміняться і розширять зону співпраці з інженерії та медицини, на міждисциплінарні сектори, що дозволять залучити культуру, мистецтво, соціальні науки.

Зазначену співпрацю охарактеризував американський вчений професор Стенфордського університету Генрі Іцковіц (*Henry Etzkowitz*) у своїй концепції потрійної спіралі (*The triple helix concept*), яка вперше була запропонована науковцями у 1995 р. [1]. Основою моделі виступає поєднання університетів, бізнесу та держави як базових елементів інноваційної системи (особливо регіональної) і приймає провідну роль унверситетів у формуванні економіки знань та регіонального розвитку в цілому. Гібридизація функцій держави, університетів та бізнесу сприятимуть переходу до суспільства знань і забезпечить системну основу для ефективного генерування, поширення та використання знань. Все це вимагатиме розмивання традиційних кордонів діяльності зазначених інститутів.

Суть концепції потрійної спіралі полягає у поєднанні трьох елементів (рис. 1):

1. У суспільстві, заснованому на наукових знаннях, характерним є посилення ролі університетів у співпраці з бізнесом та державою.

2. Три інститути (університети, бізнес, держава), які прагнуть до співпраці з інноваційним компонентом, впливають з цієї взаємодії, а не з ініціативи держави.

3. Крім традиційних функцій кожна з трьох інституцій частково бере на себе роль іншої. Найважливішим джерелом інновацій вважаються установи, здатні виконувати нетрадиційні ознаки.

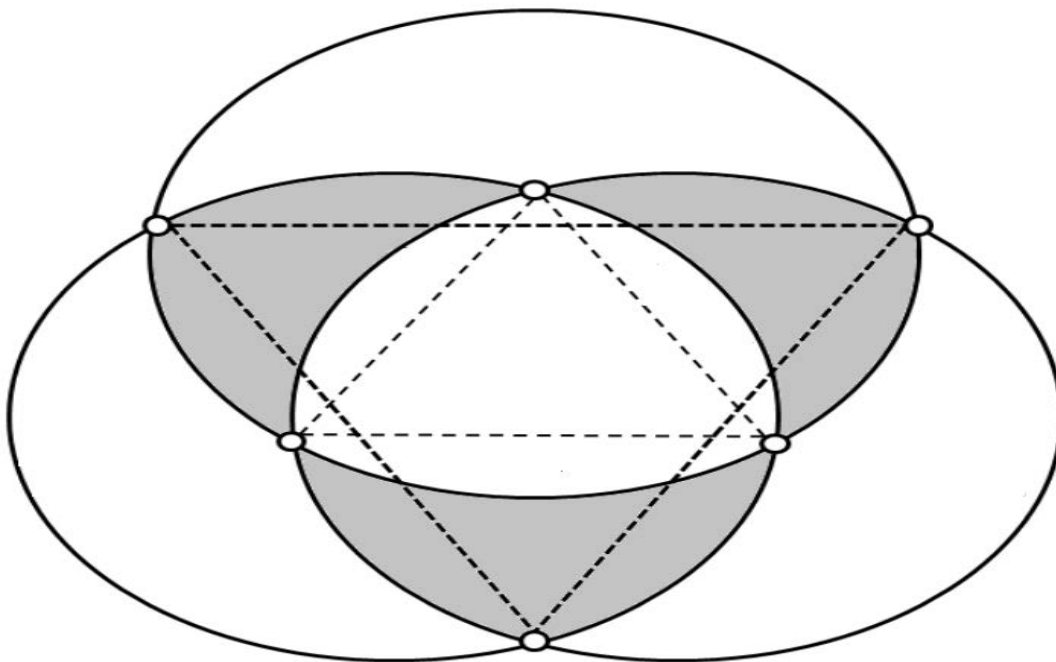

Рис. 1. Концепція потрійної спіралі поєднання університетів, бізнесу та держави як базових елементів інноваційної системи

Джерело: авторська розробка на основі [1]

Таким чином, розвиток інноваційної діяльності на підприємствах можливий лише за умови підвищення рівня знань працівників. Саме поєднання університетів формують перелік відповідних компетентностей у майбутніх працівників, а також сприяють розвитку креативності.

Список використаних джерел:

1. Etzkowitz H., Leydesdorff L. *The dynamics of innovation: from National Systems and “Me 2” to a Triple Helix of university – industry – government relations* / H. Etzkowitz, L. Leydesdorff // *Research Policy*. – 2000. - № 29. – P. 109-123.
2. IX Международная конференция «Тройная спираль» [Электронный источник] / Концепция модели «Тройная спираль» – Режим доступа: <http://www.triplehelixconference.org/ru/the-triple-helix-concept.html>.

ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНИХ ФАКТОРІВ МАКРОСЕРЕДОВИЩА НА ПОВЕДІНКУ СПОЖИВАЧІВ МІНЕРАЛЬНОЇ ВОДИ «БОРЖОМІ»

Крижовська В.Ю.,

*студентка кафедри маркетингу, менеджменту та публічного адміністрування
Донецького національного університету економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського Кривий Ріг, Україна
e-mail: vkryzhovska@gmail.com*

Дослідження навколишнього середовища маркетингу та його факторів особливо важливе для будь-якого підприємства, що прагне отримувати високі прибутки та визнання на ринку. Одними з найголовніших елементів зовнішнього впливу на споживача є економічні фактори макросередовища.

Основною метою покупців є здійснення раціонального вибору та отримання максимальної корисності від товару. Однак при реалізації даних цілей, перед споживачами постають певні економічні труднощі. До них можна віднести : падіння ВВП, інфляція (а разом з цим і підвищення цін на товари), коливання курсів обміну валют, маленький розмір прожиткового мінімуму.

Підприємства мусять постійно здійснювати моніторинг економічної ситуації в країні, звертати увагу на зміни та визначати можливі для себе наслідки. Тому як споживачі, так і виробники, однаково відчують на собі вплив обмежених можливостей.

Так як жодна організація не в змозі змінювати деякі несприятливі умови зовнішнього середовища, доводиться пристосовуватися до них та розробляти різноманітні стратегії для успішного виробництва.

Таблиця 1

Економічні фактори макросередовища

№	Чинник	Пояснення	Вплив на споживача та його ринкову поведінку
1	Падіння ВВП через пандемію COVID - 19	У зв'язку зі світовою кризою внаслідок пандемії, ВВП України у 2020 році зменшився на 6% у порівнянні з 2019 роком.	Падіння ВВП на пряму позначиться на величині споживання, знизивши його рівень, адже люди купуватимуть більш дешеві товари.
2	Маленький розмір прожиткового мінімуму	Відповідно до ст. 7 Закону про держбюджет на 2020 рік, розмір прожиткового мінімуму на одну особу в розрахунку на місяць з 1 липня становить – 2118 грн. [1].	Низький рівень загального показника прожиткового мінімуму в Україні змушує середньостатистичних споживачів купувати дешеві альтернативи води, такі як Поляна Квасова, Свалява, Єсентуки, Трускавецька, Моршинська.

№	Чинник	Пояснення	Вплив на споживача та його ринкову поведінку
3	Різноманіття ринку та затребуваність товару	Все більше українців у останні роки піклуються про своє здоров'я і прагнуть до споживання якісних і корисних для здоров'я продуктів, в тому числі і питну воду. Більш ніж 77% українців споживають бутильовану мінеральну воду [2].	Серед споживачів щорічно зростає рівень споживання води в пляшках. Цей фактор має позитивний вплив на споживачів Боржомі.
4	Коливання курсів обміну валют	Внаслідок суттєвого послаблення курсу гривні в попередні періоди, імпорт товарів залишатиметься порівняно слабшим.	Через це імпортована вода Боржомі користуватиметься меншим попитом серед населення, ніж продукція вітчизняного виробника.
5	Середня ціна пляшки (0,5 л) Боржомі у склі в Україні	Вартість пляшки води у склі об'ємом 0,5 л становить 26 грн.	Ціна в середньому вдвічі перевищує вартість пляшки столової води аналогічного розміру українських виробників, тому зазвичай користується попитом серед певного сегменту споживачів.

Отже, за даними табл. 1 слід зазначити, що світова криза та сучасний економічний стан країни спонукають споживачів до пошуку більш дешевих вітчизняних альтернатив імпортової столової води Боржомі. Тому такі умови мають негативний вплив на покупців даного товару та зменшують обсяги його споживання.

Однак позитивним економічним фактором макросередовища є різноманіття ринку та затребуваність товару, адже протягом останніх 5 років можна спостерігати посилення пропаганди здорового способу життя, а разом з цим стрімке зростання споживання бутильованої мінеральної води.

Список використаних джерел:

1. Держбюджет - 2020: прожитковий мінімум. [Електронний ресурс]. URL: https://zib.com.ua/ua/140046-derzhbyudzhets_2020_prozhitkoviy_minimum.html
2. Особливості ринку мінеральної води в Україні та світі. [Електронний ресурс]. URL: http://sklo.kiev.ua/?mid=11&action=news_detail&new_id=1520.
3. Офіційний сайт Боржомі. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.borjomi.com/ua/#0>.

ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Кулик І.М.,

*магістрант кафедри теоретичної та прикладної економіки,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: KulykIM@krok.edu.ua*

Пекна Г.Б.,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: HalynaPB@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4902-6052>*

Головною метою системи управління економічною безпекою підприємства є попередження кризових ситуацій і мінімізація впливу негативних факторів на діяльність підприємства.

До основних завдань системи управління економічною безпекою підприємств слід зарахувати [3]: збір, аналіз, оцінку зовнішнього оточення та прогнозування розвитку подій; захист законних прав і інтересів підприємства; вивчення діяльності конкурентів, партнерів, клієнтів; забезпечення збереження матеріальних цінностей; виявлення, попередження, припинення можливих протиправних дій співробітників, конкурентів; захист комерційних таємниць тощо.

Основними принципами, на яких повинна ґрунтуватися система управління економічною безпекою промислових підприємств, повинні бути [17]: принцип розвитку – передбачає необхідність урахувувати швидкі зміни, що відбуваються у навколишньому оточенні, здатність системи до розвитку, розширення та змін у структурі; принцип адаптивності – виражається у здібностях системи управління прилаштовуватися до змін зовнішнього та внутрішнього оточення підприємства з метою уникнення загроз; принцип єдності – передбачає те, що всі дії підрозділів служби економічної безпеки підприємства повинні бути узгодженими та скоординованими; принцип компетентності – передбачає, що питаннями забезпечення економічної безпеки займаються висококваліфіковані кадри; принцип економічної доцільності – полягає в тому, що витрати на проведення заходів з забезпечення безпеки повинні бути економічно обґрунтованими; принцип оперативності – швидка реакція системи на зміни у навколишньому оточенні, використання тільки актуальної інформації; принцип комплексності передбачає нейтралізацію шкідливих факторів на всі функціональні складові економічної безпеки; принцип законності – передбачає функціонування системи управління економічною безпекою згідно з вимогами чинного законодавства; принцип безперервності – система повинна постійно захищати інтереси підприємства в умовах невизначеності та ризику.

Дотримання цих принципів сприятиме підвищенню ефективності роботи системи управління економічною безпекою. До основних заходів, які керівництво підприємства може використовувати для управління економічною

безпекою, належать [2]: правові; фінансово-економічні; силові; інформаційні; техніко-технологічні; інноваційні. Формування системи охоплює такі основні етапи: вивчення специфіки бізнесу підприємства, сегмента, який воно охоплює на ринку; визначення місії та цілей діяльності. Формування системи управління економічною безпекою та створення її об'єктів залежать від розмірів підприємства та його можливостей.

Як правило, підприємства малого бізнесу користуються послугами зовнішніх спеціалізованих приватних підприємств. Підприємства середнього бізнесу можуть користуватися комбінованою системою економічної безпеки, спираючись на можливості і ресурси власних підрозділів безпеки та в міру необхідності залучаючи потенціал зовнішніх організацій. Великим підприємствам доцільно створювати повноцінну систему економічної безпеки із власною службою та потужними ресурсами.

Як свідчить досвід зарубіжних компаній, з метою зміцнення рівня економічної безпеки підприємства доцільно створювати відповідні спеціалізовані служби. Служба (відділ) економічної безпеки підприємства – це спеціальний підрозділ, що входить до складу організаційної структури, діяльність якого спрямована на формування належного рівня економічної безпеки та нейтралізацію основних загроз, що можуть очікувати на підприємство в процесі здійснення його виробничо-господарської діяльності.

Головні функції, які виконує служба економічної безпеки, наступні: охорона виробничої діяльності підприємства та захист комерційної інформації від несанкціонованого доступу; упровадження спеціальних інформаційних систем для протидії одержання комерційних таємниць; виявлення та нейтралізація можливих каналів витоку конфіденційної інформації в процесі виробничої діяльності; забезпечення охорони приміщень, устаткування, продукції, персоналу підприємства від неправочинних дій конкурентів.

До складу такого відділу зазвичай входять економіст, юрист, ризик-менеджер, технолог, маркетолог, програміст та інші фахівці за специфікою функціонування підприємства. На жаль, у вітчизняній практиці створення таких служб не є поширеним явищем, що є однією з ключових проблем управління економічною безпекою та зумовлює її низький рівень.

Основними критеріями оцінки ефективності та надійності формування системи економічної безпеки на підприємстві є [3]: сталий розвиток, збереження і примноження матеріальних цінностей підприємства, високий рівень конкурентоспроможності продукції; використання інноваційних технологій у виробничій діяльності; недоторканість комерційної інформації і всіх ресурсів; своєчасне попередження кризових ситуацій і нейтралізація негативних чинників, що впливають на діяльність підприємства.

Створення системи безпеки підприємства та організація її успішного функціонування повинні ґрунтуватись на методологічних основах наукової теорії безпеки. Повинні бути визначені цілі системи безпеки підприємства: що необхідно здійснити, чого слід досягти; які завдання необхідно вирішити для досягнення поставлених цілей; які основні функції системи безпеки підприємства – визначити коло діяльності цієї системи. Ефективність системи

економічної безпеки підприємства має бути очевидною – результат від її запровадження повинен перевищувати витрати. Це може бути як зниження збитків, так і вдало зайнята позиція на ринку, як запроваджені нові технології, так і запобігання розкраданню майна. Механізм забезпечення системи безпеки підприємства, який являє собою сукупність законодавчих актів, рушійних мотивів та стимулів, правових норм, сил та засобів, методів, заходів для досягнення цілей безпеки, є одним з найбільш значимих елементів системи безпеки. Засоби та ресурси, які використовуються, розподіляються на декілька груп: технічні, фінансові, правові, кадрові, інформаційні, інтелектуальні тощо.

Принципи побудови системи економічної безпеки підприємства охоплюють наступні етапи [2]: аналіз специфіки діяльності підприємства, зайнятої ринкової позиції, вивчення кадрової політики; вивчення наявних чи можливих зовнішніх і внутрішніх загроз безпеці підприємства, вірогідності кризових ситуацій, можливостей усунення їх причини; аудит існуючої системи захисту, засобів із забезпечення безпеки, аналіз їх ефективності; формування вимог до нової системи економічної безпеки підприємства: проектування плану по усуненню існуючих недоліків, розрахунок усіх видів необхідних ресурсів; прийняття управлінських рішень щодо впровадження нової системи та фінансування її діяльності; формування та впровадження нової системи економічної безпеки – створення власної служби безпеки чи залучення спеціалізованих організацій, ознайомлення персоналу; оцінка ефективності сформованої системи, усунення виявлених на початкових стадіях недоліків.

Система має бути гнучкою для пристосування і реагування зміни в законодавчому полі, готовою для змін при отриманні певної інформації. Основне значення системи економічної безпеки підприємства полягає в тому, що вона повинна мати попереджувальний характер, а основними критеріями оцінки її надійності та ефективності є [4]: забезпечення стабільної роботи підприємства, збереження і примноження фінансів і матеріальних цінностей; попередження кризових ситуацій, у тому числі різних надзвичайних подій, пов'язаних з діяльністю «зовнішніх» або «внутрішніх супротивників» [1].

Список використаних джерел:

1. Варналій З.С. Економічна безпека України: проблеми та пріоритети зміцнення: Монографія / З.С. Варналій, Д.Д. Буркальцева, С.О. Саєнко. - К.: Знання України, 2011. – 299 с.
2. Донець Л. І., Ващенко Н. В. Економічна безпека підприємства: Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 240 с.
3. Кириченко О.А. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання: [монографія] / О.А. Кириченко, В.С. Сідак, С.М. Лаптев, О.І. Захаров, П.Я. Пригунов. – К.: Університет економіки та права «КРОК», 2008. – 403 с.
4. Коваленко О. В. Про формування системи економічної безпеки підприємства / О. В. Коваленко, І. С. Болдуєв // Економічний вісник університету. - 2016. - Вип. 30(1). - С. 53-69.

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ОБ'ЄКТІВ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ У ЖИТЛОВОМУ ФОНДІ УКРАЇНИ

Маляр С.А.,

*аспірант кафедри фінансів та економіки Київський університет імені Бориса Грінченка,
e-mail: s.maliar.asp@kubg.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3136-853>*

Лойко В.В.,

*д.е.н. доцент, професор кафедри фінансів та економіки,
Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ,
e-mail: v.loiko@kubg.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3248-1585>*

В умовах сучасних викликів сьогодення для розвитку української економіки питання забезпечення економічної і національної безпеки є найважливішим питанням. Дієвим механізмом забезпечення національної безпеки у багатьох країн світу є ідентифікація та захист критичної інфраструктури. В різних країнах мають різні методичні підходи щодо виділення об'єктів, які відносяться до критичної інфраструктури. Здебільшого під критичною інфраструктурою розуміють об'єкти життєзабезпечення, руйнування або припинення функціонування яких призведе до найсерйозніших наслідків для соціальної та економічної сфери країни та зниження рівня її обороноздатності.

В Україні не визначено вичерпного переліку об'єктів національної економіки, які необхідно віднести до критичної інфраструктури, та практично відсутнє законодавство про поводження з такими об'єктами. Найбільш повне визначення об'єктів критичної інформаційної інфраструктури наведено у Законі України «Про основні засади здійснення кібербезпеки України» [1]. В офіційних нормативно-правових документах України термін «критична інформаційна інфраструктура» вперше використано в тексті «Рекомендацій парламентських слухань з питання розвитку інформаційного суспільства» [2]. Разом з тим, 23 серпня 2016 року Постановою Кабінету Міністрів України № 563 було затверджено Порядок формування переліку інформаційно-телекомунікаційних систем об'єктів критичної інфраструктури держави, де наведено визначення критичної інфраструктури, як сукупності об'єктів інфраструктури держави, які є найбільш важливими для економіки та промисловості, функціонування суспільства та безпеки населення і виведення з ладу або руйнування яких може мати вплив на національну безпеку і оборону, природне середовище, призвести до значних фінансових збитків та людських жертв [3].

Житловий фонд України на початок 2020 р. налічував 45539 аварійних та ветхих будинків загальною площею 4305154 м², у яких постійно проживає 59749 мешканців [4]. За статистичними даними в середньому по країні кожен четвертий житловий будинок потребує ремонту. Нестача фінансових коштів приводить до затягування термінів ремонтів і ще більшої зношеності житла. З метою більш ефективного розподілу фінансових ресурсів та попередження

виникнення аварійних ситуацій з важкими наслідками доцільно виділяти об'єкти критичної інфраструктури для житлових будинків.

За проведеними дослідженнями до об'єктів критичної інфраструктури у житловому секторі доцільно віднести об'єкти забезпечення людини комфортним проживанням у будинках, а саме: ліфти, мережі водопостачання, водовідведення, виробництва, транспортування та збуту теплової і електричної енергії, розподілу та транспортування газу. Підприємства, які забезпечують функціонування цих систем також можна віднести до критичної інфраструктури міста. До переліку об'єктів критичної інфраструктури житлових будинків доцільно додати мережу Інтернет, безперебійна робота якої є особливо важливою умовою комфортного існування людини в умовах карантинних обмежень, які виникли у зв'язку із пандемією на Ковід -19.

Аналіз динаміки виникнення надзвичайних ситуацій у будинках та спорудах житлової призначеності за період 2014-2019 рр. за даними Державної служби України з надзвичайних ситуацій виявив майже стабільний стан щорічного виникнення аварій в межах 60-63 випадків на рік [5]. Зважаючи на те, що до надзвичайних ситуацій віднесено найбільш масштабні аварії та аварії із значним обсягом спричинених збитків, то кількість аварій більш меншого рівня за важкістю спричинених наслідків та нанесених збитків в рази більше. В житловому фонді України проблеми зносу інфраструктури залишаються неподоланими. Так, по оцінкам фахівців обсяг ветхих та аварійних водопровідних мереж в середньому по Україні становить понад 38 % а в окремих населених пунктах до 75 %, обсяг зношених теплових і парових мереж складає до 80 % від загальної протяжності таких мереж [4]. За статистичними даними станом на 01.01.2020 р. у місті Києві ступінь зношеності водопровідних мереж склала 81%, каналізаційних мереж 72 %, теплових мереж 66 %, кабельних ліній – 62%. Кияни оцінюють якість надання комунальних послуг на 2,3 бали за шкалою оцінки від 1 до 5 балів [6].

Високий рівень зношеності та аварійності комунальних мереж не єдиний фактор загроз для підтримання задовільного стану комунальної інфраструктури. Негативними чинниками впливу на стан комунальної інфраструктури є також і природні фактори (зсуви, підтоплення, карстові пустоти) і також, економічні чинники, які проявляються у низькому рівні зацікавленості операторів таких мереж поліпшувати ситуацію. Суттєвою також є загроза припинення надання життєво важливих комунальних послуг для населення через невирішені питання розрахунків між операторами інфраструктурних мереж та їх компаніями-постачальниками.

В Україні відсутнє спеціальне законодавство, зокрема не передбачено кримінальної відповідальності, за невиконання власниками та розпорядниками критичної інфраструктури обов'язків щодо її безперешкодного функціонування та цільового використання, що призводить до створення загроз для населення. У Стратегії національної безпеки України відповідальність за збереження та безперебійне функціонування критичної інфраструктури не покладено на жодний орган виконавчої влади. Україна перебуває на початковому етапі формування системи національної безпеки щодо захисту критичної

інфраструктури. З метою пришвидшення становлення системи безпеки критичної інфраструктури доцільно максимально повно використовувати кращий зарубіжний досвід. Доцільно налагодити партнерство між урядом та операторами інфраструктури на принципах співробітництва, довіри та розділеної відповідальності для кращого обміну інформацією та більш ефективного спрямування інвестицій. Для забезпечення безпеки критичної інфраструктури житлового фонду України необхідно розробляти та впроваджувати заходи щодо обмеження ризиків збоїв у роботі основних служб і збільшення здатності швидкого відновлення після аварій.

Список використаних джерел:

1. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України. Закон України № 2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text>
2. Рекомендації парламентських слухань з питання розвитку інформаційного суспільства. Постанова ВРУ № 3175-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3175-15#Text>
3. Про затвердження Порядку формування переліку інформаційно-телекомунікаційних систем об'єктів критичної інфраструктури держави. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 563. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/563-2016-%D0%BF#Text>
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Статистична інформація. URL: www.ukrstat.gov.ua (дата звернення 8.11.2020).
5. Офіційний сайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Інформаційно-аналітична довідка про виникнення надзвичайних ситуацій в Україні упродовж 2019 року. URL: <https://www.dsns.gov.ua/ua/Dovidka-za-kvartal/103179.html>
6. Офіційний сайт Департамент економіки та інвестицій виконавчого органу міської ради (КМДА). Діяльність. Стратегічний розвиток. Стратегія розвитку міста Києва до 2025 року. URL: <https://dei.kyivcity.gov.ua/content/strategiya-rozvytku-mista-kyieva-do-2025-roku-nova-redakciya.html> (дата звернення 8.11.2020).

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЯК ПІДГРУНТЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Дем'яненко К.О.,

*студентка кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування,
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: kdemyanenko10@gmail.com ,*

Семеняка Т.В.,

*асистент кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування,
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: semenyaka@knu.edu.ua,*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8318-4578>

У сучасних умовах внаслідок розгортання цілої низки подій, пов'язаних із процесами соціалізації, відбувається трансформація фінансово-економічної безпеки підприємства в соціально-економічну. Така трансформація, на думку науковців, насамперед, зумовлена посиленням впливу людського чинника у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства. Проявом такого впливу в зовнішньому середовищі підприємства є формування його соціальної відповідальності, а у внутрішньому – утворення соціального партнерства. Проте таке утворення супроводжується численними загрозами, які виникають або внаслідок конфлікту інтересів учасників такого процесу, або через свідомі чи напівсвідомі деструктивні їх дії тощо [3, с. 59].

Так, за результатами досліджень, проведених в [1] у рамках гармонізаційного підходу, фінансово-економічну безпеку підприємства витлумачено як міру гармонізації в часі та просторі економічних інтересів підприємства з інтересами пов'язаних із ним суб'єктів зовнішнього середовища, що діють поза межами підприємства. При цьому, автором визначено неможливість цілком захистити діяльність підприємства від негативного впливу зовнішнього середовища та визнано позитивний вплив зовнішнього середовища на діяльність підприємства.

Оскільки, підприємство можна розглядати і як первинну ланку економіки, і як певну сукупність засобів виробництва, їх комплекс, і як певний колектив, який під керівництвом менеджерів здійснює випуск товарів або надає послуги, чи як об'єкт сталого розвитку тощо, тому слід виокремлювати поняття «підприємство» в галузі знань управління від галузі права чи економіки.

Слід зазначити, що в науковій літературі більшість економістів схильні до думки, що підприємство – це соціально-економічний інститут, тобто сукупність людей і груп, об'єднаних для досягнення будь-якої цілі, вирішення завдань на основі певних правил і процедур, розподілу праці та обов'язків. При цьому, це така сукупність дій, що ведуть до формування та удосконалення взаємозв'язків (внутрішніх та зовнішніх) як єдиного цілого.

Відповідно, на систему управління підприємством впливають, в першу чергу:

- організаційна форма господарюючого суб'єкта;
- приналежність підприємства до галузі;

- економічні та соціальні функції підприємства в економічній системі;
- вплив людського чинника у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства.

У науковій літературі [2] утверджується розуміння корпоративної соціальної відповідальності як моделі стратегічної діяльності приватного бізнесу, що типологічно відноситься до різних форм реалізації різних програм, зокрема через різні форми тимчасових об'єднань підприємств та організацій. Принципи корпоративної соціальної відповідальності лежать в основі цивілізованої взаємодії бізнесу, суспільства і держави в сучасному світі. Корпоративна соціальна відповідальність – це також добровільне прийняття підприємствами додаткових (не передбачених законодавчо) соціальних, етичних, природоохоронних, інвестиційних та інших зобов'язань в областях, традиційно віднесених до відання державних органів. В рамках теоретичних концепцій на сьогоднішній день одні автори вважають, що відповідальність сприяє розвитку і процвітанню бізнесу, інші – відносять її до вимушених витрат.

Розглядаючи підходи до корпоративної соціальної відповідальності, науковці відзначають наявність двох протилежних позицій у поглядах на цілі бізнесу [4], а саме:

1. Верховенство прибутків або зростання цінності компанії для акціонерів, при якому завдання підвищення суспільного добробуту в цілому повинно вирішуватися, перш за все, силами державних, некомерційних і релігійних інститутів (вузьке трактування).

2. Невід'ємний обов'язок бізнесу перед суспільством виражений в різних соціальних і громадянських зобов'язаннях, спрямованих на зростання загального добробуту в інтересах широкого кола сторін (широке трактування).

Корпоративна соціальна відповідальність являє собою комплекс цінностей, заходів і процесів, що відображають добровільне зобов'язання підприємств щодо реалізації соціальних ініціатив (як у внутрішньому, так і в зовнішньому середовищі), результати яких сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності організації у довгостроковій перспективі, забезпеченню фінансово-економічної та соціально-економічної безпеки, зміцненню її ділової репутації, вирішенню завдань сталого розвитку організації.

Список використаних джерел:

1. Безбожний В. Л. Вибір способу забезпечення соціально-економічної безпеки великих промислових підприємств: [Електронний ресурс] / В. Л. Безбожний // Економічна безпека промислових підприємств України. – 2009. – 197 с. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe
2. Лившин А. Я. Развитие механизмов корпоративной социальной ответственности (КСО) как формы межсекторного взаимодействия и социального партнерства в модернизации системы профессионального образования: [Електронний ресурс] / А. Я. Лившин // Государственно-частное партнерство в образовании: [сборник]. – 2009. – 242 с. – С.121 – 147. – Режим доступу: http://window.edu.ru/catalog/pdf2txt/217/66217/37866?p_page=1
3. Ляшенко О. М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства: монографія. [Електронний ресурс] / О. М. Ляшенко // Актуальні проблеми автоматизації та управління. – 2015. – 348 с. – Режим доступу:

https://www.researchgate.net/publication/322958991_Upravlinna_sistemou_ekonomichnoi_bezpeki_pidpriemstva_--_kluc_do_efektivnoi_dialnosti

4. Супрун Н. А. Корпоративна соціальна відповідальність як чинник соціального залучення (в контексті цілей стратегії «Європе-2020») [Електронний ресурс] / Н. А. Супрун // Український соціум. – 2013. – No 2. – С. 163 – 176. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Usoc_2013_2_14.

УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Дем'яненко К.О.,

*студентка кафедри обліку, оподаткування,
публічного управління та адміністрування,
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: kdemtyanenko10@gmail.com ,*

Шепелюк В.А.,

*к.е.н. доцент, ст. викладач кафедри обліку, оподаткування,
публічного управління та адміністрування,
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6270-5936>
e-mail: verashepeliuk@gmail.com*

Динамічний розвиток та реагування національної економіки на зовнішні і внутрішні фактори (нестабільність, інфляція, коливання валютних курсів, корупція, тіньова економіка, часткова і неповне відображення господарських операцій тощо) здійснює величезний тиск на систему бухгалтерського обліку та фінансову звітність в Україні, що спричиняє ряд проблемних аспектів у теорії та практиці інформаційного забезпечення користувачів при прийнятті рішень та цінності фінансової звітності для управління.

Національні особливості та міжнародні тенденції розвитку фінансової звітності визначаються диференційованими підходами науковців і практиків до змісту та розуміння концептуальних засад складання та подання фінансової звітності, її інформаційної цінності для різних груп користувачів, результатом чого є різновекторні пропозиції щодо напрямків її удосконалення. Відсутність узгодженої позиції вчених та втрачання кореляції з практичними аспектами ускладнює реформування фінансової звітності у напрямі підвищення її якісно-інформаційних характеристик для управлінського процесу.

Розгляд бухгалтерського обліку як системи збору, узагальнення, обробки та передачі користувачам через фінансову звітність, інформації про господарську діяльність підприємства визначає його як систему, що об'єднує користувачів фінансової звітності, державу як суб'єкт регулювання та підприємство як об'єкт впливу та суб'єкт ринку, що розкриває облікову інформацію у фінансовій звітності. У свою чергу, фінансова звітність, як основна складова системи бухгалтерської звітності, є основним джерелом інформації про діяльність підприємства та пов'язує його з суспільством (зовнішніми користувачами), зацікавлена частина з яких приймає відповідні рішення. Тобто важливість фінансової звітності в даному випадку важко переоцінити на фоні її низької практичної здатності виконати свої основні функції – комунікаційну та інформаційну (в тому числі і для інформаційного забезпечення процесу управління підприємством). Основна практична мета її подання – формальне задоволення вимог контролюючих державних органів, а інформаційне забезпечення та захист інтересів користувачів відходить на другий план. Для внутрішніх користувачів фінансова звітність поступово

замінюється на оперативні інформаційні джерела, управлінську звітність та аналітичні дані, що дозволяють приймати оперативні управлінські рішення. Отже, доводиться констатувати той факт, що досягнуті результати реформування системи бухгалтерського обліку в Україні ще недостатньо якісні, а показники фінансової звітності не придатні для прийняття рішень як зовнішніми, так і внутрішніми користувачами, не відповідають, у повній мірі, інформаційним потребам користувачів та якісним характеристикам звітної інформації. Тому, актуальними залишається дослідження та вирішення проблем трансформації та деформації облікової інформації в процесі передачі її зацікавленим користувачам через фінансову звітність, що негативно впливає як на якість прийнятих рішень, так і на ефективність управління підприємствами і економікою країни в цілому.

Ряд вчених та практиків у своїх дослідженнях для досягнення реальних результатів реформування фінансової звітності у напрямку розширення меж її застосування в управлінні та прийнятті ефективних управлінських рішень передбачають ґрунтовний перегляд концептуальних засад діючої теорії, методики і практики формування, складання, подання та використання фінансової звітності в системі інформаційного забезпечення користувачів [1, 2].

Важливим стратегічним напрямом розвитку та удосконалення і наближення фінансової звітності до сучасних вимог управління є ефективність виконання інформаційної функції, яка залежить від вибору методів оцінки її показників та оперативності надання інформації. Оцінка основних елементів фінансової звітності, яка пріоритетно генерується на базі принципу історичної собівартості знижує придатність використання звітної інформації користувачами у якості їх інформаційного забезпечення. Хоча адекватна оцінка показників та елементів фінансової звітності є однією з складових рушійного розвитку економіки України у майбутньому, на її основі визначають ряд показників ефективності та результативності на мікро – та макрорівнях [3].

В умовах, що склалися в Україні, виникає необхідність комплексного дослідження змісту та місця фінансової звітності у національній системі бухгалтерського обліку та системі інформаційного забезпечення користувачів, а дослідження, спрямовані на вирішення зазначених проблем фінансової звітності для покращення механізму інформаційного обміну та забезпечення користувачів релевантною інформацією у процесі прийняття рішень в сучасних умовах потребують подальших досліджень та удосконалення.

Модернізація фінансової звітності перш за все зумовлена виникненням різноманітних інформаційних запитів, які зумовлені трансформацією ринкових відносин, появою та розвитком нових видів діяльності, глобалізацією економічних процесів, ускладненням міжнародної співпраці тощо. Таким чином, перспективним напрямком дослідження є розширення інформаційних меж фінансової звітності в частині управління; обґрунтування додаткових резервів підвищення її інформативності для управління; диференціація та окреме забезпечення інформаційних запитів зовнішніх та внутрішніх груп користувачів на основі різних форм бухгалтерської звітності.

Список використаних джерел:

1. Голов С. Ф. Передумови та шляхи вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення системи менеджменту підприємства / С. Ф. Голов // Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства: тези допов. наук.-практ. конф. – Львів: Львівська політехніка, 2012. – С. 66 – 67.
2. Корягін М. В., Куцик П. О. Проблеми та перспективи розвитку бухгалтерської звітності: монографія / М. В. Корягін, П. О. Куцик. – Київ: Інтерсервіс, 2016. – 276 с.
3. Никифорова Е. В. Бухгалтерская финансовая отчетность как основной источник информации инвестиционной привлекательности / Е. В. Никифорова, О. В. Шнайдер // Вектор науки ТГУ. – 2013. – No 1 (23). – С. 217 – 219.

КОРОНАВІРУСНА КРИЗА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА МАЛИЙ БІЗНЕС

Журавель О.Я.,

*студентка кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування,
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: zhuravel.olga25@gmail.com,*

Шепелюк В.А.,

*к.е.н. доцент, ст. викладач кафедри обліку, оподаткування,
публічного управління та адміністрування,
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: verashepeliuk@gmail.com,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6270-5936>*

Карантин та коронавірус спричинили масштабний злам в економіці, змусивши цілі бізнеси пристосуватися до нових, складніших реалій. «Більший удар був лише по тревел-індустрії та авіакомпаніях. Однак саме малий та середній бізнес є основою здорової та розвинутої економіки в країні. Багато аналітиків кажуть, що світ точно не повернеться до нормального стану, допоки малий та середній бізнес не відновляться», — повідомила старший віцепрезидент та директор регіонального розвитку підрозділу Visa у країнах СНД та Південно-Східної Європи Віра Платонова [1].

Великих збитків мале підприємництво зазнало від запровадження карантину внаслідок COVID-19. Так, за даними Співки українських підприємців України у кризовий березень 2020 року збанкрутіли і закрили свій бізнес приблизно 6% суб'єктів малого підприємництва, що є величезною проблемою для держави. Третина власників бізнесу (переважно мікро-), заявляють про падіння доходів на 90-100% за березень - квітень 2020 року. Ці ж підприємці вже звільнили до 50% штату співробітників. Власники малого та середнього бізнесу констатують факт зменшення доходів на 25-50% порівняно з докарантинним періодом і вже звільнили від 10 до 25% працівників. Для порівняння, втрати прибутків великих підприємств становлять 10-25%, там прогнозується скорочення штату на 25% до кінця обмежувальних заходів [2].

Крім того, склалося додаткове навантаження на державу щодо соціальних виплат та відбулося погіршення криміногенної ситуації через те, що багато громадян опинились без доходу. За прогнозами, у разі якщо карантин буде продовжено, 51% суб'єктів малого підприємництва – це мікро та малий бізнес, зможуть працювати не більше 1 місяця, 2–3 місяця – 25%, 4–6 місяців – 4% до 1 року – 1% [3].

Нині реєстрація нових ФОП зменшилася втричі. Якщо до карантину щотижня реєструвалося понад 5 тис. нових підприємців, то нині щотижня реєструється лише 1,5 тис.

Також 38% ресторанів припинили свою роботу під час карантину. Щотижня відсоток працюючих компаній зменшується, повідомив сервіс з автоматизації ресторанів Poster. Загалом продажі закладів громадського харчування в Україні за час карантину скоротилися втричі. Обіг коштів впав на 73% порівняно з початком березня [4].

Підтримка роботодавців та працівників сфери малого підприємництва, які скоротили чи припинили діяльність в умовах протидії коронавірусній хворобі COVID-19, є одним із основних положень прийнятого законопроекту № 3275.

Законом введено поняття часткового безробіття на період дії обмежувальних заходів, встановленими Кабінетом Міністрів України для запобігання виникненню та поширенню коронавірусної хвороби. Допомога по частковому безробіттю надаватиметься роботодавцям із числа суб'єктів малого та середнього підприємництва [5].

Отже, виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок, що пандемія дуже вдарила по малому бізнесу, бо велика частина підприємців втратили значну частку доходу, а деякі взагалі були змушені закритися.

Список використаних джерел:

1. Вінокуров Я. Як карантин та коронавірус змінили малий та середній бізнес [Електронний ресурс] / Я. Вінокуров. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://hromadske.ua/posts/yak-karantin-ta-koronavirus-zminili-malij-ta-serednij-biznes>.
2. Мироненко-Шульган О. Малий бізнес в умовах пандемії COVID-19: правове регулювання фінансової підтримки державою [Електронний ресурс] / О. Мироненко-Шульган. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://unba.org.ua/publications/print/5792-malij-biznes-v-umovah-pandemii-covid-19-pravove-regulyuvannya-finansovoi-pidtrimki-derzhavoyu.html>.
3. Діяльність в умовах карантину [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.epravda.com.ua/rus/publications/2020/04/2/658857/>.
4. Чурилова К. Аналітики порахували втрати малого та середнього бізнесу через карантин [Електронний ресурс] / К. Чурилова. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: https://zaxid.net/analitiki_porahovali_vtrati_malogo_ta_serednogo_biznesu_cherez_karantin_n1501604.
5. Підтримка роботодавців і працівників сфери малого та середнього бізнесу [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=7b41e360-edcd4de9a82cf354b22600b1&title=DerzhavaDopomozheViplachuvatiZarplatuNaimanimPratsivnikamMalogoBiznesuPidChasKaranti>.

КОНЦЕСІЯ – ЯК СПЕЦІАЛЬНИЙ РЕЖИМ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Макаренко Є.О.,

*студент кафедри державно-правових дисциплін
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: makarenkoevgenij71@gmail.com*

Розвитку та розквіту національної системи нашої держави сприяє поява нових видів бізнесу. Одним із головних та ключових питань на сьогодні, в процесі ведення бізнесу, є питання провадження господарської діяльності. Для досягнення оптимального балансу інтересів бізнесу та держави, остання встановлює певні режими ведення господарської діяльності та/або встановлює окремий режим регулювання діяльності деяких суб'єктів господарювання. Разом з тим, соціально-економічний механізм господарювання в Україні пов'язаний з глобальними перетвореннями відносин власності. З метою забезпечення національних інтересів, безпеки держави, гарантування прав громадян на достатній життєвий рівень законодавством України визначено ряд об'єктів державної і комунальної власності, які не підлягають приватизації. Підвищити кількісні та якісні показники діяльності таких об'єктів публічної власності в період економічних змін та кризових явищ можна завдяки концесії.

Але законодавство України, яке має регулювати концесійну форму управління об'єктами публічної власності, містить прогалини та колізії, не має чіткої структури, що значною мірою не дозволяє розв'язати вищезазначені економічні проблеми. Зокрема, важливо визначити місце концесійного договору в механізмі господарювання в Україні та відмежувати його від інших видів господарських договорів.

Дослідженням питань концесійної діяльності займались А. В. Биканова, В. Варнавський, О. І. Вікарчук, О. Григоров, О. Р. Зельдіна та інші. Метою даної роботи є розкриття сутності та значимості концесії як спеціального режиму господарювання, формулювання теоретичних положень, спрямованих на розвиток теорії господарського права, вдосконалення господарського законодавства з питань регулювання концесійних відносин.

Господарський кодекс України (далі – ГК України) у розділі VIII «Спеціальні режими господарювання» визначає такі види спеціальних режимів, як спеціальні (вільні) економічні зони, концесії та інші види спеціальних режимів господарювання. До інших видів спеціальних режимів господарювання, яким присвячена глава 41 розділу VIII ГК України, віднесено, зокрема, такі: виключна (морська) економічна зона України, режим державного кордону, господарське забезпечення Збройних Сил України, режим господарювання в окремих галузях народного господарства, санітарно-захисні та інші особливі охоронні території, території пріоритетного розвитку, режим надзвичайного стану, режим надзвичайної екологічної ситуації, режим воєнного стану [1].

Таким чином, концесія, відповідно до положень ГК України, є спеціальним режимом господарювання, а тому повинна включати в себе всі ознаки останнього.

О.Р. Зельдіна визначає спеціальний режим господарювання як «правовий режим, який встановлює особливий порядок організації та здійснення господарської діяльності на певній території, у певній галузі економіки, що відрізняється від загального режиму господарської діяльності, передбаченого законодавством, і вводиться державою з метою забезпечення розумного сполучення публічних і приватних інтересів за допомогою встановлення обмежень та/або заохочень для суб'єктів господарювання» [2, с. 5].

Буквальний переклад англійського слова «concession» означає поступку права власності або правокористування власністю.

Перша згадка у законодавстві України про інститут концесії мала місце у Законі України «Про режим іноземного інвестування», стаття 22 якого передбачала надання іноземним інвесторам права на розробку на освоєння поновлюваних і непоновлюваних природних ресурсів на підставі концесійного договору [3].

На сьогодні, чинний Закон України «Про концесію» від 03 жовтня 2019 року встановлює, що концесія – це форма форма здійснення державно-приватного партнерства, що передбачає надання концесієдавцем концесіонеру права на створення та/або будівництво (нове будівництво, реконструкцію, реставрацію, капітальний ремонт та технічне переоснащення), та/або управління (користування, експлуатацію, технічне обслуговування) об'єктом концесії, та/або надання суспільно значущих послуг у порядку та на умовах, визначених концесійним договором, а також передбачає передачу концесіонеру переважної частини операційного ризику, що охоплює ризик попиту та/або ризик пропозиції.

Вищевказаний закон визначає поняття та умови укладення концесійного договору, тобто договору між концесіонером та концесієдавцем, який визначає порядок та умови реалізації проекту, що здійснюється на умовах концесії. Концесійний договір укладається на визначений договором строк, який має становити не менше п'яти років та не більше 50 років, крім строку концесійного договору щодо будівництва та подальшої експлуатації автомобільних доріг, який має становити не менше 10 років [4].

А. В. Биканова висловлює думку, що концесія є одним із швидких і «безболісних» для держави видів залучення інвестицій. Концесія допомагає державі на певний строк передати інвестору (концесіонеру) своє право щодо володіння об'єктом. В свою чергу, концесіонер (за умови підписання концесійного договору і внесення концесійних платежів) користується об'єктом державної або комунальної власності на свій розсуд і отримує від цього прибуток [5, с. 73].

О. І. Вікарчук звертає увагу, що концесійні проекти зовсім не дешеві й дуже ризиковані для приватного бізнесу. Основний принцип їх реалізації полягає в тому, що спочатку приватний партнер створює (модернізує) інфраструктурний об'єкт за свої й залучені ним кошти. І тільки коли цей об'єкт

починають використовувати для надання суспільно значущих послуг, концесіонер починає одержувати відшкодування за внесені ним інвестиції, включаючи прибуток. Підкреслимо, якщо це новостворюваний об'єкт, то до завершення будівництва й здачі об'єкта в експлуатацію приватний партнер (концесіонер) узагалі нічого не одержує ні від держави, ні від майбутніх споживачів його послуг. При цьому для концесійних проектів ризик попиту на послуги, надавані за договором концесії, переважно лежить на концесіонерові. В країнах із низьким плато спроможним попитом населення, до яких належить і Україна, цей ризик дуже високий. Для таких країн, щоб заманити інвестора в інфраструктуру, потрібно думати про зниження ризику попиту на послуги, надавані в рамках проекту державно-приватного партнерства, до прийнятного для бізнесу рівня. Тільки в цьому разі він буде готовий взяти участь у довгострокових інфраструктурних проектах [6].

Необхідно звернути увагу, що Закон України «Про концесію» має і певні недоліки, які, сподіваємось, в найближчому майбутньому зможуть бути вирішені. Варто зазначити, що фізичні особи-підприємці виключені з кола можливих концесіонерів. Закон України «Про концесію» передбачає, що концесіонером може бути лише юридична особа – резидент України [4].

Зауважуємо, що за весь період незалежності в Україні не реалізовано жодного масштабного проекту, де б приватний інвестор вклав свої кошти в розвиток інфраструктурного об'єкта на умовах концесії.

Тому вдосконалення законодавства у вказаних напрямках, усунення виявлених невідповідностей сприятиме активізації концесійних процесів у нашій державі, а також відіграватиме позитивну роль у залученні інвестицій.

Таким чином, концесія – це форма здійснення державно-приватного партнерства. Таке партнерство передбачає наступне: надання права на створення та/або будівництво (нове будівництво, реконструкцію, реставрацію, капітальний ремонт та технічне переоснащення); управління (користування, експлуатацію, технічне обслуговування) об'єктом концесії, та/або надання суспільно значущих послуг. При цьому, концесіонер несе ризики: ризик попиту, прибутковості та інші операційні ризики.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 18 – 22. Ст. 144.
2. Зельдіна О.Р. Теоретичні аспекти спеціального режиму господарювання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.04 «господарське право, господарсько-процесуальне право». Донецьк, 2007. 35 с.
3. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 19. Ст. 80.
4. Закон України «Про концесію» від 03.10.2019 р. // Відомості Верховної Ради України. 2019. № 48. Ст. 325.
5. Биканова А. В. Концесія як спеціальний режим господарювання // Форум права. 2010. № 4, С. 69-74.
6. Вікарчук О. І. Концесія у трансформаційній економіці : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спеціальність 08.01.01. Київ, 2006 р.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Марченко Н.Г.,

*студент спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м.Київ. Україна
e-mail: marchenkonh@krok.edu.ua*

Економічна криза, політична нестабільність, необґрунтованість реформ окремих секторів економіки стали вагомими причинами погіршення фінансового стану вітчизняних підприємств. Суб'єкти господарювання працюють в умовах, що постійно змінюються. На діяльність підприємств негативно впливає відсутність належного рівня їх фінансової стійкості, яка є основою нормального функціонування та нарощення економічного потенціалу.

Питання підходів оцінки фінансової стійкості підприємств висвітлені у працях науковців: О. Я. Базілінська, Б. В. Гринів, О. І. Дедіков, Н. М. Деева, М. С. Заюкова, В. О. Калишенко, В.М. Кремень, О.Є. Кузьмін, В. С. Марцин, О. Г. Мельник, К. М. Москалець, Л. Ю. Наумова, А. О. Овсяннікова, О. О. Оржинська, В. О. Подольська, Ю. С. Цал-Цалко, С. Я. Щепетков та ін.

Аналіз наукових праць вказаних авторів дає підстави говорити про те, що разом з достатньо ґрунтовною опрацьованістю проблеми відсутній чіткий підхід до оцінки фінансової стійкості підприємств, що вказує на необхідність подальших досліджень у даному напрямку.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні оцінки фінансової стійкості підприємства та удосконалення з цією метою вже існуючих методів підходу.

Фінансова стійкість передбачає здатність підприємства зберігати заданий режим функціонування за найважливішими фінансово-економічними показниками. Вона може розглядатися як результуюча категорія, що характеризує рівень стійкості роботи підприємства, його здатність забезпечити стабільні техніко-економічні показники й ефективно адаптуватися до змін у зовнішньому оточенні та внутрішньому середовищі. Рівень фінансової стійкості впливає і на можливості підприємства. Визначення меж фінансової стійкості належить до найбільш важливих економічних проблем, тому що недостатня фінансова стійкість може при звести до неплатоспроможності підприємства й відсутності засобів для розвитку виробництва, а надлишкова буде перешкоджати розвитку, формуючи на підприємстві зайві запаси і резерви. Фінансова стійкість має характеризуватися таким станом фінансових ресурсів, який відповідає вимогам ринку, а їхній розподіл і використання мають забезпечувати розвиток підприємства на основі зростання прибутку й капіталу при збереженні платоспроможності в умовах допустимого рівня ризику [1].

Аналіз сучасної економічної літератури показав, що залежно від контексту дослідження під фінансовою стійкістю розуміють здатність підприємства функціонувати і розвиватися, зберігаючи свою здатність до самозабезпечення в межах допустимого рівня ризику.

Фінансова стійкість підприємства забезпечується високою часткою власного капіталу в загальній сумі його фінансових засобів. Вона показує рівень ризику діяльності підприємства та його залежність від зовнішніх джерел фінансування. Завдання аналізу фінансової стійкості підприємств: аналіз структури джерел фінансування діяльності підприємства, оцінка ступеня залежності підприємства від короткострокових зобов'язань, аналіз фінансової стійкості на основі аналізу джерел фінансування необоротних та оборотних активів підприємства, аналіз інтенсивності використання позикових засобів, оцінка рівня довгострокової стійкості підприємства без позикових засобів, зіставлення дебіторської і кредиторської заборгованостей, оцінка можливості втрати і відновлення платоспроможності підприємства, визначення запасу стійкості фінансового стану підприємства.

В сучасних умовах для того, щоб забезпечити фінансову стійкість підприємства необхідно активно реагувати на зміну зовнішніх і внутрішніх чинників.

Аналіз комплексу показників дає можливість визначити чинники та їх вплив на рівень фінансової стійкості підприємства, що дозволяє своєчасно вжити певних заходів для покращення фінансового стану підприємства, зменшення його залежності від зовнішніх фінансових ресурсів і забезпечення платоспроможності в довгостроковий період. На фінансову стійкість підприємства впливають різноманітні чинники, які можна класифікувати за різними класифікаційними ознаками. Так, за місцем виникнення їх поділяють на зовнішні і внутрішні, за значимістю результату – основні і другорядні, за структурою – прості і складні, за часом дії – постійні і тимчасові.

Внутрішні чинники залежать від організації роботи самого підприємства, зовнішні – від рішень керівництва і колективу підприємства не залежать. Компетенція і професіоналізм спеціалістів підприємства, їх вміння враховувати зміни внутрішнього і зовнішнього середовища, злагодженість роботи колективу є теж дуже важливим чинником його фінансової стійкості. Крім того, основними внутрішніми чинниками, які необхідно враховувати на рівні окремих підприємств, є: склад і структура продукції, що випускається, і послуг, що надаються; виручка в неподільному зв'язку з витратами виробництва; потенційна можливість підприємства зайняти певну частку ринку; оптимальний склад і структура активів; склад, структура та стан фінансових ресурсів; правильний вибір стратегії і тактики управління фінансовими ресурсами; галузева приналежність суб'єкта господарювання. До зовнішніх чинників, які слід врахувати, відносять: вплив економічних і соціальних умов господарювання, зокрема рівень розвитку техніки і технології в галузі; платоспроможний попит населення; економічна політика, її стабільність і обґрунтованість; законодавчо-правова база господарської діяльності.

Основними чинниками, що зумовлюють погіршення фінансової незалежності підприємств, є недотримання «золотого правила фінансування» діяльності підприємства, зростання обсягів позикового капіталу в усіх формах на підприємстві, нарощування кредиторської заборгованості, зростання вартості банківських кредитів, наявність заставного капіталу тощо [2].

Макрофінансова стабілізація є головним чинником створення сприятливого економічного середовища, в якому підприємства отримують можливість нарощування обсягів виробництва та інтенсивного генерування власних фінансових ресурсів [3].

Отже, можна виокремити наступні напрями оцінки фінансової стійкості підприємства, які можна вважати фундаментальними: визначення рівня забезпеченості запасів джерелами їх формування; аналіз часткових показників (коефіцієнтів) фінансової стійкості в динаміці та порівняння їх з нормативними значеннями; обчислення інтегрованого показника, який формується з декількох найбільш вагомих коефіцієнтів.

Список використаних джерел:

1. Овсяннікова А.О. Оцінювання фінансової стійкості та платоспроможності підприємства як інструменту контролю за його діяльністю. - Наука і вища освіта : тези доповідей XXIII Міжнар. наук. конф.,-м. Запоріжжя, 23 квітня 2015 р. / Класичний приватний університет. – Запоріжжя : КПУ, 2015. – С. 638.
2. Кузьмін О.Є. Нормативно-критеріальне забезпечення діагностики фінансового стану підприємства / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник // Фінанси України. –2010. – №8. – С. 105-114.
3. Наумова Л.Ю. Фінансова стійкість підприємств та її забезпечення в трансформаційній економіці України. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук Спеціальність 08.00.08. –Гроші, фінанси і кредит. - 2008. – С.19.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ПОРТФЕЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Мошляк І.О.,

*аспірант кафедри економіки,
ВНЗ «Університет економіки та права КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: im14031984@gmail.com,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6281-3988>*

Інвестиційній діяльності підприємств властива висока ризикованість, і відповідно, стратегічне проектування фінансових вкладень повинно бути достатньо інформаційно-аналітично забезпеченим, передбачати різні варіанти коригування та консолідації дій учасників інвестиційних процесів та завершуватись імплементацією інноваційних розробок у бізнес-процеси. Відтак, підприємства для досягнення інвестиційних цілей диверсифікують фінансове забезпечення проєктів шляхом пошуку та використання альтернативних інвестиційних джерел, розширення видів діяльності, інтеграції та комерційного партнерства. Таким чином, суб'єкти господарської діяльності формують портфель стратегічних рішень із урахуванням їх важливості у відповідності із формуванням пріоритетних векторів інвестиційно-інноваційного розвитку у конкурентному середовищі.

Портфельний підхід є комплексним інструментом, який об'єднує різні сфери управління, а для підприємства забезпечує системність та збалансованість розвитку. Ураховуючи особливості інвестиційного процесу, такий підхід дозволяє здійснити раціональний підбір фінансових інструментів стосовно реалізації стратегії фінансового інвестування.

При формуванні інвестиційного портфелю необхідно забезпечити взаємодію конкретних елементів, які враховують усі організаційні аспекти, економічні особливості та фінансові перспективи функціонування підприємства. При цьому портфельне інвестування повинно бути системним та послідовним. Тому формування інвестиційного портфелю підприємствам слід здійснювати за принципом системи, первинним етапом якої є інвестиційний капітал, а результатом – дохід від інвестиційно-інноваційної діяльності. Також важливо враховувати можливість зворотних зв'язків у такій системі, тобто ймовірність інвестування доходу та інших проєктних програм [1, с. 158–159].

Так, для прийняття комплексних управлінських рішень в інвестиційному менеджменті використовують програмно-цільовий метод, що передбачає розробку програми портфельного інвестування і відповідного йому плану. Програма портфельного інвестування підприємства є більш ширшою у спектрі оцінки документом, що може відображати цільові орієнтири національних чи галузевих програм, етапи стратегічного досягнення збільшення доходів. Відповідно, інвестиційний портфель повинен включати окремі системи та підсистеми, побудовані за функціональним принципом. Зокрема, може використовуватися інвестування в товарну підсистему, оскільки значна частина оборотного капіталу підприємств формується завдяки товарним запасам.

Важливим є забезпечення розширення масштабів реалізації програм, що дозволяє поєднувати програми інвестування на різних організаційно-управлінських рівнях інноваційної активності.

Очевидно, що сьогодні для підприємств різних форм власності актуальними є питання ефективного застосування портфельного підходу до підвищення інвестиційної привабливості та ефективності використання фінансово-ресурсного потенціалу. При цьому об'єктивність портфельного інвестування є важливою в плані забезпечення моніторингу виконання стратегічних завдань фінансового проектування та прийняття ефективних організаційно-інституційних рішень, що в цілому забезпечує системність контролю інвестиційних доходів підприємства.

Через високу ризикованість окремих цінних паперів особливо актуальним стає питання управління портфелем цінних паперів – формування ефективного портфеля, моніторинг його стану (зміни дохідності та ризикованості), поточне управління (зміна складових портфеля). Основна задача управління портфелем цінних паперів – це підтримка і покращення параметрів портфеля, передбачення змін на фондовому ринку і розробка відповідних заходів щодо управління портфелем.

Оскільки усі фінансові інвестиції (цінні папери) розрізняються за рівнем прибутковості і ризику, їхні можливі сполучення в портфелі змінюють ці характеристики, а у випадку оптимального їхнього сполучення можна домогтися значного зниження ризику інвестиційного портфеля. Широко відомий принцип диверсифікованості при формуванні портфеля цінних паперів, відповідно до якого збільшення типів цінних паперів, що включаються в портфель, приводить до зниження ризику даного портфеля. Але у цієї диверсифікованості є свої межі, для різних країн цей показник може варіюватися залежно від рівня розвитку ринку цінних паперів. Витрати з управління зайво диверсифікованого портфеля не дадуть бажаного результату, оскільки дохідність портфеля не зростатиме більш високими темпами, ніж витрати, у зв'язку із зайвою диверсифікацією [2, с. 103–104].

Таким чином, доцільним є вивчення економічної структури та динаміки інвестиційного капіталу підприємства в порівнянні з фінансовими результатами та ефективністю його використання. Уважаємо, раціонально правильно відображати систему управлінських рішень портфельного інвестування з включенням елементів аналізу дохідності інвестиційно-інноваційної діяльності, визначенням варіантності побудови інвестиційного портфелю, обґрунтуванням недоліків та економічних вигід окремих варіантів інвестування, результатів аналізу впливу макроекономічних та внутрішньовиробничих чинників на інвестиційну діяльність, представленням стратегічних, тактичних і оперативних цілей інвестування, обґрунтуванням взаємозв'язків цілей інвестування з місією підприємства [3, с. 214–215].

Список використаних джерел:

1. Саталкіна Л.О. Система формування інвестиційного портфелю підприємства / Л.О. Саталкіна // Прометей. – 2013. – № 1. – С. 154–159.

2. Циганюк Д.Л. Проблеми портфельного інвестування в умовах українського фондового ринку: збірник тез і доповідей I Міжнародної науково-практичної конференції (25-26 травня 2006 року). – Суми: УАБС НБУ, 2006 С. 103-104.
3. Лупак Р.Л. Використання інституціонального підходу в системі стратегічного управління доходами підприємства / Р.Л. Лупак // Наукові праці ДонНТУ. Серія: економічна. – 2014. – № 3. – С. 208–217.

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Найко Д.С.,

*студентка кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування,
Криворізького національного університету, м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: dlsrn2003@gmail.com*

Адамовська В.С.,

*к.е.н, доцент кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування,
Криворізького національного університету, м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: adamovska@knu.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8911-1388>*

Економіка країни та економічний розвиток – це дуже важливе завдання для держави та наразі являється одною із головних проблем України. Говорячи про дане питання, ми повинні розуміти під цими поняттями не лише гроші та підвищення загального добробуту громадян. Звісно, якісне покращення рівня життя є кінцевою метою вдосконалення, однак, шлях для досягнення цієї мети є комплексним, а методи, подекуди, – не такими легкими [1].

Після здобуття Україною 1991 році незалежності, в її економіці з різною швидкістю почали здійснюватися трансформації та розвиток соціально-економічних процесів. Певна річ, стало питання створення власної економічної системи. Так було сформовано грошову, фінансову, митну, банківську, податкову та інші підсистеми [2]. Наслідки глобальної економічної кризи 2008 року негативно позначились на темпах глобального відтворення соціально-економічного потенціалу країни та регіонів в цілому.

Це значною мірою ускладнило плавне переведення господарства на шлях сталого розвитку. До цього додалися такі проблеми, як зменшення попиту на вітчизняну продукцію; структурні перекоси в господарському комплексі; неспроможність зниження залежності українського господарства від імпорту ресурсо- та енергоощадних технологій через відсутність системної політики щодо цього; недосконалості міжбюджетних відносин, що у свою чергу не стимулювало максимально ефективного використання внутрішніх запасів соціально-економічного розвитку окремих регіонів тощо. При цьому рівень доходів українців залишається доволі низьким порівняно, наприклад, з європейським. Крім того, бойові дії в зоні АТО неодмінно залишають свій слід на економіці країни, породжуючи «нову бідність» [3, 4].

Для переходу до сталого економічного розвитку необхідно побудувати нову економічну політику, бо в чинній політико-економічній моделі механізм ефективного використання виробничого потенціалу, який би забезпечив стале економічне зростання, просто немає. Також в Україні немає дійових ринкових інститутів.

Особливу увагу потрібно звернути на трансформацію таких аспектів соціально-економічного розвитку держави:

1. Потрібно налагодити кредитування підприємств реального сектора, а особливо – експортоорієнтованих, оскільки вони могли б заповнити,

наприклад, надані Україні експортні квоти ЄС або забезпечити поставки на інші світові ринки.

2. Треба стабілізувати споживчий попит і розширити інвестиційні активності. Дані фактори можуть стати головними у процесі відновлення економічного зростання у найближчі 3-5 років. Також у цьому питанні не обійдеться без активної промислової політики створення лідерів економіки, які будуть здатні виробляти конкурентоспроможні товари.

3. Фінансово-банківська система повинна запустити механізм перерозподілу ресурсів до потенційно інвестиційно активних підприємств.

4. Основними елементами повинні стати планування, довгострокове прогнозування та розробка стратегічного цілепокладання.

Такі програми було прийнято й успішно реалізовано у багатьох країнах, зокрема у Фінляндії, Південній Кореї, Сінгапурі та Китаї. В її основу мають бути покладені темпи зростання ВВП на рівні 4-6%, тому що без вище середньосвітових темпів реалізувати стратегію буде неможливо.

Проте вищесказане є лише частиною глобальних змін, які потрібні нашій країні. Структурна модернізація економіки, відчутне покращення умов для ведення бізнесу, старт для розвитку вітчизняної промисловості – ось що є життєво важливим для динамічного зростання. Саме такі заходи плануються урядом завдяки забезпеченню низки системних реформ на досягнення цілі [3].

Найважливіші завдання задля забезпечення економічної модернізації є:

- створення сприятливих умов для розвитку та ведення бізнесу в Україні. Для цього треба зробити ринок максимально прозорим, у свою чергу регуляцію – зменшити до необхідного мінімуму;

- створення умов для досягнення Україною енергетичної незалежності, тим самим забезпечивши глобальне реформування енергетичного сектору;

- позбутися збиткових державних підприємств та забезпечити ефективне управління важливими стратегічно активами;

- забезпечення середовища для розвитку потужного та конкурентоспроможного сектору середнього та малого підприємств. Це можна зробити забезпечивши доступ до фінансів та удосконалюючи й розвиваючи інфраструктуру малого та середнього бізнесу;

- забезпечення прозорого та дієвого управління земельним потенціалом;

- зробити транспортні українські послуги доступними та якісними, інфраструктуру більш сучасною та приєднаною до міжнародної транспортної мережі;

- головним завданням уряду є подолання корупції задля роботи всієї системи [1].

Отже, в Україні є досить багато соціально-економічних проблем. Проте їх вирішення не є таким простим як здається. Виконання комплексу цих завдань та кожного з них окремо призведе до зміцнення державного бюджету, забезпечить умови для модернізації виробництва, включення України до регіональних та глобальних ланцюгів створення доданої вартості, прискорить залучення інвестицій в українську економіку та створення нових робочих місць.

Все це відкриє нові можливості для громадян України та у результаті позитивно вплине на якість життя кожного мешканця країни [1].

Список використаних джерел:

1. Урядовий портал. Режим доступу: <https://www.kmi.gov.ua>
2. Тимошенко Л.М. Соціально-економічний розвиток і його кероване забезпечення в умовах інноваційної моделі суспільної динаміки: механізм регулювання економіки / Л. М. Тимошенко, А.О. Сімахова, 2015. – 78 с.
3. Лібанова Е.М. Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її регіонів: національна доповідь / за ред. акад. НАН України Е.М. Лібанової, акад. НААН України М.А. Хвесика. – К.: ДУ ІСПСР НАН України, 2014. – 776 с.
4. Калініченко Л.Л. Актуальні проблеми та напрями розвитку потенціалу соціально-економічних систем в умовах конкуренції: монографія

ЕКОЛОГІЧНИЙ ПОДАТОК: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ У ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСАХ КРАЇНАХ ЄВРОСОЮЗУ

Поросла П.В.,

*студентка кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування,
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: poporoslaya0204@gmail.com,*

Шепелюк В.А.,

*к.е.н. доцент, ст. викладач кафедри обліку, оподаткування,
публічного управління та адміністрування,
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: verashepeliuk@gmail.com,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6270-5936>*

Надходження від сплати екологічного податку в Україні менші, ніж у країнах Євросоюзу, а у перерахунку на євро значно зменшуються у динаміці, в той час як в інших країнах Європи – відносно стабільні. Надходження екологічного податку в Україні у порівнянні з Німеччиною та Польщею (які близькі по значенням викидів забруднюючих речовин та утворенню відходів) менші у 330 та 65 разів відповідно. Для того, щоб не враховувати вплив зміни валютного курсу, варто розглянути частку екологічного податку у податкових надходженнях бюджетів країн. Частка екологічного податку у податкових надходженнях бюджету в Україні також найменша – 0,5 – 1,3%, при тому як в інших країнах Європи цей показник коливається у межах 4 – 12%. Наприклад, у Німеччині та Франції 4 – 5%, у Польщі майже 8% [1].

У ЄС екологічний податок є податком, основою якого є фізична одиниця об'єкту, що має доведений, специфічний негативний вплив на навколишнє середовище. Дані про екологічні податки у статистиці ЄС подаються у розрізі надходжень від податків на: енергію; транспорт; забруднення; ресурси.

Різні види екологічних податків, які можуть стягуватися у країнах ЄС, частково співпадають з компонентами екологічного податку в Україні: наприклад, податки за забруднення та частково енергетичні податки в ЄС та такі компоненти екологічного податку в Україні, як податок за забруднення атмосферного повітря, скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти, розміщення відходів, податку за обсяги електричної енергії, виробленої експлуатуючими організаціями ядерних установок (атомних електростанцій).

Також екологічні податки ЄС включають такі види податків, які в Україні існують окремо від екологічного: наприклад, транспортні податки та податки на ресурси в ЄС і рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів, води, користування надрами тощо в Україні. Тому коректна порівняльність обсягів екологічних податків ЄС та екологічного податку в Україні не забезпечується.

Основну частину надходжень від екологічного оподаткування у ЄС складають податки на енергію – від 50 до 93%, у Німеччині, Франції та Польщі – більше 80%.

Забруднення і ресурсні податки складають порівняно невелику частку від загального обсягу надходжень від екологічних податків у ЄС. Податки на забруднення складають зовсім незначну частку надходжень від екологічного оподаткування – до 10%, у деяких країнах взагалі відсутні (наприклад, Німеччина) [2].

Варто також зазначити, що попри здобутки у сфері екологічного оподаткування у європейських країнах, не виключені випадки недоцільних змін у цій сфері, неврахування ризиків та отримання негативних ефектів. Так, у Нідерландах було введено авіаційний податок, який призвів до збільшення ціни послуг авіаперевезення (на 11 – 45 євро для одного пасажера) та, відповідно, зниження попиту на ці послуги. Через рік після введення, цей податок було скасовано.

Порівняно з іншими європейськими країнами, в Україні надходження екологічного податку і у абсолютному і у відносному виразі значно менші. Основну частину екологічного податку в європейських країнах складають податки на енергію. В Україні виробництво та постачання енергії теж є основним видом діяльності, за яким здійснюються найбільша частина забруднень повітря (більше 40%) та води (більше 35%) [3].

Значні обсяги надходжень від екологічних податків у країнах ЄС зумовлюють значення екологічного оподаткування у доходній частині бюджетів, що дозволяє забезпечити фінансування необхідних природоохоронних заходів.

Захист навколишнього середовища в Європі визначається як всі заходи, безпосередньо спрямовані на запобігання, зменшення та усунення забруднення або будь-якого іншого погіршення стану навколишнього середовища.

Джерелами фінансування таких заходів у країнах ЄС є: приватні та державні спеціалізовані виробники послуг з охорони навколишнього природного середовища; бізнес-сектор; сектор державного управління; сектор домашніх господарств.

Найбільші обсяги фінансування державою природоохоронних заходів у Франції, Німеччині та Великобританії, попри велику територію та обсяги забруднень, близькі до показників цих країн, по видаткам на охорону природи Україна знаходиться на рівні Словенії, Литви і Латвії [4].

У видатках бюджетів європейських країн видатки на природоохоронні заходи займають незначну частку – 0,4 – 5%. Країни, подібні до України по рівню забруднення спрямовують 1,4-2% загальних державних витрат на цю сферу, Україна – до 1%.

Більше половини видатків на охорону навколишнього природного середовища Франція, Великобританія, Іспанія та Італія спрямовують на поводження з відходами. У Німеччині та Польщі на цей напрям охорони довкілля припадає до 20% видатків. У цілому, структура видатків на охорону навколишнього середовища істотно відрізняється у різних європейських країнах. Важливим показником є співвідношення надходжень екологічного податку та видатків держави на охорону навколишнього природного середовища. У всіх країнах Європи, крім України, надходження від

екологічного податку значно більші, ніж державні витрати на природоохоронні заходи. У Великобританії та Німеччині суми екологічних податків у 3 рази більші за природоохоронні видатки, у Франції в 2 рази, у Польщі – у 6 разів [5].

Список використаних джерел:

1. Офіційний курс гривні щодо іноземних валют (середній за період) //Національний банк України. - https://bank.gov.ua/files/Exchange_r.xls.
2. Environmental tax revenues // Eurostat. – http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=env_ac_tax&lang=en.
3. Статистичний збірник: «Бюджет України 2016» - <https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/Budget%20of%20Ukraine%202016.pdf>.
4. Environmental tax revenues // Eurostat. - http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=env_ac_tax&lang=en.
5. Канонішена-Коваленко К. Екологічний податок від А до Я. Київ: Фундація «Відкрите Суспільство», 2017. – 108 с.

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ РІВНЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Лойко Є.М.,

*студентка кафедри маркетингу,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: elizabet.loyko@gmail.com,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3266-8286>*

Загороднюк Є.В.,

*студент кафедри маркетингу,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: zahorodniukyv@krok.edu.ua*

Радіонова І.Ф.,

*д.е.н., професор, зав.каф. Теоретичної та прикладної економіки,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м.Київ, Україна,,
e-mail: IrinaR@krok.edu.ua*

Проблема забезпечення населення країни достатнім обсягом продуктів харчування не втрачає своєї актуальності в часі і складає основу продовольчої безпеки держави. України завдяки сприятливим кліматичним умовам відноситься до держав, які можуть повністю забезпечити своє населення продуктами харчування власного виробництва. Україна вирощує багато сільськогосподарських культур, є виробником багатьох продуктів харчування. Безумовно, що обсяги вітчизняного виробництва та споживання продуктів харчування за роками змінюються за рахунок різних причин, відбуваються процеси експорту та імпорту, що також впливає на кінцевий результат – достатність забезпечення населення продуктами харчування та рівень продовольчої безпеки країни. У кількісному вигляді рівень продовольчої безпеки України можна розрахувати за запропонованому у «Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» за запропонованим алгоритмом [1,2]. Інтегральний показник субіндексу «продовольча безпека» складається із 11 показників, кожний із яких розраховується за даними статистики [3,4]. Для дослідження були прийняті дані за 2013 р. та 2018 р. результати проведеного дослідження наступні.

За проведеними розрахунками інтегрального значення субіндексу «Продовольча безпека» за 2013 р. та 2018 р. можна зробити висновок щодо зниження рівня цього показника на 4,27 %. На зниження величини субіндексу «Продовольча безпека» у 2018 р. значно вплинуло зниження значення показника «Добова калорійність харчування людини, тис. ккал» на 8,85 %, який є стимулятором та підвищення рівня показника «Частка продажу імпортних продовольчих товарів через торговельну мережу підприємств, відсотків» на 33,33 %, який є дестимулятором. Ще один показник, який негативно вплинув на інтегральний показник «Продовольча безпека» - це «Рівень запасів зернових культур на кінець періоду, відсотків до споживання», який знизився у 2018 р. у порівнянні з 2013 р. на 75,42 %. Аналіз динаміки всіх інших показників, які складають основу для розрахунку рівня інтегрального показника «Продовольча безпека» дозволив зробити висновок щодо позитивних змін у значенні цих

показників. Особливої уваги заслуговують наступні зміни кількісного виміру показників у 2018 р. у порівнянні із 2013 р. Співвідношення обсягів виробництва та споживання м'яса та м'ясних продуктів на одну особу зросло на 13,6 %, це відбулось за рахунок збільшення виробництва у 1,13 рази і зменшення споживання на 13,92 %. Співвідношення обсягів виробництва та споживання молока та молочних продуктів на одну особу зросло на 5,86 % в основному за рахунок зменшення споживання на 15,46 %, так як виробництво за цей період часу також скоротилось, проте на меншу величину, ніж споживання, всього на 10,51 %. Співвідношення обсягів виробництва та споживання олії на одну особу зросло у 2,03 рази за рахунок зростання у 1,69 рази виробництва олії та за рахунок одночасного скорочення споживання олії на 17,88 % або на 1,6 кг на рік на 1 особу. Співвідношення обсягів виробництва та споживання цукру на одну особу зросло у 2,16 разів і відбулось за рахунок зростання обсягів виробництва цукру в 1,62 рази при скороченні його споживання на 23,48 % або на 6,7 кг на одну особу в рік, що з огляду на світові тенденції пропаганди здорового способу життя є позитивним чинником. Виробництво зерна на одну особу на рік зросло на 5,91%. Всі перелічені вище чинники є стимуляторами, тому зростання їх арифметичних величин оказало позитивний вплив на рівень інтегрального показника субіндексу «продовольча безпека».

Співвідношення обсягів виробництва та споживання яєць на одну особу скоротилось на 4,09 % за рахунок скорочення виробництва на 20,91 % і зменшення споживання на 17,58 % або на 36 яєць на рік на одну людину. Так як цей чинник є стимулятором, тому зниження арифметичної величини цього показника негативного вплинуло на підсумковий результат, а саме на величину інтегрального значення субіндексу «продовольча безпека». Співвідношення обсягів виробництва та споживання овочів та продовольчих баштанних культур на одну особу знизилось на 0,21 % за рахунок зниження виробництва на 5,83 % та зниження споживання на 8,72 %. Цей чинник також є стимулятором, тому зниження арифметичного значення цього чинника за досліджуваний період часу також негативним чином відбилось на результативному значенні інтегрального показника «продовольча безпека».

Такий показник, як «рівень запасів зернових культур на кінець періоду, відсотків до споживання» є одночасно і стимулятором і дестимулятором, тому що безкінечне нарощування рівня запасів зерна недоцільно для національної економіки, тому що одночасно із нарощуванням обсягів зерна зростають витрати на його зберігання. Рівень запасів зернових культур на кінець періоду за досліджуваний період знизився на 75,43 %. Таке відчутне скорочення запасів зернових культур може бути і тривожним сигналом для показника «продовольча безпека». Зниження розрахункового значення цього показника вдвічі негативно вплинуло на підсумковий результат розрахунку інтегрального показника «продовольча безпека».

Показник «Частка продажу імпортованих продовольчих товарів через торговельну мережу підприємств» є дестимулятором для субіндексу «продовольча безпека» з огляду на те, що чим більший обсяг продовольчих

товарів реалізується через торгівельну мережу, тим менший обсяг продовольчих товарів вітчизняного виробництва потрапить на стіл наших споживачів. Тому зростання арифметичного значення цього показника негативно впливає на підсумковий результат розрахунку субіндексу «продовольча безпека». За проведеними дослідженнями динаміки рівня продовольчої безпеки зниження арифметичного значення цього показника викликано у більшості випадків проаналізованих одиничних показників, зниженням обсягів споживання продуктів харчування, що в свою чергу викликало зниження добової калорійності харчування людини на 8,85 %. Зниження рівня субіндексу «продовольча безпека» і зниження рівня добової калорійності харчування людини є негативними тенденціями у розвитку національної економіки України.

Список використаних джерел:

1. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України № 1277 від 29.10.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>
2. Радіонова І.Ф. Макроекономічні основи національної економічної безпеки. Дистанційне навчання. Електронний навчальний курс [Електронний ресурс] / ВНЗ «Університет економіки і права «КРОК». 2020. Режим доступу: <https://dist1.krok.edu.ua/course/view.php?id=615>
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Статистична інформація. URL: www.ukrstat.gov.ua. (дата звернення 27.10.2020).
4. Статистичний збірник «Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України». URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/07/zb_bsoph2017_pdf.pdf (дата звернення 27.10.2020).

ФІНАНСОВІ МОТИВИ ОБЕРНЕНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ

Румик І.І.,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри національної економіки та фінансів,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,*

e-mail: RumykII@krok.edu.ua,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3943-639X>

Важливим завданням виходу економіки з кризи на сучасному етапі розвитку держави є створення ефективних інтеграційних об'єднань на основі поєднання зусиль їх учасників, зростання інвестицій у сільське господарство та зниження витрат на виробництво та реалізацію продукції за допомогою організації спільної діяльності.

Тому визначення фінансових мотивів інтеграції для всіх суб'єктів такої діяльності є надзвичайно актуальним питанням.

Метою роботи є дослідження фінансових мотивів і економічної сутності оберненої інтеграції в АПК на сучасному етапі розвитку України.

Протягом останніх років ефективніше здійснювали фінансово-господарську діяльність саме ті підприємства, які змогли створити замкнутий ланцюг «виробництво – переробка – зберігання – збут» сільськогосподарської продукції. Такі об'єднання мають можливість реалізовувати свою продукцію без посередників, отримуючи при цьому додаткові доходи, що забезпечують високий рівень прибутковості. В результаті інтеграції створюються сприятливі умови для формування мережі аграрно-промислових формувань на місцевому рівні, забезпечення рентабельності їх учасників на основі використання відомих переваг великомасштабного виробництва.

Виникнення та розвиток агропромислової інтеграції завдяки процесам кооперації, спеціалізації та концентрації виробництва, проходить наступні взаємопов'язані етапи:

1. Поєднання частини виробничих ресурсів, тобто кооперування всередині галузі. Важливим мотивом цього процесу є об'єктивна необхідність концентрації ресурсів у виробництві, поглиблення спеціалізації для здійснення розширеного відтворення.

2. Злиття всіх ресурсів у межах одного підприємства на основі взаємодоповнюючого поєднання сільськогосподарського та промислового виробництва. Цей процес реалізується на практиці через організацію на одному підприємстві виробництва продукції та її переробки.

3. Поєднання ресурсів розвивається у формі кооперації кількох виробничих сільськогосподарських підприємств з переробними, які технологічно пов'язані з ними. При цьому такі підприємства інтегрованого об'єднання зберігають юридичну самостійність

4. Стадія поєднання виробництва та ресурсів характеризується повним злиттям підприємств-учасників агропромислового формування. Підприємства втрачають юридичну самостійність і набувають статусу структурних

підрозділів інтегрованого об'єднання. Зовнішні економічні зв'язки набувають при цьому ендогенного характеру [1, с. 255].

До економічних факторів розвитку виробництва в агропромислових формувань належать:

- зростаючі потреби у підвищенні економічної ефективності кінцевого продукту, доведення його до глибинної стадії переробки;
- необхідності підвищення інтенсифікації виробництва, поглиблення спеціалізації та збільшення концентрації;
- підвищення продуктивності праці постійним і сезонним працівникам сільськогосподарських підприємств, забезпечення їх максимальної зайнятості протягом календарного року;
- забезпечення рівномірних щомісячних грошових надходжень та стабільності результатів фінансової діяльності в динаміці за роками.

Аналізуючи інтеграційні мотиви учасників агропромислових формувань, можна зробити висновок, що вони знаходяться у сфері недосконалості економічних взаємовідносин між підприємствами, а не в сфері виробництва чи дії факторів ринку.

Тому доцільно проаналізувати відносно нові форми інтеграції, а саме: обернену інтеграцію, яка створює умови для проникнення постачальників сировинних і матеріально-технічних ресурсів, переробних підприємств і посередників різних видів у рослинництво та тваринництво. Основу таких аграрно-промислових формувань становлять промислові, комерційні, фінансові та інші структури, які виступають у ролі підприємств-інтеграторів [2, с. 300].

У результаті оберненої інтеграції формуються об'єднання підприємств-учасників, які поєднують виробництво сільськогосподарської продукції, зберігання, переробку та збут в єдиному технологічному циклі. Виробничі, заготівельні, переробні, обслуговуючі, торгівельні та інші підприємства, що входять до складу таких інтегрованих формувань, функціонують під контролем єдиного органу управління та виконують виробничо-господарські, реалізаційні, сервісні та інші операції та функції з метою здійснення спільного технологічного процесу: виробництво сировини – реалізація готової продукції.

Розглянемо способи організації оберненої інтеграції:

1. Довірче управління комерційними компаніями виробниками сільськогосподарської продукції, забезпечення їх фінансовими ресурсами, в тому числі кредитними коштами, необхідних для придбання палива, пально-мастильних матеріалів, запасних частин, добрив, хімікатів тощо.

2. Акціонерне управління комерційними компаніями через придбання контрольного пакету акцій або повне управління як власників, які погасили борги сільськогосподарських підприємств [3, с. 61-62].

3. Управління на основі створення агропромислових формувань, що включають сільськогосподарські підприємства всіх форм господарювання, включно з фермерськими господарствами, та об'єднують виробництво, переробку, зберігання та реалізацію виготовленої продукції. Наразі, така інтеграційна форма є найпоширенішою, при ній селяни стають найманими працівниками таких формувань.

Таким чином, у процесі створення та розвитку обернених інтегрованих формувань можливе одночасне вдосконалення усіх складових виробничо-комерційної діяльності. В такому випадку суттєво підвищується ймовірність їх довгострокового економічного зростання та поступового поетапного перетворення в великомасштабні інтегровані структури з поєднанням на взаємовигідній основі агропромислового виробництва та диверсифікованою діяльністю у суміжних галузях економіки. Як результат, створення гнучкої, стабільно діючої виробничо-комерційної інтегрованої структури, що забезпечує ефективне використання всіх факторів, задіяних у процесі виготовлення кінцевого продукту з високою доданою вартістю.

Список використаних джерел:

1. Румик І.І. Аграрно-промислові формування в цукробуряковому виробництві. Цукробурякове виробництво України: проблеми відродження, перспективи розвитку: монографія. / за ред. акад. П.Т. Саблука, проф. М.Ю. Коденської. Київ: ННЦ ІАЕ, 2007. С. 255.
2. Румик І.І. Продовольча безпека держави: питання теорії, методології, практики: монографія. Київ: ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2020. С. 300.
3. Pylypenko O. The concept of cost management in enterprises. Book of abstracts of International conference on economics, accounting and finance (ICEAF). Scientific center of innovative researches OU, Estonia; Academy of Economics and Pedagogy, Czech Republic. 2020, July 02-04. P. 61-62.

АЛГОРИТМ ПРОЦЕСУ УХВАЛЕННЯ РІШЕНЬ В ДІЯЛЬНОСТІ ВИПРОБУВАЛЬНОЇ ЛАБОРАТОРІЇ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Сингаївська О.О.,

аспірант,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

e-mail: osinhaivska@gmail.com,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9545-8684>

У тезах представлено алгоритм процесу ухвалення рішень в діяльності випробувальної лабораторії легкої промисловості на основі об'єднання економічних показників, управлінських рішень та вимог до процесу випробувань.

Перспективи розвитку випробувальної лабораторії напряму залежать від здатності управлінців знаходити та ухвалювати рішення в умовах багатьох різноманітних факторів та невизначеності.

Об'єктом дослідження є система управління випробувальної лабораторії легкої промисловості.

Предметом дослідження є взаємозв'язок при ухваленні рішень в діяльності випробувальної лабораторії легкої промисловості.

Метою цієї роботи є розробка алгоритму щодо ухвалення рішень в діяльності випробувальної лабораторії легкої промисловості.

Дослідженням одночасного впливу декількох змінних для прогнозування можливих результатів займалися видатні вчені в різних сферах діяльності. В фінансово – економічній: Дж. Кейніс, М. Фрідман, Р. Барро, Дж Лі, Р. Казеллі, Чарльз Доу та інших. Одним із знаменитих і видатних сучасних фінансистів і наукових діячів в галузі економіки є Джордж Сорос. Відомими фінансистами є також Ед Сейкота, Пітер Лінч, Маріо Габеллі, Пол Тюдор Джонс, Вільям Делберт Ганн, Уоррен Едвард Баффет.

На сьогоднішній день недостатньо розроблені методичні засади, які б об'єднували та враховували специфіку одночасного впливу на ухвалення рішення процесу випробувань, економічних складових та управлінських рішень.

При ухваленні рішень щодо діяльності випробувальної лабораторії управлінці повинні враховувати обґрунтовані висновки всіх складових, а саме: економічних показників, управлінських рішень, вимог до процесу випробувань. Ці складові взаємопов'язані та мають причино – наслідкові зв'язки. Для управлінців це означає, що потрібно вирішити багатокритеріальну задачу та знайти найприємніше рішення. Але з точки зору різних аспектів та ставлення до них окремих управлінців рішення може сприйматися неоднозначно. Тому, щоб уникнути дискусій з певних питань, потрібно встановити чіткі критерії оцінювання складових систем управління. Зазначимо, що діяльність випробувальної лабораторії легкої промисловості вимагає чіткого виконання законодавчих вимог. Наприклад, всі процеси, що пов'язані з впливом на процес випробувань мають відповідати вимогам ДСТУ ISO/IEC 17025:2017 [1]. В свою

чергу управління випробувальною лабораторією базується на системі управління якістю, що має відповідати ДСТУ ISO 9000:2015 [2] з урахуванням принципів та настанов, що містяться у ДСТУ ISO 31000:2018 [3]. До дотичних процесів в діяльності випробувальної лабораторії також встановлені певні правила. До екологічного менеджменту ДСТУ ISO 14001:2015 [4], до менеджменту професійної безпеки та здоров'я ДСТУ ISO 45001:2019 [5], до систем управління інформаційною безпекою ДСТУ ISO/ IEC 27001:2015 [6]. Щодо менеджменту неперервності діяльністю існує ДСТУ EN ISO 22301:2017 [7]. Критерії щодо діяльності випробувальної лабораторії повинні враховувати вимоги, що встановлені у вищенаведених стандартах. На рисунку 1 наведено блок – схему взаємозв'язків при ухваленні рішень щодо діяльності випробувальної лабораторії.

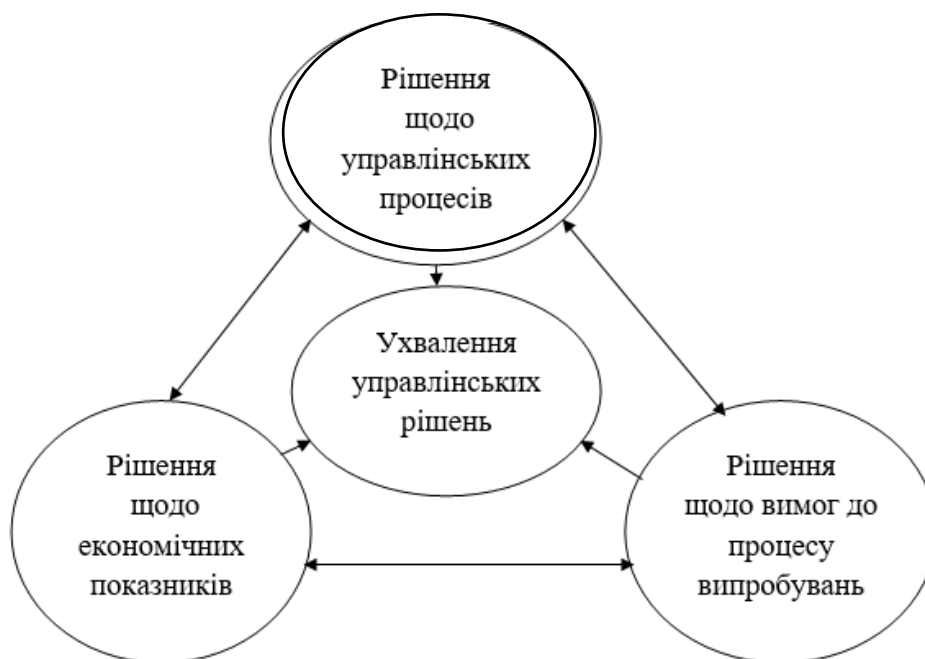

Рис. 1 Блок- схема «Взаємозв'язок при ухваленні рішень щодо діяльності випробувальної лабораторії»

Джерело: складено автором

Для визначення оптимального рішення потрібно вирішити багатокритеріальну задачу. При вирішенні даної задачі необхідно чітко розуміння пріоритетного завдання. Наступним кроком є розмежування цілей досягнення необхідних результатів. Так як в багатокритеріальних задачах можливі ситуації коли для досягнення пріоритетного завдання потрібно ранжувати цілі. Наприклад, цілі, що не пов'язані між собою. В такому випадку система може розглядатися незалежно від окремих цілей. Якщо цілі взаємопов'язані та не суперечать між собою. Така система розглядається стосовно пріоритетного завдання, а цілі досягаються одночасно. В системі де цілі взаємопов'язані але суперечать між собою потрібно обирати, так як одну з цілей можна досягти лише за рахунок іншої.

Алгоритм процесу визначення оптимального рішення:

- 1) вибір та визначення критерію оптимального рішення;

2) визначення величин, значення яких обчислюються в процесі визначення оптимального рішення;

3) побудови цільової функції (моделі залежності між критеріями оптимального рішення та величинами, значення яких обчислюються в процесі визначення оптимального рішення);

4) визначення обмежень;

5) вибір методу розв'язання багатокритеріальної задачі.

На підставі викладеного можна зробити висновки, що впровадження алгоритму визначення оптимального рішення в процес ухвалення рішень надає можливість управлінцям випробувальної лабораторії легкої промисловості здійснити вибір на користь найкращого варіанту з можливих.

Список використаних джерел:

1. Стандарт ДСТУ ISO /IEC 17025:2017 Загальні вимоги до компетентності випробувальних та калібрувальних лабораторій: <https://naau.org.ua/nova-redaktsiya-standartu-iso-iec-17025-2017> (дата звернення: 06.11.2020)

2. Стандарт ДСТУ ISO 9001:2015 Системи управління якістю. Вимоги: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209001.pdf> (дата звернення: 06.11.2020)

3. Стандарт ДСТУ ISO 31000:2018 (ISO 31000:2018, IDT) Менеджмент ризиків. Принципи та настанови: <http://docs.cntd.ru/document/1200170125> (дата звернення: 06.11.2020)

4. Стандарт ДСТУ ISO 14001:2015 Системи екологічного управління. Вимоги та настанови щодо застосування: [https://pqt-online.com/assets/files/pubs/translations/std/iso-14001-2015-\(rus\).pdf](https://pqt-online.com/assets/files/pubs/translations/std/iso-14001-2015-(rus).pdf) (дата звернення: 06.11.2020)

5. Стандарт ДСТУ ISO 45001:2019 (ISO 45001:2018, IDT) Системи управління охороною здоров'я та безпекою праці. Вимоги та настанови щодо застосування: [https://pqt-online.com/assets/files/pubs/translations/std/iso-45001-2018-\(rus\).pdf](https://pqt-online.com/assets/files/pubs/translations/std/iso-45001-2018-(rus).pdf) (дата звернення: 06.11.2020);

6. Стандарт ДСТУ ISO/IEC 27001:2015 (ISO/IEC 27001:2013; Cor 1:2014, IDT)/Поправка № 2:2019 (ISO/IEC 27001:2013/Cor 2:2015, IDT) Інформаційні технології. Методи захисту. Системи управління інформаційною безпекою. Вимоги: [https://pqt-online.com/assets/files/pubs/translations/std/iso-tek-27001-2013\(rus\).pdf](https://pqt-online.com/assets/files/pubs/translations/std/iso-tek-27001-2013(rus).pdf) (дата звернення: 06.11.2020)

7. Стандарт ДСТУ EN ISO 22301:2017 (EN ISO 22301:2014, IDT; ISO 22301:2012, IDT) Безпека суспільства. Система менеджменту неперервністю діяльності. Вимоги: <http://docs.cntd.ru/document/1200113802> (дата звернення: 06.11.2020)

МЕХАНІЗМ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА

Мохорт С.Г.,

*студент кафедри теоретичної та прикладної економіки,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: MokhortSG@krok.edu.ua*

Андрєєва В.А.,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: AndriievaVA@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6357-3063>*

Мале підприємство або підприємство малого бізнесу (англ. small business) — деяка підприємницька діяльність, сформована на власний ризик, що не суперечить чинному законодавству, створює невелику кількість робочих місць. Мета створення малого бізнесу — отримання прибутку та/або самореалізація. Для малого бізнесу характерні відносно невеликі розміри, обмежена кількість людей, обмежений обіг капіталу, локальний район операцій та конкретний напрям роботи. Він відіграє значну роль у забезпеченні зайнятості більшості розвинених країн та країн, які активно розвиваються, певною мірою забезпечує насичення ринку споживчими товарами та послугами, сприяє послабленню монополізму, розвитку конкуренції, структурній перебудові економіки, є засобом досягнення особистого успіху та активно формує середній клас людей. Малий бізнес також важливе джерело інновації. До винаходів, зроблених ним, зокрема належать літаки, гелікоптери, персональні комп'ютери, аерозоль та багато іншого [1].

Згідно українського законодавства, мале підприємство класифікується параметрами, зазначеними нижче у таблиці 1.1.

Таблиця 1

Визначення розміру підприємства згідно українського законодавства

	Мікро	Мале	Середнє	Велике
К-сть працівників	≤ 10 осіб	≤ 50 осіб	Компанії, що за своїми ознаками не можуть бути класифіковані як малі або великі підприємства	≥ 250 осіб
Річний дохід	≤ 2 млн	≤ 10 млн євро		≥ 50 млн євро

Як видно з таблиці, мале підприємство, це підприємство розміром до 50 співробітників, та доходом до 10 млн євро на рік, згідно середньорічного курсу НБУ. Окрім цього мале підприємство характеризується простою організаційною структурою [2].

Загалом, основні етапи створення стратегії розвитку більшості підприємств, незалежно від розміру виглядають однаково:

- 1) Визначення місії та цілей підприємства;
- 2) Аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища;

- 3) Інтерпретація/узагальнення результатів дослідження й обрання на основі них стратегій того як буде діяти підприємство;
- 4) Проектування організаційної структури підприємства;
- 5) Впровадження обраних стратегій та механізмів.

Хоча ці етапи й схожі для багатьох підприємств, є деякі особливості, що присутні на кожному з етапів, особливо при розробці стратегії для малого підприємства.

Перший етап. Очевидно, що мале підприємство не буде ставити собі глобальних цілей та місій на довгострокову перспективу, через малі обсяги діяльності та обмежені ресурси. Скоріше за все цілі будуть на кшталт «збільшити прибуток на n % у наступному кварталі», «розширити асортимент кількома новими товарами/послугами» і подібне.

Другий етап. При аналізі середовищ на малому підприємстві, перевага звісно віддається аналізу зовнішнього середовища. Бо внутрішні ресурси у малих підприємств часто досить обмежені й аналіз буде досить коротким, а конкурентів навпаки дуже багато, й тут є що проаналізувати [3].

Третій етап. На основі даних дослідження, а також залежно від сфери у якій працює підприємство, мале підприємство має обрати стратегію дії. Малими підприємствами в основному використовуються такі стратегії: «Удаваний гриб», «Премудрий піскар», «Хамелеон» та «Бджола».

«Удаваний гриб» або стратегія копіювання. оригінальний товар/послуга може стати об'єктом підробки як оригінальний, запатентований варіант - марочний продукт великого підприємства чи копії, "підробки" під оригінальний продукт, що випускається малими підприємствами. Або ж коли велика кількість підприємств надають однакові послуги чи товари. Конкуренентоспроможність забезпечується за рахунок низьких цін реалізації. Небезпека - зниження якості порівняно з оригіналом. Це найбільш поширена стратегія для малих підприємства. Застосовується в основному у сфері послуг та частково у виробництві. Наприклад кафе, перукарні чи невеликі продуктові магазини.

«Премудрий піскар» або стратегія оптимального розміру. Застосовується в тих галузях, де оптимальним є мале підприємство (виробництво, торгівля, сфера побутового обслуговування). Наприклад це може бути майстерня, сервісний центр, або штучне виробництво якихось рідких товарів на замовлення. Також досить поширена модель малого бізнесу.

«Хамелеон» та «Бджола». Дані стратегії пов'язані зі співпрацею малих підприємств з великими. «Хамелеон» передбачає, що мале підприємство виконує певне замовлення для великого: надає якісь рідкі комплектуючі/ресурси, обслуговування устаткування і подібне. «Бджола» передбачає співробітництво у формі франчайзингу [4].

Також є ще одна стратегія, називається кооперування. Стратегія передбачає певне партнерство кількох малих підприємств на рівних правах для виконання якогось великого замовлення чи реалізації капіталомісткого проекту, але без об'єднання у одне ціле підприємство. Стратегія вигідна тим, що допомагає вирішити проблему обмеженості ресурсів а також певним чином

регулює сегмент ринку, адже підприємства що могли б конкурувати між собою, навпаки співпрацюють між й вивільнені ресурси які б пішли на конкурентну боротьбу використовуються за призначенням. Мінусом є можливість виникнення непорозумінь між учасниками та велика відповідальність кожного з учасників.[5]

На четвертому етапі формування загальної стратегії розвитку підприємство обирає організаційну структуру. Як вже зазначалось раніше, для малих підприємств немає сенсу використовувати складну систему управління. В такій системі будуть переважати саме горизонтальні зв'язки. Вертикальні комунікації, якщо й є, то матимуть лише кілька рівнів [6].

Й нарешті п'ятий етап, впровадження стратегій. Швидкість та якість їх впровадження на малому підприємстві напряму залежать від наявних ресурсів та можливостей, а також від реалістичності поставлених цілей [3].

Список використаних джерел:

1. Вікіпедія [електронний ресурс] / Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%B9_%D0%B1%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%B5%D1%81 - Малий бізнес
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (Розділ II, глава 6) // zakon2.rada.gov. [електронний ресурс] / Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15/paran380#n380>
3. Навчальні матеріали онлайн [електронний ресурс] / Режим доступу: https://pidru4niki.com/11470202/menedzhment/protses_rozrobki_strategiyi_harakteristika_yogo_etapiv - Процес розробки стратегії та характеристика його етапів
4. Навчальні матеріали онлайн [електронний ресурс] / Режим доступу: https://pidru4niki.com/1957041149590/marketing/sutnist_zmist_strategiy_marketingu - Сутність і зміст стратегій маркетингу
5. Особливості формування стратегій розвитку для малих підприємств - С. М. Василюга, аспірант кафедри менеджменту, публічного управління та адміністрування, Державний університет інфраструктури та технологій, ORCID: 0000-0003-2521-4585 / Режим доступу до матеріалів у електронному вигляді: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/1_2020/153.pdf
6. Навчальні матеріали онлайн [електронний ресурс] / Режим доступу: https://pidru4niki.com/16520205/menedzhment/organizatsiyini_strukturi_upravlinnya - Організаційні структури управління

СТРАТЕГІЯ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ У ДІЯЛЬНОСТІ ТОРГОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Тринчук В.В.,

*студент кафедри теоретичної та прикладної економіки,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: TrynchukV@krok.edu.ua*

Гофман М.О.,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: MiroslavaG@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3977-7584>*

У діяльності торгових підприємств диверсифікація є одним із підходів, що надає можливість підвищити конкурентоспроможність підприємства та одним із факторів, що впливає на здатність підприємства протистояти поширенню кризових процесів та дозволяє забезпечити більш-менш стабільну діяльність, навіть в умовах спаду загальної ділової активності є вироблення та реалізація стратегії диверсифікації, як одного із стратегічних напрямків розвитку. В умовах рецесії відбувається зменшення попиту споживачів у зв'язку із низькою платоспроможністю населення, що призвело до часткового використання виробничих потужностей підприємств АПК. Така ситуація вимагає застосовувати нові методи управління господарською діяльністю для підвищення ефективності виробництва. Ефективність діяльності підприємств прямо пропорційно залежить від оптимізації випуску продукції лише на основі попереднього визначення попиту споживачів [1, ст.3]. Стратегія диверсифікації охоплює усі напрямки діяльності підприємства і дає змогу діяти так, щоб закріпити свої позиції у різних галузях і забезпечити отримання прибутку.

Диверсифікація розглядається як засіб формування конкурентних переваг підприємства, сучасний механізм забезпечення ефективного стратегічного розвитку підприємства, засіб мінімізації операційного ризику та спосіб підвищення адаптивних якостей підприємства, інноваційний процес різностороннього розвитку, елемент антикризового управління тощо.

Диверсифікацію діяльності підприємства доцільно розглядати як одну із альтернативних стратегій функціонування бізнесу, що пов'язана з переходом до нових товарів, технологій, ринків і галузей з метою збереження і підвищення економічної стійкості підприємства до можливих ризиків в умовах динамічних змін зовнішнього середовища, рівня його економічної ефективності та результативності функціонування.

Найбільш суттєвими ознаками диверсифікації є: освоєння нових видів виробництва; освоєння нових технологій; розширення асортименту продукції (товарів, робіт, послуг); проникнення в нові сфери та галузі діяльності; вихід підприємства на нові сектори ринку; розширення географічних меж діяльності; розподіл фінансових ресурсів; зміна організаційних структур [4].

Серед мотивів, які обумовлюють вибір стратегії диверсифікації як стратегії зростання, вказують: зменшення підприємницького ризику шляхом розподілу

комерційних ризиків між різними видами діяльності та уникнення залежності від кон'юнктури одного ринку, зростання фінансової рівноваги за рахунок синергетичного ефекту та ефективного використання вільних фінансових ресурсів і наявної матеріально-технічної бази, економія за рахунок «ефекту масштабу», адаптація організації до змін зовнішнього середовища, забезпечення конкурентоспроможності тощо. Серед небезпек виділяють: вибір неперспективного напрямку розширення діяльності, недостатня компетентність менеджерів щодо управління різноплановими видами діяльності, розпорошення ресурсів підприємства, значні витрати на входження в нові ринки.

Диверсифікацію як спосіб розвитку підприємства доцільно розглядати у трьох аспектах: 1) системному, що дозволяє трактувати диверсифікацію як спосіб приведення у відповідність можливостей підприємства (його потенціалу) до умов господарювання шляхом адаптації або проактивної поведінки підприємства на ринку; 2) економічному, у межах якого диверсифікація обумовлює певні вигоди та витрати, зіставлення яких дозволяє характеризувати ефективність диверсифікаційних процесів у діяльності підприємства; 3) управлінському, що виявляє диверсифікацію як стратегію розвитку підприємства, яка потребує відповідного управлінського забезпечення та передбачає: планування (прогнозування, передбачення) змін; виявлення найприйнятніших альтернатив розвитку; організування ресурсів (людей, фінансів, інформації тощо); координування, мотивування, контролювання [2].

Розглянемо специфіку використання стратегії диверсифікаційного зростання стосовно торговельних підприємств. Концентрична диверсифікація – поповнення існуючої номенклатури товарів і послуг, які з технічної або маркетингової точок зору схожі на ті, які пропонує торговельне підприємство. Горизонтальна диверсифікація – поповнення асортименту товарів і послуг, які не пов'язані із запропонованими товарами та послугами, але можуть викликати інтерес у покупців. Вищенаведені напрямки диверсифікації – це приклади спорідненої диверсифікації, коли підприємство не змінює основного напрямку своєї діяльності, а лише розширює асортимент запропонованих товарів та послуг. Конгломератна диверсифікація, або диверсифікація у неспоріднені види діяльності, – поповнення асортименту товарами та послугами, які не стосуються ні основного виду діяльності компанії, ні очікувань її нинішніх споживачів. Споріднена диверсифікація часто носить тактичний, а неспоріднена – стратегічний характер. Ступінь диверсифікації торговельних підприємств слід визначати за трьома критеріями: за товарними сегментами, ринками і видами бізнесу (галузі, в яких працює підприємство) [3].

Серед основних напрямів диверсифікації діяльності торговельних підприємств, які мають прояв у сучасних умовах, слід виокремити такі:

1. Входження на нові сегменти ринку чи розширення діапазону діяльності підприємства в межах роздрібного бізнесу за різними ознаками: - введення непрофільних товарних груп в асортимент (часто на орендованих площах); - формування підрозділу з організації імпорту товарів та подальшої їх реалізації в межах корпоративної торговельної мережі (корпорація «Fozzy Group» напряму співпрацює з 750 виробниками з різних країн світу (так званий

«власний імпорт») [5]; - територіальна диверсифікація шляхом формування всеукраїнських, національних, міжнародних мереж; - диверсифікація за типами магазинів (мережа супермаркетів «Наш Край» розвивається в форматах: супермаркет, магазин «біля дому» та міні-маркет [6]; корпорація «Fozzy Group» – у форматах: супермаркети «Сільпо», оптові гіпермаркети cash&carry «Fozzy», магазини біля дому «Фора» і «Бумі-маркети», фармацевтичні супермаркети «Біла ромашка», торговельна мережа магазинів RINGOO (персональна електроніка) [4]; - диверсифікація за формами продажу шляхом створення підрозділу Інтернет-торгівлі в межах корпоративної торговельної мережі (Інтернет-магазин «GONZA» корпорації «Fozzy Group», інтернет-магазин «Фуршет», інтернет-магазин продуктів мережі супермаркетів «Наш Край», інтернет-магазин товарів для кафе, ресторанів і офісів).

2. Урізноманітнення традиційного напрямку бізнесу підприємства шляхом входження підприємства в нові сектори бізнесу – виробництво споживчих товарів, відкриття банку, медичного центру під брендом відомої мережі магазинів, мережі аптек (корпорація «Fozzy Group» охоплює виробничий сектор – Ніжинський консервний завод, Снятинська птахофабрика «Варто», банківський сектор – акціонер ПАТ «БАНК ВОСТОК», ресторанний бізнес – «У Хромого Пола», «Старомак», «La Vodeguita del Medio», два ресторанних комплекси в торгових центрах «Аркадія» (м. Київ) [5].

Отже, диверсифікованість повинна застосовуватися так, щоб реалізувати стратегічний потенціал і досягти збалансованого економічного і технологічного результату. Підприємство повинно здійснювати диверсифікацію з найбільшою для себе вигодою і найменшим ризиком, тобто вибрати оптимальний варіант вкладення капіталу із максимально можливим прибутком і забезпеченням фінансової стійкості підприємства.

Список використаних джерел:

1. Гофман М. О. Вплив попиту на функціонування підприємств АПК [монографія] / М. О. Гофман // Кам'янець-Подільський: Абетка, 2013. – 164с.
2. Гребешкова О. М. Диверсифікація діяльності підприємства в контексті економічного управління. Економіка підприємства: теорія і практика: зб. матеріалів VI Міжнар. наук.-практ. конф., 13 жовт. 2016 р. Київ: КНЕУ, 2016. с. 132-133.
3. Малигіна В. Д. Особенности стратегии диверсификации для предприятий кондитерской промышленности. Економіка харчової промисловості. 2009. № 4. с. 39-46.
4. Ромашко О. М. Нові підходи до трактування диверсифікації діяльності підприємств. Актуальні проблеми економіки. 2014. № 11. с. 34-41.
5. Офіційний сайт групи компаній «FOZZY GROUP» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fozzy.ua/ua/>
6. Офіційний сайт мережі супермаркетів «Наш Край» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nashkraj.ua/>

АНАЛІЗ ЕФЕКТІВ ВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ПОЛІТИКИ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В СИСТЕМУ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Карюк В.І.,

к.е.н., доцент кафедри туризму,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна

email: VictoriyaKI@krok.edu.ua

ORCID : <https://orcid.org/0000-0002-2800-6565>

Ефективність інвестицій у соціальне середовище доцільно оцінювати з точки зору системного підходу, з позиції якого соціальне середовище розглядається як система або сукупність взаємопов'язаних і взаємозалежних елементів, здатних при активній взаємодії з навколишнім середовищем змінювати структуру, зберігаючи в той же час цілісність, вибрати стратегію і тактику для досягнення спільної мети.

Основними методиками оцінки ефективності соціального інвестування на сьогоднішній день виступають наступні:

- інтегрована система аудиту корпоративної стійкості (CRA);
- розрахунок результативності взаємодії компанії з ключовими стейкхолдерами (NEF);
- розрахунок результативності взаємодії із зацікавленими сторонами (Smith O'brien)
- розрахунок якісних і кількісних індексів соціального інвестування [1, с. 461].

Оскільки доходи від впровадження заходів у сфері корпоративної соціальної відповідальності в систему управління підприємством майже нереально порахувати у вартісному вимірі, визначимо та охарактеризуємо основні переваги, які отримує підприємство в результаті впровадження заходів, що у довгостроковій перспективі перетворюються у фінансові результати.

Основні ефекти від впровадження політики корпоративної соціальної відповідальності на підприємстві, які у довгостроковій перспективі забезпечать йому фінансові вигоди наступні:

- формування високої репутації в очах клієнтів (підвищується ціна бренду та лояльність клієнтів, налагоджуються партнерські зв'язки);
- вдосконалення процесу управління, насамперед завдяки запобіганню ризикам різних видів;
- економія на залученні і утриманні висококваліфікованих спеціалістів;
- стандартизація (відповідно до міжнародних стандартів корпоративної соціальної відповідальності), що дає змогу вийти на нові ринки;
- збільшення обсягу вироблених продуктів та наданих послуг;
- своєчасний доступ до актуальної інформації з компетентних джерел, що забезпечує швидкість реакції на критичні проблеми та більш ефективне управління ризиками;

- можливість отримання додаткових ресурсів із фондів, що створюються соціально-орієнтованими підприємствами та організаціями під спеціальні програми;

- забезпечення сталого розвитку у довгостроковій перспективі тощо.

У таблиці 1 розглянемо аргументовані приклади реалізації деяких зазначених ефектів від впровадження політики корпоративної соціальної відповідальності на підприємстві.

Для отримання прямої фінансової вигоди за певним напрямком розвитку діяльності у сфері корпоративної соціальної відповідальності на підприємстві, необхідно здійснювати наступні заходи.

1. Удосконалення і розвиток продуктів та послуг, тобто з урахуванням потреб клієнтів необхідно розширювати лінійку продуктів та послуг.

Таблиця 1

Ефекти та вигоди від впровадження політики корпоративної соціальної відповідальності в систему управління підприємством

№	Ефект	Аргументація
1	Підвищення репутації	У щорічному переліку «The Fortune Global 500» журналу Fortune International найбільш поважних компаній, одним із 8-ми показників для визначення їх діяльності (на рівні з інноваційністю, фінансовою розважливістю, професійним рівнем працівників тощо) є соціальна відповідальність. Саме завдяки корпоративній соціальній відповідальності компанії спроможні демонструвати свою діяльність як «корпоративні громадяни».
2	Збільшення обсягу вироблених продуктів та наданих послуг	Відповідно до досліджень уподобань споживачів, які були проведено у США, 83% опитаних респондентів переважно довіряють саме тим компаніям, що роблять внески у різні соціально-добродійні справи, тобто є суспільно відповідальними. А 89% з них виявило готовність змінити підтримку звичної компанії на іншу тотожну заради реалізації запропонованої нею нової суттєвої соціальної ініціативи небайдужої для споживачів.
3	Утримання висококваліфікованих спеціалістів	Сьогодні зростає кількість працівників підприємств, що вказують на своє бажання працювати у соціально відповідальних компаніях. Адже такий підхід тісно пов'язаний з рівнем оплати праці, наповненістю соціального пакету, системою розвитку персоналу тощо.

№	Ефект	Аргументація
4	Поліпшення фінансових та економічних показників діяльності	Згідно з даними Investing in Responsible Business», впродовж 10 останніх років у компаній, що реалізували концепцію корпоративної соціальної відповідальності, фінансові показники були вищі, ніж у соціально невідповідальних компаній, а саме: дохід на інвестований капітал вище на 9,8%, дохід з активів - на 3,55%, дохід з продажів - на 2,79%, прибуток - на 63,5%.
5	Оптимізація операційних процесів та зменшення виробничих витрат	Запровадження програм з енергозбереження, створення безвідходного циклу виробництва, ініціативи, що направлені на підвищення екологічної безпеки виробництва знижують витрати. Окрім цього, прямою вигодою є оптимізація рекламних бюджетів за рахунок отримання позитивного публіситі, грамотного використання каналів комунікації недержавних організацій (які іноді мають однакову цільову аудиторію з бізнес структурами).

Джерело: складено автором з використанням джерел [2, 3, 4]

2. Розвиток зворотного зв'язку з клієнтом. За допомогою запровадження електронних майданчиків у працівників підприємств з'явиться можливість висловлювати ідеї про поліпшення їх діяльності, про якість роботи, а клієнти отримають можливість давати оцінку надійності і результативності процесів, що забезпечують сервіс.

3. Розвиток віддалених каналів обслуговування. Підхід до обслуговування споживачів повинен бути всеохоплюючим та прогресивним (оплата послуг за допомогою додатків в соціальних мережах тощо).

4. Розвиток форматів обслуговування споживачів. Для суспільства і бізнесу необхідно створювати спеціальні пропозиції, підбирати формати зустрічей і моделі для обслуговування.

5. Розвиток підходів до навчання та підвищення грамотності споживачів. У співпраці з підприємством споживачі зможуть отримувати необхідні консультації, доступ до інформаційних ресурсів в інтернет-просторі та соціальних мережах.

6. Розвиток перехресних продажів. Необхідна побудова ефективної системи перехресних продажів, в основі якої лежатиме розуміння потенціалу кожного клієнта і його комерційної пропозиції тощо.

Список використаних джерел:

1. Агавердієва Х. Ф. Соціальний аудит у теоретичному полі соціальної відповідальності / Х. Ф. Агавердієва, О. В. Іванісов, О. С. Лебединська // Бізнес Інформ. 2018. № 4. С. 461-466.

2. Комарова К. В. Соціальна відповідальність як складова стратегії розвитку бізнесу на підприємствах України / К. В. Комарова, Н. В. Ковальчук // Інноваційна економіка. 2016. № 5-6. С. 25-30.
3. Примостка О. О. Корпоративна соціальна відповідальність банків / О. О. Примостка, А. О. Захарчук. // Ефективна економіка. 2016. № 7. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_7_6
4. Філіпова С. В. Соціальна відповідальність у стратегії управління вітчизняним підприємством: проблемні питання інтегрування механізму / С.В. Філіпова // Економіка: реалії часу. 2017. № 2 (30). С. 5 – 17.

ОБГРУНТУВАННЯ РИНКОВОЇ НІШИ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ БІЗНЕС-ПЛАНУ

Бондаренко М.М.,

*студент кафедри теоретичної та прикладної економіки,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: BondarenkoMM@krok.edu.ua*

Гофман М.О.,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: miroslavag@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6357-3063>*

Бізнес-план - це письмовий документ, в якому викладено сутність підприємницької ідеї, шляхи й засоби її реалізації та охарактеризовано ринкові, виробничі, організаційні та фінансові аспекти майбутнього бізнесу, а також особливості управління ним. У бізнес-плані формулюються перспективи та поточні цілі реалізації ідеї, оцінюються сильні і слабкі сторони бізнесу, наводяться результати аналізу ринку та його особливостей, викладаються подробиці функціонування підприємства за цих умов, визначаються обсяги фінансових і матеріальних ресурсів для реалізації проекту.

Аналіз майбутнього ринку збуту – це один із найважливіших етапів підготовки бізнес-плану, і на таку роботу не можна шкодувати ні засобів, ні сил, ні часу. Досвід показує, що невдача більшості комерційних проектів була пов'язана саме зі слабким вивченням ринку і переоцінкою його ємності.

Бізнес-план у ринковій системі господарювання виконує дві найважливіші функції:

- зовнішню - ознайомити різних представників ділового світу із сутністю та основними аспектами реалізації конкретної підприємницької ідеї;
- внутрішню (життєво важливу для діяльності самого підприємства) - опрацювати механізм самоорганізації, тобто цілісну, комплексну систему управління реалізацією підприємницького проекту.

Найперші відомості, що будуть потрібні підприємству: Хто купуватиме у нього товари? Де його ніша на ринку? Немає нічого більш помилкового, ніж вважати, що переваги товару настільки очевидні, що його побажають купити всі підприємства тієї чи іншої галузі або споживачі. Такі сміливі припущення колись могли бути справедливими для вітчизняного ринку, але останнім часом реформа цін та інфляція, що прискорюється, починають ламати навіть найбільш стійкі моделі попиту. Якщо ж на внутрішній ринок почнуть у більш-менш великих обсягах і регулярно надходити імпортні товари, які будуть реалізуватися за гривні, ситуація взагалі стане принципово іншою [1].

Другий етап – оцінка потенційної суми продажів, тобто тієї частки ринку, яку підприємець сподівається захопити, і відповідно тієї максимальної суми реалізації, на яку він може розраховувати, враховуючи свої можливості. На основі такого аналізу підприємець зможе розрахувати кількість своїх майбутніх клієнтів.

Тому доцільнішим є третій етап, третій крок до реальної оцінки ринку – прогноз обсягів продажів. Іншими словами, на цьому етапі підприємець повинен оцінити, скільки реально він зможе продати (виручити за надані послуги) за наявних умов його діяльності, можливих для нього витратах на рекламу на рівні цін, які він має намір установити, і, головне, як цей показник може змінюватися з місяця в місяць, з кварталу в квартал, та й протягом декількох років підряд [2]. В умовах рецесії відбувається зменшення попиту споживачів у зв'язку із низькою платоспроможністю населення, що призвело до часткового використання виробничих потужностей підприємств АПК. Така ситуація вимагає застосовувати нові методи управління господарською діяльністю для підвищення ефективності виробництва. Ефективність діяльності підприємств прямо пропорційно залежить від оптимізації випуску продукції лише на основі попереднього визначення попиту споживачів [3, ст.3].

Найважливішою частиною бізнес-плану є розділ, де описуються товари і послуги, які підприємство планує виробляти. Як вибрати товари і послуги, що мають стати основою бізнесу, чи почати в історії фірми нову сторінку? У вітчизняній економіці, для якої характерним є розпад господарських зв'язків, розумно робить той, хто для свого бізнесу вибирає товари (чи послуги), виробництво (надання) яких вимагає мінімальної кооперації і постачань зі сторони. Але ця господарська стратегія не може розглядатися як універсальна, і тим більше вона мало придатна для тих підприємств, які готують бізнес-план у зв'язку з освоєнням продукції, призначеної для конкуренції на світових ринках. Іншими словами, щоб досягти цього типу конкурентної переваги, підприємець повинен організувати з меншими витратами в більш короткий термін весь цикл операцій з товаром: від його конструкторської розробки до продажу кінцевому покупцю.

Не таким однозначним, як могло б здатися на перший погляд, є і розуміння суті того типу конкурентної переваги, що позначається словом "спеціалізація". Це не зосередження на випуску тільки певного виду товарів, як можна було б подумати, а здатність задовольняти особливі потреби покупців і одержувати за це преміальну ціну, тобто ціну в середньому вищу, ніж у конкурентів.

Іншими словами, для забезпечення такого типу конкурентних переваг підприємцю необхідно навчитися мистецтву вирізнятися з-поміж конкурентів, пропонуючи покупцям товар що більш високої якості при стандартному наборі параметрів, що визначають цю якість, або нестандартним набором властивостей, що реально цікавлять покупця [4].

Список використаних джерел:

1. Васильців Т. Г. Бізнес-планування: навч. посіб. / [Т. Г. Васильців, Я. Д. Качмарик, В. І. Блонська, Р. Л. Лупак]; – К.: Знання, 2013. – 173 с.
2. Григоруک А. А. Основи економічної теорії: політекономічний аспект / [А. А. Григорук, М. С. Палюх, Л. М. Литвин, Т. Д. Літвінова]; за ред. Григорука А. А., Палюха М. С. - Тернопіль, 2002. - 304 с.
3. Гофман М. О. Вплив попиту на функціонування підприємств АПК [монографія] / М. О. Гофман// Кам'янець-Подільський: Абетка, 2013. – 164с.
4. Коваленко О.В. Підприємництво та його організаційно-правові засади [навчальний посібник]. /О.В.Коваленко // Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ ім. Тараса Шевченка», 2013. – 400 с.

ВЗАЄМОДІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА З ДЕРЖАВНИМИ ІНСТИТУТАМИ: ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Фещенко В.М.,

*д.е.н., професор, професор кафедри економічної теорії,
ДВНЗ «Київський Національний економічний університет,
імені Вадима Гетьмана», Київ, Україна,
e-mail: fvm7@ukr.net,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9403-6025>*

Проблема сутності та ефективного функціонування підприємництва, з моменту запровадження французьким економістом Р.Кантільоном даного поняття в науковий обіг, завжди залишалася в центрі досліджень вчених-економістів. Вагомий внесок у її вивчення зробили представники української економічної думки останньої третини XIX - початку XX ст., зокрема С. Булгаков, М. Бунге, В. Железнов, К. Воблий, І. Янжул, П. Мігулін, М. Соболев, М. Туган-Барановський, Д. Піхно та інші економісти, науковий доробок яких є актуальним і для сучасних досліджень.

Основну увагу українські науковці зосереджували на питаннях економічного потенціалу національного підприємництва, формах його організації та підпорядкування, взаємозв'язку з державними та громадськими інститутами, впливом на урядову політику тощо.

Характерною ознакою їх досліджень стало те, що підприємництво розглядалося в широкому загальноісторичному контексті еволюції економічних систем та було пов'язане з практикою становлення ринкових відносин на національних теренах.

Аналізуючи сучасне їм господарство, українські дослідники акцентували увагу на формуванні підприємців як “особливого суспільного класу, що зосередив в своїх руках володіння капіталом”, що, в свою чергу, на думку В.Железнова, давало можливість підприємцям організовувати виробництво, отримуючи як результат прибуток на капітал [1, с. 231-232].

Вчений був певен, що праця приватного підприємця виступала як найбільш ефективна, оскільки “державна по своїй суті поганий господар”; відповідно, “приватна підприємливість завжди вигідніша підприємств, керованих урядовими органами” [1, с. 286].

Концентрація та монополізація виробництва внесла суттєві зміни в функціонування ринкового механізму. Диспропорції між попитом і пропозицією, періодичні кризові коливання та їх негативні соціально-економічні наслідки – все це з необхідністю вимагало активних регулюючих дій з боку держави. Більшість економістів щодо даного питання стояли на позиціях поєднання переваг ринкового механізму та конкуренції з регулюючим впливом державних та громадських інститутів на розвиток підприємницьких відносин. “Захисників ніким не регульованого, зовсім вільного товарного господарства, - зазначав зокрема М. Туган-Барановський, - залишилося дуже

мало. І теорія і досвід достатньо виявили, до яких згубних наслідків для маси населення веде необмежена господарська свобода. Вивчення законів вільної гри економічних сил привело до визнання необхідності планомірного регулювання цієї гри суспільною владою” [2, с. 150].

Враховуючи специфічний характер вітчизняної моделі підприємництва, в українській економічній думці її сутність досліджувалася в системі потужного суспільно-економічного впливу з боку робітничих союзів, монополістичних та кооперативних утворень, державних структур, представницьких організацій великого капіталу тощо.

Так, об'єднання промисловців, збираючись на з'їзди, мали можливість більш ефективно захищати інтереси представників великого капіталу. Ще на першому всеросійському з'їзді фабрикантів і заводчиків (1870 р.) були прийняті важливі рішення щодо свободи підприємницької діяльності як головної умови розвитку різних галузей промисловості та негативних наслідків для них за умови будь-яких регламентуючих дій. З метою покращення умов підприємницької діяльності в резолюціях з'їзду наголошувалося на необхідності створення також товариства споживачів, позикоощадних кас, спілки взаємного кредитування, товариства для виробництва промислових товарів, кооперативів для оптової закупівлі сировини з метою її подальшої переробки та збуту готових товарів [3, с. 219].

Тобто, з'їзди промисловців виступали як інститут захисту і практичного втілення економічних та політичних інтересів підприємців. Загалом національна система підприємництва мала вигляд трирівневої структури: держава (уряд) – представницькі об'єднання підприємців – великі приватні компанії, де за середньою ланкою закріплювалися функції щодо розробки економічної політики, лобіювання інтересів великих промисловців тощо.

Щодо взаємовідносин підприємців з найманими працівниками, то в кінці ХІХ-го ст. почалося становлення фабричного законодавства, прийняттям якого вітчизняна промисловість зобов'язана тодішньому міністру фінансів Російської імперії М.Бунге. Запровадження фабричного законодавства мало виключно важливе значення у справі правового утвердження державного захисту інтересів найманих робітників та законодавчої охорони праці.

Окреслені проблеми залишаються актуальними для сучасного етапу розвитку національної моделі підприємництва, тому вивчення історичного досвіду її становлення може бути корисним для кращого розуміння шляхів удосконалення національної моделі в умовах сьогодення.

Список використаних джерел:

1. Железнов В.Я. *Очерки политической экономии*. – 6-е изд., испр. и дополн. – М., 1908. – 858 с.
2. Туган-Барановский М.И. *Очерки из новейшей истории политической экономии и социализма*. – 6-е изд. - М.: Изд. Всерос. Центр. Союза потреб. обществ, 1918. – 260 с.
3. Помпеев Ю.А. *История и философия отечественного предпринимательства*. - Санкт-Петербургский государственный университет культуры и искусств. – СПб., 2002. – 272 с.

ВИЗНАЧЕННЯ ФАКТОРІВ РИЗИКУ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

Хмара Н.О.,

*аспірант, кафедра менеджменту,
Національний університет «Запорізька політехніка», Запоріжжя, Україна,
e-mail: khmara.natali@gmail.com,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9159-5094>*

Одним із найважливіших критеріїв успішного функціонування підприємства в умовах жорсткої конкуренції на внутрішніх і міжнародних ринках є якість продукції. Тому система управління якістю стає необхідною складовою управління підприємством в цілому. Стійкість і адаптивність цієї системи буде залежати від своєчасної ідентифікації ризиків і виявлення факторів, що їх спричиняють.

Метою є ідентифікація факторів ризику, які впливають на стійкість систем управління якістю на підприємстві та визначення умов, які будуть сприяти їх мінімізації.

Під якістю продукції розуміють сукупність її властивостей, що характеризують якість як споживчу цінність, тобто ступінь задоволення потреб споживачів в конкретних умовах споживання чи використання певної продукції.

Загальні признаки діючих систем управління якістю, принципи і методи, які можуть застосовуватися, знайшли відображення в міжнародних стандартах. Зараз чинна п'ята версія стандарту ISO 9001 [ISO9001:2015 «Quality management systems – Requirements», IDT] та відповідний йому український національний стандарт ДСТУ ISO 9001:2015.

Ціллю системи менеджменту якості у відповідності до ISO 9001 є випуск продукції та/або надання послуг, які відповідають вимогам споживача та іншим нормативним та законодавчим вимогам, у тому числі обов'язковим вимогам відповідних технічних регламентів тощо. Згідно цього, система менеджменту якості становить базу загальної системи менеджменту організації.

На сьогодні для українських підприємств чинниками, що потребують особливої уваги є політико-правові фактори як міжнародного, так і національного середовища.

Характерною рисою української економіки є її значна орієнтація на зовнішні ринки. Український експорт в ЄС є об'єктом контролю в 72 різних царинах, починаючи від загальної безпечності продуктів до вмісту забруднювачів у харчах.

Для українських підприємств нормативне забезпечення систем управління якістю відповідно до вимог ЄС є однією з найсуттєвіших проблем.

Необхідність використання в практиці вітчизняних підприємств інтегрованої системи управління якістю, яку концептуально розглядають як сукупність основних підсистем, що знаходяться у постійній взаємодії та

взаємозв'язку, впливають на загальну ефективність системи і спрямовані на підвищення якості продукції.

Тобто, інтегрована система управління якістю повинна об'єднувати усі процеси виробничого циклу і усі рівні управління на підприємстві, що дозволить забезпечити використання ефективних технічних і управлінських методів для досягнення запланованих результатів. Важливою умовою мінімізації ризиків у системі управління якістю продукції підприємства як відкритій системі, є інформаційне забезпечення та налагодження комунікацій як з зовнішнім середовищем, так і у внутрішньому середовищі на усіх рівнях процесу управління. На даний момент це питання не вирішено у повній мірі.

Відповідно до принципів заснування СОР та ЄС, важливо, щоб усі зацікавлені сторони, включаючи державні органи і малі та середні підприємства, були належним чином залучені до національного та європейського процесу стандартизації.

Мінімізація факторів ризику в системі управління якістю потребує: удосконалювати програму навчання персоналу; проводити розробку нормативних документів, що базуються на вимогах міжнародних стандартів; навчати робітників і спеціалістів методам роботи з управління якістю продукції та розповсюджувати необхідні нормативні документи всім структурним підрозділам; освоювати виконавцям в режимі самоконтролю такі завдання як рішення про доопрацювання операцій, виявлення й виправлення о критеріїв, що мають свою питому вагу в загальній сумі балів оцінки [1].

На основі проведеної класифікації факторів ризику системи управління якістю було визначено, що серед факторів зовнішнього середовища значну увагу необхідно приділяти політико-правовим факторам, пов'язаним із зміною нормативного забезпечення стандартів якості згідно з Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Умовами мінімізації ризиків є впровадження інтегрованих систем управління якістю, розвиток комунікаційних каналів, нормативне забезпечення функціонування системи, навчання персоналу.

Список використаних джерел:

1. Федулова Л. І. Менеджмент організацій: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2004. - 448 с

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Чумаченко О.Г.,

*к.е.н, доцент кафедри Національної економіки та фінансів,
ВНЗ «Університет економіки та права КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: OlgaCh@krok.edu.ua*

Найвагомішою складовою економічної безпеки є інвестиційна безпека, що забезпечується при дотриманні граничної норми інвестування. Організація інвестиційних процесів в умовах глобальної економіки повинна виступати основою забезпечення економічної безпеки країни в цілому. Враховуючи складність, багатогранність, динамічність заявленої тематики, зупинимося на деяких ключових характеристиках.

1. Країні необхідно сплати величезну ціну за технологічну відсталість в нову епоху глобалізації. Те, що Україна покладається на іноземні інвестиції, є одночасно доказом і обґрунтуванням її внутрішніх слабких сторін. За час незалежності Україна не спромоглася організувати жодного підприємства світового рівня. Досвід показав, що недостатньо імпортувати виробничі лінії без проведення корінних змін в галузі використання нової техніки, а саме в сфері освоєння, управління та застосування технологій на підприємствах. Для просування вперед необхідно перейти від імпорту готових систем до імпорту основного обладнання як до частини більш широкої трансформації. Країни, що переймаються економічною безпекою, поступово відмовляються від імпорту виробничих ліній на поступовий перехід на ліцензування та передачу технологій, договорів надання консультацій та послуг, комп'ютерне забезпечення, продукцію спільних підприємств та кооперативів [1].

2. Висока ступінь залежності від глобальної економіки є надто ризиковою, і розвиток на світових ринках повинен йти рука об руку з розвитком на національному ринку. Технологічні інновації неможливі без довгострокового державного фінансування НДДКР, які в майбутньому можуть бути комерціалізовані приватним бізнесом. Необхідно продовжувати розвивати ті навички, які забезпечують їх конкурентоздатність на світовому ринку. Зростаюча складність глобального ринку підказує не сприймати старі поняття як аксіому. Як доречно підкреслив головний економіст компанії Wachovia Securities Джон Сільвіа, «... через глобалізацію ринку праці взаємозв'язок між економічним зростанням та зайнятістю виглядає не так як в минулому... іншими словами, моделі зруйновані назавжди» [2].

3. Уряд, який відчуває свою відповідальність за економічну безпеку держави та майбутнє свої нащадків, повинен стимулювати передачу ноу-хау через інвестиції власним високотехнологічним підприємствам шляхом надання особливих переваг та стимулів іноземним інвесторам, а саме: розташування в привабливих районах, тривалі терміни податкових канікул тощо. Передача технологій іноземними інвесторами залежить не тільки від готовності іноземців передати, але і від здатності місцевих кадрів її сприйняти. Політика руйнування

промислової інфраструктури з витісненням кваліфікованої робочої сили та ІТР–кадрів за кордон надзвичайно підірвала внутрішній інвестиційний потенціал України. А подальше знищення системи профтехосвіти та реформи вищої школи призвели до нездатності частини випускників з дипломами адаптуватися до науково-технічних викликів.

4. Не можна залишитися в стороні від фінансових інвестицій, та їхнього зв'язку з економічною безпекою. На фінансових ринках найбільш динамічними та успішними є взаємні інвестиційні фонди (ВІФ), які дають можливість доступу інвесторам до вищих процентних ставок, приріст біржового капіталу. Специфіка роботи ПІФ (пайових інвестиційних фондів в Україні) полягає не в прямому інвестуванні коштів у виробництво, а в здійсненні операцій на ринку цінних паперів без певних гарантій отримання доходів на вкладені кошти. По суті, структура цих фондів та специфіка їх діяльності відкривають набагато ширші можливості для фінансових афер, ніж були в арсеналі колишніх інвестиційних компаній. Не враховуючи облігацій, випущених Міністерством фінансів, виплата за якими гарантується державою, максимум, що може привернути увагу іноземного інвестора – це боргові папери емітентів, що мають позитивну історію випуску та погашення облігацій.

5. Ще один суттєвий фактор, який робить Україну як державу, несаможитливою та економічно залежною, це значні боргові зобов'язання. Ситуація навколо неплатоспроможності України складається із декількох складових. По-перше, в країні залишилися лише окремі підприємства, як здатні виходити на міжнародний кредитний ринок. По-друге, проведена реструктуризація (жовтень 2015 року) фактично позбавила Україну майбутнього економічного зростання. Випущені державні деривативи: 20-річні папери відновлення вартості (VRI) передбачають нульові виплати, якщо економіка буде зростати до 3% в рік; 15% від проценту приросту ВВП, що перевищує 3%; 40% від кожного проценту зростання у випадку зростання ВВП більше ніж на 4%. Ці умови почнуть діяти після того, як ВВП України досягне позначки в \$ 125,4 млрд. Подібна політика зі сторони державних структур України негативно впливає не тільки на інвестиційний клімат в цілому, але й на економічну безпеку держави.

Основною умовою (завданням) збереження економічної безпеки інвестиційної діяльності є модернізація вітчизняної економіки, що супроводжується прийняттям системи сучасного регулювання ринку та бізнесу. Це, в свою чергу, може призвести до підвищення довіри внутрішніх та іноземних інвесторів і, відповідно, до зростання обсягів інвестицій. Ключовим питанням повинно стати якість законодавства забезпечення інвестиційного процесу та врахування існуючих реалій, а не ілюзорних фантазій окремих політиків.

Список використаних джерел:

1. *Сучасні перспективи розвитку систем економічної безпеки держави та суб'єктів господарювання: Монографія / за ред. проф. Мігус І.П. – Черкаси: ТОВ «МАКЛАУТ» - Черкаси, 2012. – 636 с.*
2. *Michael Forsythe, «Wall-Mart` China Goods Fuel U.S. Suppliers `Anger» International Herald Tribune, 8 July 2013.*

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ

Шепелюк В.А.,

*к.е.н. доцент, ст. викладач кафедри обліку, оподаткування,
публічного управління та адміністрування,
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: verashepeliuk@gmail.com,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6270-5936>*

Соціальна відповідальність бізнесу — звичне поняття для розвинених країн. Соціальна відповідальність підприємства — це довгострокове зобов'язання компаній поводитися етично та сприяти економічному розвитку, одночасно поліпшуючи якість життя працівників та оточуючого суспільства [1, с.4].

Соціальний імідж все більше стає актуальним і важливим фактором, від якого залежить успішність бізнесу. Соціальний імідж — уявлення широкої громадськості про соціальні цілі та роль організації в економічному, соціальному й культурному житті суспільства, підтримка національних соціальних проектів, дотримання прав людини.

Формування соціального іміджу бізнесу відбувається через використання механізмів корпоративної соціальної відповідальності (КСВ). Корпоративна соціальна відповідальність це концепція залучення соціальних і екологічних аспектів у діяльність бізнесу на засадах добровільності та взаємодії між різними зацікавленими сторонами, це внесок бізнесу у досягнення цілей сталого розвитку, який передбачає збалансованість економічних, соціальних та екологічних цілей суспільства, інтеграцію їх у взаємовигідні розпорядження і підходи, це спосіб покращити ефективність роботи компанії як в короткостроковому, так і довгостроковому періодах; є добровільною ініціативою [2].

Лорд Холм Річард Уатт в доповіді «Making Good Business Sense» на Всесвітньому бізнес-конгресі «За сталий розвиток» використовував наступне визначення: «Корпоративна соціальна відповідальність — це постійна прихильність бізнесу вести справи на засадах етики та вносити свій внесок в економічний розвиток, водночас покращуючи якість життя своїх працівників та їх сімей як і суспільства в цілому» [3, с. 63].

Зростання ролі КСВ бізнесу у забезпеченні стратегічного розвитку пов'язано з соціальною орієнтацією ринкового господарства на постіндустріальному етапі розвитку.

Одним з суттєвих інструментів покращення становища на ринку, в умовах різких неочікуваних змін, стає позитивний соціальний імідж підприємства, який дає змогу, підсилити ринкові позиції бізнесу, збільшити ринкову вартість компанії та підвищити лояльність споживачів та партнерів.

Під час пандемії особливо актуальним стало питання корпоративної соціальної відповідальності бізнесу перед суспільством. Корпорації готові

надати суспільству підтримку у справі захисту від вірусу не тільки медичним структурам, але на сам перед населенню.

Тема соціальної допомоги, що надають корпорації загострилася в період пандемії. Одні компанії в умовах дефіциту підвищує ціни на свої товари та послуги втричі, а інший роблять відрахування на доставку продуктових наборів людям, які опинилися у групі ризику (пенсіонери, малозабезпечені люди). Згідно з досліджень, які провела Edelman Trust Barometer, 33% опитаних респондентів стверджують, що більше не купують продукцію компаній, які неправильно зреагували на пандемію, і крім того, переконують інших людей припинити купувати їхні товари [4]. 65% респондентів стверджують, що відповідь конкретного бренду на пандемію COVID-19 вплине на їхній намір купувати товари/послуги цього бренду у майбутньому [4].

Українські великі компанії: Vodafone, Нова пошта, Епіцентр, АТБ, під час пандемії впроваджують ініціативи, що відповідають критеріям КСВ. Усі ці компанії активно проводять благодійні проекти, які пов'язані з виділенням коштів на медичні препарати та устаткування для лікарень, на засоби індивідуального захисту для лікарів та населення та з адресною допомогою територіальній громаді.

Отже, ділова репутація – це сукупність підтвердженої інформації про статус, поведінку та методи діяльності компанії, що дає можливість зробити висновок про її професійні та управлінські здібності, порядність та відповідність її діяльності вимогам закону» [5, с. 27].

Тому пандемія коронавірусу (COVID-19) дала позитивних зміни розвиток та впровадження соціальної відповідальності бізнесу, компанії активно включились в боротьбу як з самим вірусом, так і з його наслідками для економіки.

Список використаних джерел:

1. Котлер Ф. Корпоративна соціальна відповідальність / Ф. Котлер, Н. Лі // Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства Пер. з англ. С. Яринич. – К.: Стандарт. – 2005. – С.4-6. 7.
2. Шепелюк В. А. Бизнес и его социальная ответственность / В. А. Шепелюк // Экономика. Бизнес. Банки : Международный сборник ; Иновационный Центр прикладных научных исследований НОУ «РИМ Университет» – М., 2014. – Вып. 3 (8). – С. 18–26.
3. Панченко В.П. Соціальна відповідальність бізнесу як складова євроінтеграції України. Міжнародна економіка: інтеграція науки та практики: Збірник наук. праць. – Київ: НТУУ «КПІ», 2017. – 220 с.
4. Міжнародний досвід подолання економічних наслідків пандемії. Європейська Бізнес Асоціація. URL: <https://eba.com.ua/mizhnarodnyj-dosvidpodolannya-ekonomichnyh-naslidkiv-pandemiyi/>
5. Даулинг Г. Репутация фирмы: создание, управление и оценка эффективности. – Москва: Имидж-Контакт, 2017. – 367 с.

КАРАНТИННІ ОБМЕЖЕННЯ ПАНДЕМІЇ COVID-19 ЯК ЗАГРОЗА ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

Шишка А.М.,

*студентка кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування,
«Криворізький національний університет», м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: nmshishka@gmail.com*

Ищенко М.І.,

*д.е.н., професор кафедри обліку, оподаткування,
публічного управління та адміністрування,
«Криворізький національний університет», м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: mykola.ishchenko@knu.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6820-9455>*

Питання економічної безпеки країни завжди є центром уваги не тільки науковців, але й практиків. Вона, з однієї сторони, є важливою складовою системи національної безпеки, що формує захист національних інтересів, з іншої – є безпосередньою умовою дотримання і реалізації національних інтересів щодо забезпечення фінансування, формування доходів та витрат тощо [1]. Фахівці Національного інституту стратегічних досліджень запропонували таке тлумачення поняття економічної безпеки: «Економічна безпека – це такий стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз і здатний задовольнити потреби особи, суспільства, держави» [2, с. 3]. Можна сказати, що економічна безпека – це свого роду забезпечення в довгостроковій перспективі таких показників як економічна незалежність, стабільність та розвиток [3].

На сьогодні існує багато чинників, які загрожують економічній безпеці України. Це окупація українських територій, війна на Сході, втрата контролю над масштабними об'єктами промисловості, знищення об'єктів інфраструктури, високий рівень корупції, тіньовий бізнес, а також найголовніша загроза 2020 року – пандемія коронавірусної хвороби.

Поширення COVID-19 спричинило виникнення низки ризиків для економічної безпеки України, дія яких посилюватиметься в міру продовження карантинних обмежень [4]. Мікро-, малі та середні підприємства становлять більшу частину українських підприємств. Саме ці підприємства переживають кризу особливо важко. Якщо проаналізувати опитування представників українського бізнесу, проведеного Спілкою українських підприємств [5], можна зробити висновки, що 29% власників мікробізнесу припинили свою роботу на період карантину, а 6% взагалі повністю його закрили. Третина власників бізнесу (переважно мікро-) заявляють про падіння доходів на 90-100% з початку карантину. Ці ж підприємці вже звільнили до 50% персоналу основного складу.

Реалізація наслідків загроз карантинних обмежень через COVID-19 спричинить істотний вплив на доходи та споживання в Україні, а також суттєво знизить грошові перекази від трудових мігрантів через слабку економічну активність у Польщі та інших країнах ЄС. Пролонгація карантину

приведе до вторинних наслідків: збільшення кількості звільнень, закриття бізнесу, а також зниження ліквідності та якості активів у банках [4].

За прогнозами експертів Групи Світового Банку та МВФ, карантинні заходи в Україні призведуть до зниження ВВП на рівні -3,5 – -7,7 %. Сукупні втрати Державного та місцевого бюджетів можуть сягнути 150-200 млрд грн. При цьому близько 600 – 700 тисяч підприємств, малих підприємств та установ сфери освіти, які забезпечують роботою 3,5-4 млн осіб, вже зупинили роботу через карантин. Це близько ¼ зайнятих в економіці України [4].

Власники малого та середнього бізнесу говорять про зменшення доходів на 25-50% порівняно з докарантинним періодом і вже звільнили від 10 до 25% працівників [5]. Втрати прибутків великих підприємств становлять 10-25% та орієнтовне скорочення штатних працівників на 25%.

Особливо слабкою ланкою стали заклади громадського харчування, які потерпають першими при посиленні карантинних заходів. Закриття місць громадського харчування – удар по добробуту, емоційному та фінансовому стану більше мільйона українців, які працюють у ресторанній галузі.

Таким чином, українські підприємці і малий бізнес у цілому опинилися в складних умовах для життя – мультиплікаційний ефект від пандемії вірусу призведе до падіння ВВП цього року та наступного через закриття бізнесу та суттєві скорочення персоналу.

Позитивно виправити ситуацію можуть лише раціональні дії з боку влади, які доцільно поділити на економічні та організаційні. Зокрема, до економічних слід віднести зменшення орендної плати приміщень, зниження сплати податків та інші. Організаційними заходами можуть стати зміна карантинних обмежень, а також впровадження певних заборон для людей зі слабким імунітетом та людям похилого віку.

Отже, уникнути занепаду малого бізнесу можна, якщо впровадити ряд дій. По-перше, доцільно звільнити від оподаткування податком на прибуток найбільш постраждалі сфери: заклади культури (кінотеатри та ін), підприємства туристичної сфери. По-друге, необхідно надати можливість усім роботодавцям отримати часткову допомогу за своїх працівників, якщо їм скорочено час та об'єми роботи, у зв'язку із запобіганням поширенню пандемії. По-третє, треба ввести мораторій на всі перевірки бізнесу до кінця року, щоб підприємці мали можливість економічно "оговтатися" від кризи, а не займатися адмініструванням.

Таким чином, підтримка підприємців в Україні під час пандемії коронавірусу вкрай важлива. Країні необхідно підтримувати їхню діяльність, надавати фінансову допомогу, адже це сприятиме збільшенню ВВП та забезпеченню економічної безпеки України в цілому.

Список використаних джерел:

1. Дацків Р.М. Економічна безпека держави в умовах глобалізаційної конкуренції. Львів. Центр Європи, 2006. 160 с.
2. Сак Т.В. Економічна безпека України: поняття, структура, основні тенденції. Інноваційна економіка. 2013. №6. С. 336.
3. Шлемко В.Т., Бінько І.Ф. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення : монографія. Київ: НІСД, 1997. 144 с.

4. *Базиліук Я.Б., Гейко Т.Ю., Організаційні механізми зниження загроз економічній безпеці у зв'язку із запровадженням заходів щодо запобігання поширенню на території України захворювань на COVID-19. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/organizaciyni-mekhanizmi-znizhennya-zagroz-ekonomichniy-bezpeci-i-zv'yazku>*

5. *Коронавірус VS бізнес: половина підприємців протримається на карантині не більше місяця. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2020/04/2/658857/>*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗШИРЕННЯ БАЗИ АКЦИЗНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Шуневич А.С.,

*аспірант, кафедра національної економіки та фінансів,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м.Київ, Україна,*

e-mail: shunevychas@krok.edu.ua,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6375-3056>

Ефективність податкової системи будь-якої країни визначається тим, наскільки успішно та цілеспрямовано вона вирішує комплекс завдань, які пов'язані з забезпеченням виконання дохідної частини Державного бюджету України у вигляді податкових надходжень, регулюванням економічних процесів та вирішенням комплексу соціально-економічних проблем.

На сьогоднішній день одним із найбільш дієвих інструментів наповнення бюджету залишається специфічний акциз, який в українській податковій системі представлений акцизним податком.

Через особливості функціонування акцизів в системі непрямих податкових платежів, їх здатності до відносної рівномірності надходжень в регіональному розрізі та швидкої мобілізації до бюджету, акцизи містять в собі прихований резерв фіскального потенціалу через розширення як бази оподаткування так і джерел мобілізації коштів, що у поєднанні з чітким визначенням нових сфер застосування, може слугувати суттєвим ресурсом для додаткового фінансування дохідної частини бюджету країни.

Діюче податкове законодавство визначає акцизний податок, як непрямий податок на споживання окремих видів товарів або продукції, визначених як підакцизні та включається до ціни таких товарів або продукції [1, ст.14].

Перелік таких товарів є виключним та включає в себе:

- спирт етиловий та інші спиртові дистиляти, алкогольні напої, пиво;
- тютюнові вироби, тютюн та промислові замітники тютюну включно;
- пальне;
- автомобілі легкові, кузови до них, причепи та напівпричепи;
- електрична енергія [1, ст.215].

Відповідно до ст.23 база оподаткування - це фізичний, вартісний чи інший характерний вираз об'єкта оподаткування, до якого застосовується податкова ставка і який використовується для визначення розміру податкового зобов'язання [1, ст.23].

Проаналізувавши чинне законодавство Європейського Союзу та України можна визначити, що потенційно одним із джерел збільшення фіскального потенціалу акцизного податку є імплементація положень Директиви Ради ЄС 2003/96/ЄС «Про реструктуризацію системи Співтовариства з оподаткування продуктів енергії та електроенергії», відповідно до якої акцизом обкладаються не тільки нафтопродукти, а також і природний газ, вугілля, електроенергія. Варто відмітити, що при цьому акцизним податком ці види енергетичної

продукції не підлягають оподаткуванню, якщо вони використовуються як сировина або в електролітичних і металургійних процесах [2].

Згідно чинного законодавства споживання енергетичного вугілля не виступає як підакцизний товар, хоча аналіз ініціатив уряду засвідчив, що плани про надання згоди на адаптацію норм акцизного податкового законодавства до вищевказаної директиви, і як результат розширення бази оподаткування існують з 2007 року [3].

Доцільність функціонування вказаних акцизних податків у пропонованій формі зумовлено економічною природою акцизів, особливістю яких є, крім виконання фіскальної функції, тобто отримання податкових надходжень, виконує також регулюючу функцію, що проявляється у зниженні споживання відповідних підакцизних товарів, так як споживання електроенергії, природного газу, нафтопродуктів та спалювання енергетичного вугілля спричиняє забруднення довкілля і як наслідок наносить шкоду суспільству.

Так, згідно законодавства Європейського Союзу, а саме додатку 1 до Директиви 2003/96/ЕС акцизний податок на кокс та вугілля має мінімальну ставку в розмірі 0,15 євро / 1000 гігаджоулів (1ГДж дорівнює 0,0316 тон енергетичного вугілля) для бізнесу та 0,33 євро / 1000 гігаджоулів для всіх інших категорій [4].

На основі даних Міністерства енергетики та вугільної промисловості України та Державної фіскальної служби України щодо видобутку енергетичного вугілля в період 2017-2019 років, визначимо потенційно втрачені доходи державного бюджету, які стали б можливі при веденні акцизу на енергетичне вугілля.

Таблиця 1

Ретроспективний аналіз потенційних надходжень від введення акцизу на енергетичне вугілля за 2017-2019 роки.

Показник	2017	2018	2019
Обсяги імпорту енергетичного вугілля, млрд. тон.	19,7	21,38	19,1
Видобуток енергетичного вугілля приватними підприємствами, млрд. тон.	28,1	27,47	24,9
Видобуток енергетичного вугілля підприємствами Міністерства енергетики та вугільної промисловості України, млрд. тон.	3,9	3,5	2,7
Акцизні надходження за мінімальною ставкою від імпортованого енергетичного вугілля, млрд. грн.	6,28	7,18	5,78
Акцизні надходження за мінімальною ставкою від приватних підприємств, млрд. грн.	4,06	4,19	3,42
Акцизні надходження за мінімальною ставкою від державних підприємств, млрд. грн.	1,24	1,2	0,82
Загальні акцизні надходження за мінімальною ставкою, млрд. грн.	11,58	12,57	10,02

Джерело: Побудовано автором на основі даних Міністерства енергетики та вугільної промисловості України [3] та Державної фіскальної служби [4]

Як бачимо з наведених розрахунків введення акцизу на вугілля, може значно збільшити надходження від акцизного податку. Конвертація валюти розрахована за середнім офіційним курс гривні до іноземних валют НБУ в 2017 (30,42 грн/євро) , 2018 (32,14 грн/євро) та 2019 (28,95 грн/євро) році [6].

Так, відповідно до розрахованих даних , за вказаний період державний бюджет втратив 34,17 млрд. грн. потенційних доходів, що підтверджує нашу думку, що повна імплементація цієї директиви являє собою можливий фіскальний резерв збільшення надходжень акцизного податку за рахунок розширення податкової бази.

Варто відмітити, що встановлення акцизу на вугілля для генерації електроенергії та опалення призведе не тільки до росту цін для населення та промисловості, а і до зростання заборгованості з комунальних послуг.

В той же час, стимулювання переходу на більш дешевші альтернативні джерела електроенергії та проведення політики енергоефективності промислового сектору та житла для населення, в перспективі дозволить звести споживання вугілля до мінімуму і як наслідок зменшення надходжень від запропонованого акцизного податку.

Варто відмітити і думку українських вчених, які зазначають, що зважаючи на рівень енергоефективності національної економіки, питання повної імплементації положень даної директиви в законодавство України в короткостроковій перспективі може суттєво вплинути на рівень конкурентоспроможності національних товаровиробників [7,с.220].

Підводячи підсумки ми дійшли наступних висновків. На сьогодні в цілому Україна має в резерві потенційні фіскальні ресурси у вигляді запровадження акцизів з енергетичного вугілля. На основі даних Міністерства енергетики та вугільної промисловості України та Державної Фіскальної служби нами було розраховано що за період 2017-2019 було втрачено 34 млрд. грн. або в середньому 11 млрд. грн. щорічно потенційних акцизних надходжень.

В той же час приведення чинного законодавства до умов Директиви Ради ЄС 2003/96/ЄС «Про реструктуризацію системи Співтовариства з оподаткування продуктів енергії та електроенергії» немає часових обмежень та на нашу думку має здійснюватися Україною , перш за все , залежно від власної політики у сфері захисту навколишнього середовища та потреб у додаткових джерелах доходу Державного бюджету України.

Список використаних джерел:

1. *Податковий Кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Відомості Верховної Ради України. 2010. №13-17. Ст. 112*
2. *Директива Ради ЄС від 27 жовтня 2003 року №2003/96/ЄС про реструктуризацію системи Співтовариства щодо оподаткування енергопродуктів та електронергії: URL: <https://minjust.gov.ua/files/general/2020/09/25/20200925143448-54.doc>*
3. *Розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 березня 2007 року № 90-р «Про затвердження плану заходів щодо виконання у 2007 році Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу». Кабінет Міністрів України. 2007.*

4. Інформація Міністерства енергетики та захисту довкілля України про виконання завдання з видобутку рядового вугілля в 2017 - 2019 роках.
URL: http://mre.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/article?art_id=245435525&cat_id=245183238
5. Інформація Державної фіскальної служби України щодо сумарного обсягу імпорту та експорту у розрізі товарних позицій за кодом УКТЗЕД «2701.Вугілля кам'яне, антрацит».
URL: <http://sfs.gov.ua/ms/f11>
6. Річний середній курс гривні до іноземних валют за даними НБУ .URL: https://bank.gov.ua/files/Exchange_r.xls
7. Коротун В.І., Брехов С.С., Новицька Н.В. Трансформація акцизної політики України: монографія / за заг. наук. ред. В.І. Коротуна . Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2015. 400 с.

УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИМИ ЗМІНАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ У КОНТЕКСТІ НАРОЩЕННЯ ЙОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Шура Н.О.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування, Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна, e-mail: shuranata2019@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6734-0550>

Ефективне функціонування підприємства та підвищення рівня його економічного потенціалу в сучасних умовах стає неможливим без сталого та тривалого розвитку, головну роль в якому відіграє процес управління організаційними змінами. Досвід вітчизняних та західних підприємств і організацій засвідчує важливість своєчасного та ефективного впровадження змін не лише під час економічного зростання, а й для подолання кризових явищ.

Основною метою змін на підприємстві науковці визначають реформування органів та системи управління, завдяки яким будуть відбуватися поетапні перетворення, спрямовані на здійснення змін та забезпечення стабільного розвитку [1, с. 107].

Одним з найбільших актуальних питань при дослідженні практики впровадження організаційних змін в діяльність підприємств, є опір змінам. Тому останні десятиліття дослідники присвячують роботи з'ясуванню ролі лідерства в здійсненні успішних організаційних змін. Дослідники Б. Басс, Д. Уолдман, Б. Аволіо та М. Беб пишуть, посилаючись на Д. М. Бернса, що лідерство може бути або трансакційним, або трансформаційним. Якщо трансакційний лідер націлений на виконання поставлених цілей і на відповідність заявленим стандартам, то трансформаційний лідер «намагається піднести потреби послідовників до цілей та задач лідера» [2, с. 74].

Іншими словами, трансформаційний лідер – націлений на зміни як всередині організації, так і всередині організаційних одиниць, включаючи окремих послідовників. Трансформаційний лідер – це той, хто надихає на позитивні зміни, або той, хто робить зміни позитивними. На наш погляд, це людина, яка керуючись своїм досвідом та інсайтами, проактивно просуває ідею про зміни, впливає на оточення та сприйняття окремих людей, генерує ідеї або підтримує їх генерацію та механізми впровадження організаційних змін, і сприяє успішному розвитку своїх послідовників, перетворюючи їх на лідерів змін.

Науковцями [2] досить часто наголошується, що саме цей стиль управління приводить до підвищення продуктивності груп та організацій в цілому. Вказані дослідники вводять поняття «зобов'язання змінам» (change commitment), яке «виходить за межі просто позитивного ставлення до змін,

включаючи наміри підтримувати зміни, а також бажання працювати задля їх успішного впровадження» [2, с. 347].

Таке зобов'язання є психологічною відданістю змінам, яке є більшим, ніж демонстрація підтримки, чи відкритості, чи навіть прийняття змін. Як стверджують ті ж автори [2], існує три типи зобов'язань змінам – афективні, нормативні та безперервні. Перші з них (афективні) пов'язують із трансформаційним лідерством, оскільки трансформаційні лідери підвищують ефективність діяльності своїх послідовників, впливають на їх ідентифікацію із групою, на інтерналізацію групових цінностей, що підтверджується також у праці Б. Шаміра, Р. Хауса та М. Артура [3]. Вплив нормативних та безперервних змін загальноновідомий.

Дослідники пропонують різні моделі впровадження організаційних змін, зокрема, зміни у межах налагодженої системи стратегічного управління або зміни як окремих проект. З нашої точки зору, для цілей нарощення економічного потенціалу підприємства інтерес представляє модель А. Мааса (модель порядку виконання стратегії), у межах якої змішуються підходи до організаційних змін, поняття про трансформаційне лідерство та стратегічне управління. Ця модель, на думку вказаного дослідника, забезпечує успішну реалізацію стратегії як системи дій з організаційних змін і являє собою послідовність із 9 стадій: компетентний менеджмент; управління персоналом; політичні інтереси; план виконання; структура; культура; лідерство; комунікація; моніторинг і контроль [4].

Дослідження теоретичних засад здійснення організаційних змін виявило, що усі зміни на підприємстві є тісно пов'язані з функціями менеджменту, такими як: планування, організування, мотивування, контролювання та регулювання. Організаційні зміни здійснюються на усіх стадіях здійснення діяльності підприємства, та залежать від наявних у нього ресурсів. А з позиції науковців, що використовують ресурсний підхід до формування і оцінки економічного потенціалу підприємства, такі зміни можуть позитивно впливати на нарощення останнього.

Як показало дослідження наукових праць [5-11], підвищення ефективності організаційних змін на підприємстві можна забезпечити, якщо проводити їх з урахуванням наступних чинників:

- мета і завдання змін мають бути чітко сформовані та містити механізми їх досягнення;
- рішення про впровадження змін приймаються тільки у випадку такої необхідності;
- результати від реалізації змін мають бути вищі за витрати на їх реалізацію;
- ресурсне забезпечення процесу організаційних змін має бути достатнім та якісним;
- цілі впровадження змін мають бути зрозумілими для співробітників, що в цих змінах задіяні;
- зміни мають носити трансформаційний характер, а не ламати старі структури та механізми управління.

У зв'язку з цим, процес впровадження організаційних змін, спрямованих на нарощення економічного потенціалу підприємства, можна побудувати на основі наступних етапів (табл. 1).

Таблиця 1.

Процес впровадження організаційних змін на підприємстві з метою нарощення економічного потенціалу

Етапи здійснення змін	Зміст етапу
1. Планування змін	Усвідомлення апаратом управління і всіма співробітниками необхідності проведення змін та прийняття рішень про дослідження поточного економічного потенціалу підприємства.
2. Дослідження поточного рівня економічного потенціалу	Реалізація методики комплексної діагностики поточного рівня економічного потенціалу підприємства з метою виявлення проблемних зон.
3. Управління змінами (організація та мотивація діяльності, спрямованої на зміни)	Вибір моделі організаційних змін. Виявлення ключових аспектів успішного управління організаційними змінами. Розробка механізму успішного управління змінами. Залучення персоналу до процесу управління змінами.
4. Реалізація змін	Впровадження організаційних змін. Аналіз поточних результатів діяльності та їх вплив на рівень економічного потенціалу. Проведення корекції у випадку необхідності.
5. Контроль за змінами	Аналіз результатів і оцінювання ефективності управління організаційними змінами.

Таким чином, реалізація будь-яких організаційних змін позитивно впливає на рівень економічного потенціалу підприємства, якщо ці зміни спрямовані на отримання позитивних результатів та покращують економічні показники діяльності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Толпежніков Р. *Методологія управління організаційними змінами на підприємствах. Збірник наукових праць ЧДТУ. Серія : Економічні науки. Вип. 41. Ч. 1. С. 105-111.*
2. Herold D. M., Fedor D. B., Caldwell S., Liu Y. *The effects of transformational and change leadership on employees' commitment to a change: a multilevel study. Journal of Applied Psychology. 2008. No 93 (2). P. 346-357.*
3. Shamir B., House R. J., Arthur M. B. *The motivational effects of charismatic leadership: A self-concept based theory. Organization science. 1993. No. 4 (4). P. 577-594.*
4. Maas A. *The strategy execution Agenda. Strategos Consulting. 2013. 19th of February. URL: <http://strataegos.com/thestrategy-execution-agenda/>*
5. Фрайлінгер К. *Управление изменениями в организации. Как успешно провести преобразования. СПб. : Книжная палата, 2002. 74 с.*
6. Харрингтон Дж. *Совершенство управления изменениями / [пер. с англ. ; ред. В. В. Брагин]. М. : Стандарты и качество, 2008. 132 с.*
7. *Управління змінами : навч. посіб. / О. Є. Кузьмін, В. В. Яцура, І. І. Грибик та ін. ; Нац. ун-т «Львів. Політехніка». Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2014. 355 с.*

8. Фединець Н. І. Управління змінами в організації на основі інформаційних технологій. Вісник ХНУ. 2012. № 3. С. 34-42.
9. Гринько Т. В. Управління змінами на підприємствах – необхідна умова забезпечення їх розвитку. Бізнес-Інформ. 2013. № 10. С. 247-252.
10. Бланк И. А. Управление активами и капиталом предприятий. Киев : Эльга, 2003. 446 с.
11. Хомяков В. І., Бакум І. В. Управління потенціалом підприємства. Київ : Кондор. 2007. 400с.

ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛЯЮЧОЇ КОМПАНІЇ НА РИНКУ КОМЕРЦІЙНОЇ НЕРУХОМОСТІ

Рябова В.П.,

*студентка кафедри теоретичної та прикладної економіки,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: RiabovaVP@krok.edu.ua*

Пекна Г.Б.,

*доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: HalynaPB@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4902-6052>*

Особливість нерухомості обумовлює необхідність встановлення порядку управління, на самперед на ринку комерційної нерухомості. Дана тема є актуальною, поперше, - значимістю комерційної нерухомості, як одного з базових елементів ринкової економіки. Як відомо, об'єкти комерційної нерухомості (офісні, торговельні, готельні, виробничі будівлі, складські та інші приміщення) виступають найважливішими умовами сучасного виробництва товарів та послуг. З розвитком ринку нерухомості в Україні розширювався спектр угод з відповідним майном, яке поступово перетворилося в один з найважливіших об'єктів цивільного права, комерційна нерухомість в сучасних умовах використовується як в якості умови для отримання підприємницького доходу, так і є його безпосереднім джерелом. Такому явищу сприяв перехід від виключної державної власності до легального визнання безлічі форм останньої в умовах їх рівного захисту, важливістю управління комерційною нерухомістю як джерелом доходу в плані забезпечення ефективного використання і розвитку об'єктів КН. Напрямок використання комерційної нерухомості являє собою відносно нове явище для України і воно привертає пильну увагу вчених і практиків.

По-друге, - важливістю управління комерційною нерухомістю як джерелом доходу в плані забезпечення ефективного використання і розвитку об'єктів КН. Великий досвід менеджменту нерухомості в організаційних, кадрових, функціональних аспектах накопичений в розвинених країнах [1].

У сучасній Україні до цих пір немає однозначного визначення того, що слід розуміти під управлінням комерційною нерухомістю. В рамках різних підходів воно охоплює будівництво, девелопмент, управління корпоративними інвестиціями та інфраструктурою організації, оренду і т.д. від англ. «Development» - розвиток, розширення - стосовно нерухомості діяльність, пов'язана з інвестиціями в нерухоме майно управління нерухомістю в Україні дана його розширювальне трактування як підприємницької діяльності по виконанню всієї сукупності робіт, пов'язаних з виконанням будь-яких допускаються цивільним законодавством України прав власника нерухомого майна.

По-третє, - необхідністю поглибленого вивчення функцій управління комерційною нерухомістю, що дозволить забезпечити комплексний підхід до її використання та розвитку.

Класифікація об'єктів комерційної нерухомості за критеріями [1]:

1) призначення;

2) ролі в отриманні доходу. В рамках першого критерію комерційна нерухомість ділиться на:

а) офісні приміщення, бізнес-центри, банки;

б) готелі, медичні центри, спортивні комплекси, центри дозвілля;

в) гаражі-стоянки;

г) магазини і торгові комплекси;

д) виробнича (індустріальна) нерухомість (будівлі, споруди, приміщення, які використовуються для виробництва товарів, робіт, послуг).

За другим критерієм комерційна нерухомість поділяється на:

а) створює умови для отримання прибутку;

б) що є безпосереднім джерелом доходу. Зважаючи на вище наведене запропоновано трактування комерційної нерухомості як різноманіття штучних (створених людиною) об'єктів нерухомості різного господарського призначення, які є умовою отримання або джерелом доходу.

Ринок комерційної нерухомості можна розглядати з точки зору [2], по-перше, як відповідних об'єктів різного призначення і ролі в отриманні доходу; по-друге, - учасників цього ринку (юридичних і фізичних осіб) і їх відносин; по-третє, - відповідних інститутів регулювання (законів і нормативних актів; органів виконавчої і законодавчої влади різного рівня; інститутів громадянського суспільства), визнаючи в принципі правомірність категорії «національний ринок комерційної нерухомості» (в першу чергу - для розвинених країн), разом з тим посилюється різким соціально-економічним розшаруванням суб'єктів України за рівнем життя, обсягами інвестицій, ділової активності, розвитку інфраструктури, в якості головної тенденції вітчизняного ринку комерційної нерухомості названа нерівномірність його розвитку з жорсткою прив'язкою до столиці м. Києва

Відзначемо, що для сучасної України також характерні три основні трактування менеджменту комерційної нерухомості як [3]: а) підприємницької діяльності, спрямованої за дорученням власника на отримання прибутку від реалізації його повноважень володіння, користування і розпорядження, нерухомим майном, включаючи будівництво, менеджмент корпоративних інвестицій, оренду, управління інфраструктурою будівлі і т.д. (Розширювальний варіант); б) менеджменту нерухомості як матеріального об'єкта, що більшою мірою відповідає управління інфраструктурою об'єкта, оптимізації всіх фізичних, матеріальних аспектів створення і функціонування об'єкта нерухомості (вузьке трактування); в) розвитку нерухомості (тобто девелопменту, що розуміється як цілеспрямоване її зміна), в результаті чого об'єкт нерухомості набуває нові якісні та кількісні характеристики, а також нову ринкову ціну (ще один варіант вузького трактування).

У плані подальшого підвищення ефективності управління комерційною нерухомістю акцентована важливість функціонального підходу, який синтезує позитивні моменти досліджених зарубіжних і вітчизняних методів [2].

У групі функцій управління комерційною нерухомістю як об'єктом власності виділені: а) передача об'єкта в оренду, тобто управління в межах даного якості, отримання доходу відповідно до існуючої ринкової вартістю об'єкта комерційної нерухомості; б) ініціювання проектів девелопменту, тобто розвитку об'єкта власності з переходом в нову якість через залучення інвестицій, що збільшують ринкову вартість об'єкта комерційної нерухомості; в) передача об'єкта в довірче управління. За договором управління майном одна сторона (установник управління) передає другій стороні (управителеві) на певний строк майно в управління, а друга сторона зобов'язується за плату здійснювати від свого імені управління цим майном в інтересах установника управління або вказаної ним особи (вигодонабувача) [5].

У групі функцій управління будівлею (спорудою) можна виокремити: а) управління системою інженерно-технічної експлуатації будівлі. Особливе значення тут набуває менеджмент в сфері енергопостачання, енергозбереження; обслуговування сантехнічних систем, ліфтів, вентиляції, кондиціонування, освітлення; обслуговування автостоянок і т.д.); б) управління системами зовнішніх комунікацій. В даному аспекті акцентована важливість управління в області телефонії, CRM, EOM, Інтернету; в) управління системою видалення відходів.

У групі функцій управління внутрішнім простором відноситься: а) управління організацією, персоналом та розміщення робочих місць (довгострокове і щорічне планування внутрішнього простору; визначення посадових інструкцій, специфікація робіт; установка і управління інтер'єрних простором; архітектурне та інженерне планування і дизайн; раціональне розташування об'єктів загального користування); б) управління системою внутрішньої безпеки; в) управління системами внутрішніх комунікацій (забезпечення працездатності обладнання; інтеграція комунікацій; правильна організація внутрішніх систем зв'язку); г) управління системою обслуговування працюючих (транспорт, пошта, харчування, відпочинок, своєчасне прибирання приміщень) [4].

Таким чином, в сучасних умовах перед організаціями, що займаються управлінням комерційною нерухомістю, стоїть складне завдання - забезпечення позитивної зміни рівня прибутковості об'єкта нерухомості, що знаходиться в управлінні, вдосконалення існуючих методів управління об'єктами комерційної нерухомості, адаптації їх до нових умов ринку, а також модернізації процесу управління.

Список використаних джерел:

1. «Кому доверить управління офісним зданием?» Електроний ресурс// Режим доступу до ресурсу: [tps://commercialproperty.ua/analytics/komu-doverit-upravlenie-ofisnym-zdaniem/](https://commercialproperty.ua/analytics/komu-doverit-upravlenie-ofisnym-zdaniem/)
2. Шкільняк М. М, Овсянюк-Бердадіна О. Ф., Крисько Ж. Л., Демків І. О. Менеджмент: Навчальний посібник. – Тернопіль: Крок, 2017 р. – 252 с.

3. Л. Чубук, канд. екон. наук, доц. КНУ імені Тараса Шевченка, Київ Сучасні тенденції в сфері управління комерційним нерухомим майном в Україні. Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка УДК: 330.341.4:332.72(477) JEL: G300
4. Менеджмент [Текст] : практикум / [уклад.: Т. П. Гончаренко, М. Л. Гончарова] ; Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України". – Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2010. – 50 с.
5. Цивільний кодекс України. Глава 70. Управління майном.[Електронний ресурс] // Режим доступу до ресурсу: <http://www.civilniy.org.ua/book5th/g70/default.htm>

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ МУЛЬТИЛІСТИНГОВОЇ СИСТЕМИ У СФЕРІ НЕРУХОМОСТІ

Корчан О.Л.,

*студент кафедри теоретичної та прикладної економіки,
ВНЗ «Університету економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: korchanOL@krok.edu.ua*

Троць І.В.,

*к.е.н., доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки,
ВНЗ «Університету економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: irynaTV@krok.edu.ua,
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-9608-0591>*

Бізнес-план є результатом досліджень і організаційної роботи, його метою є вивчення конкретного напрямку діяльності фірми з виробництва товару або надання послуг на визначеному ринку. Бізнес-планування є важливим етапом формування та розвитку підприємства, яке ставить за мету бути корисним суспільству і споживачеві.

Ринок надання послуг України, особливо чітко відображено в сфері нерухомості. Як і в інших сферах, ринок знаходиться на початковому етапі формування. Україна, як держава пострадянського простору, почала розвиватись в цьому напрямку відносно нещодавно. І саме тому є багато перспектив розвитку та удосконалення підприємств сфери послуг. Але слід зазначити, що не до кінця сформований ринок, – ускладнює процес дослідження напрямку діяльності фірми. На жаль, ринок нерухомості перебуває в нестабільних організаційно-економічних умовах, що збільшує ризик для інвестицій.

Конституційне право купівлі та продажу нерухомого майна визначене статтею 657 Цивільного кодексу України [3] – є одним з найважливіших факторів економічного розвитку країни. Цінним надбанням України є земельні ресурси, що також є елементом товарного ринку. Відкритий і чесний ринок землі, до якого прагне українське суспільство – це суттєвий важіль для міжнародних партнерів, які планують інвестувати в економіку країни.

Нерухомість є одним з найдорожчих предметів товарного ринку. Тому надважливо, щоб оператори ринку нерухомості працювали згідно діючого законодавства в питаннях оподаткування та фінансового моніторингу (Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» № 361-IX) [2]. Надання якісних послуг та розвиток ринку нерухомості є запорукою отримання податків від операцій з купівлі-продажу нерухомого майна та наповнення місцевих бюджетів. Тільки за 2019 рік надходження майнових податків до зведеного бюджету України сягнуло 35 млн. грн.

Питання бізнес-планування стає ще актуальнішим в умовах економічної кризи, пов'язаної з пандемією. Суттєво впливає на всю індустрію надання послуг також і розвиток інформаційних технологій. В сукупності цих факторів,

споживач хоче отримувати якісну послугу, або воліє впоратись з питанням купівлі-продажу самостійно, щоб заощадити.

Дослідження та аналіз ефективності роботи підприємств малого та середнього бізнесу у сфері нерухомості є важливою частиною питання ефективного бізнес-планування. На основі даних, отриманих від фахівців ринку нерухомості [1], можливо відокремити бізнес-моделі фірм по наданню послуг покупцям та власникам нерухомості, які найбільш успішні та користуються попитом у споживача.

Зарубіжні та вітчизняні методичні підходи до складання і оформлення бізнес-плану є запорукою отримання найбільш об'єктивної методики планування бізнес-процесу на підприємстві. В умовах початкової стадії розвитку ринкових відносин України, особливо актуальним стає досвід країн з потужною економікою та високим рівнем якості життя. Зокрема, показовим є досвід американських фахівців ринку нерухомості, які змогли досягти значного прогресу в своїй галузі. Провідним у сфері надання послуг з купівлі-продажу нерухомості є досвід таких країн як: Канада, США, Ізраїль, Чехія, Британія. Про це свідчить той факт, що в цих країнах функціонує *мультилістинг* – система взаємодії учасників ринку нерухомості, в якій представлені об'єкти на умовах ексклюзивних договорів. Ця система об'єднує бази даних агентств нерухомості в єдиний інформаційний простір. Дана система фіксує розмір грошової компенсації, яку виплачує ріелтор, що отримав ексклюзивний договір з продавцем нерухомості, іншому ріелтору за надання потенційного покупця або за співпрацю в пошуку клієнта.

Основний принцип роботи в системі мультилістингу: «Допоможи продати мені, я допоможу продати тобі». Цей принцип взаємодії між операторами ринку, з'явився в кінці XVII століття в США. На той час ріелтори зрозуміли, що обмін інформацією приносить кращий результат, тому вони почали збиратись і ділитись даними щодо об'єктів нерухомості. Для того, щоб робота була взаємовигідною, ріелтори домовилися між собою – виплачувати матеріальну компенсацію тим, хто допоможе продати нерухомість. Принципи ефективної торгівлі поступово набирають розповсюдження в Україні і надають суттєві переваги операторам ринку, що безумовно впливає на розробку бізнес-плану.

В Україні серед підприємств, які займаються наданням послуг з купівлі та реалізації нерухомого майна, все більше набирає популярності мультилістингова система. Це позитивно впливає на розвиток індустрії, а також на якість послуг, які надаються споживачу. Важливу функцію по імплементації зарубіжного досвіду побудови цивілізаційного ринку нерухомості в Україні виконує Асоціація фахівців з нерухомості (ріелторів) України [1]. На базі асоціації, впроваджується система ефективної торгівлі (СЕТ АФНУ), яка багато запозичила з досвіду американських партнерів.

Сучасні умови господарювання безумовно впливають на процес бізнес-планування та стратегію ведення бізнесу. В умовах економічної кризи, люди вимушені економити, і, на жаль, сфера послуг – це одна з небагатьох сфер, яка потерпає найбільше. Все частіше люди не готові платити за неякісну або необґрунтовану послугу. Тенденції стрімкого розвитку технологій, призводить

до суттєвих трансформацій ринку надання послуг і сфери нерухомості в цілому. Тому розвиток якості послуг та ефективності взаємодії підприємців галузі може стати головним важелем розвитку напрямку та пом'якшить вплив кризи на економіку країни.

Список використаних джерел:

1. Асоціація фахівців з нерухомості (ріелторів) України: веб-сайт. – URL: <http://www.asnu.net/> (дата звернення 04.11.2020).
2. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 16.08.2020 №361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (дата звернення 04.11.2020).
3. Цивільний кодекс України: № 435-IV. Дата оновлення: 16.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 04.11.2020).

ОСОБЛИВОСТІ РІЄЛТОРСЬКИХ ПОСЛУГ НА РИНКУ НЕРУХОМОСТІ УКРАЇНИ

Міклевська С.С.,

*студентка кафедри теоретичної та прикладної економіки,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: miklevskass@krok.edu.ua*

Пекна Г.Б.,

*доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: halynapb@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4902-6052>*

Сучасний етап розвитку економіки України характеризується появою нових галузей, що визначено відповідними потребами на ринку послуг, а також необхідністю задоволення інноваційних очікувань споживачів. Так, у сфері послуг, за часів незалежності, найбільш яскраво виокремилася ріелторство. Поява потужного напрямку підприємництва, щодо вирішення функціонально споріднених дій, пов'язана у першу чергу з процесами приватизації, а також із масовим попитом населення країни на нерухоме майно або бажанням покращити житлові умови. Цей функціональний напрям підприємництва за минулі роки активної роботи структурно і професійно сприяв побудові фахової ієрархічної вертикалі, що за своїми ознаками може претендувати на окреме легітимно-правове місце у переліку впливових інституцій української економіки.

Ринок ріелторських послуг є суттєвою складовою ринку нерухомості та економіки в цілому. В даний час ринок ріелторських послуг набуває все більш цивілізованих та організованих форм. Учасники ріелторського ринку переймають зарубіжний досвід роботи в сфері нерухомості при наданні ріелторських послуг. Це стосується не тільки професійних учасників ринку, а й до будь-яких підприємств і громадян, які вчаться ефективно розпоряджатися власною нерухомістю, здійснюючи заставні операції, купівлю-продаж, дарування та інші форми операцій з нерухомістю.

Ріелторські послуги представляють собою цілий комплекс різноманітних видів діяльності, спрямований на забезпечення ефективності функціонування ринку нерухомості та на вирішення однієї з найважливіших потреб населення – потреби в поліпшенні житлових умов. Розвиток ринку нерухомості сприяє розширенню ріелторських послуг. Тому будь-які зміни на ріелторському ринку, перш за все, пов'язані зі змінами на ринку нерухомості. Ринок нерухомості є сферою вкладення капіталу в об'єкти нерухомості та систему економічних відносин, що виникають при операціях з нерухомістю. Ці відносини виникають при купівлі-продажу нерухомості, при іпотечі, при супроводі угод з нерухомістю, при здачі об'єктів нерухомості в оренду.

На розвиток ринку ріелторських послуг впливає багато факторів, серед яких одне з перших місць займають попит і пропозиція. Тому процес прийняття рішень в сфері ріелторських послуг повинен здійснюватися з урахуванням

особливостей цієї галузі економіки, а також впливу внутрішніх та зовнішніх чинників і обмежень.

Ріелторські організації – важливі суб'єкти інфраструктури ринку нерухомості, в той же час вони – підприємницькі організації, основною метою яких є максимізація прибутку. Відсутність у ріелторських фірм великого досвіду роботи, недосконалість нормативно-правової бази, щодо створення та функціонування ріелторських організацій, відсутність інститутів їх державного регулювання та саморегулювання призводить до ряду негативних тенденцій в розвитку ринку ріелторських послуг, що виявляються в низькій «прозорості» угод, поширенні корупції та розвитку «тіньових» структур, недостатній якості посередницьких послуг, що перешкоджає стабілізації цін на ринку нерухомості і знижує ефективність його функціонування [1].

В сучасних ринково-трансформаційних умовах ріелторська діяльність безперервно розвивається. У містах і регіонах сформувався цілий спектр ріелторських послуг, що чинять значний вплив на забезпеченість житлом і рівень життя населення, їх соціально-економічний розвиток. Ця частина ринку нерухомості, по суті, законодавчо не регулюється, а тому слабо контролюється органами всіх рівнів управління, а проблеми розвитку підприємництва на ринку ріелторських послуг мало вивчені.

Висока соціально-економічна значимість ріелторських послуг на ринку нерухомості передбачає здійснення додаткових досліджень, в частині оптимізації функцій управління ріелторськими організаціями і розробки нових науково обґрунтованих підходів і принципів регулювання ріелторської діяльності, спрямованих на підвищення якості і ефективності функціонування ріелторських організацій [2].

«Послуга», «ріелторська послуга» «ринок ріелторських послуг» є важливими поняттями в ринковій економіці. Детально не визначивши, які процеси охоплюються цими поняттями, важко оцінити рівень і напрямки їх розвитку і не можна організувати оптимальний процес прийняття рішень. Таким чином, послуга – це специфічний продукт праці, результат взаємодії виконавця щодо задоволення потреб споживача, який не набуває речової форми, і споживча вартість якого полягає в корисному ефекті живого праці [3].

Потреба в наданні послуг обумовлена необхідністю забезпечення різних аспектів нормальної життєдіяльності суспільства. Призначенням ринку послуг є створення умов для життєдіяльності та життєзабезпечення людини. Будь-які об'єкти нерухомості призначені для обслуговування конкретних процесів:

1. житло – для задоволення житлових потреб;
2. промислові об'єкти – для організації виробничо-технологічних процесів;
3. земельні ділянки – для забезпечення сільськогосподарського виробництва, промислово-цивільного будівництва, рекреаційних потреб.

Ринок ріелторських послуг є одним з таких, що швидко розвиваються і висококонкурентних ринків економіки. Особливості та тенденції розвитку ринку ріелторських послуг визначаються якісними і кількісними характеристиками ринку нерухомості. Ріелтор є посередником між продавцем і

покупцем при укладенні договору купівлі-продажу нерухомості (або договору оренди) [4]. Він не тільки зводить людей у пошуках найбільш відповідного варіанту, стежить за правильним оформленням операції, але і є свідком щодо її здійснення та несе персональну відповідальність за якість цієї послуги [5]. Саме тому, ріелтор, як фахівець з операцій на ринку нерухомості, повинен знати [6]:

- нормативно-правові акти, положення, інструкції, інші керівні матеріали і документи, що регулюють операції з нерухомістю;
- агентства, що працюють на ринку нерухомості, види послуг, які надаються ними;
- основи ринкової економіки;
- правила встановлення ділових контактів;
- умови оподаткування юридичних і фізичних осіб;
- організацію здійснення операцій з нерухомістю;
- правила та порядок укладання договорів і оформлення необхідних документів, пов'язаних із купівлею-продажем і орендою нерухомості;
- методи аналізу і порядок збирання, обробки та передачі інформації про ринок нерухомості;
- кон'юнктуру ринку нерухомості;
- основні вимоги стандартів, технічних, якісних та інших характеристик до об'єктів нерухомості;
- порядок проведення оглядів і методи оцінювання об'єктів купівлі-продажу та оренди;
- чинні цінники і прейскуранти;
- організацію рекламної роботи;
- прийоми та методи ділового спілкування, ведення переговорів;
- основи земельного та житлового законодавства;
- основи економіки, психології та законодавства про працю.

Фактично, послуги ріелтора – це не тільки огляд квартир, супровід операції з моменту укладення договору до отримання документів, що встановлюють право на придбану нерухомість, підписання акту про виконання робіт, це забезпечення безпеки операції, захист від шахраїв і аферистів. Враховуючи зазначене ріелтор повинен уміти:

- вивчати попит і пропозицію на ринку нерухомості;
- підбирати або пропонувати варіанти для продажу, покупки або здачі в оренду;
- консультувати клієнтів з питань, що стосуються характеристик об'єктів нерухомості і ступеня відповідності їх певним вимогам;
- погоджувати договірні умови;
- оформляти операції з нерухомістю;
- допомагати клієнтам в зборі необхідних документів і оформленні угод;
- попереджати покупця про права третіх осіб на об'єкт нерухомості;
- забезпечувати своєчасне отримання платіжних документів після оформлення угод;
- контролювати виконання умов договору між покупцем продавцем (своєчасність виписки, звільнення колишніми господарями тощо);

- складати встановлену звітність про виконану роботу;
- оформляти розписку про отримання грошей і відсутність претензій до платоспроможності купюр;
- нести відповідальність за «чистоту» і законність придбання нерухомості, за умови, що з клієнтом підписаний відповідний договір.

Список використаних джерел:

1. Ватолкина Н.Ш. Услуга как социально-экономический феномен и объект управления / Н.Ш. Ватолкина // Проблемы теории и практики управления. 2011. №3. с.101-109.
2. Волков Д.Л. Экономика и финансы недвижимости. СПб.: Изд-во Санкт-Петербургского университета. 1999. 445 с.
3. Міненко М. Легітимізація ріелторства як галузі у сфері економічних послуг / М. Міненко. // Матер-ли Національного форуму «Нерухомість України». К., 6-7 груд. 2012 р. 14 с.
4. Міненко М.А. Ріелторство в Україні / Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток». № 4, 2013.
5. Петров И.В. Принципы управления персоналом / И.В Петров // Управление компанией. 2006. №2. с.25-27.
6. Про ріелторську діяльність. Проект Закону України від 07.07.2011 № 8781 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=40905.
7. Ріелтор. Словник агентства нерухомості «Ріо» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rio.if.ua/ua/glossary/>

CONSUMER BEHAVIOR IN THE CONTEXT OF CORONAVIRUS

Yana Sydorenko,

*student of Marketing and Economic Behavior Department,
KROK University, Kyiv, Ukraine,
e-mail: sydorenkoyr@krok.edu.ua*

Olena Naumova,

*Ph.D., Assistant Professor of Marketing and Economic Behavior Department, KROK
University, Kyiv Ukraine,
e-mail: Olenan@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1237-833X>*

The COVID-19 pandemic has altered consumer behavior and induced a serious structural changes in the retail, including an increase in online shopping due to fear of contracting coronavirus. Consumers have transformed their shopping priorities and attitudes. Preferences is given to fresh food products, personal hygiene items (antiseptics and respiratory masks). Consumption of light industry goods, cosmetics, durable goods has dropped sharply. Many of the alters in consumer behavior caused by the pandemic will continue for a long time. Its important to mention about trend - the crisis is forcing people to treats their health and the environmental impact of shopping responsibly.

According to research by Accenture company [1] 64% of people are worried for their health, 82% are afraid for the health of others. 64% of people are worried about the impact on my personal job security, 88% of people are worried about the impact on the economy [1]. Amid widespread uncertainty and calls for social distancing, some industries are more affected than others. Catering, hospitality, and retail stores with apparels were particularly vulnerable. At the same time, consumers are altering their spending approaches, and some companies and product categories are even growing, for instance, alcohol consumption.

While circumstances continue to change every day, according to a Criteo study [2], more than half (52%) of respondents say they will shop more online as a result of COVID-19, and 51% say they will shop more online exactly the products.

Marketers are interested in the applied nature of the classification of consumer types in the context of the coronavirus pandemic, developed by the company “Accenture” [1]:

1. The indifferent (40–55 year-old) - the nonchalant person who is carrying out business as usual. The consumer is the least informed of all consumer types and is unlikely to be aware of, or comply with, the government’s advice. Perhaps, as a result, they are less likely to feel stressed or anxious vs. other consumer types. Their consumer behavior, habits and preferences were least changed during the coronavirus pandemic.

2. The activist (25–31 year-old)- is looking out for and supporting others in the community. This person is helping ensure there’s enough to go around by buying what they need, as needed, and is more likely to be shopping more for people beyond their immediate household. Activists are highly active in new forms and formats of

social engagement. To a large extent, such consumers are prone to panic and often make bulk purchases in the case of sharp negative news.

3. The rationalist (25–31 year-old) - This person has a “keep calm and carry on” mentality. The consumer has a high awareness of news, are keeping more informed—sorting information into what is useful vs. what is not. The consumer has increased the purchase of only advised products, such as personal hygiene, cleaning, and staple products.

4. The individualist (18–24 year-old) - looks out for himself or herself, stockpiling essentials (because everyone else is) and trying to ensure he or she can maintain his or her status quo. This type of consumer is more likely to keep to himself or herself—only 35% feel more connected to their neighbors because of the crisis. Compared to other consumer types, Individualists are 9% less likely to approve of their government’s response.

5. The worrier (56–69 year-old) - this individual is fearful of the future, anxious and reactionary— particularly with his or her purchases. The consumer (77%) is worried about health and is 25% more likely to be stressed or anxious as a result of the virus. This person is highly aware of news. These consumer types help us understand the changes that consumers are making to their purchases. The biggest alter is in the consumption of personal hygiene products. Worriers increased these purchases by 50% vs. just 10.4% by the indifferent. Cleaning products and tinned food follow closely with a 25.2% and 20.6% overall net increase, respectively.

The research by Bain & Company [3] was prepared jointly with the sociological company Dynata and is based on a survey of about 9.5 thousand consumers in the USA, Great Britain, Germany, France, Italy and Sweden. Based on the analysis of the data, the authors identified eight important changes in consumer behavior. The researchers note that these changes will occur or are already taking place against the backdrop of diametrically opposed opinions about when the situation can return to normal, among representatives of all generations and with different income levels. While among the younger generation Z (67%) and high-income workers (59%), optimistic expectations prevail, while among the older generation of baby boomers (39%) and low-income workers (38%), pessimistic forecasts are noted [3]. Consumers will be much more careful about whether to visit a fitness center or movie theater if they have already learned to replace their visit with self-directed online workouts and streaming video services or online movie theaters. Consumers during the coronavirus pandemic make their choice in favor of large brands, as they adapt quickly and have more financial capacity not to raise the price of their goods. The third possible change could be a revision of consumer attitudes - from sustainability to safety. This is reflected, for example, in the fact that when choosing detergents, people began to focus more on products that "better protect against bacteria" than on "environmentally friendly" products [3]. The fourth possible change could be partial deurbanization. During the quarantine, many people chose to leave the city and settle in the countryside, so as not to be locked in apartments [3].

The coronavirus pandemic is dramatically changing the daily lives of consumers around the world. For effective marketing management, the company must mindfully analyze all changes in the external and internal environment.

References:

1. “Аналитики Accenture выявили долгосрочные изменения в поведении потребителей” 05.12.2020 [Electronic Resource]. – Access mode: <https://www.accenture.com/ru-ru/about/company/company-news-release-long-term-changes-consumer-behavior>
2. “5 потребительских трендов, которые появились с пандемией коронавируса” 04.02.2020 [Electronic Resource]. – Access mode: <https://www.criteo.com/ru/blog/поведение-потребителей-коронавируса/>
3. “Shaping the Consumer of the Future” 09.23.2020 [Electronic Resource]. – Access mode: <https://www.bain.com/ru/insights/shaping-the-consumer-of-the-future/>

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЇ У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ

Юнацький М.О.,

к.е.н., ст. викладач кафедри ФСТП,

ВНЗ «Криворізький національний університет», м.Кривий Ріг, Україна,

e-mail: marionumo@knu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2093-716X>

Брадул О.М.,

д.е.н., проф., декан факультету економіки та управління бізнесом,

ВНЗ «Криворізький національний університет», м.Кривий Ріг, Україна,

e-mail: bradul@knu.edu.ua,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9089-2548>

Для зменшення наслідків світової економічної кризи та забезпечення належного рівня фінансового суверенітету країни необхідно залучення альтернативних джерел фінансування, впровадження фінансових інновацій, що в свою чергу потребує використання всього комплексу інноваційного потенціалу країни: організаційно-економічного, науково-технічного і інноваційного.

При фінансових інноваціях застосовуються нові види фінансових активів або нові операції з діючими активами і пасивами для досягнення ефективного використання фінансових ресурсів.

Поняття „інновація" і „інноваційна діяльність" визначають ціль, задачі і напрями розвитку суспільного виробництва. Першим термін „інновація" ввів в науку відомий австро-американський економіст Й. Шумпетер в 1911 р., визначивши „інновації*" як „нові комбінації" [1].

Фінансові інновації - методи, застосовувані підприємствами для здійснення операцій з новими видами фінансових активів чи нових операцій з наявними активами задля ефективнішого використання їхніх фінансових ресурсів [2].

Фінансова інновація є набором нових фінансових інструментів і фінансових технологій. Залежно від покладених на неї функції вона покликана розв'язувати різні завдання щодо реалізації товару або надання нових видів послуг, що є життєвоважливим для кожного підприємства. Фінансові інновації можна розділити на кілька груп: фінансові інструменти, фінансові технології, фінансові інститути, фінансові ринки. При цьому слід зазначити, що фінансові інновації нерозривно пов'язані з використанням інформаційних технологій [3].

Характеризуючи сучасний український ринок фінансових інновацій, слід звернути увагу на впровадження апробованої світової фінансової практики фінансових інновацій, таких як: платіжні шлюзи, цифровий банкінг, електронні гаманці, цифрове страхування, криптовалюта та ін.

Інноваційні тенденції в сфері фінансових технологій знаходяться на переламному етапі і вплинуть на фінансову сферу в 2021 році.

Даний сектор, як і раніше продовжує розвиватись і доводити нові та існуючі технології до досконалості. Від легкого доступу до нових банківських рахунків в Інтернеті до заповнення кредитів і нетрадиційних способів оплати,

революціонізуючи сферу фінансів. Компанії постійно експериментують, розробляють і пропонують нові альтернативи фінансових продуктів. Все це робиться за участю великих глобальних корпорацій.

Безпрецедентне зростання очікувань клієнтів, намагання задоволити потреби клієнтів, також змінюють форму фінансових послуг, дозволяючи фінансовим компаніям визначити основні пріоритети розвитку.

Стрімкий розвиток онлайн-покупок за допомогою електронної комерції призводить до появи незліченних платіжних шлюзів. Згідно з прогнозами, в Індії ринок платіжних шлюзів буде рости із середньорічним темпом зростання 15 відсотків протягом прогнозованого періоду 2020-2024 років [4]. Простіше кажучи, платіжні шлюзи дозволяють клієнтам оплачувати за допомогою декількох способів оплати з використанням дебетових і кредитних карт, криптовалюти і цифрових гаманців, не турбуючись про компрометацію конфіденційних даних.

З поширенням передових цифрових технологій, і особливо смартфонів, традиційні постачальники фінансових послуг були змушені пристосовуватись, насамперед у банківській справі. Банки знаходяться в авангарді впровадження цифрових технологій і впровадження інновацій. Підхід до банківського обслуговування тільки в цифровому форматі є актуальним завданням, спрощуючи надання банківських послуг через цифрові платформи, такі як мобільні пристрої, планшети і Інтернет.

У зв'язку з активізацією традиційних способів оплати банківський сектор став свідком зростання числа альтернативних платежів; електронні гаманці серед них. Це стає все більш популярним способом оплати покупок в Інтернеті.

Сьогодні WebMoney Transfer найбільш популярний сервіс в своєму роді серед користувачів в більшості країн Східної Європи (всього в системі близько 5 млн. реєстрацій). Велика кількість інтернет-магазинів інтегровано з WebMoney, що практично гарантовано забезпечує клієнтуру. Але головним фактором набуття популярності сервісу є ранній старт діяльності та перевірена безпека платежів. Серед українських платіжних систем, в яких емітуються електронні гроші, найбільш поширені такі: Maxi, Global Money, Простір (НСМЕП), електронні гаманці на картах Visa, MasterCard [4].

Страхові компанії все частіше звертаються до цифрових рішень, щоб залишатися актуальними для своїх клієнтів. Вони створюють унікальний клієнтський досвід шляхом інтеграції інформації, бізнес-ресурсів та цифрових технологій. Крім того, вони використовують клієнтоорієнтований підхід організації та впроваджують новаторські стратегії, продукти, процеси і досвід для створення нових потоків доходів.

Цифровий актив, призначений для роботи в якості засобу обміну – криптовалюта, продовжує розвиватися в цьому році. Біткойн - одна з найпопулярніших криптовалют, яка постійно привертає увагу. На початку вересня 2020 року Міністерство цифрової трансформації України повідомило про лідерство країни в частині використання криптовалюти, а також її входження в трійку держав за розміром спільноти блокчейн-розробників. У

своїй заяві відомство послалося на дані аналітичної компанії The Chainalysis, що спеціалізується на дослідженнях в області блокчейна [4].

Таким чином, можна зробити висновок, що фінансові інновації, інновації в області фінансових технологій відіграють провідну роль в становленні і прискореному розвитку фінансового ринку України. Інновації в області фінансових технологій сприяють підвищенню конкурентоспроможності української економіки, забезпеченню економічного зростання і національного суверенітету.

Список використаних джерел:

1. Кахович Ю.О. Інновація та інноваційна діяльність: сутність і визначення. Інвестиції: практика та досвід. 2007. №4. С.29-31.
2. Мозговий О.М., Оболенська Т.Є., Мусієць Т.В. Міжнародні фінанси: навчальний посібник. Київ: КНЕУ, 2005. 557 с.
3. Тарабан О. Суть фінансових інновацій і тенденції їх розвитку. Вісник Львівського національного аграрного університету. Економіка АПК. 2013. № 20(1). С. 253-257.
4. ЄК виділить € 2,7 млн на розвиток цифрової економіки на Україні. Tadviser: Держава, бізнес, IT: веб-сайт. URL: <https://www.tadviser.su/index.php/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%8C%D1%8F> (дата звернення: 01.11.2020).

MODELING THE IMPACT OF THE SECONDARY SECTOR OF THE ECONOMY ON THE GDP OF THE NATIONAL ECONOMY OF THE REPUBLIC OF THE CONGO (BRAZZAVILLE)

Valeriia Loiko.

*doctor of Economics, Associate Professor,
Professor of the Department of Finance and Economic,
Boris Grinchenko Kyiv University, Kyiv,
e-mail: v.loiko@kubg.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3248-1585>*

Princy Gultrand Stephane Mban,

*applicant for a PhD degree,
on the specialty "Economics",
University of Economics and Law "KROK",
e-mail: princystephane009@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3749-0563>*

Yelyzaveta Loiko.

*master's degree applicant,
University of Economics and Law "KROK",
e-mail: elizabet.loyko@gmail.com,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3266-8286>*

The national economy of the Republic of the Congo is poorly diversified: the oil-extracting industry has received the greatest development, the sales of products of which in 2018 amounted to 39.81% of the country's GDP. In terms of oil production, the economy of the Republic of the Congo ranks 29th in the world. In terms of total oil reserves, Congo ranks 35th in the world. The modern export of the Republic of the Congo is 95% crude oil. Studying the current state of the national economy of the Republic of the Congo requires researching trends in the development of the national economy, its structural changes and modeling the impact of economic sectors on the volume of GDP in order to determine the optimal development paths in terms of ensuring economic security.

There are four sectors in the national economy of the Republic of the Congo: primary, secondary, tertiary and tax. The primary sector includes agriculture, animal husbandry and hunting, forestry and logging, fishing and fish farming. The secondary sector includes: mining of hydrocarbons, mining of stone, sand and clay, other mining activities, food processing, woodworking, fabric, wood products or wickerwork, chemical industry, production of non-metallic mineral products, manufacturing industry, production and distribution of electricity and water, construction. The tertiary sector includes: trade, hotels, bars and restaurants, transport and vehicles, post and telecommunications, banks and insurance, other market services, government activities, education, health and social activity. The tax sector includes taxes and taxes on products. According to the results of the analysis of changes in the volume of GDP due to the sectors of the economy for the period 2014-2018 the following is observed: an increase in the primary sector by 29.41%, a fall in the secondary sector by 27.50% and a drop in the tertiary sector by 3.03% [1,2].

The volume of GDP in the secondary sector decreased in 2014-2016 mainly due to a decrease in the growth rate of hydrocarbon production, the lowest level of production of which was noted in 2016. This is due to a sharp drop in oil prices in 2016 since 2017, there has been an increase in hydrocarbon production by 84.99% compared to 2016 and in 2018 by another 104.67% compared to 2017 for the period 2014-2018. The volume of hydrocarbon production in the Republic of the Congo decreased by 9.36%, which was caused by a decrease in the world price level by 25.94%. The rate of change in hydrocarbon production is comparable to the rate of change in the world oil price. The share of the secondary sector in the country's GDP amounted to 50.07% in 2018 and over the period 2014-2018 decreased by 13.84% [1,2]. It is necessary to note the significant share of the secondary sector in the formation of the GDP of the Republic of the Congo.

To carry out the research, the statistical data analysis program Statgraphics XVIII Centurion was used. The statistical package provides ample opportunities for a deep, visual analysis of the data of socio-economic systems, which are described by various features measured on metric and non-metric scales. Modern Statgraphics packages are advantageously distinguished from other similar programs by the convenience of the interface and their composition of data processing procedures, the successful combination of scientific methods of data processing with modern interactive graphics. The success of any method of data analysis depends on the relevance of the analyzed data to the research goal.

When studying the influence of the secondary sector of the economy on the GDP of the national economy of the Republic of the Congo, the following dependence was obtained (Fig. 1):

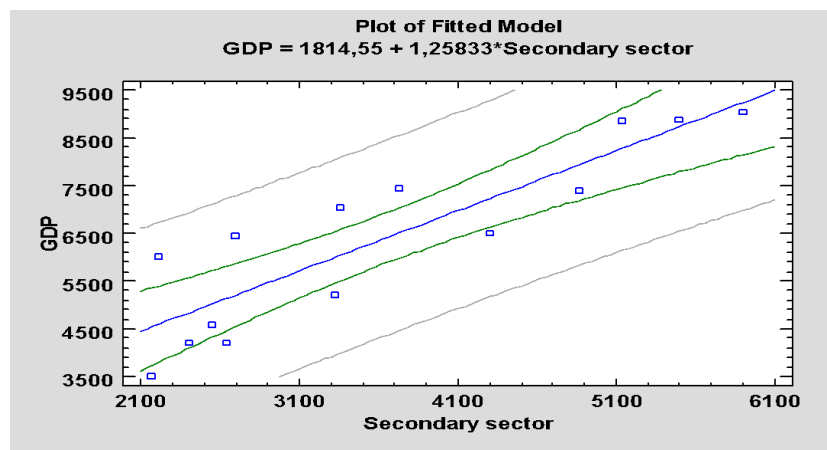

Figure: 1. Graphical interpretation of the study of the dependence of the GDP of the national economy of the Republic of the Congo on the secondary sector of the economy.

Source: authoring.

$$\text{GDP} = 1814.55 + 1.25833 * \text{Secondary sector} \quad (1)$$

The parameters of the compiled dependence are as follows: correlation coefficient = 0.882166; R-square = 77.82%; R-square (adjusted for d.f.) = 75.97%; estimated standard error = 905 303; mean absolute error = 758 736; Durbin-Watson

statistics = 0.13102 (P = 0.0000); residual autocorrelation lag 1 = 0.83574. Since the P value in the ANOVA table is less than 0.05, there is a statistically significant relationship between GDP and the downstream sector at a 95.0% confidence level. R-Squared statistics show that the fitted model explains 77.82% of GDP volatility. The correlation coefficient is 0.882166, indicating a moderately strong relationship between the variables.

The most influential on the GDP of the national economy of the Republic of the Congo is the secondary sector of the economy, the degree of influence of which is 77.82%. To study the effect of changes in hydrocarbon production on the GDP of the national economy of the Republic of the Congo, as a function (Y), we chose the volume of GDP in value terms by years, and as an argument X1 - the volume of hydrocarbon production in value terms by years. When studying the influence of hydrocarbon production on the GDP of the national economy of the Republic of the Congo, the following dependence was obtained (Fig. 2):

$$\text{GDP} = 875\,288 + 108939 * \text{hydrocarbon production} \quad (2)$$

The parameters of the compiled dependence are as follows: correlation coefficient = 0.906419; R-square = 82.15%; R-square (corrected for d.f.) = 80.67%; estimated standard error = 569 233; mean absolute error = 467 783; Darbin-Watson statistic = 0.309977 (P = 0.0000); residual autocorrelation lag 1 = 0.764843. Since the P value in the ANOVA table is less than 0.05, there is a statistically significant relationship between GDP and hydrocarbon production with a 95.0% confidence level. R-Squared statistics show that the fitted model explains 82.15% of GDP volatility. The correlation coefficient is 0.906419, which indicates a relatively strong relationship between the variables.

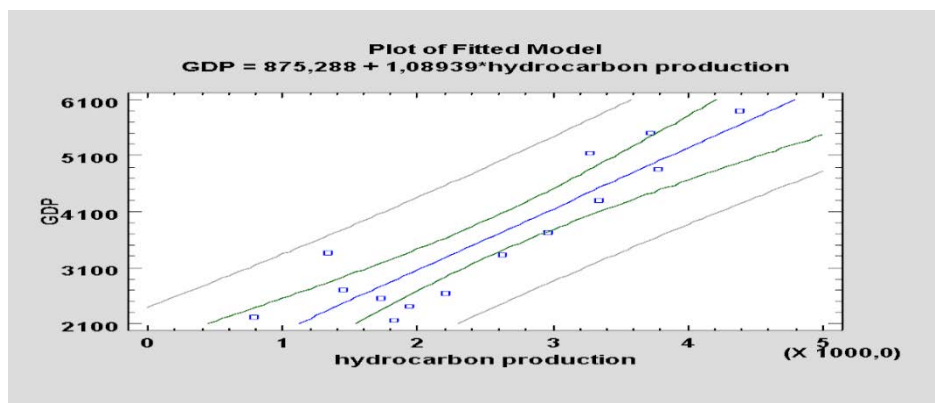

Figure: 2. Graphical interpretation of the study of the dependence of the GDP of the national economy of the Republic of the Congo on the volume of hydrocarbon production.

Source: authoring.

Based on the results of the studies carried out, we can conclude that the dependence of the GDP of the national economy of the Republic of the Congo on the volume of hydrocarbon production in the country is significant. This is confirmed by the calculations made by the degree of influence of this factor in the amount of 82.15%. In turn, the volume of hydrocarbon production in the Republic of the Congo depends on the level of changes in world oil prices, which is confirmed by the degree

of influence of this factor in the amount of 84.13%. Crude oil accounts for up to 95% of the exports of the Republic of the Congo.

Based on the conducted studies of the impact of the economic sector on the GDP of the national economy of the Republic of the Congo and using the experience of economic reforms in Ukraine, the following directions for the development of the economy of the Republic of the Congo are recommended: the development of the industrial sector of the economy for the processing of crude oil, which will expand the country's export items from the raw material spectrum to products processing; development of the country's infrastructure, which will make it possible to improve the quality of the development of other minerals, in particular, potassium, iron, gold and timber, and to expand the range of exports. The experience of developing the economy of the advanced developed countries and Ukraine is advisable to use for the further development of the economy of the Republic of the Congo. The socio-economic essence of ensuring the economic security of the national economy of the Republic of the Congo is the ability to provide a decent level and high quality of life for the country's residents based on the development of all sectors of the economy.

References:

1. *Ministere du plan, de la statistique et de l'integration regionale. Institut national de la statistique. "Les comptes nationaux de 2018", available at: www.ins-congo.org (Accessed 6 November 2020).*
2. *Ministere du plan, de la statistique et de l'integration regionale. Institut national de la statistique. "Evolution de l'economie Congolaise: analyse du secteur reel de 2013-2017", available at: www.ins-congo.org (Accessed 6 November 2020).*

УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Ткаченко В.Г.,

*студентка кафедри національної економіки та фінансів,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: Tkachenko1271@gmail.com*

Кузьмінський В.З.,

*к.е.н, доцент, доцент кафедри національної економіки та фінансів,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: kuzmin10@ukr.net,*

Розвиток ринкових відносин в Україні зумовлює діяльність підприємств, умов їх функціонування на ринку. Тому підприємствам для того, щоб вижити, необхідно правильно визначати свою стратегію та тактику поведінки на ринку та систематично проводити управління діяльністю підприємства з метою підвищення ефективності діяльності та отримання прибутку.

Для підприємства, яке працює в ринкових умовах, головним є безперервний рух грошових коштів, який може забезпечити функціонування основної діяльності, оплату зобов'язань та здійснення соціального захисту працівників. Аналіз руху грошових потоків дозволяє вивчити їх динаміку, визначити суму перевищення надходжень над платежами та зробити висновок про можливість внутрішнього фінансування.

Управління грошовими потоками передбачає цілеспрямований вплив на процеси акумуляції грошових коштів, їх витрачання та перерозподіл з метою збалансування фінансово-господарської діяльності підприємства. Характерні риси практики управління грошовими потоками відображають принципи управління, тобто основні правила діяльності, якими керуються органи управління, враховуючи соціально-економічні умови, що склалися [1, с. 90].

Управління грошовими потоками підприємства характеризується певними особливостями.

- операційний грошовий потік формується в результаті взаємодії великої кількості вхідних та вихідних грошових потоків, що визначає складну структуру інформаційно-методологічної підтримки управлінських фінансових рішень;

- операційний грошовий потік є основним джерелом покриття потреби підприємства у капіталі;

- управління операційними грошовими потоками характеризується необхідністю глибокої деталізації інформаційної бази управлінського фінансового обліку (наприклад, на основі АВС/М) та орієнтацією, переважно, на короткострокову перспективу;

- управління операційними грошовими потоками базується на використанні касових розривів, що формуються внаслідок розбіжності у строках генерування вихідних грошових потоків (насамперед, виручка від реалізації товарів, виконання робіт та надання послуг) [2, с. 21].

Управління грошовими потоками підприємства є важливою складовою частиною загальної системи управління його фінансовою діяльністю. Воно

дозволяє вирішувати різноманітні завдання фінансового менеджменту і підпорядковано його головної мети.

Об'єктом управління в системі управління грошовими потоками виступають грошові потоки підприємства, пов'язані із здійсненням різних господарських і фінансових операцій, а суб'єктом управління є фінансова служба, склад і чисельність якої залежить від розміру, структури підприємства, кількості операцій, напрямків діяльності та інших факторів:

- у малих підприємствах головний бухгалтер часто суміщає функції начальника фінансового та планового відділів;

- у середніх - виділяються бухгалтерія, відділ фінансового планування та оперативного управління;

- у великих компаніях структура фінансової служби суттєво розширюється - під загальним керівництвом фінансового директора знаходяться бухгалтерія, відділи фінансового планування та оперативного управління, а також аналітичний відділ, відділ цінних паперів і валют

Висока роль ефективного управління грошовими потоками підприємства визначається наступними основними положеннями:

- грошові потоки обслуговують здійснення господарської діяльності підприємства практично у всіх її аспектах;

- ефективне управління грошовими потоками забезпечує фінансову рівновагу підприємства в процесі його стратегічного розвитку;

- раціональне формування грошових потоків сприяє підвищенню ритмічності здійснення операційного процесу підприємства;

- ефективне управління грошовими потоками дозволяє скоротити потребу підприємства в позиковому капіталі;

- управління грошовими потоками є важливим фінансовим важелем забезпечення прискорення обороту капіталу підприємства;

- ефективне управління грошовими потоками забезпечує зниження ризику неплатоспроможності підприємства;

- активні форми управління грошовими потоками дозволяють підприємству отримувати додатковий прибуток, що генерується безпосередньо його грошовими активами.

Управління грошовими потоками підприємства є важливою складовою частиною загальної системи управління його фінансовою діяльністю. Воно дозволяє вирішувати різноманітні задачі фінансового менеджменту і підпорядковане його головній цілі [3].

Щоб гроші працювали на підприємство, необхідно їх пускати в обіг з метою одержання прибутку:

- розширювати своє виробництво, прокручуючи їх у циклі оборотного капіталу;

- інвестувати в дохідні проекти інших суб'єктів господарювання з метою одержання вигідних відсотків;

- зменшувати величину кредиторської заборгованості з метою скорочення витрат по обслуговуванню боргу;

- обновляти основні фонди, купувати нові технології і т.д. [4, с. 93].

Одним із етапів управління грошовими потоками підприємства є аналіз руху грошових коштів. Залежно від методичних підходів до аналізу грошових потоків можна виділити горизонтальний та вертикальний аналіз. Горизонтальний аналіз грошових потоків полягає в вивченні динаміки обсягу формування додатного і від'ємного чистого грошового потоку підприємства в розрізі окремих джерел, розраховують темпи їхнього зростання і приросту, визначають загальні тенденції зміни їх обсягу. Вертикальний (структурний) аналіз грошових потоків полягає в вивченні структури додатного, від'ємного і чистого грошових потоків за видами господарської діяльності, за окремими внутрішніми структурними підрозділами (центрами відповідальності), за окремими джерелами надходження і напрямками витрачання коштів [5, с. 107].

В процесі здійснення підприємницької діяльності можливі сотні варіантів фінансово-господарських рішень, які коректуються відповідно до умов, що диктує підприємству ринкове середовище. Рішення та заходи з управління грошовими потоками, що розроблені та є ефективними для одного підприємства, можуть бути абсолютно недоцільними щодо їх реалізації для іншого підприємства. І це природно. Адже саме багатоваріантність рішень та підходів, їх унікальність у кожній конкретній ситуації і повинні бути основою будь-якого управлінського процесу. Однак повинен бути сформований своєрідний «кістяк» управління, який визначає основні його аспекти. Ним виступає організаційно-економічний механізм управління грошовими потоками підприємства. Організаційно-економічний механізм управління грошовими потоками підприємств – це система взаємопов'язаних між собою елементів, яка визначає і забезпечує реалізацію комплексу заходів на кожному з етапів управління грошовими потоками. Система управління витратами – це сукупність взаємопов'язаних елементів, методів і механізмів, що діють в межах функціональних обов'язків і утворюють певну цілісність, за допомогою яких узагальнюються процеси постачання, використання ресурсів, вирішуються чітко поставлені цілі, реалізуються тактичні і стратегічні плани [6, с. 51].

Процес управління грошовими потоками підприємства базується на певних принципах, основними з яких є.

Принцип інформативною достовірності. Як і кожна керуюча система, управління грошовими потоками підприємства має бути забезпечено необхідною інформаційною базою. Створення такої інформаційної бази представляє певні труднощі, тому що пряма фінансова звітність, що базується на єдиних методичних принципах бухгалтерського обліку, відсутня. Певні міжнародні стандарти формування такої звітності почали розроблятися тільки з 1971 року і на думку багатьох фахівців ще далекі від завершення (хоча загальні параметри таких стандартів вже затверджені, вони допускають варіативність методів визначення окремих показників прийнятої системи звітності). Відмінності методів ведення бухгалтерського обліку в нашій країні від прийнятих у міжнародній практиці ще більше ускладнюють завдання формування достовірної інформаційної бази управління грошовими потоками підприємства. У цих умовах забезпечення принципу інформативною

достовірності пов'язано зі здійсненням складних обчислень, які вимагають уніфікації методичних підходів.

Принцип забезпечення збалансованості. Управління грошовими потоками підприємства має справу з багатьма їх видами і різновидами, розглянутими в процесі їх класифікації. Їх підпорядкованість єдиним цілям та завданням управління вимагає забезпечення збалансованості грошових потоків підприємства за видами, обсягами, тимчасових інтервалах і іншим істотним характеристикам. Реалізація цього принципу пов'язана з оптимізацією грошових потоків підприємства в процесі управління ними.

Принцип забезпечення ефективності. Грошові потоки підприємства характеризуються істотною нерівномірністю надходження та витрачання грошових коштів у розрізі окремих часових інтервалів, що призводить до формування значних обсягів тимчасово вільних грошових активів підприємства. По суті ці тимчасово вільні залишки коштів носять характер непродуктивних активів (до моменту їх використання в господарському процесі), які втрачають свою вартість у часі, від інфляції та з інших причин. Реалізація принципу ефективності в процесі управління грошовими потоками полягає в забезпеченні ефективного їх використання шляхом здійснення фінансових інвестицій підприємства.

Принцип забезпечення ліквідності. Висока нерівномірність окремих видів грошових потоків породжує тимчасовий дефіцит грошових коштів підприємства, який негативно позначається на рівні його платоспроможності. Тому в процесі управління грошовими потоками необхідно забезпечувати достатній рівень їх ліквідності протягом всього аналізованого періоду. Реалізація цього принципу забезпечується шляхом відповідної синхронізації позитивного і негативного грошових потоків у розрізі кожного часового інтервалу аналізованого періоду.

Управління грошовими потоками в цілому є важливим елементом фінансової політики підприємства, воно наскрізь охоплює всю систему управління підприємством. Важливість та значення управління грошовими потоками важко переоцінити, адже від його якості та ефективності залежить не тільки його стійкість в конкретний період часу, а й можливість подальшого розвитку, досягнення фінансового успіху на довгострокову перспективу. Комплексна діагностика стану системи управління грошовими потоками підприємства передбачає дослідження таких її складових:

- наявність спеціального підрозділу (фахівця), що здійснює управління грошовим оборотом;
- регулярність, повнота та глибина проведення аналізу грошових коштів і грошових потоків;
- нормування залишків грошових активів, організація контролю за дотриманням нормативу;
- форми і методи розрахунків, які використовуються підприємством
- організація фінансового планування діяльності, у тому числі планування руху грошових коштів;

- опанування теорії та практичне застосування інструментів управління грошовими потоками [6, с. 14].

Оптимізація грошових потоків здійснюється шляхом вибору найкращих форм їх організації на підприємстві з урахуванням зовнішніх і внутрішніх факторів із метою досягнення їх збалансованості, синхронізації та зростання чистого грошового потоку.

Отже, ефективно організовані грошові потоки підприємства є найважливішим симптомом його «фінансового здоров'я», передумовою досягнення високих кінцевих результатів його господарської діяльності в цілому. Раціональне формування грошових потоків сприяє підвищенню ритмічності здійснення операційного процесу підприємства. Ефективні форми управління грошовими потоками дозволяють підприємству отримувати додатковий прибуток.

Основною метою управління грошовими потоками на підприємстві є їх оптимізація, тобто процес вибору найкращих форм їхньої організації на підприємстві з урахуванням умов і особливостей здійснення його господарської діяльності. Основу оптимізації грошових потоків підприємства складає забезпечення збалансованості обсягів позитивного і негативного їхніх видів.

Список використаних джерел:

1. Бондар Н. М. Економіка підприємства: Навч. посіб. - К. : А.С.К. 2004. с.400.
2. Селіверстова Л. С. Управління грошовими потоками підприємства / Л. С. Селіверстова // Економіка та держава. 2015. - № 9. с. 20-22.
3. Левченко К. В. Рух грошових коштів підприємства / К. В. Левченко, І. Є. Андрющенко // Ефективна економіка – 2017 - №10 // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.econotyu.nauka.com/ua/>
4. Баканов М. І. Шеремет А. Д. Теорія економічного аналізу: Підручник. — 4е изд. доп. і перероб. М. Фінанси і статистика. 2012. С.416.
5. Майборода О. В. Оптимізація фінансових потоків промислового підприємства: теоретичні аспекти / О.В. Майборода // Економіка розвитку. — Харків: ХНЕУ. 2012. —№1 (51). с. 107—110.
6. Крушельницька О. Удосконалення системи управління витратами на підприємствах / О. Крушельницька // ВІСНИК ЖДТУ. 2016. № 1. С.51.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА

Ткаченко В.Г.,

*студентка кафедри національної економіки та фінансів,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: Tkachenko1271@gmail.com*

Кузьмінський В.З.,

*к.е.н, доцент, доцент кафедри національної економіки та фінансів,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: kuzmin10@ukr.net,*

На сучасному етапі розвиток ринкових відносин в Україні та посилення конкуренції на внутрішньому вітчизняному ринку ставить перед підприємствами проблему підвищення ефективності діяльності та забезпечення фінансової рівноваги в довгостроковій перспективі.

Сучасна практика фінансового менеджменту в зарубіжних країнах усе ширше використовує динамічний (або потоковий) підхід до регулювання діяльності господарюючих суб'єктів, який має значні переваги в порівнянні з традиційним статичним. Потокові показники характеризують стан об'єкта дослідження за певний часовий інтервал. Серед найбільш поширених поточкових показників, до яких відносяться обсяг реалізації продукції, доходи, витрати, прибуток та ін., особливе місце займає грошовий потік.

Однією із проблем, що виникають перед підприємствами в сучасних умовах, є відновлення і збереження динаміки циклів операційної, інвестиційної і фінансової діяльності, що є запорукою необхідної ліквідної позиції підприємства і реалізації його попиту на кошти.

Таким чином, існує нагальна потреба в розробці методики обліку, контролю і аналізу грошових потоків, підвищенні наукової обґрунтованості прийняття фінансових рішень в умовах нестабільності та ризику, розробці системи аналітичних і модельних засобів управління коштами.

Тривала неліквідність підприємства викликає його неплатоспроможність, втрату фінансової стійкості та згодом може стати причиною кризового фінансового стану або банкрутства. Чистий грошовий потік, поряд з прибутком, характеризує результати діяльності підприємства. Проте, якщо прибуток виступає в якості фінансового результату, то величина чистого грошового потоку характеризує грошовий результат діяльності. У зв'язку з цим особливого значення набуває підвищення якості управління грошовими потоками як одним із основних результативних показників діяльності підприємства.

Сучасне підприємство – це складна відкрита виробничо-господарська й соціальна система, яка:

- складається зі взаємозалежних частин (виробництв, цехів, дільниць, служб тощо), діяльність яких впливає на кінцевий результат виробництва;
- взаємодіє із зовнішнім оточенням, з якого в систему надходять необхідні для виробничої діяльності фактори виробництва (входи) та в якому

реалізуються й використовуються результати виробництва (виходи), а саме продукція, роботи, послуги;

- здійснює діяльність, спрямовану на задоволення потреб суспільства (зовнішнього середовища системи);

- здійснює певні процеси протягом життєвого циклу продукції, реагує на зміну зовнішнього оточення й самостійно забезпечує свій розвиток (володіє властивістю самоорганізації);

- має характерне для складних систем поєднання властивостей цілісності та відокремленості, які впливають на її функціонування та розвиток [1, с. 6].

Одним із найкращих модельних уявлень про підприємства є його бухгалтерський баланс. У ньому відображаються та визначають такі види потоків:

- матеріальні потоки (відпуск сировини у виробництво);

- розрахункові потоки (нараховані відсотки за користування кредитом);

- сервісні потоки (послуги, що надаються в процесі замовлення, постачання, купівлі, подальшого обслуговування);

- людські потоки (працівники);

- грошові потоки (наприклад, отримані доходи у вигляді дивідендів від вкладення в акції якоїсь компанії)].

Щодо основної мети підприємства саме грошові потоки мають першорядне значення. Оцінювання грошових потоків тією чи іншою мірою важливе під час прийняття управлінських рішень стратегічного характеру.

Величина цих потоків характеризує стан самого суб'єкта господарювання, а також є його основою для самофінансування. Нераціональне управління грошовими потоками може призвести до непередбачуваних збитків, або до втрати альтернативних можливостей [2, с. 805].

Необхідно навести наступні найбільш поширені визначення поняття «грошові потоки підприємства», що містяться в економічній літературі:

- грошовий потік – це різниця між отриманими і виплаченими підприємством коштами за певний визначений період, тобто це сума надлишку або недостачі грошових коштів;

- грошовий потік – це безперервний рух коштів (обіг), тобто їх надходження й виплати за певний визначений період [3, с. 54].

Активно управляючи грошовими потоками, можна забезпечити більш раціональне і економне використання фінансових ресурсів, знизити залежність розвитку підприємства від позичених засобів і тим самим підвищити його фінансову стійкість, прискорити оборотність капіталу. Будь-яка затримка у здійсненні платежів негативно впливає на виробничий процес: формування запасів, виготовлення продукції, рівень продуктивності праці, реалізації продукції і т.д.

На підприємстві необхідно створити таку систему управління грошовими потоками, яка б охоплювала основні аспекти управління діяльністю підприємства, зокрема управління товарно-матеріальними запасами, необоротними активами, дебіторською та кредиторською заборгованістю, власним капіталом [4, с. 296].

У процесі управління підприємством грошові потоки є елементом зворотного зв'язку між керуючою та керованою системами. Суб'єкти управління передають управлінську інформацію на об'єкт управління. Змінюючи свій стан через зворотній зв'язок, об'єкт управління повідомляє керуючому органу про результати виконання наказу та свій новий стан. На базі аналітичних досліджень визначається взаємозв'язок між прямим та зворотним інформаційними потоками. Прямий зв'язок забезпечує параметри можливого впливу на об'єкт управління, а зворотній зв'язок оцінює ефективність такого впливу та доцільність його коригування [3, с. 57].

Отже, грошовий потік є сукупністю розподілених в часі надходжень і виплат грошових коштів та їх еквівалентів, які створюються в процесі його діяльності. Ефективно організована система управління грошовими потоками на підприємстві забезпечує самофінансування підприємства, його фінансову стійкість, розвиток підприємства.

Система управління підприємством реалізується через загальноприйняті та специфічні функції управління. Для визначення наявності змін зовнішнього середовища та його впливу на діяльність підприємства використовують моніторинг. головними цілями управління грошовими потоками підприємства є забезпечення ефективного його функціонування, а основним завданням – формування достатнього обсягу грошових коштів відповідно до потреб суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел:

1. *Внутрішній економічний механізм підприємства: Навч. посібник / М. Г. Грецак, О. М. Гребешкова, О. С. Коцюба; за ред. М. Г. Грецака. — К.: КНЕУ, 2001 с. 228.*
2. Джеймс К. Ван Хорн, Джеймс С. Вахович, мл., Джон М. Основы финансового менеджмента. Пер. с англ. – М.: ООО И.Д. Вильямс. 2008. с. 1232.
- 3.– Кошельок Г. В. Грошові потоки в системі управління діяльністю підприємства [Електронний ресурс] / Г. В. Кошельок // Приазовський економічний вісник. – 2019. № 5 (16) с. 50-57.
4. Коваленко О. Г. Система управления денежными потоками предприятия. Молодой ученый. 2014. № 20. с. 295-297.

МЕХАНІЗМ ВПРОВАДЖЕННЯ Е-ЛІКАРНЯНИХ В УКРАЇНІ З ВРАХУВАННЯМ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

Плетенецька С.М.,

*к.е.н, доцент, доцент кафедри національної економіки та фінансів,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,*

e-mail: SvitlanaPM@krok.edu.ua,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2695-0712>

Поява соціального страхування в суспільстві зумовлена необхідністю утримання частини населення, що не може брати активної трудової участі у процесі виробництва. Тому забезпечення соціального захисту населення є однією з функцій будь-якої держави.

Із 2001 р. в Україні з метою соціального захисту працівників у разі хвороби, надання відпустки по вагітності та пологах, нещасного випадку на виробництві та профзахворювання запроваджено систему соціального страхування з урахуванням міжнародних норм та позитивного досвіду розвинутих європейських країн. Однак, сучасна вітчизняна система соціального захисту потребує удосконалення окремих аспектів відповідно до потреб та викликів сьогодення.

На початку березня 2020 року Кабінет Міністрів ухвалив постанову «Про особливості ведення електронного реєстру листків непрацездатності до забезпечення інформаційної взаємодії електронної системи охорони здоров'я з електронним реєстром листків непрацездатності», якою затвердив введення електронних лікарняних з 1 квітня [1]. Однак, запровадження електронного лікарняного в Україні затримується через технічні проблем, що виникли через пандемію COVID-19. І саме обіг таких лікарняних наразі є досить актуальним, навіть з огляду заходів, спрямованих на запобігання поширенню інфекції.

Стосовно електронних листів непрацездатності думки експертів зійшлися на тому, що введення електронного реєстру лікарняних залишить бюрократичну тяганину в минулому, полегшивши життя одразу всім – пацієнтам, лікарям, бухгалтерам, працівникам соцстрахування. Це також зменшить корупційні ризики і навіть зекономить кошти. За оцінками експертів, в Україні щороку видають понад 7 млн. паперових лікарняних. Якщо хоча б 10 % видається з порушеннями, можна припустити, яких втрат несе бізнес та держава в цілому.

Важливим питанням при реалізації даного механізму є вивчення досвіду окремих країн, де функціонування електронних лікарняних себе виправдало і принесло позитивні результати. Так, багато країн вже давно відмовилися від паперових лікарняних, перейшовши на електронний варіант. Наприклад, у Литві електронні лікарняні листи введені у 2010 р. Далеко не всі установи, які оплачують лікарняні листи своїм співробітникам, були готові відразу перейти на електронний варіант. Саме тому першим кроком щодо впровадження електронного листа непрацездатності (ЕЛН) в країні став перехідний період: протягом півроку медичні установи оформляли як паперові, так і електронні

варіанти бюлетеня. Але вже через шість місяців ЕЛН став єдиним законним підтвердженням, що співробітник дійсно хворів, а не прогуляв роботу, і має право отримати допомогу.

Оскільки у багатьох країнах часто трапляються випадки, коли лікарняні беруть не тільки для того, щоб поправити здоров'я, але і з'їздити на кілька днів у позачергову відпустку або підготуватися і здати іспит, коли роботодавець не відпускає на сесію, у Литві була розроблена спеціальна система, що дозволяє оцінювати ризики. Принцип її роботи полягає в тому, що дані про людину, яка, перебуваючи на лікарняному, перетинає кордон, відразу ж відправляються до Фонду державного соціального страхування, так як існує угода про інформаційне співробітництво з прикордонною службою. Це ж стосується і закладів вищої освіти.

У Польщі з 2016 р. також поступово впроваджувалася електронна система e-ZLA – база даних, яка об'єднує всіх лікарів країни і має виходи на ZUS (Заклад соціального страхування) і роботодавців. До грудня 2018 р. паралельно використовувалися паперові та електронні лікарняні листи. З грудня 2018 р. законодавчо встановлено використання виключно електронного оформлення. Виняток може бути зроблено тільки у випадках несправності системи, але і тоді лікар зобов'язаний зафіксувати захворювання після відновлення роботи програмного забезпечення.

Після повного введення ЕЛН експерти із соціального страхування виділяють п'ять основних переваг: лікарі менше часу витрачають на роботу з документацією і більше уваги приділяють пацієнтові; не обов'язково приходити на прийом до лікаря, щоб закрити лікарняний, так як в електронному варіанті відразу зазначено термін його дії; практично до мінімуму зведено кількість помилок і описок, так як більша частина інформації заповнюється автоматично; лікар має можливість оформити ЕЛН в будь-якому місці і в будь-який час: досить мати при собі ноутбук з доступом в Інтернет; роботодавці та Фонд соціального страхування отримали можливість спростити та прискорити процеси, пов'язані з документацією з обліку та оплати лікарняних листів.

Крім цього, у більшості країн скасовано обов'язкову фіксацію хвороби лікарем у перші дні хвороби. Так, у Німеччині хворий працівник може перші 3 дні хвороби (особливо якщо це обмежується лише трьома днями) взагалі не надавати жодного листка про непрацездатність. Зазвичай достатньо лише зателефонувати на роботу з повідомленням про хворобу. При тривалішому захворюванні працівник обов'язково повинен надати роботодавцю виданий лікарем бюлетень. І роботодавець зобов'язаний упродовж шести тижнів виплачувати хворому працівнику його заробітну плату в повному обсязі. Після їхнього закінчення оплату здійснює лікарняна каса. Упродовж кожних трьох років працівник, який захворів, може перебувати на утриманні соціального страхування загалом не більше 78 тижнів, тобто приблизно півтора року.

У Фінляндії, якщо працівник відсутній на роботі через хворобу 2-3 дні, то йому також не потрібна довідка від лікаря. Достатньо повідомити про це роботодавця. Перші 75 днів тимчасової непрацездатності оплачуються

повністю, потім – 2/3 заробітної плати. Причому всі ці виплати здійснює роботодавець. Лише невелику їх частину йому компенсує спеціальне федеральне Відомство по народних пенсіях [2].

Проаналізувавши зарубіжний досвід, можна констатувати, що за кордоном роботодавці змушені уважніше і відповідальніше ставитися до умов праці свого персоналу, а також до загального стану здоров'я працівників. Адже підвищення рівня захворюваності на підприємстві – це перш за все їхні прями, досить великі фінансові витрати. Тому для України доцільним є збільшення днів непрацездатності найманих працівників, які оплачує роботодавець, щоб стимулюватиме останніх поліпшувати умови праці та звернути увагу керівництва до здоров'я працівників.

Отже, електронні листки непрацездатності дозволять суттєво економити бюджетні кошти, мінімізувати корупційні ризики видачі необґрунтованих лікарняних та спростити процес отримання страхових виплат. Стане можливим вести оперативний облік та контроль виданих та подовжених лікарняних у реальному часі. Уведення електронного реєстру листів непрацездатності вирішить проблему відкриття лікарняних заднім числом, коли людину звільняють з роботи або притягують до відповідальності.

Однак варто наголосити, що все перелічене стане можливими лише за правильно налагодженого процесу оформлення е-лікарняних, наявної техніки на місцях і навченого персоналу.

Список використаних джерел:

1. Постанова КМУ «Про особливості ведення Електронного реєстру листків непрацездатності до забезпечення інформаційної взаємодії електронної системи охорони здоров'я з Електронним реєстром листків непрацездатності» від 3 березня 2020 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/159-2020-%D0%BF#Text>
2. Беззуб І. Система загальнообов'язкового державного соціального страхування: українські реалії та зарубіжний досвід [Електронний ресурс] / І. Беззуб // Громадська думка про правотворення. – 2019. – № 19–20 (184–185). – С. 17–27. – Режим доступу: <http://nbuviap.gov.ua/images/dumka/2019/19-20.pdf>.

ЕТАПИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Савельєв Є.В.,

Аспірант,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК» м.Київ, Україна,

Email: evgen.saveliev@a.krok.edu.ua,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7441-2938>

Молодіжна політика в Україні до останнього часу регулювалася державними органами. Адміністративним шляхом формувалися напрями, завдання молодіжної політики, форми роботи, обсяги і напрями фінансування. Процес децентралізації влади переміщує акцент з централізованого управління на місцеве самоврядування, визначає пріоритет громадського залучення та соціальної активності молоді, формує новий підхід організації діяльності – від «роботи з молоддю» до «молодіжної участі» [1].

Забезпечення ефективної молодіжної політики в умовах децентралізації має базуватися на належному кадровому, фінансовому забезпеченню, розвитку молодіжної інфраструктури та залученню молоді до процесу розроблення й ухвалення рішень і контролю за їх виконанням. Саме тому впровадження ефективної молодіжної політики в Україні в умовах децентралізації можливе лише за умови об'єднання зусиль та координації діяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та молодіжного представництва [2].

Активізація громади є результатом поєднання багатьох процесів: 1. Сприяння громадянам у розумінні та сприйнятті факту існування проблем молоді в громаді. 2. Окреслення кола осіб та установ, які можуть вирішити проблеми, та ведення з ними переговорів. 3. Опанування членами громади вміння працювати з органами влади, бізнесом, ГО та іншими зацікавленими особами для вирішення конкретних цілей. 4. Розбудова громадських організацій, що можуть сприяти реалізації намічених планів [3].

Процес активізації громади складається з декількох етапів:

Етап 1- створення команди. Для вирішення будь-якої проблеми необхідне бажання людей, що ґрунтується на певній мотивації. Принципово, щоб була сформована команда односторонців, готових працювати разом заради реалізації певної ініціативи. Тож першим кроком є створення списку потенційних партнерів. Слід виділити п'ять основних груп людей, які можуть бути партнерами у контексті, що розглядається: 1. Батьки, піклувальники та члени родини є найважливішими для дитини і молодої людини, вони формують систему цінностей і є носіями інформації про молодих людей. 2. Сусіди, члени громади, активні громадяни можуть стати тою ланкою, що поєднує молодь із громадою. Вони можуть знати те, що невідоме родині, і справляти певний вплив на молодих людей. 3. Власне сама молодь. Це якраз та група, що найкраще за всіх знає свої потреби і проблеми. Крім того, якщо молоді люди мають неупереджений погляд на життя, сильну енергетику і бажання змінити своє життя, то вони внесуть в команду креатив і нове бачення. 4. Фахівці

установ, що працюють з молоддю. Ці люди мають фахові знання та досвід, що є надзвичайно цінним. Вони можуть виступати лідерами команд або взяти на себе організаційну частину. 5. Особи, які приймають рішення або можуть впливати. Ця група людей включає депутатів та посадовців, місцевих бізнесменів, релігійних лідерів та лідерів громадської думки. Як правило, ці люди не погоджуються брати на себе організаційні клопоти, але їх участь може забезпечити політичну та фінансову підтримку ініціативи. Дуже важливо, щоб в команду на етапі формування були залучені наявні та потенційні лідери громади. Крім того, необхідно чітко розуміти мотивацію всіх членів команди, саме це дозволить упередити можливі конфлікти в подальшому.

Етап 2 – Аналіз ситуації. На цьому етапі слід чітко сформулювати питання, які дозволять отримати необхідну інформацію для точного визначення проблеми. Для того, аби провести аналіз можна збирати інформацію за трьома напрямками: 1) наявний стан молоді в громаді: що відбувається, чому відбувається, хто ініціює, хто бере участь, які наслідки? 2) пріоритети та цінності громади: як громада ставиться до процесів, яка думка мешканців, чи збігається думка мешканців і влади? 3) ресурси громади: що є в громаді з інфраструктури і кадрів, які сильні сторони, які слабкі сторони, які є таланти, матеріальний та інтелектуальний потенціал? Головним є те, що на цьому етапі потрібно витратити достатньо часу, аби зібрати повну і достовірну інформацію.

Етап 3 – досягнення згоди щодо шляхів вирішення проблеми. Після того, як проблема визначена, команда може приступати до пошуку шляхів її вирішення. Це такі рішення, які допоможуть зменшити гостроту проблеми або, як мінімум, виведуть проблему в поле обговорення та вирішення; це стане стимулом для подальшої активності громади і залученні додаткових партнерів до команди. Після цього можна приступати до розробки довготривалих рішень, реалізація яких приведе до дійсного вирішення проблеми.

Етап 4 – визначення ресурсів, необхідних для вирішення проблеми. Саме на цьому етапі стає зрозумілим, наскільки якісно проаналізовано ситуацію у громаді. Якщо аналіз був проведений не дуже ретельно, є час усе виправити.

Етап 5 – розробка плану дій. Завданням команди на цьому етапі є розробка плану конкретних дій, що приведуть до вирішення проблеми. Гарний план дій має містити відповіді на запитання: ЩО? (які дії слід вчинити?); ХТО? (хто виконує завдання, з ким взаємодіє, кого залучає?); КОЛИ? (до якого терміну або впродовж якого часу виконується завдання?); НАВІЩО? (який результат очікується після виконання завдання?). Ефективний план дій ґрунтується на реальних потребах, ураховує наявні ресурси, забезпечує контроль виконання та містить чітко визначений результат.

Етап 6 – моніторинг та оцінка процесу впровадження. Професійний моніторинг та оцінювання проводяться фахівцями, які отримали спеціальну підготовку та, ймовірно, мають арсенал інструментів і методів. Водночас члени громади також можуть долучитися до цього процесу. Є декілька простих інструментів, досяжних для будь-якої громади. 1. Робоча група. Для того, щоб створити робочу групу з певного питання і залучити до неї зацікавлених осіб, не потрібно жодних спеціальних ресурсів, але вона може бути дуже дієвим

інструментом моніторингу. 2. Регулярні громадські слухання або зустрічі з громадою. Найлегше дізнатися, що щось іде не так, просто поспілкувавшись із мешканцями 3. Створення сторінок ініціативи в соціальних мережах або публікація інформації на популярних у громаді сторінках: в інформаційну еру це найлегший і найшвидший спосіб зібрати реальну інформацію щодо ставлення громади до процесу та результатів діяльності.[3]

Зростання ролі місцевих органів виконавчої влади (виконавчих комітетів) об'єднаних територіальних громад у визначенні напрямів і забезпеченні реалізації роботи з молоддю потребує впровадження нових підходів у формуванні та реалізації молодіжної політики на рівні територіальної громади. Головними ресурсами реалізації молодіжної політики на рівні територіальної громади є активна участь молоді у житті об'єднаних територіальних громад та скоординована діяльність усіх суб'єктів, що працюють з дітьми та молоддю (міжвідомча взаємодія) та залучення до співпраці представників громадського сектору та бізнесу. [1]

Список використаних джерел:

1. *Молодіжна політика в умовах децентралізації - методичні рекомендації для спеціалістів, які реалізують державну політику в молодіжній сфері. 2019 рік*
2. *ДОВІДКА про модель реалізації молодіжної політики на рівні міської/селищної/сільської ОТГ*
3. *Молодіжна політика в об'єднаних територіальних громадах – посібник навчального семінару. 2018 рік.*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ ЕКСПОРТНО-ОРІЄНТОВАНОГО БІЗНЕСУ ЯК ОСНОВА ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

Цевух С.М.,

*к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
ВНЗ “Університет економіки та права”, м. Київ, Україна,
e-mail: LanaTS@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5940-0365>*

Проблеми реалізації експортного потенціалу виникали на різних етапах економічного розвитку багатьох країн світу. Особливої актуальності вони набули в країнах з трансформаційною економікою.

Для цих країн реалізація власної зовнішньоекономічної політики стала найважливішою умовою економічного і політичного самовизначення держави та включення її в світову економічну систему на правах рівноправного партнерства.

В даний час активним мотиваційним фактором розвитку експортного потенціалу країн світу стало посилення процесів економічної глобалізації, як головного фактору трансформації міжнародних економічних відносин та світової економіки в цілому.

Для України важливість розвитку експортного потенціалу пов'язана з особливостями перехідного періоду, коли в умовах затяжного скорочення економічної активності і скорочення попиту на внутрішньому ринку експорт виступав в якості стримуючого фактору, що перешкоджав кризовому розвитку подій.

Таким чином, на сьогодні в Україні сформулась експорторієнтована модель економіки. При цьому ефективна реалізація експортного потенціалу є передумовою для сталого розвитку економіки України.

Слід підкреслити, що експортний потенціал країни як багаторівнева категорія, що охоплює суб'єктів усіх рівнів, зокрема підприємство, галузь або вид діяльності, регіон всередині країни, національна економіка, реалізується за рахунок розвитку зовнішньої торгівлі, перш за все, експорту [10].

У 2018 році загальний експорт товарів та послуг склав 43,6% ВВП або 57,1 млрд. доларів США (за даними Держкомстату), при цьому частка експорту товарів становить 82,8%, а на експорт послуг припадає 17,2%.

Загалом структура національного експорту характеризується сировинною направленістю. Так, зокрема, за даними Держкомстату 73% експорту товарів (34,5 млрд. дол. США) складають: продукція АПК, металургійної та хімічної галузей промисловості, мінеральні продукти, деревина, сировина для легкої промисловості. При цьому, частка продукції машинобудування становить лише 11.6% (5,5 млрд. дол. США).

Внаслідок скорочення експорту продукції металургійної галузі та машинобудування, вартість товарного експорту у 2018 році впала на 30% порівняно з 2008 роком, з 66,9 млрд. доларів США до 47,3 млрд. доларів США.

На динаміку українського експорту також значною мірою вплинули дестабілізація національного виробництва та коливання цін на світових ринках сировинної продукції.

Частка АПК в 2018 році становила 39,3% товарного експорту; це більш ніж вдвічі перевищує частку цієї продукції в експорті 2008 року. Проте варто зазначити, що основу аграрного експорту все ще становить експорт сировини, зокрема продукція рослинного походження – пшениця, кукурудза, ячмінь та соєві боби. Частка цієї продукції в структурі складає 55%.

З іншого боку, частка продукції металургійного комплексу в експорті за той самий період зменшилася з понад 40,0% до 24,6 % внаслідок падіння цін на сталь і через військову та економічну агресії Російської Федерації, яка була найбільшим імпортером продукції української металургії.

Негативно вплинуло на український експорт та ВВП також призупинення з 01.01.2016 з боку РФ дії Договору про зону вільної торгівлі, в результаті РФ було запроваджено ставки ввізного мита на рівні режиму найбільшого сприяння замість відповідних попередньо чинних “нульових” ставок ввізних мит. Крім того, РФ також заборонила імпорт деяких сільськогосподарських товарів українського походження (м’ясо та продукція з нього, риба, молоко та молочна продукція, овочі, фрукти та горіхи, деякі продукти харчування) та обмежила транзитний рух вантажу з України через територію Російської федерації до третіх країн, Казахстану та Киргизстану.

Такі обмежувальні заходи призвели до суттєвого скорочення постачання товарів українського виробництва не тільки до раїн СНД (країн Центральної Азії та Закавказзя), а й до інших країн Азії.

Таким чином, протягом останніх років відбулися зміни в географічній структурі українського експорту через відповідне зменшення орієнтованості України на ринки країн СНД за тенденції збільшення відповідної частки ЄС. Так, зокрема, у 2018 р. частка експорту українських товарів на ринки СНД становила 14,7% за загальної тенденції її зменшення в загальному обсязі експорту порівняно з 34,5% відповідно у 2008 р. Водночас на країни ЄС припадає 42,6% українського експорту за результатами 2018 р. за тенденції її зростання з 25,9% у 2008 р., в тому числі завдяки отриманих Україною автономних торгових преференцій в рамках Угоди про поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі між Україною та ЄС.

Крім того, за темпами зростання обсягів українського експорту до країн світу у 2018 р. лідируючі позиції обіймають Саудівська Аравія (зростання на 44,8%), США (зростання на 34,2%), Білорусь (зростання на 14%), Китай (зростання на 7,9%). Водночас частка цих країн в сукупному обсязі експорту наразі є незначною (частка Саудівської Аравії в українському експорті становить лише 1,6%, США — 2,3%, Білорусі — 2,8%, Китаю — 4,6%), що засвідчує про недостатній рівень використання можливостей національного експортного потенціалу з цими країнами.

Експорт послуг у 2018 році скоротився на 19,5% - з 12,3 млрд дол. у 2008 році до 9,8 млрд. дол. США у 2018 році та становить 17% загального обсягу українського експорту.

Експорт послуг представлений, головним чином, транспортними послугами (53,7% експорту послуг у 2018 р.), з яких близько 49,1% припадає на транспортування природного газу та нафти, через що Україна залишається їх нето-експортером.

Імпорт товарів істотно знизився за останні роки і склав у 2018 році 57,2 млрд. доларів США порівняно з 85,5 млрд. доларів США у 2008 році. Зазначена тенденція обумовлена низкою факторів, головними серед яких є слабка виробнича активність, падіння реальних доходів населення і скорочення внутрішнього попиту, девальвація гривні та введення тимчасового додаткового імпортного збору.

Імпорт у структурі зовнішньої торгівлі України представлений переважно споживчими товарами, що складають більше однієї його третини. Структура імпорту визначається високою залежністю від енергоресурсів. Так, у 2018 році 55,1% імпорту сировинних товарів України (15,4 млрд дол. США) припадало на природні мінеральні продукти (сіль, руда, енергетичні матеріали, нафта, тощо). Серед інших статей імпорту основними є машини, обладнання та механізми (30,5%), продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості (18,6%), продукція АПК та харчової промисловості (8,8%).

В структурі імпорту товарів також поступово збільшується частка країн ЄС, обсяги імпорту з яких склали у 2018 році 40,6% від загальних обсягів імпорту до України, порівняно з 33,8% у 2008 році. Серед товарів, які Україна імпортує з Європи, домінує паливо, продукція машинобудування, обладнання, а також хімічна та фармацевтична продукція.

Країни ЄС залишаються найбільшими торговельними партнерами України. Питома вага цих країн у зовнішньоторговельному обороті товарів і послуг України за підсумками 2018 року становила 41,1%.

Натомість частка країн СНД в українському імпорті скоротилася у 2018 році до 23,1%, порівняно з 38,9% у 2008 році, передусім за рахунок падіння імпорту мінеральної продукції.

При цьому, Російська Федерація залишається серед основних торговельних партнерів України. Питома вага РФ у зовнішньоторговельному обороті товарів і послуг України за підсумками 2018 року становила 12,9%.

Зовнішньоторговельний оборот товарів і послуг з Російською Федерацією за 2018 рік збільшився на 3,6% і склав 15,5 млрд дол. Експорт товарів і послуг до РФ зменшився на 5,0% і становив 7,0 млрд дол. Імпорт товарів і послуг збільшився на 11,9% і склав 8,5 млрд дол.

Щодо зовнішньоторговельного балансу України товарами та послугами у 2018 р. слід зазначити, що сальдо торговельного балансу товарів і послуг склалося негативним у сумі 5,8 млрд дол. США і погіршилось на 3,3 млрд дол. США відносно показника 2017 року. Сальдо зовнішньоторговельного балансу товарів також склалося від'ємним у сумі 9,8 млрд дол. США і погіршилось на 3,5 млрд дол. США у порівнянні з 2017 роком [3].

Дефіцит зовнішньоторговельного балансу, загальне зниження обсягів ВВП є також результатом змін у географічній структурі міжнародної торгівлі.

Насамперед це пов'язано із втратою основного імпортера України – Російської Федерації.

Аналіз тенденцій розвитку зовнішньої торгівлі відображає переважно негативне зростання дефіциту зовнішньоторговельного балансу, зниження обсягів експорту та погіршення його структури, зростання імпортозалежності країни.

Український експорт має переважно сировинний характер та складається з проміжних товарів з відносно низькою технологічною складовою (частка високотехнологічного експорту у 2018 році становила лише 5,5% від загального обсягу українського експорту).

При цьому у наступні роки суттєво не зміниться структура експорту вітчизняних товарів. Для поживлення експорту товарів і продукції вітчизняних підприємств велике значення матиме поліпшення якості товарів шляхом технологічної модернізації металургійних підприємств та відновлення попиту на метали на світових ринках. Зміна структури експорту в бік зростання частки товарів із більшою питомою вагою доданої вартості можливе за створення якісних конкурентоспроможних товарів та формування іміджу країни на світових ринках.

Присутність України у глобальній виробничій мережі все ще залишається недостатньою. Для активного включення до глобальних ланцюгів доданої вартості необхідно змінити товарну структуру українського експорту і перейти на виробництво середньо- та високотехнологічної продукції. Наразі існує потреба в оновленні технологічних процесів на українських підприємствах з метою покращення позицій України на світових ринках наукомісткої та інноваційної продукції.

Отже, експортний потенціал об'єктивно пов'язаний з конкурентоспроможністю національної продукції, призначеної для реалізації на світових ринках.

Беручи до уваги, що національна конкурентоспроможність має трирівневу структуру: країна, галузь, індивідуальне підприємство, можна стверджувати про тісний взаємозв'язок між підвищенням конкурентоспроможності вітчизняної продукції на світових ринках та збільшенням експортного потенціалу національної економіки.

Таким чином, визначальним фактором ефективної реалізації експортного потенціалу як невід'ємної складової економічного потенціалу країни є забезпечення конкурентоздатності національних підприємств в умовах поглиблення взаємозалежності національних економік під впливом процесів глобалізації.

При цьому, в якості головного чинника підвищення національної конкурентоспроможності в умовах посилення міжнародної конкуренції на світових ринках виступають інновації, що на сьогодні перетворились в головну рушійну силу національного економічного розвитку розвинених країн світу. Практичне застосування інновацій реалізується у вигляді:

- нового або вдосконаленого продукту, реалізованого на відповідних ринках,

- нового або вдосконаленого технологічного процесу, використовуваного в практичній діяльності.

Досвід США, ЄС, Японії свідчить про ефективність функціонування “єдиних інноваційних підприємницьких економік” цих країн, заснованих на комплементарності малого, середнього та великого інноваційного бізнесу.

Так, інноваційна підприємницька економіка цих країн складається з трьох основних секторів:

- малого інноваційного бізнесу;
- середнього бізнесу, представленого в основному, молодими успішними компаніями;
- крупного бізнесу, представленого великими корпораціями.

При цьому, ці сектори не просто співіснують в одному просторі, але утворюють єдиний цикл економічного розвитку на основі інноваційного підприємництва.

Так, інноваційний малий бізнес все більшою мірою перетворюється в провідника підприємництва, який стає інноваційною силою, що забезпечує конкурентоспроможність та на сьогодні здійснює суттєвий вплив на національне економічне зростання. Зокрема, сектор малого інноваційного бізнесу є місцем, де запускаються малі фірми або проекти (startup's firms). Їх метою є комерціалізація продуктів і технологічні інновації на основі розвиненої системи неформального і формального венчурного фінансування.

Інноваційність фірм середнього бізнесу представлена молодими компаніями, які досягли комерційного успіху на основі застосування продуктових, технологічних та / або управлінських інновацій. Подальший розвиток таких фірм забезпечується наявністю відповідної розвиненої системи фінансування їх діяльності та розвитку. При цьому, головне місце в цій системі фінансування молодих успішних фірм середнього бізнесу займають фонди прямих інвестицій (Private Equity Funds).

Посилення конкурентного тиску на національних і міжнародних ринках, який постійно відчувають великі компанії, змушує їх здійснювати постійні інновації у всіх сферах своєї діяльності і формує стійкий попит з боку великих компаній на інноваційні продукти малого бізнесу. Крім того також змушує великі компанії постійно оновлювати портфель своїх бізнесів, відмовляючись від неперспективних та купуючи перспективні, конкурентоспроможні бізнеси, представлені успішними молодими фірмами середнього бізнесу.

Крім того, великі компанії традиційно також задовольняють свої потреби в інноваційних продуктах малого бізнесу двома основними шляхами, зокрема:

- шляхом створення у якості своїх підрозділів нового венчурного бізнесу (НВБ) або
- шляхом залучення малих інноваційних фірм до власної діяльності на контрактній основі.

Єдність інноваційної підприємницької економіки забезпечується взаємозв'язком компаній малого середнього і великого бізнесу в інноваційному процесі; динамічністю, гнучкістю інноваційних фірм малого і середнього бізнесу, а й також розвитком великих корпорацій в якості компаній

підприємницького типу, що в практичній площині знаходить свою реалізацію в виробництві нової інноваційної продукції для подальшого просування на зовнішні ринки та, відповідно, підвищення конкурентноздатності відповідних підприємств на світових ринках.

Список використаних джерел:

1. Галчинський А. С. Інноваційна стратегія українських реформ [Інноваційна стратегія реформ України / Галчинський А. С., Геєць В. М., Кінах А. К., Семиноженко В. П. - К.: Знання України, 2002. - с. 109.
2. Геєць В. М. Стратегічні виклики XXI століття суспільства та економіки України: V 3 т. [Стратегічні виклики суспільства та економіки XXI століття в Україні: у 3-х т. / За ред. В. М. Геєць, В. П. Семиноженко, Є. Кваснюк. - К.: Фенікс, 2007. - Вип. 3: Конкурентоспроможність економіки України. - С. 126-127.
3. Державна служба статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: "<http://www.ukrstat.gov.ua/>"
4. Кіндзерський В. Промисловий потенціал України: проблематика перспективних структурно-інноваційних трансформацій [Промисловий потенціал України: проблеми та перспективи інноваційних структурних перетворень / В. Кіндзерський. - Київ: Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2007 - С. 27-28.
5. Новицький В. Міжнародна економічна діагностика України: навчальний посібник. - Київ: Київський національний економічний університет, 2003. - с. 507.
6. Шнипко О. С. Національна конкурентоспроможність: сутність, проблематика, механізація реалізації. - К.: Наук. думка, 2003. - С. 13-14.]
7. Швиданенко О. А. Глобальна конкурентоспроможність: Теоретичні та прикладні аспекти: Монографія. - Київ: Київський національний економічний університет, 2007. - с. 77.]
8. Стеченко Д. М. Розміщення продуктивних сил та регіоналізм: Підручник // 2-е вид. - К. Вікарій, 2002. - с. 295.
9. Циганкова Т. М. Міжнародний маркетинг: теоретичні моделі та бізнес - технологія: Монографія. - Київ: Київський національний економічний університет, 2004. - С. 137-143.
10. Melnyk T. The export potential of Ukraine: the methodology of assessment and analysis / T. Melnyk // International Economic Policy. - 2008. - Iss. 1-2. - С. 201-227. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/itrep_2008_1-2_11.

МОБІЛІЗАЦІЙНА ПІДГОТОВКА, ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Правдивець О.М.,

*Генеральний штаб Збройних Сил України,
e-mail: pravd72@ukr.net*

Сучасні українські підприємства здійснюють свою діяльність в складних умовах. У їх зовнішньому середовищі постійно існують і безперервно виникають нові загрози їх економічної безпеки. Особливістю процесів, які виникають у зовнішньому середовищі є високий рівень їх невизначеності, що значно ускладнює сучасну підготовку та проведення заходів з адекватного реагування щодо протидії викликам та загрозам.

В цих умовах найважливішим завданням системи безпеки підприємства є активне проведення інформаційно-аналітичної роботи з метою вивчення існуючих та виявлення (прогнозування) інших викликів та загроз, які імовірно можуть виникнути у майбутньому. Це дозволить здійснювати ефективне управління системою безпеки підприємства, оперативно реагувати на всі негативні зміни, які виникають у зовнішньому середовищі підприємства, та ті, які тільки починають формуватися, і в повному обсязі у найближчій та віддаленій перспективі негативно впливатимуть на стан економічної безпеки.

Найважливішою складовою інформаційно-аналітичної роботи системи безпеки підприємства є моніторинг загроз для діяльності підприємства. При цьому в ході організації та проведення цієї роботи необхідно відійти від стереотипів, які склалися в останній час по відношенню до визначення моделей загроз для діяльності підприємства. Як правило системи безпеки підприємств в полі своєї уваги тримають і реагують на моделі інформаційних, фінансових, кадрових, фізичних та інших відомих видів безпеки. В той же час новими сферами, можуть формуватися загрози економічної безпеки підприємств, яким не приділяється належної уваги. Внаслідок чого не розробляються інноваційні рішення з протидії цим скритим загрозам. На думку автора [4] інноваційний розвиток системи економічної безпеки підприємств є складним завданням, успішне вирішення якої залежить від багатьох факторів.

Ураховуючи те, що в дійсний час в наслідок агресивної політики РФ, анексії Криму та частини територій Донецької та Луганської, в умовах дії в Україні особливого періоду одним з найбільш важливих напрямів в діяльності системи безпеки усіх вітчизняних підприємств набуває мобілізаційна підготовка, зокрема військовий облік призовників і військовозобов'язаних, який є складовою змісту мобілізаційної підготовки. Сучасний стан воєнно-політичної обстановки та рівня суспільно-економічного розвитку країни вимагає від підприємств адаптувати свою діяльність та систему безпеки, з урахуванням ведення персонального обліку призовників і військовозобов'язаних в інтересах національної безпеки та оборони держави.

Правильно організований та добре налагоджений персональний облік усіх працюючих призовників і військовозобов'язаних дозволить керівникам

підприємств забезпечити їх стабільну роботу, зокрема і економічну безпеку в умовах постійного проведення мобілізаційних заходів. Для цього необхідно на кожному підприємстві не залежно від підпорядкування та форм власності утворити, сучасну та ефективну систему мобілізаційної підготовки, яка б відповідала вимогам нормативно-правових актів та забезпечувала ефективне та адекватне реагування на викладки та загрози економічної безпеки. Найважливішим компонентом системи мобілізаційної підготовки, є її кадрова складова, зокрема підбір та призначення персоналу на посади спеціалістів з мобілізаційної роботи та військового обліку, а також формування їх фахової компетенції та підвищення рівня професійних знань. При цьому формування фахової компетенції цих працівників повинно здійснюватися в процесі їх підготовки (підвищення кваліфікації) та практичного виконання завдань з мобілізаційної роботи, зокрема ведення військового обліку. На сьогоднішній день національна економіка має значну потребу в підвищенні кваліфікації мобілізаційних працівників державного та недержавного сектору економіки але система сертифікованої підготовки (підвищення кваліфікації) цих працівників, ще не утворена.

Отже, на сьогодні існують протиріччя між потребами теорії і практики, зокрема відсутності єдиного переліку компетентностей до підготовки спеціалістів з мобілізаційної роботи та військового обліку і як наслідок стандартів їх підготовки.

Вирішення цієї проблеми надасть можливість створити в державі систему сертифікованої підготовки спеціалістів з мобілізаційної роботи та військового обліку, підвищити ефективність економічної безпеки підприємств та національної безпеки України в цілому.

Для реалізації цього завдання необхідно вирішити комплекс правових, науково-педагогічних та організаційних заходів, зокрема:

- внести зміни до нормативно-правових актів;
- розробити стандарти підготовки спеціалістів з мобілізаційної роботи та військового обліку;
- організувати роботу щодо визначення потреби в підготовці та планування цієї підготовки за напрямками економічної діяльності за галузевим принципом;
- організувати освітній процес та інші заходи.

Отже, в сучасних умовах удосконалення мобілізаційної підготовки є важливою умовою підвищення сталої роботи та економічної безпеки підприємств та національної економіки України. Створення сертифікованої підготовки спеціалістів з мобілізаційної роботи та військового обліку, дозволить підвищити ефективність економічної безпеки підприємств та національної безпеки України в цілому.

Список використаних джерел:

1. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text>
3. Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text>

4. Захаров О.І. Інновації в системі економічної безпеки підприємств/ Захаров О.І. // Вчені записки університету «КРОК», – 2018.- № 3 (51) – С. 168-174.

CHALLENGES OF THE GREEN REVOLUTION IN AGROECONOMIC PRACTICE

Aleksandra Gajdobranski,

*Associate professor,
Faculty of Business Studies and Law,
Union University - Nikola Tesla, Belgrade, Serbia
e-mail: aleksandra.gajdobranski@fjpsp.edu.rs*

Vera Krmpot,

*Assistant professor,
Faculty of Business Studies and Law,
Union University - Nikola Tesla, Belgrade, Serbia,
e-mail: vera.krmpot@fjpsp.edu.rs*

Ognjen Belčević,

*Assistant,
Faculty of Business Studies and Law,
Union University - Nikola Tesla, Belgrade, Serbia,
e-mail: ognjen.belcevic@fjpsp.edu.rs*

Research within the framework of the Green Revolution should be multidisciplinary, where in addition to the biological sciences, it should include genetic engineering and socio-economic aspects. The goals of the Green Revolution in our economic practice would relate, above all, to the transfer of new technologies that could meet the real needs of users. Special attention should be paid to strengthening production and economic efficiency, with a change in the structure of production according to the requirements of the European and world markets. For this purpose, it is necessary to classify the collected data according to the degree of importance, perform the correct processing of the given data, and finally carry out the interpretation of the obtained results.

Keywords: challenges, green revolution, new technologies, market

New challenges of the Green Revolution - development and practice

In the last 40 years or so, the Green Revolution has played an important role in advancing agri-food production globally. Wheat, rice and corn yields in developing countries have increased from 100 to 200% since the 1960s, whose primary mission was to increase yields. From the beginning of the 20th century until today, agricultural production has had four stages of development. The first stage of development appeared at the beginning of the 20th century and was characterized by a large share of human labor and low productivity, where even $\frac{1}{3}$ of the population was engaged in production. The second stage of development appeared in the late 50s of the 20th century and was called the "Green Revolution", which was marked by highly productive mechanization, high yields and new varieties. The selection and creation of new varieties also meant the intensification of the use of mineral fertilizers, pesticides, irrigation, as well as a more developed awareness of agroeconomists in the field of biodiversity conservation. The third stage of development was marked by the beginning of the 21st century, when the application of the so-called precision agriculture, which we associate with the release of GPS (so-

called global positioning system) signals by the military that appeared in the 90s of last century. In the same years, the application of sensor technologies on grain harvesters began, which enabled the measurement of yield and its mapping using GPS locations in the operation of the machine. In parallel with the development of precision agriculture, software solutions used for data management have been developed and they have become widespread. At this stage of development, the focus in agricultural production has shifted from efficiency in terms of cost reduction to profitability through the search for ways to reduce costs and improve quality. The last stage of development of precision agriculture begins at the beginning of the second decade of the 21st century and is based on the development and application of cheap advanced sensors, actuators and microprocessors, as well as broadband network communication infrastructures (so-called smart technologies within *Big data*).

The goals of the Green Revolution were achieved with the help of an advisory system, as well as national and international companies that contributed to the transfer of new technologies from research centers to practice. The European Commission states that food systems remain one of the main drivers of climate change and environmental degradation. To this end, we cite a practical example of the Farm to Fork Dairy, which aims to shift the food system in the European Union to the environment, health and social benefits to ensure that recovery from the covid-19 crisis is put on a sustainable path. One way to achieve this goal is to convert waste streams into value-added products. This Dairy is the second largest sector in the European Union with more than 12 thousand locations for milk processing and production in the member states. For each liter of milk produced, about 2.5 liters of wastewater are generated. In this regard, a pan-European project based in Ireland called “REFLOV” started in 2019, developing biological techniques for removing phosphorus at different stages of the wastewater management process. In this way, sludge is created, which reduces the use of chemicals, which achieves greater efficiency in the cultivation of various plant species.

It is desirable that researchers in scientific research work achieve active cooperation with agroeconomists, agricultural producers, consumers, creators of agricultural policy and public opinion in general. Research should focus, above all, on designing and testing new technologies that would be socially responsible and that respect the principles of environmental protection. Taking into account the fact that in the world there are less and less arable land, fossil fuels that are becoming more expensive, less water with increasingly drastic climate change, the only system that will be able to withstand these challenges is a high level of diversity, productivity and efficiency.

The influence of modern technologies in agricultural practice

Research shows that a maximum of 24% of farmers in Europe use information and communication technologies (ICT) in their daily work, while in the United States their share reaches 80%. The cause of this disparity should not be sought in the underdevelopment of technology in Europe, but in market access. ICTs have great potential for improving many aspects of agricultural production and the ability to provide safe sources of healthy food for the European market, while reducing the harmful effects that this type of production has on the environment. The solution to

overcoming these problems is in connecting and closer cooperation between ICT companies and farmers, where as many as 25 million people in Europe are employed in agriculture.

With the introduction of GIS and GPS technologies in agricultural mechanization, precision agriculture (*Precision agriculture* or *Precision farming*) began to develop. It implies timely performance of agricultural works, high productivity, reduced number of operations and lower labor costs, and is based on newly developed information machine systems of programmed exploitation potential, small number of high reliability machines and high technological capabilities. The main purpose of precision agriculture is to make more accurate information available to the farmer when making decisions. When it comes to precision agriculture, we will mention one of the ideas that was realized during the covid-19 pandemic, and that is the online network of retail trade in agricultural products, which is a more realistic endeavor on the list of innovations in agriculture. In that regard, lectures should be organized, where the internet and social networks would be closer to agricultural producers, in order to sell their products more easily. The cheapest way of advertising is in the online world, but the problem is still reflected in the fact that some see the penetration of the online market in a very small percentage (about 5%). Not because these groups are not doing their job well, but more because people like to have physical places to procure agricultural products. Most of them like to see, and preferably touch the product they are buying.

Figure 1. Irrigation of plants via SMS

Source: <https://irrigazette.com/fr/articles/galcon-gsi-vigne-systeme-dirrigation-intelligent>

There are many ideas that have been realized, such as smaller modern technological solutions that have entered agroeconomic practice, and greatly facilitate the work. For example, we can irrigate plants via text message, which can be seen in Figure 1.

We can also make certain actions easier for ourselves by downloading useful applications to our phone, such as calculating the consumption of fertilizers, using an assistant in organic plant breeding or learning how to get rid of almost all possible pests. It is obvious that we are slowly but surely working on eliminating the

challenges in order to improve agriculture, which allows us to apply modern technologies.

Conclusion

The new concept of the green revolution is more than needed today. Emphasis is placed on improving the quality of life of the rural population, where positive results have been achieved in some areas, such as anticipating and designing new technologies. To this end, we cited the practical example of 'Farm to Fork', which aims to shift the food system in the European Union to the environment, health and social benefits to ensure that recovery from the covid-19 crisis is put on a sustainable path. One of the ways to achieve this goal is to convert waste streams into value-added products, which automatically increases productivity.

It was found that productivity needs to be improved in all areas where the rural population lives and works, not just in developed countries. It is also necessary to take into account the protection of the environment and the needs of producers and consumers in regions with poorer natural and economic performance. Great attention was paid to the introduction of GIS and GPS technologies in agricultural mechanization, which began to develop precision agriculture. This new type of business is increasingly present in agro-economic practice, and is based on newly developed information machine systems, a small number of high-reliability machines and high technological capabilities.

References:

1. Anđelković M., Gajdobranski A., Rosić N. (2018): *Novi izazovi informaciono-komunikacionih tehnologija od uticaja na ekonomičnost poslovanja u poljoprivredi. 6th International Conference – Application of New technologies in Management and Economy, ANTIM 2018 – zbornik radova 1. Univerzitet Union – Nikola Tesla, Beograd (FPSP i FITI), april 2018, str. 73.*
2. Gajdobranski A. (2020): *Uvod u zelenu ekonomiju: Zelena revolucija: Univerzitet Union „Nikola Tesla“ (FITI i FPSP), Beograd, str. 85, 86.*
3. *Gazdinstvo (2020): Otpad iz mlekarar pretvara se u bioplastiku i fosfatna đubriva: Prvi poslovni list poljoprivrednika i savetodavaca u Srbiji, Novi Sad, broj 151/II, str. 28.*
4. <http://amacentar.org/wp-content/uploads/2019/03/Prehrambeni-suverenitet-u-kontekstu-Srbije.pdf>
5. <https://arhub.rs/blog/item/55-primena-gps-tehnologije-u-poljoprivredi>
6. <https://www.agromedia.rs/blog/agrokutak/savremene-tehnologije-u-proizvodnji-za-koje-jos-nismo-spremni>
7. <https://irrigazette.com/fr/articles/galcon-gsi-vigne-systeme-dirrigation-intelligent>

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ МОНІТОРИНГУ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

Коваль Я.С.,

*к.н.держ.упр., доцент кафедри управління фінансово-економічною безпекою,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,*

e-mail: yanaks@krok.edu.ua,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6578-2996>

Моніторинг є обов'язковим елементом в тому числі і системи управління ризиками та повинен здійснюватися з метою забезпечення своєчасності відстеження рівнів та розмірів ризиків. В організаційному плані ця система охоплює: підрозділи банку, що проводять спостереження; сформовану інформаційно-аналітичну базу; методичні положення обробки зібраної інформації, методів оцінки валютних ризиків, прогнозу, механізму оперативного прийняття рішень стосовно оптимального впливу на ймовірні ризики для їх мінімізації або уникнення, відповідно до обраної валютної політики банку, що сприятиме покращенню фінансових результатів банківської установи.

Теоретичний аналіз наукових публікацій дозволив виявити, що регулярність у моніторингових дослідженнях становить основу системи. На трактуванні моніторингу як безперервному стеженні (нагляді за процесом чи об'єктами) та аналізі ґрунтуються і енциклопедичні визначення цього поняття.

Проблема застосування моніторингу у банківській діяльності полягає у недостатності методологічної бази для створення ефективних моніторингових систем [1].

Моніторинг стійкості та надійності банківського сектору – це аналіз стану національного банківського сектору та оцінка впливу на нього глобального банківського середовища, а також виявлення позитивних чи негативних чинників, які створюють зміни в банківському секторі в майбутньому.

Основними завданнями фінансового моніторингу виступають: збір і накопичення інформації, яка віддзеркалює основні показники економічного розвитку країни у контексті динамічного розвитку банківської системи; збір і накопичення інформації, яка віддзеркалює діяльність банківської системи; аналіз і прогноз показників фінансової стійкості національної банківської системи; оцінка системних ризиків банківської системи; оцінка ефективності заходів, які здійснюються у рамках державного регулювання банківської системи; виявлення і оцінка ступеня впливу основних чинників, які визначають стійкість банківської системи.

Система комплексного аналізу фінансової стійкості сучасного банку в Україні включає аналіз активів, зобов'язань, капіталу, доходів, витрат, прибутковості, ліквідності та платоспроможності, а також оцінку внутрішніх та зовнішніх факторів, що забезпечують фінансову стійкість банку [2].

Для одержання об'єктивних результатів, які сприяють підвищенню ефективності функціонування банку, у процесі комплексного аналізу фінансової стійкості доцільно виділити основні етапи його проведення:

- Етап 1. Уточнюють об'єкти, мету і завдання аналізу, складають план аналітичної роботи;

- Етап 2. Розробляють систему різних показників, за допомогою яких характеризується об'єкт аналізу;

- Етап 3. Збирають і підготовляють до аналізу необхідну інформацію (перевіряється її точність, приводиться в порівнянний вигляд та ін.);

- Етап 4. Фактичні результати порівнюють з показниками плану звітного періоду, фактичними даними минулих років (періодів), основними показниками банків-конкурентів тощо;

- Етап 5. Зібрану інформацію детально аналізують різними методами економічного аналізу фінансової стійкості;

- Етап 6. Виявляють відхилення фактично отриманих результатів від планових або нормативних, а також причини цих відхилень і можливості їх усунення;

- Етап 7. На підставі результатів аналізу пропонують рекомендації щодо вдосконалення управління активно-пасивними операціями.

Правила внутрішнього фінансового моніторингу банку та програми здійснення фінансового моніторингу розробляються з урахуванням принципу збереження банківської таємниці та мають містити порядок обігу та забезпечення конфіденційності інформації щодо фінансових операцій, які підлягають фінансовому моніторингу [3].

Питання банківської таємниці вже протягом кількох років широко обговорюється в наукових колах і досі залишається невирішеним. Під збереженням банківської таємниці з точки зору фінансового моніторингу мається на увазі необхідність забезпечення конфіденційності інформації про факт передавання відомостей про фінансову операцію клієнта уповноваженому органу, про внутрішні документи банку з питань здійснення фінансового моніторингу, про рахунки і внески клієнтів банку, про клієнтів і їх операції, а також інших відомостей згідно з законодавством.

Водночас формалізація фінансової стійкості банку істотно залежить від розвинутості системи аналізу та оцінки ризиків банківської діяльності. В Україні сучасна система аналізу та оцінки ризиків банківської діяльності передбачає використання Національним банком України системи економічних нормативів діяльності банків, рейтингової системи CAMELS та «Системи оцінки ризиків» [4].

Система економічних нормативів використовується з метою аналізу діяльності банків та своєчасного виконання ними зобов'язань перед вкладниками, а також запобігання неправильному розподілу ресурсів і втраті капіталу через ризики, притаманні банківській діяльності. «Інструкцією про порядок регулювання діяльності банків в Україні» визначено економічні нормативи, що є обов'язковими до виконання всіма банками України, а саме:

нормативи капіталу, нормативи ліквідності, нормативи кредитного ризику, нормативи інвестування.

Рейтингова система CAMELS полягає у визначенні загального стану банку на підставі єдиних критеріїв, які охоплюють діяльність банку за всіма напрямками. Основою рейтингової системи CAMELS є оцінка ризиків та визначення рейтингових оцінок за основними компонентами рейтингової системи (достатність капіталу, якість активів, менеджмент, надходження, ліквідність та чутливість до ринкового ризику).

Комплексна рейтингова оцінка за рейтинговою системою CAMELS визначається для кожного банку відповідно до рейтингових оцінок за кожним із компонентів. Порядок визначення рейтингових оцінок за рейтинговою системою CAMELS визначає «Положення про порядок визначення рейтингових оцінок за рейтинговою системою CAMELS» [5].

Метою використання представлених систем оцінки ризиків є забезпечення якісного нагляду, спрямованого на визначення суттєвих існуючих або потенційних проблем в окремих банках та в банківській системі в цілому, а також на забезпечення процесів належного усунення таких проблем, що робить їх ефективним інструментом забезпечення економічної безпеки вітчизняних банківських установ превентивної дії. Цей підхід має забезпечити відповідність операцій банків стандартам надійної та безпечної банківської діяльності та гарантувати їх здійснення в інтересах усіх зацікавлених сторін – Національного банку України, керівництва банку, клієнтів та акціонерів.

Таким чином, для ефективного проведення моніторингу необхідно дотримуватися наступних принципів:

1. Принцип наукового обґрунтування та актуалізації методик, що застосовуються в процесі моніторингу, тобто постійне вдосконалення методичної бази моніторингу.

2. Моніторинг стійкості банківської системи повинен проводитись як на рівні банківської системи в цілому, так і на регіональному рівні, враховуючи специфіку регіонів України.

3. Моніторинг повинен базуватися на принципі неперервності, тобто збір інформації повинен проводитися постійно, а не періодично.

4. Принцип співставності вихідних даних і результуючих показників моніторингу. Це означає, що вихідні дані, що складають інформаційну базу моніторингу, повинні бути співставні на різних проміжках часу.

5. Принцип доступності висновків і результатів моніторингу свідчить про необхідність розгляду і обговорення документально зафіксованих висновків моніторингу всіма зацікавленими користувачами інформації про банківську систему. У свою чергу, фінансовий моніторинг банківської системи виступає частиною наглядових функцій центрального банку. Основна його мета – забезпечення органів державного регулювання і банківської системи інформацією, що відображає результати діяльності банківського сектора та вплив чинників, які визначають стійкість банківської системи [6].

Враховуючи вище зазначене, система антикризового управління має властивості, які забезпечують особливий механізм управління: гнучкість і

адаптивність, здатність до диверсифікації та своєчасного ситуаційного реагування, а також можливість ефективного використання потенціалу банківського сектору та неформальні методи управління.

Список використаних джерел:

1. Василенко В. О. Антикризове управління підприємством : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 504 с.
 2. Коваль Я. С. Державний механізм управління ризиками банку в системі первинного фінансового моніторингу. *Die relevanz und die neuheit der modernen wissenschaftlichen studien* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції. (Відень, 23 серпня 2019). Відень, 2019. Том 2. С. 7-13.
 3. Скібіцький О. М. Антикризоровий менеджмент : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 568 с.
 4. Коваль Я. С. Банківські інновації як необхідність ефективного функціонування державного механізму. *АУГОΣ. Мистецтво наукової думки*. 2019. №6. С. 15-20. DOI: <https://doi.org/10.36074/2617-7064.06.00.003>.
 5. Офіційний сайт Національного банку України. URL : https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123651.
- Гук О. В. Елементи системи запобігання банкрутству машинобудівних підприємств. *Вісник НУ «Львівська політехніка»*. 2009. № 647. С. 37-431.

ЕКОНОМІЧНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В ПРОСУВАННІ УКРАЇНСЬКОГО ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НА АФРИКАНСЬКИЙ КОНТИНЕНТ

Горбачук О.І.,

*к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: OleksandrGI@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6511-9211>*

Взаємозв'язок політичних і економічних чинників у сучасних міжнародних відносинах виявляє себе перш за все в такому явищі як економізація зовнішньої політики держав. Це означає, що після краху біполярної системи міжнародних відносин і початку глобальних процесів, сучасна політика і дипломатія відходять від вирішення притаманних їй суто політичних завдань і зосереджується на кропіткій праці з просування зовнішньоекономічних інтересів своїх держав на світовому ринку.

Цей підхід до зовнішньої політики став пріоритетним для сучасних цивілізованих країн, а термін «економічна дипломатія» передбачає комплекс зовнішньополітичних дій держави, міжнародних та громадських організацій, спрямованих на отримання зростаючого зовнішньоекономічного ефекту.

На теоретичному рівні у світовій науці позитивний вплив політичного фактору на результативність зовнішньоекономічної діяльності (експорт, імпорт, ПІ) є фактом загальноновизнаним. Але упродовж останнього десятиріччя в Західній Європі та США з'явилося ряд наукових публікацій, де економічна дипломатія розглядається не лише як актуальна тема теоретичних, але й прикладних та емпіричних досліджень.

Показовими у цьому розумінні є публікації Світового банку щодо ефективності агентств з просування експорту і з заохочення інвестицій у розвинених країнах [1]; професора Каліфорнійського університету А. Роуза (*Andrew K. Rose*) щодо позитивного економічного впливу посольств і генеральних консульств [2]; професора Університету Еразмуса в Гаазі П. ван Бергейка (*Peter A.G. van Bergeijk*) та Сельвін Мунс (*Selvin Moons*) щодо впливу економічної дипломатії на світові товарно-інвестиційні потоки [3] та на рівень національної і глобальної економічної безпеки [4]; нідерландських економістів Г. Крюсена (*Harold Creusen*) і А. Лежура (*Arjan M. Lejour*) щодо використання торговельних місій і державних візитів в якості інструментів сучасної економічної дипломатії [5] та ін.

Загалом усі перераховані та інші дослідження західних фахівців як на теоретичному, так і на емпіричному рівні розкривають позитивні і значущі показники впливу політико-дипломатичного інструментів (роботи посольств, консульств, торгових представництв, державних візитів найвищого і високого рівня, економічних переговорів, угод, постійно діючих міждержавних органів високого рівня та ін.) на ефективність зовнішньоекономічної діяльності держав.

Засновуючись на досвіді західних вчених, нами було проведено статистичний аналіз дієвості української економічної дипломатії з метою виявлення на емпіричному рівні можливого позитивного зв'язку між: з одного боку інструментами економічної дипломатії, з іншого – імпорту, експорту та обсягів залучених в Україну інвестицій.

В результаті дослідження найсуттєвіший зв'язок виявлено в роботі українських посольств ($r = 0,9$ щодо експорту та імпорту), візитах президентів та візитах високого рівня; чинних угодах; (у середньому $r = 0,8$ щодо експорту та імпорту). Суттєвого зв'язку між зазначеними інструментами і обсягами залучених ПІІ не виявлено. Розрахунки здійснено за допомогою спеціально виведеної багатофакторної моделі і програми Microsoft Excel.

Однією з характерних рис сучасних міжнародних економічних відносин є те, що дедалі більше країн світу намагаються налагодити співробітництво з африканськими країнами та нарощувати свій експорт до цього регіону. Тут безумовними лідерами є: ЄС (особливо Франція); Китай, Індія, Бразилія, Росія та ін. І це не дивно, оскільки сучасний африканський континент, чисельність населення якого вже перевищила 1,3 млрд. осіб, нині демонструє стійку динаміку економічного зростання. Серед тридцяти найбільш зростаючих економік світу в 2019 році - 16 були саме африканськими.

Вочевидь настав час зробити африканський континент одним з пріоритетів української зовнішньоекономічної політики. Але поки що на цьому напрямку реальна ситуація наступна. Починаючи з 1992р. до Африки було здійснено всього два офіційні візити на рівні Президента України (Л. Кравчука 1992р. і В. Ющенко 2008р.); два візити на рівні Прем'єр-міністра (П. Лазаренка 1997р. і М. Азарова 2010р.); і три візити на рівні керівника МЗС (К. Грищенка 2004р., Б. Тарасюка 2005р. і П. Клімкіна 2018р.). Усі ці візити було здійснено лише до Арабської Республіки Єгипет. В країнах нижче Сахари – жодного українського високопосадовця не було за усі майже 30 років незалежності.

Щодо роботи українських посольств, картина не краща: на 54 країни африканського континенту працює всього 11 посольств України з невиправдано малим штатом дипломатів у порівнянні з європейськими країнами. Наприклад в посольстві України в Ефіопії працює лише три дипломати, не зважаючи на те, що країна визнана однією з ТОП-10 напрямків для українського експорту.

Фахівці з економіки у складі посольств є вкрай необхідними. Наприклад ще 2013 року було ухвалене урядове рішення щодо створення економічного відділу в складі Посольства України в Сенегалі, але досі нема не лише відділу, але й жодного фахівця-економіста [6].

Отже, щоб нарощувати свою економічну присутність на африканському континенті, потрібно починати з активізації зовнішньополітичних і дипломатичних зусиль, оскільки за результатами проведеного нами статистичного аналізу ефективності інструментів економічної дипломатії - найбільш значущий вплив на показники зовнішньоекономічної діяльності України здійснюють саме державні візити високого і найвищого рівня та робота українських посольств. Є також необхідність продовжувати емпіричні

дослідження в галузі економічної дипломатії, удосконалювати їх науково-методичну базу в контексті розвитку світової науки.

Список використаних джерел:

1. *Morriset, J., 2003, Does a country need a promotion agency to attract Foreign Direct Investment? A small analytical model applied to 58 countries, World Bank Policy Research Working Paper 3028, World Bank; Washington D.C. [Електронний ресурс]. Режим доступу до статті: <http://www.wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2003/05/23/0>*
2. *Rose, A.K., 2007, 'The Foreign Service and Foreign Trade: Embassies as Export Promotion', The World Economy, 30 (1), pp. 22-38. [Електронний ресурс]. Режим доступу до статті: <http://www.nber.org/papers/w11111.pdf>*
3. *Peter A.G. van Bergeijk, Selwyn J.V. Moons, (2013) Economic Diplomacy Works: A meta-analysis of its effect on international economic flows. [Електронний ресурс]. Режим доступу до статті: http://www2.gre.ac.uk/_data/assets/pdf_file/0015/822102/Selwyn-J.V.-Moons-and-Peter-A.G.-van-Bergeijk-Economic-Diplomacy-Works-a-meta-analysis-of-its-effect-on-international-economic-flows.pdf*
4. *Economic Diplomacy and Economic Security by Peter A.G. van Bergeijk and Selwyn Moons [Електронний ресурс]. Режим доступу до статті: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1436584*
5. *Creusen, H. and A. Lejour (2011), 'Uncertainty and the export decisions of Dutch firms', CPB discussion paper 183, The Hague. [Електронний ресурс]. Режим доступу до статті: <http://www.cpb.nl/en/publication/uncertainty-and-export-decisions-dutch-firms>*
6. *Георгій Ерман. Недооцінена. Як Африка може врятувати майбутнє України. [Електронний ресурс]. Режим доступу до статті: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-52988666>*

DEMOGRAPHIC SECURITY AS PART OF THE NATIONAL SECURITY OF THE REPUBLIC OF BELARUS

Moyseenok O.,

ME, Senior Lecturer,

EI «Institute of Entrepreneurial Activity», Minsk, Republic of Belarus,

e-mail: oksana.moyseenok@inbox.ru

Today, the biggest challenges that public administration has to face are caused by changes in the very way of life – where we live, how well we live, what we expect, what we believe in, what our basic values are, what we want and what others want. The conditions under which micro - and macro-level management takes place are constantly changing. This includes the level of education, migration and demographic processes, life expectancy, gender component, etc.

In our opinion, special attention should be paid to demographic changes that relate to environmental factors and have a serious impact on building a management model both at the state level and at the enterprise level.

The demographic situation has a clear social significance. Two areas are most relevant: the birth rate and the aging of the population.

According to data from the population censuses of 1999 and 2009 and studies on demographic processes, Belarus currently has all the problems of a developed, urbanized, aging, shrinking society. Material resources to compensate for such processes in our country are low, especially when compared with European countries.

According to the October 2019 census, the population of Belarus was 9,413,446 (5,061,973 women, 4,351,473 men). From figure 1, we can see that the population continues to decline.

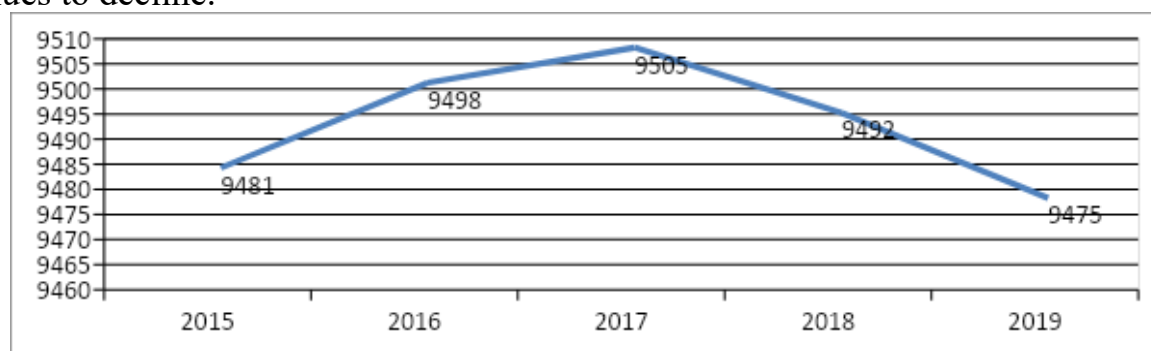

Figure 1. Population Dynamics Of The Republic Of Belarus For 2015-2019

Source: [https://www.belstat.gov.by/]

Belarus has developed the State program «People's Health and demographic security of the Republic of Belarus» for 2016-2020. Through the implementation of the program, by 2020 Belarus planned to increase life expectancy to 74.6 years, reduce child mortality in the age from 0 to 18 years to 40.5 per 100 thousand people, increase the total birth rate to 1.75, and reduce the prevalence of tobacco use among people aged 16 years to 24.5 %. It was supposed to increase the physical activity of the adult population to 40 %, reduce the mortality rate of the working-age population

to 3.8 per 1 thousand people, reduce alcohol consumption per capita, and reduce the incidence of tuberculosis.

At the end of 2020, we have summed up some results on its implementation.

There is a steady downward trend in the mortality rate of the working-age population in the country. So, according to 2018 data, it was about 3.8 cases per 1000 people, which corresponds to the program's indicators.

Infant mortality in 2019 reached a historic low of 2.4 ppm. This is 2.4 cases per 1000 births [2]. However, the total birth rate in 2018 was 1.448, while in 2019 only 87,851 children were born in Belarus. The total birth rate in 2019 was 1.388 (and in some cities - 1.2). This is the historical minimum for the period since 1945 [3].

According to the calculations of specialists of the labor research Institute of the Ministry of labor, by 2030, in accordance with the average version, the population will decrease to 9 million 458 thousand 700, and the lower one – to 9 million 83 thousand 500 people. At the same time, according to the high version, the number will increase to 9 million 543 thousand 600 people [4]. In turn, the UN report «World population Prospects» forecasts that Belarus will have a population of 8 million 571 thousand people in 2050 [5].

The prospects for demographic growth of the country's population are far from rosy. Unfortunately, the measures developed for demographic security do not bring the expected effect. We need to develop new levers of motivation, especially for the millennial generation, taking into account their attitude to life, to their career, the choice of value systems, life priorities, and the level of education.

Migration policy could somewhat correct this situation in Belarus, but recent political events taking place in the country are more likely to contribute to the outflow of young people from Belarus, and immigrants will choose to move to other countries.

It is obvious that the main goal of the demographic policy of Belarus-to stabilize the population - is not being fulfilled.

References:

1. *Demographic security: theory, methodology, assessment* // Karmanov M. V., Kutchaeva O. V., Petryakova O. L. / *Economics, statistics, Informatics*. - No. 4 -2015. - P. 123-127.
2. Білоруський інформаційно-сервісний інтернет-портал <https://news.tut.by/society/673928.html> (accessed 31.08.2020).
3. Білоруський інформаційно - сервісний інтернет-портал <https://finance.tut.by/news684002.html> (accessed 31.08.2020).
4. *By 2030, the population of Belarus may decrease by half a million people?* // Tatyana Mironova / *Komsomolskaya Pravda*. - November 18, 2016 -<https://www.kp.by/daily/26609.7/3625587/> (date of request 01.08.2020).
5. https://population.un.org/wpp/Publications/Files/WPP2017_KeyFindings.pdf.

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Георгієва М.Ю.,

*студентка кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування,
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: marinka.georgieva24@gmail.com,*

Шепелюк В.А.,

*к. е. н. доцент, ст. викладач кафедри обліку, оподаткування,
публічного управління та адміністрування,
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна
e-mail: verashepeliuk@gmail.com,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6270-5936>*

Сучасна теорія малого та середнього бізнесу є результатом наукової думки не одного покоління вчених. Цю проблему вивчали Р. Кантільйон, А. Маршал, С. Сімсонді, Й. Шумпетер, Ф. Хайек та інші видатні дослідники. За останні роки опублікували низку наукових праць такі вчені, як З. Варналій, Г. Васіна, Л. Воротіна, Л. Верховодова, М. Долішній, А. Даниленко, О. Кузьмін, М. Козоріз, В. Мікловда, А. Мельник, Мочерний, В. Павлов, С. Реверчук та інші [1].

На думку, О. М. Варченко, А. С. Даниленко, А. І. Кредісова, С. А. Ушацький, В. М. Погорельцев, О. М. Костюк та інших, саме мале підприємство сприяє становленню нової парадигми економічного розвитку. Вивченню функціонуванню вітчизняного малого і середнього бізнесу і розкриттю його окремих аспектів присвячені роботи багатьох науковців і практиків, зокрема В. М. Хом'якова, В. Д. Радаєва, О. І. Цигилик. На їхню думку, підтримка становлення та розвитку малого та середнього бізнесу (МСБ) в Україні є одним з визначальних пріоритетів державної політики. Вагома роль малих і середніх підприємств у забезпеченні конкурентного середовища, гнучкості національної економіки, зайнятості та доходів населення здобула широке визначення на всіх рівнях та знайшла свій вияв у здійсненні спеціальних заходів державної політики щодо підтримки розвитку малого бізнесу в Україні [2].

Мале підприємництво варто вважати своєрідним прискорювачем економічного розвитку, тому що воно впливає на структурну перебудову в економіці; збільшення обсягів виробництва і надання послуг; стимулювання інвестиційної діяльності; підвищення рівня попиту і пропозиції; прискорення темпів економічного розвитку національної економіки в цілому [3].

Мале підприємництво є більш слабким і уразливим сектором економіки, ніж великий бізнес. Ці слабкості обумовлені самою природою, характером діяльності малого підприємництва. Так, наприклад, банкрутств серед малих фірм більше і трапляються вони частіше через те, що малий бізнес, як правило, моноорієнтований, тоді як великі фірми працюють в широкому спектрі. Крім того, малий бізнес дуже залежить від особистих обставин (хвороба, тимчасова непрацездатність і та ін.); малі фірми не мають власних допоміжних служб

(маркетинг, реклама, транспорт тощо), які підвищують живучість і шанси на успіх в умовах конкурентно-щільного ринку. Але все сказане не принижує ролі і значення цього важливого сектора економіки.

Отже, мале підприємництво виконує вагому, а в деяких відношеннях і вирішальну роль в забезпеченні соціально-економічного прогресу країни. Наприклад, як свідчить досвід, в трьох напрямках великий бізнес не спроможний замінити малий бізнес: в інноваційному відношенні; в забезпеченні зайнятості населення; в спроможності до швидкої перебудови [4].

Поліпшення якості життя населення є ще однією важливою економічною функцією малого бізнесу. Маючи широкий спектр конкурентоспроможних малих підприємств, громада може стимулювати населення до життя і праці в тому ж регіоні [4].

Отже малі підприємства - це не якийсь конкретний тип підприємства, а частина наявних, виділена тільки за критерієм їхнього розміру й наділена додатковими правами та пільгами [2].

Проте, впровадження жорсткого карантинного режиму суттєво обмежило роботу підприємств. Особливо вразливими до економічних наслідків пандемії виявилися представники малого та середнього бізнесу [8].

За результатами опитування, яке провело «Спілка Українських підприємців» показало, що бізнес зможе працювати при карантині і не закритися при умові до 1 місяця = 51%, до 2-3 місяців = 25%, 4-6 місяців = 4%, до 1 року = 1% [6].

У малих підприємств ще немає достатнього запасу міцності, щоб дозволити собі деякий час працювати у збиток. Тому малі підприємства потребують посиленних засобів підтримки від держави. 29% власників бізнесу вважає, що держава повинна тимчасового звільнити від сплати податків або ж, принаймні у їхньому істотному зниженні (податкові канікули, тимчасова відміна ЄСВ, ПДФО) [6].

Водночас, у нещодавно ухвалених "антикризових" законах на підтримку економіки №3275 та підписаному №533-IX відповідні пропозиції бізнесу не були враховані [6].

Уряди розвинених країн впроваджують програми підтримки, щоб допомогти представникам малого бізнесу пройти кризу з мінімальними втратами. Державні програми підтримки варіюються, однак в їх основу закладені схожі методи щодо надання додаткової фінансової допомоги, запобігання безробіттю, зменшення податкового тиску, тощо. [5].

Безумовно, у порівнянні з розвиненими країнами в Україні немає економічних можливостей впроваджувати обширні програми допомоги. Натомість з боку українського Уряду була прийнята низка рішень, які передбачають тимчасові послаблення для бізнесу під час карантину. Основна мета таких заходів є максимально скорочення фінансових зобов'язань малого бізнесу перед державою, орендодавцями, а також скасування штрафних санкцій за невиконання домовленостей із партнерами та фінустановами-кредиторами [5].

Отже, хоча українська влада й переймається проблемами малого підприємництва, масштаби державної допомоги все ж є досить скромними.

Враховуючи вище викладене можна припустити, що малі підприємства виконують вирішальну роль в забезпеченні соціально-економічного прогресу країни. Проте, як демонструють результати опитування, українські підприємці опинилися в складних умовах для існування – мультиплікаційний ефект від поширення вірусу в країні за різними сценаріями призведе до 4-9% падіння ВВП цього року через закриття бізнесів та суттєві скорочення персоналу.

При наявній підтримці та оптимістичному настрої, у малого бізнесу в Україні є шанси подолати кризову ситуацію, хоч і зі значними втратами. Треба усвідомлювати, що проблеми малих підприємств не є тимчасовим явищем, і не зникнуть із завершенням кризи.

Список використаних джерел:

1. Мадрига Г.М. *Поняття, місце і роль малих підприємств в економіці: економічні та соціальні аспекти* // Національний університет “Львівська політехніка” <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/22856/1/23-154-163.pdf>
2. Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки. Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=450>
3. Кулик С.М. *Розвиток державного регулювання розвитку малого підприємництва* // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2006. - №1. – С. 84-88.
4. *Малий бізнес та підприємництво в ринкових умовах господарювання: Навч. посібник / За ред. Л.І. Воротиної.* - Київ: Видавництво Європейського університету, 2002. - 307 с.
5. *Як врятувати малий бізнес в умовах карантину?* <https://delo.ua/opinions/jak-vrjativati-malij-biznes-v-umovah-karantinu-367890/>
6. Електронний журнал «Економічна правда» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/rus/publications/2020/04/2/658857/>

УДОСКОНАЛЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ПІДПРИЄМСТВА З ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

Вознюк А.М.,

*студентка кафедри національної економіки та фінансів,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: voznukalyona@gmail.com*

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що сучасні вимоги адміністрування податків і зборів в Україні, вимагають налагодженої надійної системи бухгалтерського обліку, оскільки в умовах трансформації законодавства та державної податкової політики першочергове значення набуває економічне зростання, що є результатом сприятливого середовища функціонування підприємств в країні та ефективних управлінських рішень, які не можливо прийняти без відповідного інформаційного забезпечення. Існуючий на сьогодні підхід до ведення обліку розрахунків із податку на додану вартість (далі – ПДВ) спрямований на реалізацію фіскальної функції податкової політики, а тому виникає необхідність удосконалення методики обліку розрахунків за ПДВ на підприємстві.

Дослідження теоретичних і методичних засад бухгалтерського обліку розрахунків підприємства із ПДВ розглянуто у працях Т. В. Білобровенко [1], І. Є. Волошенюк [2], О. І. Малишкін [3], К. К. Уллубієва [4], В. П. Шеремета [5], тощо. Проте, важливим проблемним питанням, яке потребує вирішення, є розробка науково-обґрунтованого підходу до ведення окремого бухгалтерського обліку оподатковуваних і неоподатковуваних ПДВ операцій, за допомогою якого можна з найбільшою точністю розподілити податковий кредит при одночасному здійсненні оподатковуваних і неоподатковуваних ПДВ операцій, що дозволить забезпечити управлінський персонал повною та достовірною інформацією про вартість активів та величину зобов'язань підприємства.

Порядок розподілу податкового кредиту між оподатковуваними та неоподатковуваними операціями регламентовано ст. 199 ПКУ [6].

Проведений аналіз законодавчої бази та нормативно-правових документів щодо обліку розрахунків із ПДВ встановив, що відсутня типова форма первинного документу, в якому відображався розподіл сум податкового кредиту з ПДВ між оподатковуваними і неоподатковуваними операціями. Наявність такого документа слугувало б доказовою базою для правильності включення суб'єктом господарювання нарахованих сум ПДВ до податкового кредиту. Враховуючи практичний досвід в частині ведення розрахунків із ПДВ, слід відмітити, що управлінському персоналу необхідна інформація про розрахунки за ПДВ щодо розподілу сум податкового кредиту між операціями, що обкладаються та не обкладаються ПДВ.

Задля покращання процесу документування розрахунків за ПДВ в частині розподілу сум податкового кредиту між оподатковуваними і неоподатковуваними операціями пропонуємо розробити Розрахунок розподілу

сум податкового кредиту між оподатковуваними і неоподатковуваними операціями. Такий документ буде мати типову та уніфіковану форму і виконуватиме роль управлінської документації, а також дозволить бухгалтеру ідентифікувати суми, які слід включити складу сум податкового кредиту з ПДВ, або складу витрат звітного періоду.

Автоматизація такого виду робіт сприятиме зниженню трудомісткості облікової праці бухгалтера, і прискорить процес одержання інформації, необхідної для прийняття ефективних управлінських рішень.

Ще одним важливим завданням обліку розрахунків із ПДВ є удосконалення відображення на бухгалтерських рахунках операцій щодо оподатковуваних і неоподатковуваних операцій. Слід зауважити, що облік розрахунків за ПДВ ведеться на підприємстві у розрізі таких субрахунків:

– 641 «Розрахунки за податками» – відображається сума ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету;

– 643 «Податкові зобов'язання» – за дебетом цього субрахунку відображається нарахування ПДВ при отриманні передоплати від покупців (замовників) за товари (послуги), за кредитом – їх списання при відвантаженні товарів (виконанні робіт, наданні послуг);

– 644 «Податковий кредит» – ведеться облік сум ПДВ, на які підприємство придбало право зменшити податкові зобов'язання.

Пропонуємо платникам ПДВ вести окремий облік оподатковуваних та неоподатковуваних ПДВ операцій, а для цього відкривати додаткові аналітичні рахунки II та III порядку до:

- рахунків обліку необоротних активів та запасів – для визначення вартості активів, що приймають участь у виробництві оподатковуваних та неоподатковуваних операцій;

- рахунків обліку доходів – з метою розмежування доходів отриманих від реалізації оподатковуваних (окремо за ставкою 20 %, 7% і 0 %) та неоподатковуваних операцій.

Такий підхід до обліку розрахунків за ПДВ дозволяє розмежувати частку податкового кредиту з ПДВ, яка підлягає визнанню і дозволяє зменшити суму ПДВ до перерахування в бюджет і частку, яка включається до первісної вартості придбаного активу або включається до складу витрат підприємства.

Список використаних джерел:

1. Білобровенко Т. В. *Бухгалтерський облік і контроль розрахунків з бюджетом за податком на додану вартість: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економічних. наук: спец. 08.00.09 - «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)»* / Т. В. Білобровенко К, 2019. – 22с.

2. Волошенюк І. Є. *Організація бухгалтерського обліку податкових розрахунків і платежів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економічних. наук: спец. 08.00.09 - «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)»* / І.Є. Волошенюк К, 2017. – 20с.

3. Малишкін О. І. *Облік і аудит податків в Україні: теорія, методологія, практика: монографія* / О. І. Малишкін. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 376 с.

4. Улубієва К. К. *Бухгалтерський облік і контроль розрахунків за податком на додану вартість: організація та методика: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд.*

економічних. наук: спец. 08.00.09 - «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)» / К. К. Уллубієва К, 2012. – 20с.

5. Шеремета В. П. Бухгалтерський облік податку на прибуток та відображення його у фінансовій звітності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економічних. наук: спец. 08.00.09 - «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)» / В. П. Шеремет К, 2018. – 20с.

6. Податковий кодекс України 02.12.2010 № 2755-VI
URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. (дата звернення: 14.10.2020)

ДЕВЕЛОПМЕНТ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЄКТУ НА РИНКУ НЕРУХОМОГО МАЙНА УКРАЇНИ

Андрєєва В.А.,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,*

e-mail: AndriievaVA@krok.edu.ua,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6357-3063>

Ефективне функціонування ринку нерухомості залежить від економічного зростання країни. Залучення професійних учасників, які забезпечують комплексне управління цим процесом, є загальноприйнятою зарубіжною практикою у сфері будівництва об'єктів нерухомості.

Формуванням споживчої вартості об'єктів нерухомості та забезпеченням підвищення ефективності управління інвестиційною діяльністю у сфері нерухомості займаються нові професійні учасники – девелоперські компанії, діяльність яких є малодослідженою, що призводить до ототожнення їх з іншими учасниками ринку нерухомості.

Практичні аспекти професійного девелопменту нерухомості досліджено в роботах [1, 2], де автори виокремлюють місце девелоперських компаній як складової інфраструктури ринку нерухомості. Є. А. Поліщуком вперше подано визначення поняття «девелоперські послуги», а також виокремлено місце девелоперських компаній як складової інфраструктури ринку нерухомості [3]. Схеми фінансування будівництва житла розглянуто К. Л. Ларіоною. Автором визначено, що оптимальним механізмом в Україні є Фонд фінансування будівництва [4]. Проте, питання пошуку перспективних джерел та організації фінансування девелоперських проєктів на кожному з етапів їх реалізації залишається актуальним, що обумовлює це дослідження.

Активний розвиток ринку нерухомості в Україні зумовив появу девелопменту, який необхідно пов'язувати з приділенням замовником уваги не лише кількісним характеристикам проєкту, але і якісній складовій, а також коли постала необхідність реалізації збудованого об'єкта з максимальною вигодою.

Зародження девелопменту нерухомості в Україні, як самостійного виду бізнесу, припадає на 1998–2000 р.р. З кожним роком кількість девелоперських компаній зростає, але досить часто їх ототожнюють з іншими учасниками ринку нерухомості – будівельними компаніями, компаніями з управління нерухомістю та консалтинговими компаніями. Розглянемо поняття «девелоперська компанія» з метою уточнення дефініції.

На нашу думку, девелоперська компанія – це фінансовий посередник на ринку нерухомості, що акумулює кошти інвесторів або вкладає власні кошти з метою реалізації проєкту розвитку об'єкта нерухомості, виступаючи при цьому автором ідеї та беручи на себе відповідальність з організації й управління цим проєктом. Найбільш вдалим та всеохоплюючим визначенням девелоперського проєкту є визначення С. Н. Максимова: «Девелоперський проєкт – це проєкт розвитку нерухомості, що реалізується у п'ять етапів: ініціювання проєкту

девелопменту; оцінка місцезнаходження та техніко-економічне обґрунтування об'єкта; проектування й оцінка проєкту; укладання угод на будівництво; маркетинг, управління та розпорядження результатами» [5, с. 22].

Відповідно, реалізації будь-якого інвестиційного проєкту у сфері нерухомості передбачає наступні етапи:

1. Передпроектна стадія – визначення основної стратегії девелопменту, дослідження ринку, місцеположення для реалізації проєкту розробка альтернативних комплексних концепцій забудови територій.

2. Техніко-економічне обґрунтування та оцінка місцеположення – аналіз фінансової доцільності розроблених концепцій забудови територій, проведення попередніх консультацій з органами державного регулювання, розробка схем фінансування проєкту.

3. Придбання земельної ділянки – пошук, оцінка та купівля (оренда) земельної ділянки.

4. Проектування й оцінювання проєкту – формування команди (фахівців) девелопера, підготовка бізнес-плану проєкту, розрахунок витрат та оцінка ефективності проєкту, отримання узгоджень і дозволів від органів державного контролю.

5. Укладення контрактів і будівництво – вибір підрядника та укладення контракту з ним, створення системи взаємодії між учасниками реалізації проєкту та системи контролю за його реалізацією.

6. Маркетинг – визначення періоду, способу і персоналу для маркетингової кампанії.

7. Управління та реалізація об'єктів нерухомості – управління грошовими потоками за проєктом, забезпечення збереження й безпеки об'єкта, аналіз необхідності внесення змін у роботу агентів з продажу.

При фінансуванні девелоперського проєкту варто пам'ятати, що динаміка інвестицій повинна забезпечувати його реалізацію відповідно до часових та фінансових обмежень, а зниження витрат фінансових ресурсів і ризиків проєкту має забезпечуватись за рахунок відповідної структури та джерел фінансування і визначених організаційних заходів – податкових пільг, гарантій, різноманітних форм участі.

Список використаних джерел:

1. Peiser, Richard B. *Professional Real Estate Development: The ULI Guide to the Business Second Edition* / Peiser, Richard B., Anne B. Frej. – Washington, D.C.: ULI-the Urban Land Institute, 2003. – 402 p.
2. Сугак М.О. *Банковское финансирование недвижимости: проблемы и перспективы* / М. Сугак // *Commercial Property*. – 2007. – № 6. – С. 34 – 40.
3. Поліщук Є. А. *Фінансування девелоперських проєктів* / Є.А. Поліщук // *Інвестиції: практика та досвід*. – 2009. – № 10. – С.10 – 13.
4. Ларіонова, К. Л. *Аналіз основних схем фінансування будівництва житла в Україні* / К. Л. Ларіонова, Н. В. Кирилова // *Наука й економіка*. – 2008. – № 3 (11). – С. 35 – 42.
5. Максимов С. Н. *Девелопмент (развитие недвижимости)* / С. Н. Максимов. – СПб.: Питер, 2013. – 256 с.

УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ В РИНКОВИХ УМОВАХ

Бондаренко Г.Г.,

*студент кафедри теоретичної та прикладної економіки,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: BondarenkoHH@krok.edu.ua*

Андрєєва В.А.,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: AndriievaVA@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6357-3063>*

Серед багатьох чинників соціально-економічного прогресу важливу роль відіграють підприємництво та суб'єкти, що його здійснюють - підприємці. З'ясуванню сутності підприємництва, основних рис підприємця світова економічна наука приділяє увагу протягом майже трьох століть. Проте поняття „підприємництво” (як і всі інші економічні категорії) постійно поповнюється елементами нового змісту, що зумовлює необхідність його системного вивчення [1].

Поняття “підприємництво” не слід ототожнювати з поняттям „бізнес”, яке є більш ємким і передбачає будь-який вид діяльності (навіть афери), що приносить дохід або особисту користь.

Також необхідно і важливо відрізнити підприємництво від менеджменту, а підприємця від менеджера (керівника).

Підприємець - це самостійний агент ринку, котрий діє на свій страх і ризик, під особисту відповідальність за результати бізнесової діяльності. Менеджер - найманий працівник, який організовує реалізацію завдань, поставлених підприємцем. Він, фактично, не несе майнової відповідальності за свої дії. Проте менеджер, якщо візьме підприємство в оренду, стає підприємцем. Підприємець зазвичай є власником капіталу, а також тією чи іншою мірою менеджером.

Щодо суспільної функції підприємця, то вона зводиться до вивчення потреб суспільства та їх задоволення. У ринковій економіці саме підприємець першим повинен розгадати, які товари та послуги завтра знадобляться покупцям.

Тема управління підприємницькою діяльністю (бізнесом) є досить актуальною. У зв'язку з переходом України до ринкової економіки значно зростає роль бізнесової і підприємницької діяльності, яка сприяє розвитку ринкового механізму господарювання, передбачає вільний вибір видів і організаційних форм господарювання або іншої діяльності, використання продукції і прибутків, вибір ринку продукції, джерел фінансування тощо [2].

Поняття «бізнес» спочатку виникло в англійських країнах і нині широко використовується по суті в усіх країнах з розвинутою ринковою економікою. Бізнес представляє собою більш ширше поняття у порівнянні із підприємництвом.

Бізнес - це вид економічної діяльності, яка вимагає залучення власних коштів, прийняття відповідальності і господарського ризику. Під бізнесом розуміється діяльність, що здійснюється приватними особами або організаціями, коли вилучають (добувають продукцію в сирому вигляді), виробляють або купують більше, ніж це потрібно для власного споживання, і обмінюють та продають лишки [3].

Бізнес характеризується сукупністю понять, які визначають види і форми трудової діяльності у різноманітних сферах. За характером цієї діяльності можна виділити:

- виробничий;
- інтелектуальний;
- інноваційний;
- фінансовий;
- підприємницький;
- комерційний;
- банківський бізнес.

Отже, бізнес - це сукупність різноманітних за змістом видів трудової діяльності з метою одержання прибутку, який найбільшою мірою підвладний дії економічних законів збалансування попиту та пропозиції, будь-яких змін кон'юнктури ринку [4].

Список використаних джерел:

1. Бойчик І.М. Економіка підприємства : навч. посібн. / І.М. Бойчик. - К. : Вид-во Атіка, 2004. - 408 с. <https://www.twirpx.com/file/2984130/>
2. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради, 2003. - № 18 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1873-17#Text>
3. Григорук А.А. Основи економічної теорії: політекономічний аспект / [Палюх М.С., Литвин Л.М., Літвінова Т.Д.] За ред. Григорука А.А., Палюха М.С. - Тернопіль, 2002. - 304 с.
4. Завадський Й.С. Менеджмент: Management. - У 3 т. - Т.1. - 3-вид., доп. - К.: Вид-во Європ. ун-ту. - 2001. - 542 с.

ОСОБЛИВОСТІ ТА НЕДОЛІКИ УКРАЇНСЬКОГО ДЕВЕЛОПМЕНТУ

Кириєнко Л.І.,

*студентка кафедри теоретичної та прикладної економіки,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: KyriienkoLI@krok.edu.ua*

Пекна Г.Б.,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: HalynaPB@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4902-6052>*

Ринок нерухомості відіграє істотну роль в національній економіці країни з огляду на те, що більшу частину національного багатства становить саме нерухомість, яка, введена в обіг, може забезпечувати її власникам ренту, підприємцям — дохід, податкові виплати з угод в державний і муніципальні бюджети і робочі місця для громадян. Не варто забувати і той факт, що основною частиною активів сімейного бюджету є для громадян їх житло, а основною частиною активів організацій, зафіксованих у них на балансі, є їх офісні, складські та інші приміщення. Таким чином, нормальне функціонування ринку нерухомості сприяє позитивному соціальному ефекту. Однак це функціонування неможливе в першу чергу без ефективної державної системи правового регулювання ринку нерухомості. В основі ж такої системи повинна лежати сукупність нормативно-правових актів, які однозначно регламентують поведінку всіх суб'єктів ринку нерухомості (ріелторів, страховиків, оцінювачів, девелоперів та ін.) [2, с. 193].

Останнім часом з'явилося багато нових слів, значення яких далеко не завжди зрозуміло відразу. Одні з таких - девелопмент і девелоперська компанія.

Девелопмент - це підприємницька діяльність, пов'язана зі створенням об'єкта нерухомості, реконструкцією або зміною існуючої будівлі або земельної ділянки, що призводить до збільшення їх вартості [1, с. 23]. Відповідно, мета девелоперської компанії, збільшення вартості нерухомості і вигідний її продаж.

Ринок вітчизняного девелопменту в його класичному розумінні знаходиться на стадії формування і тому значно відрізняється від західних стандартів. Українські девелопери — це, найчастіше, не самостійні компанії, а структурні підрозділи фінансово + промислових груп або великих будівельних компаній.

Найбільш характерною рисою для українського девелопменту є високий ступінь ризику на всіх його стадіях: від пошуку земельної ділянки до реалізації проекту. Про вади українського девелопменту свідчить також різниця в підходах до механізмів інвестування. В Україні девелопери, як правило, розвивають проекти на початковій стадії їх реалізації самостійно, і тільки потім шукають фінансових партнерів, орендарів чи покупців.

Девелоперська компанія займається: розробкою ідеї (це може бути комерційний об'єкт - офісна будівля, торговий комплекс і т.д.); аналізом

ситуації (прораховується наскільки ця ідея може виявитися ліквідною, термін окупності, можливі прибутки і ступінь ризику. За цими даними приймається рішення про доцільність реалізації проекту); пошуком майданчика для будівництва (будівлі під реконструкцію), придбанням прав; створенням проекту; пошуком підрядника для будівництва або реконструкції об'єкта; контролем процесу будівництва; пошуком покупців або орендарів; управлінням об'єктом [4].

Сьогодні український ринок девелопменту в його класичному розумінні знаходиться на стадії формування і тому значно відрізняється від західних стандартів. Українські девелопери — це, найчастіше, не самостійні компанії, а структурні підрозділи фінансово(промислових груп або великих будівельних компаній.

Досить часто девелопер виконує функції інвестора, проектувальника, юриста, керівника будівництвом, а також здійснює управління вже реалізованими проектами.

Отже, найбільш характерною рисою для українського девелопменту є високий ступінь ризику на всіх його стадіях: від пошуку земельної ділянки до реалізації об'єкта.

До речі юридично поняття девелопменту в Україні не існує. Українське законодавство в галузі будівництва засноване на припущенні, що кожен замовник самостійно здійснює комунікацію з державними органами та іншими учасниками будівельного процесу.

Незважаючи на заявлені амбітні плани, в портфелі більшості українських девелоперів сьогодні — лише один — два реалізованих великих проекти. Компанії, які побудували більше трьох об'єктів, можна порахувати на пальцях.

У той же час треба підкреслити, що ринок нерухомості вийшов на ту стадію розвитку, коли девелопери беруться за реалізацію великих проектів (площею понад 100 тисяч м²). Як правило, це об'єкти багатофункціонального призначення, що дають можливість не тільки диверсифікувати ризику, але і спробувати свої сили в різних сегментах нерухомості. У той же час багатофункціональні комплекси є дуже складним форматом, що вимагає зваженого підходу до аналізу, вибору і розподілу функцій, оскільки помилки в прорахунках можуть вплинути на затребуваність і успішність роботи всіх без винятку сегментів комплексу.

Багатофункціональний, або мультифункціональний (mixeduse), комплекс — це об'єкт, який отримує дохід від трьох і більше функціональних призначень, що мають незалежний попит.

Однією з причин будівництва багатофункціональних комплексів стало значне подорожчання земельних ділянок, а також дефіцит земель у межах міст і особливо в їх центральній частині. Будівництво такого комплексу дає можливість підвищити ефективність використання земельної ділянки за рахунок збільшення щільності забудови та суміщення різних видів діяльності [4].

На розвиток вітчизняного ринку девелоперських послуг все більше буде впливати пошук та застосування новітніх технологій та підходів у галузі

створення і управління проектами у сфері нерухомості, приділятиметься увага не кількості, а якості проектів. При підвищенні рівня конкуренції між девелоперами і насиченні ринку нерухомості відбудеться структуризація ринку девелоперських послуг, визначиться ряд великих гравців, які пропонуватимуть повний перелік послуг і домінуватимуть на ринку.

В Україні вже успішно працюють девелоперські компанії, але про ефективне функціонування вітчизняного ринку девелопменту говорити ще зарано. А особливо, якщо зважити на те, що українська практика девелопменту принципово відрізняється від західних стандартів.

Список використаних джерел:

1. Мазур И. И. Девелопмент: учебное пособие для вузов / И. И. Мазур., В. Д. Шапиро, Н. Г. Ольдерогге. — М.: Экономика, 2004. — 528 с.
2. Плешу Г. Управлінські інновації як головний чинник реструктуризації підприємств-суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності / Г. Плешу, С.С. Шаповал, Г.С. Фоменко // Труды Одесского политехнического университета. — 2009. — № 1 (31). — С. 193—198.
3. Семенова Г. І. Сутнісний зміст і таксономія ризиків девелоперських проектів / Г. І. Семенова // Бізнес Інформ. — 2012. — № 8. — С. 231—234.
4. Фрайлингер К. Управление изменениями в организации / К. Фрайлингер, И. Фишер; пер. с нем. — М.: Книгописная палата, 2002. — 264 с.

ОСВІТА СУЧАСНОСТІ: ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ТА КОНЦЕПЦІЯ ШКОЛИ МАЙБУТНЬОГО

Кириченко А.Ю.,

*учениця 11 класу, НЗ гімназія №283 II-III ступенів, м. Київ, Україна,
e-mail: kiri4enkostaysy@gmail.com*

Петрошчук Н.Р.,

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри історичної та громадянської освіти
ВНЗ Інститут післядипломної педагогічної освіти
Київського університету імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна,
e-mail: n.petroshchuk@kubg.edu.ua*

Зовсім недавно весь світ сколихнувся через вибух епідемії COVID-19. Несподівано завданням № 1 в усіх без виключення країнах стало вирішення проблеми поширення коронавірусу, пошук шляхів подолання епідемії та способів забезпечити населення від масового зараження. Пандемія торкнулася усіх сфер життя суспільства і державної влади й політики. Ця проблема не оминула і систему здобуття освіти. Ми не були готові до такого глобального масштабу епідемії, тож цей період був дуже складним і для вчителів, і для учнів, і для їхніх батьків. Українською шкільною системою не було передбачено настільки тривале перенесення освітнього процесу зі стін навчальних закладів до онлайн-простору та гаджетів. Система дистанційного навчання розроблялася в екстреному режимі, що звичайно ж мало негативний вплив на певні аспекти організації навчання онлайн. У той же час не потребує доведення той факт, що дистанційна форма навчання стала єдиним способом продовжувати процес здобуття освіти українськими учнями. Саме тому необхідним є проведення аналізу періоду дистанційного навчання у школах та виявлення переваг і недоліків даної форми здобуття освіти, а також розробка вдосконаленої системи онлайн-навчання. Адже, на жаль, неможливо передбачити, як розвиватиметься ситуація із поширенням COVID-19 надалі, і немає жодних гарантій, що світ не накриє нова хвиля жорсткого карантину і українським школам не доведеться знову стикнутися з проблемою організації дистанційного навчання для своїх учнів. Підтвердженням цьому є жахлива статистика захворюваності населення на COVID-19. Але, у будь-якому випадку, очевидним є те, що українська шкільна система освіти потребує свіжого погляду на організацію навчального процесу. І саме безпосередні учасники освітнього процесу мають право висловити власне бачення школи майбутнього та сформулювати побажання щодо подальшого розвитку української системи здобуття освіти. Тож дана наукова робота спрямована на вирішення однієї з найбільш важливих і глобальних питань суспільства. Отже, мета даного проєкту: розкрити особливості становища освітнього процесу в умовах сучасності.

Об'єкт: розвиток навчального процесу під впливом зовнішніх чинників сьогодення. Предмет: дистанційне навчання як основна форма здобуття освіти під час карантину. Відповідно до теми та мети дослідження було поставлено такі завдання:

- проаналізувати законодавчу базу дистанційної форми навчання;
- розкрити особливості організації дистанційного навчання в українських школах під час карантину;

- виявити переваги та недоліки дистанційного навчання;

- створити анкети для анонімного опитування інтернет-користувачів щодо їх ставлення до дистанційної форми навчання;

- розробити концепцію школи майбутнього для застосування в українських навчальних закладах;

- створити рекомендації щодо організації освітнього процесу у школах.

Для розв'язання поставлених завдань було використано такі підходи:

1. пошук джерельної бази дослідження;

2. аналіз законодавчої бази, наукової літератури, матеріалів ЗМІ з питань дистанційного навчання;

3. розробка анкет для діагностики ставлення сучасних українських сімей до дистанційної форми навчання та їх очікувань від майбутніх змін в українській шкільній освітній системі;

4. аналіз даних, отриманих шляхом опитування, та створення на їх основі концепції школи майбутнього.

У ході реалізації проекту використано такі методи: системний аналіз та узагальнення, метод опитування шляхом анонімного анкетування інтернет-користувачів, метод порівняння, аналізу та синтезу, дедуктивний метод.

Актуальність обраної теми полягає у тому, що останнім часом в усьому світі надзвичайно гостро стоїть питання організації освітнього процесу для учнів шкіл в умовах карантину під час пандемії. Україна не є виключенням. Дана проблема потребує негайного вирішення, у зв'язку із нестабільністю ситуації з поширенням COVID-19 всередині держави та за її межами. Крім того, українська шкільна система не встигає змінюватися у відповідності до потреб часу, тож існує нагальна потреба у запровадженні нових сучасних рішень і реформ щодо організації начальними закладами освітнього процесу.

ГЕНДЕРНА НЕРІВНІСТЬ ЯК СВІТОВЕ СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ

Карпенко І.О.,

*слухач КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді»,
відділення філософії та суспільствознавства секції «Правознавство», учень 9 А класу,
гімназії 172 «Нивки», м. Київ, Україна,
e-mail: yvan2804@gmail.com*

Кот Т.Ю.,

*завідувачка відділення філософії та суспільствознавства,
КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді», м. Київ, Україна,
e-mail: tatiana_k@ukr.net*

Буряк Ж.М.,

*вчитель історії України гімназії № 172 «Нивки», м. Київ, Україна,
e-mail: zh-76@ukr.net*

Сучасний світ постійно зазнає змін. Ми живемо в такому часі, коли майже все зводиться до певного розуміння, адекватного сприйняття та терпимості. Одним з ключових питань сьогодення є гендерна нерівність. Безперечно, ця проблема є реальністю, минулим та майбутнім не кожної окремо взятої країни, а й світу в цілому. Але останнім часом до цієї теми було прикуто багато уваги. Нерівність притаманна кожній країні світу, незалежно від того чи це малозабезпечена країна, чи високорозвинена держава. Саме нерівність є проявом соціальної диференціації й однією з основних перепон самореалізації жінки у сучасному суспільстві.

Дефініцію «гендер» було започатковано американкою Енн Оклі та має значення соціального статусу людини, тобто рівні можливості кожного в освіті, професійній діяльності, у доступі до влади, сімейному статусі тощо. Також науковці-етнографи, що досліджували первісні острівні народи, відкрили племена, де ролі чоловіків і жінок були абсолютно не схожі на звичайні для тогочасної нашої культури: жінки там були сильними, добували їжу, приймали важливі соціальні рішення, а чоловіки – піклувалися про дітей і старих, оберігали домашнє вогнище, іншими словами панував матриархат [1].

Погляд на жінку, як на неповноцінну істоту, знайшов відображення у філософських працях давнього світу. Почуття примітивно-грубої чоловічої переваги над жінкою Сократ виразив наступними словами: "три речі можна вважати щастям: що ти не дика тварина, що ти грек, а не варвар, і що ти чоловік, а не жінка" [2].

Зокрема, у мусульманських країнах діє закон шаріату, згідно з яким жінка не має права перебирати на себе чоловічі права. За невиконання цього закону на жінку очікує смертна кара. Що стосується арабських країн, то там дозволена полігамні відносини, тобто чоловік за Кораном може мати до 4 жінок. У жінок в ісламській культурі є право на розлучення через утиски чоловіка та право на матеріальну й моральну компенсацію. У більшості країн африканського континенту взагалі відзначають дуже несприятливі умови для нормального життя. Там середня тривалість життя жінок набагато нижча за чоловіків. У країнах Південної та Південно-Східної Азії жіноча зайнятість обмежується

сільським господарством. Тут жінки мають низьку тривалість життя, а також високу гендерну рівність у системі освіти. А в країнах Центральної та Латинської Америки навпаки дуже гостро питання гендерної нерівності проявляється в освітній сфері. Найліпше гендерне становище відзначається у високорозвинених світових державах та країнах Західної Європи. У цьому регіоні існує рівність у правах між жінками та чоловіками, а також характерною особливістю є постійне проведення заходів, спрямованих на урівноваження гендерної ситуації.

Що стосується України, то тут кількість жінок на вісім відсотків переважає за кількість чоловіків, що зумовлює серйозні демографічні питання, які, у свою чергу, закладають основу для гендерної нерівності, як стосовно жінок, так і відносно чоловіків.

У минулому гендерна рівність вважалася переважно як «жіноче питання». Тож варто розуміти, що з гендерними проблемами стикаються і чоловіки. Суспільство постійно висуває вимоги щодо відповідності чоловіків певним очікуванням та нормам поведінки [3].

Отже, гендерна нерівність – актуальна, глобальна та всеохоплююча проблема сучасного суспільства. Широкого загалу набула в останні десятиліття ХХ століття. Світ виявив підтримку захисту прав жінок та взяв за мету максимально вирівняти їх становище в соціумі. Проте у більшості країн, у повсякденному житті досі нехтують цими правилами та настановами і живуть за принципами, що сформувався ще багато століть тому.

Щоб досягти успіху у вирішенні цього питання, варто, по-перше, усвідомити всю його важливість, по-друге, зробити усвідомленими громадян нашої держави, і, по-третє, провести ґрунтовні і цілеспрямовані заходи з приводу зміни ролі жінки в сучасному українському суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Галушка З. І. Гендерна нерівність в Україні: економічний аспект / З. І. Галушка, Н. І. Дучинська // Науковий вісник Чернівецького університету. Економіка. - 2014. - Вип. 681. - С. 10-14. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvchu_ec_2014_681_4.
2. Гендерний підхід: історія, культура, суспільство / ред. Л. Гентош. – Львів: ВНТЛ Класика, 2003. – С.30
3. Гендерна рівність міфи, факти та державна політика [Електронний ресурс] // Мультимедійна платформа іномовлення України. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/democratic_governance/gender-equality-handbook-for-mps.html?fbclid=IwAR0n5mE_100MS8r2fr07JN2IJMKvzRrOvViiU_LV-EOaLCKwesfDgwIz2qA.

MODERNIZATION THEORY: WESTERN CONNOTATIONS ON ECONOMICS

Valentyn Velychko,

*PhD in economics Associate professor,
National academy of Fine Arts and Architecture,
e-mail: V.Velychko@naoma.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8335-9128>*

Classical modernization theory is not a single theory, but a general term for theoretical achievements of modernization research in different fields and by different scholars. If classified according to the research field, classical modernization theory is divided into political modernization, economic modernization, social modernization, personal modernization, and cultural modernization theory. In different fields and regions, modernization has different characteristics, for example, political democratization and rule of law, economic industrialization and specialization, social urbanization and mobility, personal openness and participation, cultural rationalization And universal junior and secondary education.

Modernization in economy became a worldwide phenomenon since 18th century or even earlier, in times of the British industry revolution. It refers to the frontier changes and the global competition for pursuing, achieving and keeping the world's advanced level in industry, science and technology.

American sociologists, economists, and political experts in the 1950s have being carried out modernization studies one after another.

In June 1951, at the academic seminar sponsored by the Economic Growth Committee of the American Society for Social Sciences some related issues such as poverty and imbalanced economic development have been discussed. Participants came into conclusion that the use of the term "modernization" shows that the transition from an agricultural society to an industrial society is more appropriate.

For major developed countries, the first modernization took roughly 210 years (1763 to 1970), and the second modernization will take roughly 130 years (1971 to 2100). The time boundary of the second modernization is basically the same as that of Ronald Inglehart, a professor of political science at the University of Michigan, who took 1970 as the starting point of post-modernization in developed countries in his book on modernization and postmodernization (Inglehart, 1997)

It was in line with the Organization of Economic Cooperation and Development (OECD) timetable of that time.

Groningen University scholar Angus Maddison in his book on growth and interaction in the world economy regarded 1973 as the starting point of the fifth stage of economic development since the Industrial Revolution. The five stages of Angus Maddison's economic development are: 1820 to 1870, 1870 to 1913, 1913 to 1950, 1950 to 1973, and 1973 to 1992 (Maddison, 2005)

Angus Maddison specially touched upon the Western Europe–China Dichotomy. The most solidly documented evidence on the long-term evolution of income levels relates to Western Europe and China. Two thousand years ago, these

were the two most-advanced areas in terms of technology and institutions of governance. Income levels were probably similar until the fifth century, when the Western half of the Roman Empire collapsed under barbarian invasion. Its decline was reinforced in the seventh century by the Arab capture of Spain, North Africa, and most of Western Asia, which ended Western European commerce in the Mediterranean.

There was no comparable collapse in China. From the second half of the tenth century until late in the thirteenth, there was significant progress in China. The Song dynasty successfully promoted intensive rice agriculture, and the center of gravity of population moved from North China to the area south of the Yangtze. From 1300 to 1850, population grew faster than in Western Europe, but per-capita income stagnated. The century after 1850 was disastrous. Civil wars and foreign invasions reduced per capita income by more than a quarter.

Some authors went out from the Western realities and tried to apply the modernization theory internationally as well. In 1958, Daniel Lerner published the book "The Passing of Traditional Society: Modernization in the Middle East", which believed that the Arabian modernization might be the transition from traditional society to modern society (Lerner, 1959).

In 1959, the Comparative Political Committee of the American Academy of Social Sciences held a political modernization seminar, and subsequently published "Politics in Developing Areas" (Almond and Coleman, 1960).

Western Europe's economic ascension began about the year 1000, continued to 1820, and accelerated thereafter.

As for China Western Europe caught up with Chinese income levels in the fourteenth century. By 1950, European per capita levels were ten times higher than the Chinese levels. The experience of China in the past half century, and particularly since the 1978 economic reform, shows clearly that divergence is not inexorable. China's economic resurrection has involved a very significant element of catch-up (Maddison, 2005).

In the 1960s, in the West a series of influential monographs on modernization research were published, and modernization theory was basically formed.

For example, "Stages of Economic Growth: Declaration of Non-Communism" (Rostow, 1960), "Political Modernization of Japan and Turkey" (Ward and Rustow, 1964), "Modern Political Science" (Eppert, 1965), "Modernization and Social Structure" (Levi, 1966), "The Momentum of Modernization: A Comparative Historical Study" (Black, 1966), "Resistance and Change in Modernization" (Esenstadt, 1966), "International System And Social Modernization" (Nettle and Robertson, 1968), "The Change to Change: Modernization, Development and Politics" (Huntington, 1968)

In the 1970th and 1980th, modernization theories faced many challenges, and at the same time they were comprehensively developed, forming a colorful modernization theory.

Although in the classic modernization theory different fields and different scholars have different interpretations of modernization, everyone generally accepts

the two basic connotations of modernization, which are generally consistent with the basic meaning of modernization.

(1) Refers to the profound changes that occurred in the developed countries in since the 16th century, especially after the Industrial Revolution;

(2) Refers to the development process of developing countries catching up with the world's advanced level in different fields.

Regarding the general characteristics of the modernization process, scholars have reached a basically consistent view. In the 1970s, Professor Samuel Huntington from Harvard University summarized it into the following nine characteristics; in his view, from a long-term perspective, modernization is not only inevitable, but also popular.

Modernization is considered as a revolutionary process. The transition from traditional society to modern society can only be compared with the change of human origin and the change from primitive society to civilized society.

Table 1

Modernization has some typical features:

Complicated	contains changes in all areas of human thought and behavior
Systematic	changes in one factor will affect and affect changes in various other factors
Global	originated in Europe in the 15th and 16th centuries, but it has now become a worldwide phenomenon
Long-term	entire change involved in modernization will take time to resolve
Staged	process of modernization in all societies may distinguish different levels or stages
Process	modernization is a process of convergence. Traditional society exists in many different types, but modern society is basically similar
Irreversible	although there may be temporary setbacks and occasional setbacks in certain aspects of modernization, modernization as a whole is a long-term trend
Progress	in the period of transformation, the cost and pain of modernization are enormous; in the long run, modernization increases human happiness in terms of culture and material

Almost in sync with modernization theory research, Western scholars have studied the future progress of developed industrial countries and have proposed many new theories. For example, post-capitalist society concept was proposed by British-German sociologist Ralph Dalendorf in his book on class and class conflict in Industrial Society (1959). American philosopher Steven Best and Douglas Kellner in their monograph on postmodern theory (1991) made substantial introduction to postmodern developments to put light on the transformation from the modern to the postmodern period.

Some Western thinkers argue that post-industrial social theory and post-modernism are the components of post-modernization theory. They are the reflection of post-modernization theory in the fields of social economy, ideology and culture.

In fact, as mentioned earlier, some scholars called the post-modern stage the end of the Second World War, and some scholars called the developed society since the 1970s the "post-modern society." This shows that the contradiction of the concept of "postmodern" has already occurred. Moreover, "modern" is a widely accepted concept of time, which has been used for hundreds of years. It is not easy to change it.

The time of the "postmodern" concept is not self-sufficient, and it will inevitably affect the spread and application of post-modernization theory. In a sense, the post-modernization theory is based on the classic modernization theory. It does not completely transcend the constraints of the classic modernization theory.

Knowledge society, information society, network society and digital society theories are connected with post-industrial society and post-modernism and closely related to classic modernization theory leading to the post-modernization theory.

Postmodernism originated in western developed countries. According to the Webster's Dictionary, postmodern refers to the trend of thought that emerged in the Western art, architecture, and culture in the mid-20th century (Postmodern, 2020). It analyzes the problems and crises of modern society, opposes the philosophy and practice of the modernization movement, and advocates the revival of traditional elements and technology. Some postmodernists tend to deny and deconstruct modern thoughts, and some postmodernists pay more attention to the construction and creation of postmodern society. Some postmodernists divide social development into three stages, namely traditional society, modern society, and postmodern society; however, they do not form a consensus on the time meaning of "postmodernism".

Some people think that post-industrial social theory and post-modernism are the components of post-modernization theory. They are the reflection of post-modernization theory in the fields of social economy, ideology and culture.

In fact, as mentioned earlier, some scholars called the post-modern stage the end of the Second World War, and some scholars called the developed society since the 1970s the "post-modern society". This shows that the contradiction of the concept of "postmodern" has already occurred. Moreover, "modern" is a widely accepted concept of time, which has been used for hundreds of years. It is not easy to change it.

From the perspective of modernization theorists, post-modernization is also a research area of modernization research, which is about social development in developed countries. For example, Professor D.Black from Princeton University published a book on comparative modernization.

After him a number of authors were discussing "highly modern societies", which are often referred to as post-industrial societies.

The postmodern concept is not self-sufficient, and it will inevitably affect the spread and application of post modernization theory. In this sense, the post-modernization theory is based on the classic modernization theory. It does not completely crossover the constraints of the classic modernization theory.

The classifications of modernization theories are actually the theoretical dilemmas of modernization itself. We cannot question whether modernization or post modernization theories exist or not. Modernization is rather the cause of a historical

period and the result of the same historical period. Whether there are doubts about modernization is equivalent to doubting whether this historical process exists.

However, the uncertainty of key factors, the fuzzy boundary between traditional society and modern society, and the two types of "key factors" and "polarity" The logical paradox between the theories makes us have to think about another question, namely the rationality of the existing modernization theories.

On this point, the anti-modernization theory's attack on the universal mode of modernization undoubtedly provides us with an excellent angle of thinking. We can say that the anti-modernization theory is correct. The essence of the anti-modernization theory lies in using modern means to maintain the traditional value orientation, and using modern forms to resist modernization.

Therefore, the anti-modernization theory can only be reduced as part of modernization theory. However, if we continue to use this reverse thinking logic, deny the existence of key factors and stages of modernization, and acknowledge the uncertainty of key factors and the indivisibility of modernization phases, then it will undoubtedly help us to have deeper understanding of modernization theory.

In general, Western scholars carried out modernization research for 50 years (1950-1990th), and finally formed a modernization theory system. However this theory has many inherent shortcomings and has received various criticisms. For example, this theory cannot explain the progress of developed industrial countries since the 1970s, but it is still considered to be used to explain the revolution of human civilization since the Industrial Revolution. Thus, no other social science theory can completely replace it. We might call it the classic modernization theory and proceed with new connotation findings.

References:

1. *Definition of postmodern (2020)*//<https://www.merriam-webster.com/dictionary/postmodern>
2. Huntington, Samuel (1971).*The Change to Change: Modernization, Development and Politics*[J], *Comparative Politics*, Vol. 3, (3) : 283-322
3. Inglehart,Ronald (1997). *Modernization and Postmodernization: Cultural, Economic, and Political Change in 43 Societies*. Princeton, N.J.: Princeton University Press, p. 53)
4. Lerner, Daniel (1959).*The Passing of Traditional Society: Modernizing the Middle East*.Publisher: Glencoe, Ill., Free Press 1958
5. Maddison, Angus (2005). *Growth and interaction in the world economy: the roots of modernity*. Washington D.C.: The AEI Press//
http://www.ggdnc.net/maddison/other_books/Growth_and_Interaction_in_the_World_Economy.pdf

ФІНАНСОВА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Поздєєва К.,

*аспірантка кафедри фінансів та економіки Київський університет імені Бориса Грінченка,
e-mail: k.pozdieieva.asp@kubg.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3248-1585>*

Лойко В.,

*д.е. н., доцент, професор кафедри фінансів та економіки,
Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ,
e-mail: v.loiko@kubg.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3248-1585>*

Статтею 53 Конституції України зазначено, що загальна повна середня освіта є обов'язковою для кожного українського громадянина. Фінансування здобуття кожним школярем загальної середньої освіти відбувається за рахунок бюджетних коштів. Загальні видатки 14175 окремих шкіл в Україні у 2019 р. склали 94,8 млрд грн., що більше, ніж у минулому 2018 р. на 13,53 %, при цьому кількість окремих шкіл зменшилась за рік на 4,74% [1]. Таким чином на один заклад загальної середньої освіти витрачено за рік 6,69 млн. грн. в середньому по Україні. Середні витрати по країні на підготовку одного учня в 2019 році склали 23,1 тис. грн на рік, що на 8,45 % більше, ніж у минулому році. Навантаження на 1 вчителя по Україні має тенденцію до зменшення, що можна вважати позитивною тенденцією: середня кількість учнів на 1 вчителя у 1990/1991 н.р. склала 13,28 осіб, у 1995/1996 н.р. – 11,98 осіб, у 2019/2020 н.р. – 9,40 осіб, у 2020/2021 н.р. – 9,00 осіб [2]. Питома вага непедагогічного персоналу у загальній кількості персоналу шкіл коливається від 20 % до 45 %. За Концепцією нової української школи тривалість загальної середньої освіти передбачено збільшити ще на 1 рік. Якщо за Конституцією України держава зобов'язана надати можливість отримати повну загальну середню освіту всім громадянам України, то, зважаючи, переважно на бюджетне фінансування закладів загальної середньої освіти, видатки бюджету на освіту зростатимуть [3].

Вивчення досвіду інших країн щодо джерел фінансування отримання громадянами загальної середньої освіти дозволило зробити наступні висновки. У таких країнах, як Австралія, Великобританія, Іспанія, США, Південна Африка, Нідерланди, Шотландія, фінансування закладів загальної середньої освіти здійснюється за моделлю, орієнтованої на вільний ринок. Ця модель характеризується обмеженим бюджетним фінансуванням та приватизацією навчальних закладів. До позитивних рис цієї моделі фінансування можна віднести наступне. Конкурентоспроможність між навчальними закладами за споживача стимулює освітні заклади до підвищення якості освітніх послуг та оснащення освітнього процесу сучасними технічними засобами. Основним недоліком такої моделі фінансування отримання загальної середньої освіти для споживачів є обмеженість отримання освіти верствами населення, які мають недостатні фінансові ресурси.

Більшість країн Європейського Союзу має модель фінансування загальної середньої освіти, орієнтований на суспільний ринок. Для цієї моделі фінансування характерна обмеженість бюджетного фінансування, часткова приватизація закладів загальної середньої освіти та можливість отримання більш якісних освітніх послуг за умови додаткового фінансування з метою задоволення індивідуальних та суспільних потреб споживачів. Основною перевагою є демократизація освітніх послуг та підвищується особиста відповідальність кожного учня щодо якості навчання та побудови власної освітньої траєкторії за рахунок можливості використання додаткових фінансових коштів. До недоліків цієї моделі фінансування відноситься поступове ослаблення ролі держави в управлінні освітою та зростання можливості закладам загальної середньої освіти реалізовувати власні інтереси на ринку освітніх послуг.

Такі країни, як Данія, Єгипет, Ірландія, Німеччина, Угорщина, Фінляндія, Чеська Республіка мають модель соціального або антиринкового фінансування загальної середньої освіти. Така модель передбачає переважно бюджетне фінансування та можливість для всіх верств населення отримати загальну середню освіту. Бюджетне фінансування закладів загальної середньої освіти має як позитивну сторону, яка характеризується доступністю освіти для всіх верств населення, так і негативну – у разі скорочення бюджетних видатків на освіту скорочується кількість викладачів та можуть бути повністю зачинені заклади загальної середньої освіти із-за недостатнього обсягу фінансування. Зробивши аналіз позитивних і негативних сторін існуючих моделей фінансування закладів загальної середньої освіти в світі, можна дійти висновку, що в сучасних умовах переважно бюджетного фінансування Україна має третю модель фінансування отримання загальної середньої освіти. Проте, як доводить практичний досвід, покращення умов навчання українських школярів можливе за рахунок залучення додаткових джерел фінансування. Позабюджетне фінансування – це додаткове фінансування розвитку закладів загальної середньої освіти. Це, як правило, додаткові платні послуги та внески батьків через фонди. В окремих районах, переважно сільських та в невеликих містах частка позабюджетних коштів не перевищує 1%. У Києві додаткові надходження від платних послуг, що надаються загальноосвітніми навчальними закладами становили більше 18%. В умовах вимушеного карантину із-за спалаху пандемії Covid -19, більшість закладів загальної середньої освіти стикнулися із проблемою достатності забезпеченості технічними засобами для надання освітніх послуг в дистанційному режимі.

Серед недоліків сучасного бюджетного фінансування українських закладів загальної середньої освіти є те, що обмеженість фінансових ресурсів не надає можливості оновлювати як технічні засоби навчання так і навчальну літературу. Це впливає на якість освітніх послуг, які отримують школярі, так як забезпеченість навчального процесу є таким, що програми, за якими ведеться навчання з тих чи інших предметів, часто визначаються не безпосередньо вчителями, а районними методичними кабінетами. Можливості у виборі підручників обмежуються наявністю їх у шкільних бібліотеках та фінансовими

можливостями дітей для їх закупівлі і є незначними, особливо для сільських загальноосвітніх шкіл. Обмеженість фінансових ресурсів сприятиме відсталості матеріально-технічної бази закладів загальної середньої освіти, особливо у нових, тільки створених об'єднаних територіальних громадах та в сільській місцевості.

Міські школи, як правило, мають краще матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу та мають більше можливостей використовувати залучені джерела фінансування. За проведеним аналізом структури бюджетних видатків за статтями фінансування зроблено висновок про те, що за рахунок бюджетних коштів повністю відшкодовуються витрати шкіл на заробітну плату вчителів, дуже в обмеженому обсязі відшкодовуються витрати на поточні ремонти шкіл. Тому залучення додаткових джерел фінансування для закладів загальної середньої освіти є необхідним.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.minfin.gov.ua/news/bjudzhet/ptsm> (дата звернення: 8.11.2020)
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Статистична інформація. URL: www.ukrstat.gov.ua (дата звернення 8.11.2020).
3. Концепція нової української школи: Концептуальні засади реформування української школи. 2016. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
4. *European integration and the transformation of higher education* / Elken M., Gornitzka A, Maassen P., Vukasovic M. University of Oslo research paper, 2011. P. 57.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА РФ У 2014-2020 РОКАХ

Бузовецька А.,

*студентка 2 курсу магістратури,
Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії,
ВНЗ «Університет економіки та права “КРОК”», м. Київ, Україна,
e-mail: Buzovetskaav@krok.edu.ua*

Сучасні війни ведуться в інформаційному просторі за допомогою специфічних інформаційних видів озброєння. Інформація може бути як у вигляді засобу захисту, так і нападу, і все буде залежати лише від того, чий ресурс та пропаганда будуть потужнішими. Той факт, що інформаційна війна безпосередньо не пов'язана із кровопролиттям та руйнуваннями, досить часто призводить (а у випадку України вже призвело) до певного ігнорування та безпечності у ставленні до неї, на початках навіть до переоцінки її впливу на руйнування суспільної психології.

Аналіз воєнно-політичної ситуації, що складалась упродовж останніх років навколо України та її території, дає підстави вважати, що Україна від самого початку проголошення незалежності стала об'єктом потужних пропагандистських операцій та довготривалого психологічного впливу з боку Російської Федерації, яка з болем і тугою не може позбутися свого імперського минулого та не залишає мрії про відродження Російської імперії в оновленому форматі, що без України буде неповним.

“Гібридна” війна Росії проти України є якісно новим підходом ведення воєнних кампаній, ключовим моментом яких є психологічна та інформаційна обробка місцевого населення, застосування жорсткої сили імідажевої дипломатії на підготованому геопросторі держави, що дає змогу на сучасному етапі не лише проводити активну приховану інтервенцію на Сході України, обмежуючись заздалегідь добре підготованими та нечисленними диверсійними групами (однак озброєними сучасною бронетехнікою та іншими ефективними засобами наступу і оборони), але й анексувати на свою користь окремі території, зокрема Крим.

Основними напрямками та способами маніпулятивних психоінформаційних технологій РФ відносно України були (та і залишаються надалі):

- поступове пониження міжнародного іміджу України з метою послаблення її геополітичного значення;
- відповідне дозування та спотворення інформації з метою дестабілізації ситуації в державі та впровадження власної політики “керованого хаосу”;
- формування стереотипу меншовартості та вторинності українців, а також відповідне руйнування почуття нації та народу;
- домінування російської мови, культури та традицій для утвердження самоідентифікації при одночасному витісненні української мови та культури.

Це підтверджується тенденційними висвітленнями російськими ЗМІ подій в Україні та відкритим пропагуванням своїх імперських амбіцій, зневажливою

характеристикою нашої Батьківщини у висловах вищого керівництва Росії, так, зі слів президента РФ В. Путіна, “...Україна – це навіть не держава! Що таке Україна? Частина її території – це Східна Європа, а частина, ще й значна, подарована нами” [1].

Не можна залишити поза увагою розгляд Інтернет-ресурсів, серед яких діє понад 400 суто російських сайтів. Для порівняння: український Інтернет містить лише 23 сайти (без врахування 70 двомовних продуктів) [2].

З метою інформаційного впливу в Криму на початку лютого 2014 р. проросійські активісти розповсюджували листівки за місцем проживання громадян, у міському транспорті, на місцевих телеканалах і телеекранах, посеред міських площ демонструвались пропагандистські ролики. Ексклюзивне право мовлення та надання інформації мали лише російські медіа, а українські зазнавали утисків. Після анексії Криму жодні українські ЗМІ на півострові не діють [3].

З метою суттєвого покращення стану вітчизняної інформаційної політики та національної безпеки загалом, зменшення інформаційно-психологічних впливів Російської Федерації та захисту інформаційного поля держави насамперед необхідно:

- створити плацдарм для якісної зміни внутрішньої та зовнішньої інформаційної політики, розробивши коротко- та середньострокову стратегію на основі доповненої законодавчої та нормативно-правової бази, гармонізованої з нормами міжнародного права;

- припинити руйнацію моральної єдності українського суспільства та почати діяти в інтересах усієї єдиної української політичної нації, працювати на зближення політичних проєктів двох Україн;

- взяти під контроль захист національної інформаційної сфери, водночас знаходити шляхи просування українського інформаційного продукту на територію Росії, шляхом використання сучасних високих технологій та розширення кола наших симпатиків;

- працювати на зростання іміджу України та її конкурентноспроможності на міжнародній арені шляхом підвищення та покращення її бренду;

- розвивати та поширювати іномовлення, а також вітчизняні Інтернет-ресурси іноземними мовами;

- усіма засобами проривати інформаційну блокаду РФ та обмежити російський інформаційний вплив на Півдні та Сході України;

- посилити контроль над ЗМІ інших країн, які функціонують та акредитовані в Україні;

- провести люстраційну політику серед власників українських медіа-ресурсів, зменшити вплив олігархів на ЗМІ;

- сприяти розвитку громадського медіа-сектора як незалежного, неупередженого, об’єктивного інституту, основна мета якого – донесення правомірної інформації до споживача;

- контролювати частотний ресурс біля власних кордонів, не допускати інформаційної контрабанди;

– суттєво покращити якість та збільшити кількість українського видавничого продукту, сприяти створенню гідних та цікавих телепрограм, розвитку вітчизняного кінематографу;

– замість заклику “не купуй російське” (саме інформаційний продукт) краще використовувати гасло “купуй українське, тому що воно якісне, рідне, модне та перевірене”;

– налагодити дієву роботу з проукраїнськими Інтернет-спільнотами, на основі яких створювати відповідні “троль”-угруповання на певним чином акцентувати їхню діяльність, створити блокаду Інтернет-ресурсів, які несуть загрозу інформаційній безпеці держави;

– сприяти діяльності громадських організацій, здатних виконувати інформаційно-психологічні операції та оперативне інформування;

– удосконалити рівень підготовки фахівців із інформаційної безпеки та протидії засобам психологічного впливу [4].

Отже, можна стверджувати, що виконання цих заходів дасть змогу зменшити конфронтацію між традиційними і новими центрами протистояння, унеможливить подальше маніпулювання суспільною свідомістю для досягнення широкомасштабної інформаційної експансії, сприятиме захисту інформаційного поля та інформаційній безпеці Української держави.

Списки використаних джерел:

1. ТОП-7 цитат Путіна об Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://politiko.ua/blogpost69917>.
2. Дацук С. Россия использует психотронное оружие на Востоке Украины [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://uapress.info/ru/news/show/22063>.
3. Мерзлюк Ю. Б. Кримський конфлікт: російсько-український інформаційний простір [Електронний ресурс] / Ю. Б. Мерзлюк. — Режим доступу : <http://kgimv.nau.edu.ua/images/Konferentsiya.pdf>.
4. П. Шевчук Інформаційно-психологічна війна росії проти України: як їй протидіяти http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik13/fail/Shevchuk.pdf

ДИПЛОМАТИЧНИЙ КОНФЛІКТ МІЖ УРЯДАМИ УКРАЇНИ ТА УГОРЩИНИ. НЕЗАКОННА АГІТАЦІЯ НА ЗАКАРПАТТІ

Поварчук А.,

*студентка спеціальності: Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії,
ВНЗ Університет економіки та права "КРОК", м. Київ, Україна,
e-mail: povarchukal@krok.edu.ua*

Відносини між Україною та Угорщиною дуже складні - завжди є питання, в якій країні важко досягти компромісу. Однак нещодавно обидві сторони заявили про намір покращити відносини та вирішити найактуальніші питання. Рішення Міністра закордонних справ Угорщини Петра Сійярто провести день виборів в Україні 25 жовтня викликало конфлікт. Рішення закликала закарпатських угорців підтримати КМС на місцевих виборах". Такий дзвінок він розмістив у своєму Facebook. Сійярто сказав: "Єдина угорська партія, КМКС, прагне стати членом Карпатської обласної ради. Було б дуже погано, якби угорці не мали представництва на регіональному рівні". Зокрема, він закликав підтримати нинішнього мера Золтана Бабяка на виборах мера. Міністр написав: "Не випадково багато людей звертають увагу на Берегове, бо мер міста Золтан Бабяк зробив хорошу роботу. Якщо він зможе продовжити, це буде добре" [1].

Сійярто також сказав, що закарпатці, які проживають в Угорщині, можуть перетнути кордон, щоб проголосувати і повернутися, не проходячи 14-денний карантин. Однак, згідно з українським законодавством, підбурювання не допускається під час "дня тиші" та вираження побажань громадян. Міністерство закордонних справ України негайно відреагувало на дії угорських чиновників. Зокрема, повідомляється, що посадовці Будапешта "безсоромно підтвердили пряме втручання у внутрішні справи України", підбурюючи чиновників до місцевих виборів. У заяві відомства йдеться про те, що в день виборів до місцевих виборів Угорщина безпосередньо балотувалася до угорської партії, і тому "завдає зловісного удару послідовним зусиллям України щодо конструктивного вирішення проблем в українсько-угорських відносинах". В українському МЗС повідомили: Київ неодноразово закликав угорську сторону припинити нехтувати принципами верховенства права і добросусідських відносин та з повагою поставитися до законів України [2].

"Неприйнятні поради, надані виборцям у Будапешті, порушували українське законодавство, не залишаючи Україні іншого вибору, крім як суворо реагувати на ці кроки відповідно до усталеної міжнародної практики та законодавства України", - повідомляється в повідомленні. Водночас Міністерство закордонних справ зазначило, що громадяни України угорського походження є важливою частиною українського суспільства та мають усі необхідні права та можливості вільно обирати своїх представників для участі у місцевому самоврядуванні.

Згодом українська дипломатична місія зробила практичні кроки - Україна провела кампанію в Закарпатській області під час місцевих виборів, що відбулися 25 жовтня, і тому заборонила в'їзд двом вищим чиновникам з Угорщини. Міністерство закордонних справ України також надіслало лист протесту послу Угорщини Іштвану Ійдярто на знак протесту проти політичної агітації угорських чиновників щодо підтримки політичної партії для участі у місцевих виборах в Україні 25 жовтня 2020 року. Втручання угорських чиновників в українську політику не рідкість. Тому за кілька днів до того, як українці проголосували, українське Міністерство закордонних справ оголосило, що угорські державні службовці неодноразово виявляли ознаки політичного підбурювання в Карпатах. У зв'язку з цим відомство закликає правоохоронні органи оцінювати такі дії.

Міністерство закордонних справ зазначило: "Міністерство закордонних справ відреагувало на всі ці факти в межах своєї компетенції та застерегло Угорщину не порушувати виборче законодавство України та намагатися втручатися у внутрішні справи нашої країни". Крім того, Міністерство закордонних справ зазначило, що ігнорування офіційного звернення України може лише довести, що "з боку Угорщини існує прихована ціль, що неприпустимо в міждержавних відносинах". У зв'язку з цим Міністерство закордонних справ закликає відповідні правоохоронні органи оцінити дії угорських чиновників. Міністр закордонних справ Угорщини Петер Сійярто назвав заборону на в'їзд Києва в Україну двома угорськими чиновниками "зневіреною і безглуздою". Він зазначив, що Будапешт ще не отримав офіційного повідомлення про заборону, але заявив, що Україна зробила "недружні кроки" щодо Угорщини, викликав свого посла і вирішив заборонити в'їзд ще двом угорським чиновникам.

Сійярто сказав: "Повідомлення України полягає в тому, що вона відмовляється підтримувати зусилля Угорщини щодо євроатлантичної інтеграції". Він також привітав кандидата від Угорщини з перемогою на місцевих виборах в Україні. Раніше міністерство закордонних справ Угорщини відхилило звинувачення країни у втручанні в українські вибори, оскільки державний секретар України зробив заяву до волі України. Вони зазначили, що в Угорщині вони не бачили жодних порушень у свідченнях своїх чиновників, які вони чули під час його візиту до Закарпаття. Міністерство закордонних справ Угорщини писало: "Міністерство закордонних справ України опублікувало офіційний лист щодо візиту державного секретаря Яноша Арпада Потабі. Ми не згодні з оцінкою цього візиту Україною" [3].

Вони спеціально зазначили в Будапешті, що їх чиновники діяли в рамках забезпечення прав угорської громади. "Відповідно до нашого Основного закону, Угорщина відповідає за долю угорців, які проживають за кордоном, сприяє виживанню та розвитку своїх громад, підтримує її зусилля щодо захисту своїх прав - встановити автономію та процвітання у своїй країні. Усі ми", - йдеться у повідомленні. Сказати. Угорщина також наполягає на тому, що візит угорських чиновників не має нічого спільного з майбутніми виборами в Україні. "Державний секретар відвідав Карпати не з метою виборів, а в рамках

своїх регулярних візитів. Уряд Угорщини підтримує економічний розвиток, розвиток шкіл та культурно-оздоровчі програми в Карпатах, і результати не тільки принесли користь Угорська громада також приносить користь усім жителям Карпат", - додали в угорському Міністерстві закордонних справ.

Отже, конфлікти між сусідами на ґрунті етносимволізму – мови, прав нацменшин, трактування історії – явище небезпечне і важко піддається регулюванню. В таких конфліктах діє логіка «гри з нульовою сумою», а у підсумку вони часто стають грою із сумою від'ємною, в якій програють всі.

Як Україна, так і Угорщина втрачають від затягування поточної кризи. Втрачають час, можливості, імідж та перспективи. Можливо, Україна втрачає більше, але навряд чи це може стати достатнім втіхою у відносинах між потенційними партнерами. І Київ і Будапешт пережили немало прикрих та болісних історичних уроків, які мали б підказувати, що окрім інтересів національних егоїзмів існують ще й інтереси регіональної безпеки, а також ще більш широкий трансатлантичний контекст. Від подолання перепон для співпраці можна виграти набагато більше, ніж доведеться за них заплатити.

Список використаних джерел:

1.Глава МЗС Угорщини закликав підтримати на місцевих виборах в Україні одну із партій.

Режим

доступа:

https://zaxid.net/news/https://zaxid.net/glava_mzs_ugorshhini_zaklikav_pidtrimati_na_mistsevih_viborah_v_ukrayini_odnu_iz_partiy_n1509562

2.Заява МЗС України щодо агітації високопосадовців Угорщини на місцевих виборах в Україні. Режим доступа: <https://mfa.gov.ua/news/zayava-mzs-ukrayini-shchodo-agitaciyi-z-boku-visokoposadovciv-ugorshchhini-na-miscevih-viborah-v-ukrayini>

3.Держсекретар Угорщини агітував за партію на Закарпатті. ОПОРА звернулась до МЗС.

Режим доступа: <https://suspilne.media/72363-derzsekretar-ugorsini-agituvav-za-partiu-kmks-na-zakarpatti-opora-zvernulas-do-mzs/>

МІЖНАРОДНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР СПІВРОБІТНИЦТВА ЩОДО НЕРОЗПОВСЮДЖЕННЯ БАКТЕРІОЛОГІЧНОЇ ЗБРОЇ

Лівіцька М.,

*студентка II курсу магістр групи МВ/МК-19,
ВНЗ «Університет економіки та права “КРОК”», м. Київ, Україна,
e-mail: livitskamo@krok.edu.ua*

На сьогоднішній день розроблення та застосування бактеріологічної зброї є однією з актуальних міжнародних проблем. Завдяки ініціативі провідних держав було утворено систему запобігання небезпечної зброї, яка покращила не тільки безпеку держав, а й значно зменшила прояви біотероризму. Проте, окрім країн, свій внесок зробили також міжнародні урядові та неурядові організації, запровадивши безліч заходів у боротьбі із загрозою біологічної зброї.

Оскільки відомим є те, що поширення небезпечних захворювань не мають певних кордонів, необхідно було розробити та впровадити саме на міжнародному рівні заходи для запобігання того, що шкідливі мікроорганізми та інші небезпечні речовини не завдають ніякої шкоди, навмисно чи випадково. Тому Радою Безпеки ООН було прийнято Резолюцію 1540, яка доповнювала вимоги та заборони, що були запроваджені в Конвенції про заборону біологічної та токсичної зброї [1, С.71].

В Резолюції наголошується про те, що вона вимагає від держав, незалежно чи є вони учасниками міжнародних конференцій або багатосторонніх переговорів, вживати потрібних заходів для нерозповсюдження біологічної зброї. До того ж, було утворено Комітет, що звітував Раді Безпеки про дотримання цієї Резолюції. Державам необхідно щорічно розробляти стислий опис актуальних подій, вказуючи свої пріоритети та плани щодо реалізації положень Резолюції, представивши його Комітету.

Не менш важливим кроком щодо системи стримування бактеріологічної зброї та запобігання розвитку небезпечних хвороб була спільна робота таких міжнародних співтовариств, як Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), Міжнародне епізоотичне бюро (МЕБ) та Продовольча та сільськогосподарська організація (ФАО). Згодом ними було опубліковано ноту, в якій йшлося про те, що поява нових захворювань, зміни навколишнього середовища та розвиток біотероризму, вимагає подальшої співпраці між цими організаціями [3]. Таким чином, кожна з вищезгаданих організацій розробила детальний план дій, який би міг сприяти усуненню наслідків застосування небезпечної зброї. Окрім того, вони наголошували, що необхідно залучити якнайбільш держав для утворення міжнародної солідарності, аби позбутися хвороб, що загрожують життю людей.

ФАО, була першою міжнародною організацією, яка розробила Інструментрій з біозахисту у 2007 році. План заходів розроблений в якості стратегічного та комплексного підходу, охоплює політику та нормативно-правові аспекти для управління ризиками, що загрожують людству та навколишньому середовищу. В Інструментарію передбачено систему заходів щодо безпеки харчових продуктів, інтродукцію хвороб, розповсюдженню

живих модифікованих організмів та контроль за чужорідними видами мікроорганізмів. У цілому, Документ містить в собі аспекти розвитку сільського господарства, охорони здоров'я та захисту навколишнього середовища, зокрема біологічного різноманіття, тим самим створюючи цілісну концепцію біозахисту [4, С.109].

У 2012 році ВООЗ розробила Стратегічні рамки дій 2012-2016 разом з Управлінням лабораторними біоризиками, спрямовані на розвиток національних, регіональних та глобальних планів щодо управління лабораторними біоризиками. У Документі було зазначено, що відповідно до санітарно-медичних норм, усі держави-учасниці зобов'язані оцінювати та розвивати свої основні можливості для спостереження та реагування на загрози. Також сказано, що незважаючи на значні внески для утворення біозахисту, багато країн досі не мають ефективних механізмів, які б сприяли регулюванню та нагляду в управлінні з біоризиками. До того ж, як показують статистичні дані, рівень обізнаності працівників органів, що займаються біологічними дослідженнями та персоналу лабораторій є нижчим від середнього [4, С.111].

Того ж року, свою Стратегію опублікувало МЕБ, яка передусім була пов'язана зі зниження біологічної загрози. Загалом, йшлося про те, що найбільш ефективним способом захисту від загроз стосовно розповсюдженню небезпечних збудників є вдосконалення чинних систем реагування та завчасного виявлення небезпеки, а також створення ефективного гарантування біозахисту, завдяки розширенню національних наукових мереж. Такий спосіб, на їхню думку, надає чимало переваг для покращення рівню здоров'я населення, сільського господарства, поліпшення добробуту та стабілізації економіки [2].

Вагомий внесок щодо підтримки режиму нерозповсюдження бактеріологічної зброї зробив і Європейський Союз. За ініціативою ЄС було розроблено План дій для підвищення готовності до хімічних, біологічних та ядерних подій. Згідно з яким, ЄС зобов'язувався надавати технічну та фінансову допомогу для зниження ризиків випадкового або умисного походження, пов'язаних з хімічними, біологічними та ядерними матеріалами і повної готовності до таких ризиків. Така допомога включає в себе: покращення заходів безпеки, де зберігаються біологічні матеріали та створення нормативно-правової бази для забезпечення ефективного контролю за експортом товарів подвійного використання, особливо шляхом регіонального співробітництва.

Окрім вищевказаних ініціатив, були запроваджені інші міжнародні заходи, які передбачали поширенню біозахисту та уникненню ризиків, прийняті на глобальному чи регіональному рівні, а саме:

1. Ініціатива захисту глобального здоров'я (2001);
2. Програма захисту глобального здоров'я, розроблена 2004 року;
3. Цілі сталого розвитку ООН, затвердженні у 2015 року та інші [3].

Отже, заохочення міжнародних акторів та організацій щодо нерозповсюдження та запобігання біологічної зброї, на сьогоднішній день є досить помітним. Розробка конвенцій, затвердження резолюції, прийняття стратегічних планів – це все створює певну систему для вироблення ефективної

протидії у боротьбі зі зброєю та тероризмом. Незважаючи на деяку недосконалість режиму стримування, міжнародні суб'єкти продовжують всіляко розвивати та покращувати її становище, затверджуючи нові угоди та розвиваючи галузь медико-біологічних наук.

Список використаних джерел:

1. Андрейчин М. Біотероризм. Медична протидія / М. Андрейчин, В. Копча. – Тернопіль, 2005. – 300 с.
2. Грек А. М. Біологічна небезпека (учора, сьогодні, завтра) [Електронний ресурс] / А. М. Грек, О. В. Сақун // Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут" факультет військової підготовки. – 2012. – Режим доступу: http://medved.kiev.ua/web_journals/arhiv/toxicology/2012/2_2012/str.pdf.
3. Стегній Б. Т. Біобезпека та біозахист: світовий досвід, проблеми в Україні та шляхи їх вирішення / Б. Т. Стегній, О. Т. Куцан, А. П. Герілович // Ветеринарна медицина. - 2010. - Вип. 94. - С. 5-12. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vetmed_2010_94_3
4. Уїтсбі С. Запобігання біологічним загрозам: що Ви можете зробити / С. Уїтсбі. – Бредфордський центр досліджень проблем роззброєння, 2015 – 328 с.

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ СУЧАСНОГО ГЕОПОЛІТИЧНОГО ПОЛОЖЕННЯ УКРАЇНИ

Луценко Ю.,

*студентка 2 курс магістратури спеціальності: Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна
e-mail: lutsenkouy@krok.edu.ua*

На час здобуття Україною незалежності докорінно змінилася геополітична ситуація на європейському континенті і у світі в цілому. Була зруйнована система силових координат повоєнного періоду розвитку: відбулася відмова наддержав від блокового протистояння; мирним шляхом і за згоди держав-переможниць та безпосередніх сусідів об'єдналася Німеччина; розпалася Організація Варшавського Договору та Радянський Союз; у підсумку Захід переміг у холодній війні зі Сходом. Тим самим взяла гору атлантична стратегія, а морська наддержава отримала верховенство над суходолом євразійського континенту. У Європі було подолано розкол, а інтеграційні процеси набули континентальних вимірів.

Геополітичне значення виникнення в Європі держави України важко недооцінити. Розмір території, чисельність населення, значний промисловий комплекс, науковий та інтелектуальний потенціали, природні багатства - завдяки всім цим перевагам Україна вже є частиною Європи. Крім того, саме її розташування винятково вигідне, оскільки робить країну ключовим субрегіоном, що з'єднує своїми транспортними артеріями Захід і Схід, Північ і Південь.

Після подолання дво полюсного протистояння на геополітичні зміни у міжнародних відносинах впливали різні чинники, зокрема, процеси дезінтеграції на пострадянських і балканських теренах і зміцнення Заходу (США і Європейського Союзу). На трансформаційні перетворення вагомо впливали процеси глобалізації, інтеграції та переструктурування геополітичного простору. Турбулентні зрушення відрізнялися направленістю процесів фрагментації і структурування та взаємодії телурократичної (сухопутної) і таласократичної (морської) півсфер сучасної світової системи. Протягом першого десятиліття гору брали США і світ тяжів до однополюсної системи, з 11 вересня 2001 р. після атак міжнародного тероризму на Сполучені Штати сформувалася міжнародна система взаємодії головних геополітичних акторів світу, який все більше ставав багатопольосним.

Нинішній етап сучасної історії, напевно, пов'язаний з силовою політикою Росії. За постбіполярний період Москва, значно зміцнивши свої позиції, повернулася до агресивної політики. РФ захопила й анексувала Крим у 2014 р. та підтримує сепаратистів Донбасу, робить серйозний виклик не лише Україні та Європі, а й усій системі міжнародних відносин. Росія попирає не лише загальноприйняті міжнародні норми, але і низку двосторонніх російсько-українських та чимало багатосторонніх договорів й угод.

Враховуючи такі оцінки трансформації світосистеми, структури міжнародних відносин, досить важливим постає завдання дослідження особливостей входження України до геополітичного простору, аналізу складових відносин та пріоритетів у взаємодії з головними геополітичними акторами, що постали після розвалу біполярного світу. Адже з відходом у минуле Ялтинсько-Потсдамського поділу на сфери впливу наша держава, як й інші близькі та далекі сусіди, стала на шлях реалізації власних прагнень і можливостей розвитку за більш сприятливих мирних умов на континенті і світі в цілому. Відомі й оцінки значення незалежної України, які надавав відомий американський вчений З. Бжезинський, стверджуючи, що сам факт її виникнення був за своєю геополітичною значущістю третьою подією в ХХ столітті після розпаду Габсбурзької монархії і розколу світу на протилежні системи після Другої світової війни. За нинішніх умов також політики і чимало дослідників відводять Україні відповідну роль у геополітичному розкладі сил на континенті.

Аналізуючи складові геополітичного та геостратегічного утвердження України, слід особливо наголосити на значному недооцінюванні владою в перші роки незалежності проблем забезпечення теплоенергетичними ресурсами (ТЕР) нашої держави. Адже відомо, що вже не одне десятиліття боротьба за право володіти енергоресурсами, за право їх транспортувати, за вплив на ринок енергоносіїв стала потужними чинниками реалізації інтересів держав світу, їх політичної поведінки, основою політичних та економічних союзів і навіть джерелом міжнародних конфліктів.

Україна належала і ще належить до енергодефіцитних країн, оскільки за рахунок своїх джерел ТЕР вона донедавна задовольняла власні потреби лише на половину. На рубежі тисячоліть власний видобуток покривав 10–12% потреб у нафті, 20–25%— у природному газі країни. І від того, як розвиватиметься світова геополітична і гео економічна ситуація в енергетиці, значною мірою залежатимуть умови функціонування економіки та паливно-енергетичного комплексу (ПЕК) України.

В умовах майже повної залежності від поставок енергоносіїв з Російської Федерації заходи з диверсифікації джерел їх надходження, насамперед природного газу й нафти, мають розглядатися як ключовий елемент забезпечення національної безпеки держави і створення умов для стійкого розвитку ПЕК. Це потребувало невідкладної розробки і реалізації концепції довго строкової енергетичної політики України, наріжним каменем якої мали б стати заходи диверсифікації. Україна — великий споживач російського газу в Європі — посідала за обсягами споживання природного газу шосте місце у світі, а за імпортом — третє місце після США та Німеччини. Причина цього полягала в тому, що вітчизняна промисловість вирізнялася винятковою енергомісткістю. Врахування такого становища владним імперативом диктувало необхідність впровадження ефективних енергозберігаючих технологій. Однак і нині ситуація ще потребує виправлення.

З огляду на сказане, очевидним у геополітичному плані для України і винятково важливим у ширшому аспекті було збереження двох гео економічних

ліній: Захід — Схід та Північ — Південь. У цьому зв'язку слід також враховувати річкові та морські складові. Адже морські порти найбільше відкриті для зовнішнього світу, вони виконують інтегруючу функцію для всієї транспортної мережі держави. Однак якщо мережа магістральних продуктопроводів в основному ще збережена, то комунікаційні можливості Причорномор'я великою мірою протягом першого десятиліття майже втрачено.

З точки зору геополітики, важливими чинниками сили держави як суб'єкта між народних відносин є активне використання нею власного політико-географічного розташування, врахування як природних кордонів і соціокультурних зв'язків із сусідніми державами, так і мережі на земних, водних, морських, повітряних транспортних сполучень та інших складових інформаційно-комунікативного простору.

Отже, станом на початок ХХІ ст. Україна увійшла у сучасний геополітичний простір, налагодила взаємовідносини із головними геополітичними акторами світу: провідними впливовими державами та їх об'єднаннями, в тому числі з Євросоюзом, НАТО, Росією, США, а також добросусідські відносини з безпосередніми та дещо віддаленими сусідніми державами.

Список використаних джерел:

1. Луценко А. В. *Геополітичні ідеї в Україні: джерела та еволюція [Електронний ресурс] : автореф. дис... канд. політ. наук : 23.00.01 / Луценко Анатолій Васильович ; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. – Київ, 2009. – 17с.*
2. Кузь О. М. *Геополітика : конспект лекцій / О. М. Кузь, Д. С. Коротков ; Харків. нац. екон. університет. – Харків, 2008. – 180 с.*
3. *Геополітичні орієнтири / О.Гнидюк // Хвиля. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://hvylya.net/analytcs/geopolitics/geopolitichni-orientiri-na-2017-rik.html>*
4. *Геополітика України: історія і сучасність: збірник наукових праць. Вип. 2 (17). /ред. кол.: І.В.Артюмов (голова) та ін. – Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2016. – 360 с.*
5. *Кудряченко А.І. Україна: на шляху до глобального геополітичного простору. Український науковий журнал – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://social-science.com.ua/article/1394>*

ПРОПОЗИЦІЇ, ЩОДО ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР

Вавілова О.,

*студентка 2 курс магістратури спеціальності: Міжнародні відносини, суспільні, коунікації та регіональні студії,
ВНЗ «Університет економіки та права “КРОК”», м. Київ, Україна,
e-mail: vavilovaoo@krok.edu.ua*

Не зважаючи на свою очевидну необ'єктивність у політичних та дипломатичних колах України продовжує превалювати думка, що євроінтеграція є виключно економічним та політичним проектом. Спочатку зона вільної торгівлі, і тільки після цього студентська мобільність та подібні «дрібниці» з сфери культури. Про приєднання до інших, часто грандіозних проектів в масштабах ЄС, як то створення єдиного комунікативного європейського простору чи «фабрики європейської пам'яті» Європейської цифрової бібліотеки у проектах євроінтеграції України не йдеться. Політична та економічна інтеграція повністю залишає поза процесами євроінтеграції переважну частину українського суспільства, виходячи з того що за сучасних умов політикою та бізнесовою діяльністю, що здатна вийти на світовий рівень, займається дуже незначна частина українських громадян.

Можна констатувати фатальну недооцінку соціокультурної сфери в процесах євроінтеграції. Про це свідчить той факт, що в проекті Угоди про асоціацію (Association Agenda), над якою зараз працює МЗС, сфері культури, освіти, спорту та іншим питанням нееконічного блоку надана одна сторінка з 38. Причому перераховані пункти є поверховими і не відображають бажання включити Україну в соціокультурні процеси, що відбуваються в ЄС. Якщо питання соціокультурного характеру залишаться в угоді на такому рівні, то євроінтеграція України залишиться виключно формальністю, як це було усі попередні роки [1].

З метою прискорення в Україні процесів євроінтеграції необхідно розробити заходи щодо інтеграції України в європейський соціокультурний простір, в якому продукуються спільні ідеї, цінності та змісти. Ця мета має розглядатися як стратегічний пріоритет не тільки зовнішньої, а і внутрішньої політики. Європеїзація та створення європейської ідентичності є не тільки зовнішньою політикою, до якої має активно залучатися ЄС, а в першу чергу внутрішньою політикою, яка має реалізовуватися всередині країни у наступних напрямках.

1) Максимального розширити та деталізувати частину тексту Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, яка присвячена соціокультурному співробітництву.

2) Створити умови для подолання „мовного бар'єру” між Україною та ЄС. Українська держава має сприяти оволодінню українськими громадянами мовами міжнаціонального спілкування в Європейському Союзі, відповідно до впровадженої в ЄС політики мультилінгвізму. Вирішення цього завдання

треба розглядати як невід'ємну складову державної мовної політики України. Вітчизняні стандарти освіти мають бути скориговані відповідно до проголошеного на Барселонському Саміті ЄС (2002 р.) принципу «рідна мова плюс дві іноземні». Має сенс запровадження на державному рівні моніторингу знань іноземних мов. Нагальною є потреба створення центру перекладів офіційної документації Європейського Союзу та системи спеціальної підготовки перекладачів для роботи в структурах євроінтеграції держави та інституціях ЄС.

3) Прискорити включення України в процеси створення єдиного європейського інформаційно-комунікативного простору (Single European Information Space), що передбачає:

- запровадження в Україні стандартів правового регулювання взаємодії європейських держав в інформаційно-комунікаційній сфері; підписання договорів, конвенцій, хартій, інших документів, які регулюють європейський інформаційно-комунікативний простір, зокрема ратифікація «Європейської конвенції про транскордонне телебачення»;

- розширення співробітництва з інституціями ЄС в інформаційно-комунікаційній сфері;

- запровадження сумісних з європейськими технологічних стандартів з огляду на політику ЄС щодо створення інклюзивного цифрового суспільства («all inclusive digital society»). Приєднання до програм ЄС, орієнтованих на формування єдиного європейського інформаційно-комунікативного простору;

- розширення доступу та способів обміну інформацією між Україною та ЄС: насичення внутрішнього ринку європейською книжковою, газетно-журнальною та телепродукцією; створення сприятливих умов для роботи в Україні європейських інформаційних агентств;

- переклад українською та трансляція (включення в соціальний пакет кабельних мереж) загальноєвропейського каналу «Єврорьюз»;

- створення потужного Інтернет-порталу з питань євроінтеграції.

4) Приєднатися до програм та проектів ЄС в області цифрової культури та оцифрування культурної спадщини, що сприятиме подоланню цифрової нерівності та створенню цифрового суспільства в Україні.

5) Приєднатися до проектів побудови Європейської цифрової бібліотеки «Європеана» (Europeana) та мережі GEANT [2].

6) Інтенсифікувати процеси включення української освіти та науки у єдиний освітній та дослідницький простір, який формується в межах ЄС. З цією метою необхідне здійснення наступних заходів:

- оцінка можливості запровадження в Україні Європейської рамкової кваліфікаційної системи (European Qualification Framework for Lifelong Learning).

- реалізація запровадженого в ЄС принципу «п'ятої свободи» (fifth freedom), що передбачає вільне пересування знань, студентів та дослідників. Започаткування відповідних державних програм, спрямованих на досягнення цієї мети.

- розширення участі України не тільки в розрахованій на зовнішній світ програмі ЄС Еразмус Мундус (Erasmus Mundus), а і освітніх програмах Коменіус (Comenius), Еразмус (Erasmus), Леонардо да Вінчі (Leonardo da Vinci), Грунтвіг (Gruntvig) та Жан Моне (Jean Monnet). Запровадження окремих державних програм, спрямованих на збільшення студентської та викладацької мобільності.

- впровадження у навчальні плани та освітні програми всіх навчальних закладів України «європейського виміру» (european dimension), орієнтованого на підвищення обізнаності молоді про ЄС та європейські інтеграційні процеси.

- визнання в Україні документів про освіту, наукові ступені і вчені звання, отримані в країнах-членах ЄС.

7) Приєднатися до створеного в ЄС європейського культурного простору (European Cultural Area). Участь українських громадян у програмах та заходах ЄС, які реалізуються всередині спільноти Європейською Комісією на зразок «Медіа 2007» («Media 2007»), «Культура 2007» («Culture 2007»), «Європа для громадян» («Europe for Citizens») та ін.

8) Долучитися до програм та заходів ЄС в межах спортивної політики об'єднання. Спорт є важливим чинником формування ідентичності. Підтвердження цьому на найвищому рівні - включення в Лісабонську угоду статей, присвячених спортивній політиці Євросоюзу. Реальним уособленням політичної активності України в цій сфері та могутнім фактором створення європейської ідентичності стане успішне проведення Євро-2012.

Таким чином, на нашу думку, впровадження в життя викладених вище пропозицій, щодо інтеграції України в європейський соціокультурний простір безумовно допоможе країні швидше інтегруватися до Європейської спільноти.

Список використаних джерел:

1. *Європейська інтеграція України: громадська думка // Національна безпека і оборона. – 2007. - № 5. – С. 54. (Дослідження проведене з 20 по 26 квітня в усіх регіонах України. Опитано 2014 респондентів віком від 18 років. Теоретична похибка вибірки не перевищує 2,3 %).*

2. *Europeans and their Languages. February 2006 // http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_243_sum_en.pdf.*

ДЕЯКІ НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ МЗС ПО СТВОРЕННЮ ІМІДЖУ УКРАЇНИ В СВІТІ

Горбаченко О.,

Студентка 2 курсу магістратури,

Спеціальності: Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії,

ВНЗ «Університет економіки та права “КРОК”», м. Київ, Україна,

e-mail: gorbachenkoov@krok.edu.ua

В сучасному світі інформаційних технологій імідж виступає тим ресурсом і потенціалом, який не тільки впливає на зовнішньополітичні зносини з іншими державами і ставлення міжнародної спільноти до держави, а й слугує підтримкою авторитету і сили держави на міжнародній арені, виступає однією із характеристик її могутності.

Для України, яка знаходиться у стані війни з Росією, надзвичайно важливим є формування у світової спільноти позитивного іміджу держави, руйнувати спроби російської пропаганди показати нашу країну, як агресора по відношенню до своїх громадян.

Тому МЗС України у своїй зовнішній політиці велику увагу приділяє створенню позитивного іміджу держави в світі.

У цьому контексті міністерство запланувало на 2020 рік низку програм серед яких варто назвати: «Проведення інформаційних кампаній з протидії антиукраїнській пропаганді за кордоном з метою зменшення кількості хибних стереотипів серед іноземної аудиторії щодо України та її громадян», «Реалізація проєктів із створення україномовних аудіогідів у провідних музеях та культурних пам'ятках світу».

При Міністерстві закордонних справ функціонує Український інститут, створений за підтримки Кабінету Міністрів України у 2017 році Місія інституту полягає у сприянні кращому розумінню і гідному ставленню до України, створювати можливості для взаємодії українців зі світом, а також реалізація державної політики в сфері культурної дипломатії і захист національних інтересів в умовах інформаційної війни [1].

На наш погляд, беручи до уваги «епоху Інтернету» про цей Інститут мають знати усі українці, має бути створений додаток с системі Playmarket та AppStore, щоб самим користуватися ділитися враженнями, пишучи відзиви, виставляючи фото, при можливості рекомендувати друзям в тому числі іноземним, він має бути доступним з будь-якого пристрою та простим у використанні. На нього має бути ледь не перше посилання після написання та відсилання запиту в GOOGLE, адже це є реально дієвим, коли відразу можна знайти відповідь на своє питання, при цьому не перекопуючи увесь Інтернет, на нього мають бути посилання в таких мережах як FACEBOOK та INSTAGRAM, якими люди реально користуються.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 9 вересня 2020 р. № 1133-р. затверджено план пріоритетних дій Уряду на 2020 рік у якому значне місце

приділяється створенню позитивного іміджу держави в світі. Серед головних напрямів варто назвати:

Протидія агресії Російської Федерації політико-дипломатичними засобами;

Поглиблення співпраці з ключовими міжнародними партнерами;

Забезпечення зовнішньоекономічних інтересів України засобами економічної дипломатії;

Посилення публічної дипломатії та просування позитивного іміджу України за кордоном [2].

На наш погляд, розробка даного плану носить дещо застарілий не сучасний підхід. На вулиці вирує 21 сторіччя, коли відповідь на будь-яке питання люди шукають в інтернеті, тому як вдало і висловився О. Антонюк, в своєму дослідженні: «Головним недоліком існуючої іміджевої політики в Україні є безсистемність її розробки та реалізації» [3, с.65].

На противагу О. Антонюку О. Чечель висунув 3 групи факторів, котрі впливають на формування репутації України:

1) природно-ресурсний потенціал; національна та культурна спадщина; постійні геополітичні фактори – географічне положення, площа території, довжина кордонів держави, вихід до морів; історичні події, що вплинули на розвиток української державності (завоювання, великі наукові й географічні відкриття), а також внесок видатних українців, діяльність яких нерозривно пов'язана з історією розвитку країни; базова форма державного устрою та структура управління;

2) соціально-психологічні настрої в українському суспільстві; форми суспільно-політичної інтеграції українців, структура, характер і принципи діяльності суспільно-політичних об'єднань України; моральні аспекти розвитку українського суспільства;

3) стабільність української економіки, яка оцінюється рівнем доходів на душу населення, обсягом залучених інвестицій, фінансовою забезпеченістю бюджетів усіх рівнів, гарантією прав і свобод господарюючих на українському ринку суб'єктів реального сектора економіки; правовий простір України та відповідність українських правових норм міжнародним вимогам; функції, повноваження й механізми державного регулювання різних галузей і сфер діяльності в українській державі (ефективність владної конструкції) [4, с.84].

Висновок: Стратегічна мета зовнішньої політики України полягає в європейській та євроатлантичній інтеграції, формуванні відносин стратегічного партнерства з ЄС, США, активній діяльності в ООН та інших міжнародних організаціях, забезпеченні ефективної участі країни у світовій економіці з максимальним захистом національних інтересів, перетворенні України на потужну регіональну державу.

України є досить перспективною державою, та тільки на превеликий жаль, через внутрішню фінансову нестабільність, і внутрішню нестабільність в цілому, війну на Сході світ бачить Україну як тягар, яка ніяк не зарекомендує себе надійним, стратегічним, діловим партнером. Тому значне посилення діяльності МЗС країни по створенню позитивного іміджу України в світі є надзвичайно важливим завданням для української дипломатичної служби.

Список використаних джерел:

1. Український інститут політики // [Електронний ресурс]. – Режим доступу до тексту: https://uiamp.org.ua/ukrayina-v-mizhnarodnih-reytingah?fbclid=IwAR0yFEhMYxGvXi-5lFSdSukhJUnx Fm7IIKYk1f89wCf_k8kpdFhFetIpus
2. Плану діяльності МЗС на 2020 рік з реалізації зовнішньої державної політики // [Електронний ресурс]. – Режим доступу до тексту: <https://mfa.gov.ua/oficijni-dokumenti/plani-ta-zviti/plan-diy-mzs-na-2020-rik> – [Назва з екрана].
3. Антонюк О. Сучасний стан стратегії просування бренда держави в Україні / за ред. // Економічна наука. – 2017. С. 64-67.
4. Чечель О. Формування іміджу держави на міжнародній арені / за ред. О. Чечеля // Державне управління. – 2016. – С. 82-86.

МАРКЕТИНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Маляренко Я.А.,

магістрант Запоріжжя, Україна,

e-mail: ymaliarenko@icloud.com,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2909-6766>

Сучасний ринок медичних послуг в Україні стрімко розвивається в умовах медичної реформи. Як державні, так і приватні медичні установи впроваджують інноваційні методи діагностики, вдосконалять обладнання, розробляють нові концепції лікування пацієнтів, ґрунтуючись на зарубіжних медичних практиках. У великих містах України ринок медичних послуг є монополістичну конкуренцію, що вимагає від медичних установ удосконалити елементи медичного маркетингу з метою збільшення клієнтської бази. Одним з таких елементів є позиціонування організації на ринку медичних послуг.

Сучасний український споживач щодня отримує значну кількість інформації про установи, які надають медичні послуги за допомогою реклами на телебаченні, бігбордах, Інтернет-реклами. У потоці такої інформації і з метою прийняття рішення споживач розподіляє організації медичних послуг на певні категорії, тобто позиціонує їх в своїй свідомості. Тому медичні установи розробляють маркетингові програми і стратегії позиціонування, які забезпечують їм певну конкурентну перевагу на ринку медичних послуг. Останні дослідження показують, що медичний маркетинг незважаючи на свій розвиток, все ще є специфічною галуззю з безліччю викликів, оскільки мало хто управління мають знання в цій сфері [5].

Україна, не є винятком, і значною проблемою для українських медичних установ є брак досвіду в сфері медичного маркетингу, тому багато медичних установ стикаються з труднощами позиціонування. Такий стан призводить до того, що багато клінік не мають чіткого уявлення, який набір вражень і сприйняття складається у споживачів медичних послуг в процесі порівняння їх з конкурентами.

Маркетингові технології, які використовуються в сфері охорони здоров'я, адаптуються до специфіки галузі, її ресурсів і задачам. Отже вчені розкриваючи всі ці аспекти використовують поняття «медичний маркетинг», «маркетинг в охороні здоров'я», «маркетинг медичних послуг», «маркетинг медичної організації». Розглянемо більш детально, в чому полягає суть і специфіка медичного маркетингу.

Поняття «медичний маркетинг» включає певні дії, які визначають вид упаковки медичної продукції, її ціноутворення, поширення, механізми просування [5]. Patrick T. Buckley вважає, що медичний маркетинг це «educating ourselves as to the wants and needs of our potential customers and, based on the knowledge we gain, educating our customers and offering them valued services that fulfill their needs when and where they need those services» [2]. Слід підкреслити, що визначення Patrick T. Buckley не включає слова маркетингового комплексу (4P), але якщо подивитися більш детально, то можна виявити, що вони

включені в нього. А саме зроблено акцент на самоосвіту за рахунок дослідження ринку, навчанні пацієнтів за рахунок просування і надання послуг в такому вигляді, щоб вони оцінювалися (ціна / обмін) і були здійснені (розподіл).

Йорданська Н.А. виділяє два поняття «медичний маркетинг» і «маркетинг в охороні здоров'я». Під медичним маркетингом вона розуміє діяльність, яка спрямована на отримання інформації про потреби населення в різних видах медичної допомоги, а під маркетингом в охороні здоров'я - сукупність принципів, методів і заходів, які використовуються для вивчення попиту і формування пропозиції медичних товарів і послуг. Вона також виділяє такі види маркетингу в охороні здоров'я: маркетинг медичних послуг, організації, окремих осіб, місця і ідей [1].

Основними причинами розвитку маркетингу в сфері охорони здоров'я є збільшення конкуренції на ринку медичних послуг, розвиток приватних медичних клінік, зростання витрат медичних установ у зв'язку із застосуванням інноваційних технологій, препаратів, обладнання, старіння населення і погіршення здоров'я [1]. У той же час Patrick T. Buckley зазначає, що в США медичний маркетинг стикається з унікальними викликами: лікарні постійно знаходяться під впливом зовнішніх чинників: політика, зміни в законодавстві, зростання альтернативної медицини, збільшення і зміни споживання, посилення конкуренції. Наприклад, в США медичний маркетинг значно виріс з 1997 по 2016 рік, особливо реклама DTC (direct-to-consumer) для ліків і медичних послуг (обсяги ринку зросли з 542 мільйонів доларів США до 2,89 мільярдів доларів, кількість рекламних оголошень з 912000 (включаючи 909 000 телевізійних рекламних роликів) до 17,6 мільйона (3555000 телевізійних рекламних роликів) [4].

Історія розвитку маркетингових технологій показує, що сучасна сфера охорони здоров'я вимагає методів інноваційного маркетингу, оскільки сам маркетинг значно змінився за останні 20 років. У 1990 роках в охорону здоров'я як галузь економіки були впроваджено значну кількість маркетингових підходів, але в середині 2000-х років медичний маркетинг змінився.

Як показують дослідження вчених, охорона здоров'я в різних країнах все ще перебуває на етапі адаптації та формалізації використання технік маркетингу в цій сфері, тому в літературі недостатньо прикладних знань в маркетингу медичних послуг [3]. Знання про медичний маркетинг, безумовно, важливі для медичних установ, так як вони на підставі них можуть надавати якісні послуги для їх клієнтів.

Як зазначає Patrick T. Buckley маркетингологам в сфері медичного маркетингу слід тісніше співпрацювати з відповідними організаціями з метою зміни стану здоров'я населення, що є основним завданням системи охорони здоров'я. Маркетингологам цього можна досягти за рахунок балансу маркетингу і потреб пацієнтів, аналізу внутрішнього і зовнішнього середовища для спрощення догляду за пацієнтами, правильної маркетингової політики, хоча правильні речі можуть вплинути на зменшення обсягів прибутку медичного закладу.

Деякі фахівці в сфері медицини відзначають, що існує ризик щодо повернення інвестицій в сферу маркетингу, оскільки медичні організації рідко можуть визначити точну вартість медичних послуг. Також маркетолог медичних послуг повинен розуміти своїх клієнтів, оскільки вони мають значні відмінності від клієнтів у порівнянні з іншими секторами послуг. І в цей же час вони стикаються з проблемою обмеженості ресурсів, у порівнянні з іншими галузями економіки.

Список використаної літератури:

1. Иорданская, Н.А. Поздеева Т.В., Носкова В.А. (2008) *Маркетинг в здравоохранении: учебное пособие* Н. Новгород: изд-во Нижегородской государственной медицинской академии, 2008. 64 с.
2. Buckley, P. T. (2009) *The Complete Guide to Hospital Marketing, Second Edition*. HCPro, Inc.
3. George, Vapu P. (2006); *"Marketing of Healthcare Services"*; Abhijeet Publications, Delhi, First Edition, 2006.
4. Schwartz, Lisa M., Woloshin S. (2019), MD, MS *Medical Marketing in the United States, 1997-2016. Special Communication. January 1/8, 2019. JAMA. 2019;321(1):80-96. doi:10.1001/jama.2018.19320*
5. Thomas, Richard K. (2008) *Health Services Marketing. A Practitioner's Guide*. Health Management Associates Memphis USA. NameSpringer, New York. DOI <https://doi.org/10.1007/978-0-387-73606-8>

**II Міжнародної конференції «Держава, регіони, підприємництво:
інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку»
7 грудня 2020 року**

Частина 1

*Науковий редактор: Мігус І.П.
Технічний редактор: Мігус І.П.
Оригінал-макет підготувала: Кашуба С.О.*

Підписано до друку 23.12.2020 р. Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Друк офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 20,93. Наклад 300 прим.
Зам. 230

Університет економіки та права «КРОК»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру ДК № 613 від 25.09.2001 р.

Надруковано департаментом поліграфії
Університет економіки та права «КРОК»
місто Київ, вулиця Табірна, 30-32
тел.: (044) 455-69-80
e-mail: polygrafi.a.krok@gmail.com